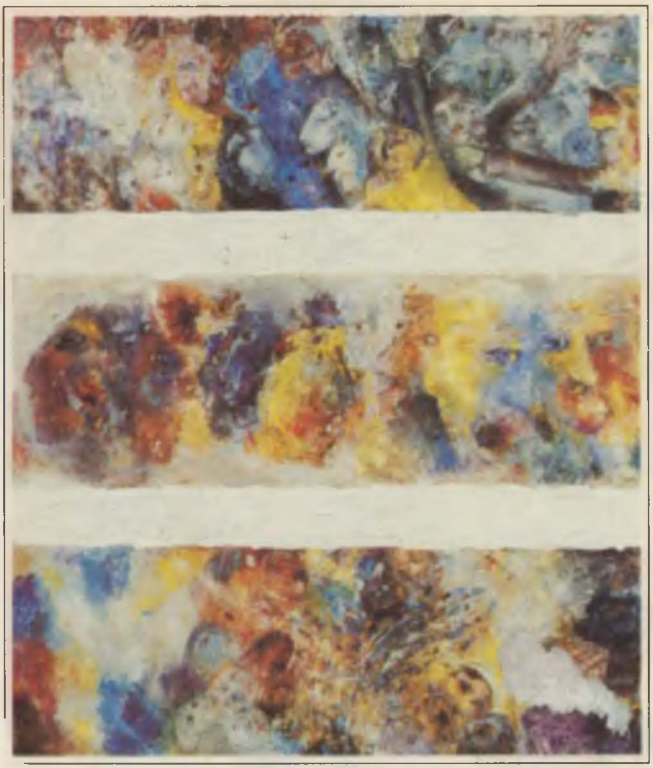
Clarice Lispector

KUŞATILMIŞ KENT

Türkçesi
SEVİM AKTEN

Clarice Lispector

KUŞATILMIŞ KENT

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-813-0
© Clarice Lispector, 1949 / Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. /
Can Yayınları Ltd. Şti. (1992)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevinde basıldı. (1998)
Dizgi: Serap Kılıç

Clarice Lispector
KUŞATILMIŞ KENT

ROMAN

Türkçesi
SEVİM AKTEN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No.2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax:252 72 33

Özgün adı
A cidade sitiada

CLARICE LISPECTOR'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI

G.H.'NIN ÇİLESİ / *roman*
KUŞATILMIŞ KENT / *roman*

1924 yılında Ukrayna'da doğan *Clarice Lispector*, Yahudi kökenli bir aileden geliyor. Henüz iki aylıkken ailesi Rusya'da ayrılıp Brezilya'ya göçmüştür. Yazmaya 14 yaşında başlamış, ilk romanını 17 yaşındayken yayınlatmıştır. Daha sonraki romanları birçok dile çevrilmiştir. Ama asıl dehasını gösterdiği öyküleri bugüne kadar gerekli ilgiyi görmemiştir. 1977 yılında ölen *Clarice Lispector*'ın çağımızın en büyük kadın yazarlarından biri olarak kabul edilmesi, ancak ölümünden birkaç yıl sonra mümkün olmuştur.

Gökyüzünde, öğrenmek görmek demektir.
Yeryüzündeyse anımsamak.
PINDAROS

1

OTLAKTAKİ KÜÇÜK TEPE

– Saat on bir, dedi Teğmen Felipe.

Bu sözlerin hemen ardından kilisenin saati, çalmaya başlayan çanın keskin ve törensel sesiyle çınladı. Kalabalık, bir an, evren onlara sesleniyormuş izlenimine kapıldı... bir meleğin elinde tuttuğu dinsel sancak sarsılıp durmuştu sanki. Birden, atılan şenlik fişeğinin patlamaları, çanın çınlamaları arasında ortalığı sardı. Kalabalık, içine gömüldüğü kısa sessizlikten uyanarak birden kıpırdandı ve yükselen bağrışmalar yeniden karşılıklı yankılanmaya başladı.

Kafaların üstünde titreşen fenerler görüşü bulanıklaştırıyordu: Dükkânlar biçimini yitiriyor, damla damla eriyordu sanki. Felipe ve Lucrecia kalabalığın oluşturduğu çembere vardıklarında gecenin üstünde sallanıp duran çan sesi dinsel şenliği heyecana boğdu; kalabalığın kıpırtısını daha coşkulu, daha özgür kıldı. Herkes kenar mahalleyi ve kilisenin ermişini kutlamaya üşüşmüştü, kilise alanı çevrenin karanlığında ışıl ışıl parlıyordu. Yanık barut kokusuyla karışmış frenküzümü kokusu, insanların midesini bulandırıyor, yüzlerini havaya kaldırmalarına neden oluyordu. Yüzler sırayla bir görünüp bir kayboluyordu. Lucrecia gülümseyen bir yüzün yanı

başında buldu kendini. Bu gülümsemenin karanlıklara dalmış birine mi yönelik olduğunu kestirmek zordu. Genç kız da, bir yabancının sokak lambasının ışığıyla aydınlanmış gözlerine öylesine bakarken Felipe ile konuşuyor gibiydi: Ne görkemli bir gece, dedi yabancıya; ikisinin yüzü de karasız kaldı. Tören alayı her dönüşte havayı aydınlatıyor, ışıkları titreyerek yere düşüyordu... Kenar mahallede olağanüstü bir durum olduğunda, çocuklar annelerinin gözetiminden kaçıp mızıka takımının çaldığı salona baskın yapar, her çığlığa yeni bir çığlık katarlardı: Kilise meydanı kıpır kıpırdı. Bunlara bir de şenlik ateşinde patlatılan kestanelerin çıtırtısı katılıyordu. Uyuklayan, uykuya direnen insanlar alevlerin çevresinde oluşan sessiz çembere katılmak için itişip kakışıyorlardı.

Ateşin yanına vardıklarında, durup kızıllığı yüzlerine vuran alevleri seyrediyorlardı.

Alevler devinimleri arıtıyor, kocaman kafalar kendiliğinden, o yana bu yana sallanıyordu. Öğleden sonraki ayin alayına katılanlardan birkaçı yeniden elden geçirilmiş ipekli giysileri sırtlarında seyircilerin arasına karışmıştı. Başında kartondan bir taç, uykusu kaçmış küçük bir kız, lüle lüle saçlarını sallıyordu. Cumartesi akşamıydı. Lucrecia'nın tam olarak aydınlanmayan yüzü, şapkasının altında kimi zaman tatlı, kimi zaman ürkütücü biçimde beliriyordu. Şenliği gözlüyordu. Yüzünün çizgileri katıksız, tatlı bir ilgiyi ortaya koyuyor, karanlık gözleri ateşin başkalaşımlarını gözlüyordu – şapkasını bir çiçek süslüyordu.

Felipe bir kez daha sürükledi onu; şimdi, kalabalığı birlikte yararak, itişip kakışarak, bilinmeyen bir yöne doğru yürüyorlardı. Lucrecia'nın yüzünde hoşnut bir gülümseme vardı. Yüzü ilerlemek istiyordu, ama bedeni zar zor kımıldayabildi, çünkü şölen alayı, uzaklarda başlayan bir dalgalanma yüzünden bir anda sıkışmıştı.

Yine de elinin birini kurtarıp neşeli yüzüne bitkin bir hava veren, gözünün üzerine düşmüş şapkasını düzeltmeyi denedi. Felipe dirseğinden tutmuş onu korumaya çalışıyordu, bir yandan da gülüyordu...

Teğmen kalabalığın üstünden kafasını kaldırıyor, gülüşü göklere yükseliyordu.

Genç kız, yabancının São Geraldo'nun yoksul şenliğini bir bakıma küçümseyen bu arsız gülüşüne katlanamıyordu. Ve bu yüzden zaman zaman ateşin sessizliğinde patlak veren, zaman zaman da küçük atların danslarından yayılan büyük sevincin tadına varamıyordu bir türlü – ve zevkin kaynaklandığı yeri gözleriyle araştırıyordu. Bir kenar mahallenin yüreği nerede çarpardı acaba? Felipe üniforma giymişti. Genç kız dayanmak bahanesiyle dokunduğu yeri görmeden, parmaklarını ilgiyle düğmelerin üzerinde gezdiriyordu. Birdenbire kendilerini şenliğin dışında buldular.

Yarı karanlık boşluğa dalmışlardı; kalabalık, bir çember oluşturmuş, mızıka takımının bulunduğu yere üst üste yığılıyordu. İtişip kakışan insanları dışarıdan izlemek gerçekten tuhaftı doğrusu: Sırtını boşluğa dönenler içeri girmek için körü körüne mücadele ediyorlardı. Delikanlıyla genç kız giysilerini silkeleyerek seyrediyorlardı. O sırada kulenin saati, uzaktan dingin dingin çaldı... Kilisenin saati ona yanıt verdi, vuruşları başka saatlerin uysal seslerine karışarak yankılandı. Lucrecia tedirgin, kendisine yetişmekte güçlük çeken teğmenin önünde hızlı adımlarla yürümeye koyuldu birdenbire. São Geraldo'da gecenin en önemli olayı henüz başlamamıştı bile, küçük kent hâlâ el değmemiş olarak kalıyordu. Felipe sinirli sinirli gülüyordu: Koşma ufaklık! Sokağın köşesini döndüler, taş bir meydana vardılar. Saat kulesi titreşiyordu hâlâ.

Meydan bomboştu. Ay ışığında iyiden iyiye tanınmayacak durumdaydı; genç kız kendini bile zor tanı-

yordu. Felipe dinginleşmişti sonunda, durdu. Pis herifler, diye bağırdı, kepini arkaya iterken. Cumartesi geceleri herkesin gecesidir; Teğmen öksürdü ve öksürüğü sözcüklerden yoksun bir sesi onlara kadar ulaştırdı. Camlar at kişnemeleriyle titredi. Havada en ufak bir esinti bile yoktu. Ay ışığı olmasına karşın at üstündeki insan yontusu karanlıklara gömülmüştü. Tek bir ayrıntı seçiliyordu, donmuş bir pırıltıyı yakalamaya çalışan atlının kılıcının ucu. Ay ışığı binlerce dilsiz kapı işlemişti kapılara. Meydan dokunulduğu ânın karmakarışıklığında donup kalmıştı. Bir körün çaldığı klarneti dinlediğinizde olduğu gibi, aynı ürpertici bulanık ânı... botların aşındırdığı kaldırım taşları. Genç kız ellerini çırptı... sağır edici bir yaylım ateş açılmışçasına hemencecik parçalanan iki şaklama – bütün meydan alkışlıyordu. Bir saniyeden daha az bir süre içinde gürültü dağılıverdi ve karanlık çökünce gölgelerin bastığı ara sokaklarda boğulup gitti sesler. Genç kız kulak kabarttı... biraz ürkek, iki eliyle şapkasını başının üzerine koymakta karar kıldı. Birlikte görülmelerinin uygun olmayacağını söyleyerek Felipe'den izin istedi.

Yalnız başına attığı ilk adımlardan sonra hemen pişman oldu, çünkü São Geraldo'nun istediği şey tastamam buydu. Kendini kaptırmış, hatta bir anlamda kendi kendisiyle alay ederek nereye gittiğini bilmeden yürüyordu. Ama adımları sıkışıyor, taş meydan yürüyordu. Birdenbire durdu, botlarının bağcıklarını bağladı... Başını kaldırınca en dar binaya, en küçük gölgeye bile dikkatle bakmaya karar verdi. Demir kepenklerini indirmiş dükkânlar. Herkese karşı nazikti. Şu sokak lambasına bile dokunurum, diye düşündü güven içinde. Sokak lambası donmuştu.

Zaman zaman kulübeden müzik sesi yayılıyordu – mızıka takımının sesi sarı ışıklar altında çoğalarak dağılıyordu. Ama ses bomboş sokakların ucunda asılı kaldı.

Lucrecia tam o anda hiçbir şeye aldırmadan havaya baktı. Bomboş kentin her penceresinde, panjurların gölgesinde bir adam, olduğu yerde sallanıyordu – panjurlar titreşiyordu. Genç kız canlı olmanın verdiği korkuyla titriyordu. Kimi şeyler ona hep aynı işareti veriyordu: rüzgârın esmesi, çalgı çalan bir kör, taşların üstüne vuran ay ışığı... sokak lambasının dibinde parıldayan iri bir fareyi gören genç kız çabucak haç çıkardı. Uzakta kupkuru adımlar yankılandı. Uzaklık yüzünden küçücük görünen askerin gölgesi sokağın bir ucunda göründü, bir ucunda kayboldu... cumartesi akşamları sarhoşlarındı. Bir kâğıt parçası yerde titriyordu: O sırada genç kız her şey başlamadan koşmaya koyuldu, evinin kapısına dek koştu. Kapının zilini uzun uzun çaldı...

Sesin beklenmedik yırtıcılığı karanlık uzamı bir baştan bir başa geçiyordu. Genç kız bir başka kentin zilini çalıyor gibiydi. Bir süre bekledi. Ama şimdi zili çalarken kendini ele vermişti, sırtını dönmeye cesaret edemiyordu: Yumruklarını sıkarak kapıya vurmaya başladı, sessizce uyuklayan el arabasının yanında fare geziniyordu. Gökyüzüne bakıyor, durmadan kapıya vuruyordu – kendi yollarında süzülüp giden bulutlar devinimsiz gibiydi ve ay kendi yolunda gidiyordu... vuruyor, vuruyordu kapıya, yumrukları sıkılı, gökyüzüne bakarak, saçları saflık ve korkuyla dağılıyordu, giderek daha korkutucu görünüyordu dimdik evler. Sonunda merdivenin başında, ip çekildi. Kapı gıcırdayarak açıldı.

O sırada birdenbire çanlar çaldı, cam sesi gibi yankılanan sesler kulübeden kenti kaplayıncaya dek dağıldı, şenlik fişekleri çıtırdadı. Genç kız daha barınağına ulaşmadan kızılca kıyamet koptu, şeyler tuzla buz oluyordu – kapıyı sertçe kapattı.

Güven veren karanlıkta gitgide kendini bıraktı. Yokuşun çıplak sırtlarına tırmanmış, ama hâlâ o şeyin tersyüz olmuş doruk noktasına hiç dokunamamış gibi tüy-

leri diken dikendi. Aynı şekilde São Geraldo'da büyümüştü ve – aşağıdan yukarıya – çıkacağı ucu bucağı belli olmayan merdiveni gördü. Çanlar durmadan çalıyordu. Ding dong, ding dong, dikkatle izledi. Sokakların çan sesleriyle ışıl ışıl olduğunu düşündü... Gece, o an, altın kaplıydı. Lucrecia Neves kurtulmuştu.

Oturduğu ev kanalizasyon borularıyla ve pencerelerle delik deşikti, dokunsan kırılacak gibiydi – genç kız çanların son titreşimleriyle sallanan basamakları çıkıyordu.

São Geraldo'nun kenar mahallesi, 192... yılında hâlâ ahır kokuyordu. Çevrede fabrikalar yükseldikçe, semt sakinleri ne gibi değişmelere uğradıklarını fark etmeden mahalle temiz bir yaşama kavuşuyordu. O sıralarda yol tıkanmaları yüzünden bir yerden bir yere gitmek oldukça zordu. Ağır atların çektiği bir arabanın ardında dumanlar çıkararak durmadan korna çalan bir otomobille burun buruna gelmeden bir caddeyi geçemezdiniz. Tanyeri bile dumanlı ve kan kırmızı renkteydi. Sabahleyin, yeni fabrikaya gitmek için kendine yol açan, odun ve demir taşıyan kamyonlar bir yana, gece boyu, daha önemli kentlerden gelen balık sepetleri kaldırımlar boyunca başka kamyonlar tarafından boşaltırdı. Gömleklerinin kollarını kıvırmış satıcılar fiyatları bağırırken ellerinde tencereler, saçı başı dağınık kadınlar evlerden iner, balıklar göz kararı tartılırdı. Ve neşeli sabah kargaşası üstüne taptaze, sersemletici bir rüzgâr eserken sanki herkes orayı bırakıp kaçmaya hazırlanıyor, derdiniz.

Gün batarken görünmeyen horozlar öterdi: Ve fabrikaların metal tozlarına karışmış inek kokusu karanlığı ağırlaştırırdı. Ama akşamleyin caddeler boşalır, kentlerde olduğu gibi dinginlik duygusuyla birlikte sessizliği solurdunuz. Ve ışık görülen her katta, herkes yerine

yerleşmiş olurdu. Geceler gübre kokardı, taptaze. Yağmur yağdığı da olurdu.

Binaların dümdüz yüzleri üzerine dövme demirden yapılmış, modası geçmiş bir beğeninin izlerini taşıyan verandalarıyla pazar sokağının gürültülü yaşamı işte böyle değişmişti. Eski sessizliğinde sıradan mimarisiyle yükselen küçük kilise gibi. Ya o taş meydan, arabacıların hayvanlarla konuşurken çıkardıkları sesler arasında kaybolup gitmişti. Taşıma gereksinimini karşılamak için giderek sayısı artan at sürüleri mahalleyi istila etmişti, köylülüğü üstünden atamamış çocuklarda gizli bir at koşturma duygusu vardı hâlâ. Doru bir kısrak, çocuğun birine öldürücü bir çifte atmıştı. Ve insanlar, gözlerinde kime yönelik olduğu bilinmeyen bir sitemle zavallı çocuğun öldüğü yere bakıyorlardı.

Kollarında sepetler, bakmak için duruyordu herkes.

Bir gazetenin olaydan haberi olmuştu: 'Kenar Mahallede Atın İşlediği Cinayet' başlıklı bir yazıyı övünülecek bir şeymiş gibi okudular. Yazı kenar mahallelerin uygarlaşma sürecinin yavaşlığıyla alay etmekten de geri kalmıyordu.

São Geraldo'nun ilk kez açık açık adı geçiyordu ve sonunda şöyle ya da böyle adlandırılıyordu; buralılar tadı tuzu kaçmış kenti dörtnala kuşatan koca koca hayvanlara kinle ve hayranlıkla bakıyorlardı. Hayvanlar ayakları harabelerin üzerinde uzun uzun kişneyerek birdenbire duruyorlar, kanlarına bir başka çağın tanıklığı karışmışçasına yabanıl burun delikleriyle soluk alıp veriyorlardı.

Ancak öğleden sonra saat ikide sokaklar kuruyor, ıssız oluyordu, güneş şeyleri aydınlatmak şöyle dursun ışıkta belirsizleştiriyordu, kaldırımlar sonsuzluğa dalıyor, São Geraldo büyük bir kent olma yolundaydı. Taştan yapılmış üç kadın yontusu yapı iskelesinin tıkadığı

binanın ana kapısını alttan tutuyordu: Gölgede kalan tek yer burasıydı. Aşağılarda bir yerde bir adam gözcülük ediyordu. Yoğun ışığı yanlamasına keserek uçan bir kuş ah çekiyordu, yanıt olarak üç kadın binaya destek veriyordu. Çatıların üstünde uzaklaşmakta olan kuş ah diye çığlık atıyordu. Bir köpek yerdeki ışıl ışıl suları kokluyordu. Şuraya buraya dağılmış adamlar –kürdanlar ağızlarında hasır şapkalı oyuncular– etrafı seyrediyorlardı. Demir Taç kömür deposundan, beyaz gözleriyle kapkara bir surat çıktı. Lucrecia Neves kafasını kömür deposunun serinliğine daldırdı, bir an baktı. Başını çektiğinde – kaldırımı gördü yeniden... Hangi gerçekti genç kızın gördüğü. Her şey. Bakar gibi yaptı, gördü. Her şeyi. Birdenbire, güneşin sessizliğinde, bir çift at yol kavşağına çıktı. Bir an oldukları yerde kaldılar. Ön ayakları havada. Ağızları diri ve parlak.

Herkes olduğu yerden, kaskatı ve tek tek baktı her şeye. Ortaya çıkmalarının yarattığı şaşkınlık geçince atlar boyunlarını eğip ayaklarını yere indirdiler– hasır şapkalı işsiz güçsüz takımı çabucak yer değiştirdi, bir pencere çarptı. Lucrecia canlandı, bakkala girdi.

Elinde paketlerle dışarı çıktığında sokaklar değişmişti bile. Güneşin boşluğu yerine, her şey en ufak bir gölgeden bile yararlanarak kendi biçiminin arayışıyla kıpır kıpırdı. Mahalle şimdi anlamdan yoksun ama değişmeye hazırdı: Öğlen sonu başlamıştı. Esinti yakaladığı tüm suları hafifçe kıpırdatıyordu. Demir bir kepenk kulak delici bir ses çıkararak yükseldi, hırdavatçı dükkânı açıldı: şeylerin dükkânı yani. Bir eşya eskidikçe, cilası dökülür. Kullanıla kullanıla unutulmuş ilk biçimiyle vitrinde sergileniyor ve gözlere anlaşılmazlığını sunuyordu. Küçük pembe bir kutuya gözünü dikmiş genç kızın gözlemlediği buydu.

Kapağın üzerinde çiçek resimleri vardı.

Sonunda hintkirazı ağacının gölgesi kaldırımdan çekildi. Bu noktada, öğlen sonu kıpırtısızdı artık. Birkaç kişi piknik yapmayı düşündü. Ama vazgeçtiler; birisi sokağın köşesinde dikildi durdu, bir başkası pencerenin perdesinin ardından bakıyordu, bir başkası da tığının ucundaki ilmikleri saydı.

Aynı gün, güneşin batma saatinde, altın renk bulutların ve taşların üstüne yayıldı. Oradakilerin yüzleri zırhlar gibi pırıl pırıl oldu, hatta karmakarışık saçları bile parladı. Tozlu fabrikaların düdükleri durmadan çalıyordu, bir el arabasının tekerleği bir aylaya dönüştü. Esintilerle solmuş altın renginde kınından çıkmış bir kılıç yükseliyordu – meydandaki heykel böyleydi o sırada. Tenhalaşan sokaklardan geçen ışığın altındaki insanlar işten değil ufuktan çıkıp gelmiş gibiydiler. Kömür ve demir mahallesi bir tepenin üstüne taşınmıştı, badem ağaçlarının dalları sallanıyordu. Atlar, kara toprak ve meydanın kurumuş havuzu São Geraldo sakinlerine bir başka gurur veriyordu. Ve de çok öfkeli olmayan bir kızgınlığa benzer bir küstahlık. Erkekler birbirlerine sık sık şöyle söylüyorlardı: Ne yani, tanımadın mı beni? Genelde kül rengi ve maden levhalar gibi parlak gözleri vardı hepsinin.

Pazar sabahları hava çelik kokardı, köpekler sabah ayininden çıkan insanlara havlardı. Ve öğleden sonra, kentte bir pazar gününün ilk heyecanlarıyla sokakta tertemiz giyinmiş kimseler havaya bakardı: Evlerden birinde, birisi saksofon çalar, herkes kulak kabartırdı. Bir kentte olduğu gibi nereye gidilmesi gerektiğini bilmiyorlardı.

Gelişmelere karşın köyün sınırındaki mahallede hâlâ boş alanlar bulunuyordu. Bunlara 'gezinti yeri' dediler hemen. Ve geçmişteki yaşamda pek ortaya çıkmayan insanlar şimdi yeni çağı pek benimsemedikleri için kendilerini önemsetiyorlardı. Yaşlı Efigenia, La Cancela'ya

yaya bir saat uzakta oturuyordu. Kocasının ölümünden sonra, yeni peydahlanan günaha bulaşmak istemediğinden küçükbaş hayvan yetiştirmeye devam etmişti. Pazar sokağına ancak süt güğümlerini vermek için inerdi, ama yine de São Geraldo'da hatırı sayılır biriydi. Görme gereksinimi duymayan kupkuru bir bakışla bir dükkânın önünde durunca, sıkıntılı bir gülümsemeyle işlerin yolunda olup olmadığını sorarlardı ona, sanki herkesten çok bunun yanıtını o biliyormuş gibi. Çünkü São Geraldo'nun gelişmesinden üstü kapalı bir tinsel yaşam gereksinimi ortaya çıkmıştı, bunun sonuçlarından biri AJFSG idi. Efigenia gün ağarırken uyandığını söylediğinde büyük tüccarlarda, yönetici nitelikleri gereği büyük bir tedirginlik uyandırıyordu, şunu düşünüyorlardı: São Geraldo'nun bir yönetim kuruluna gereksinimi var. Mahallelinin üstü kapalı Efigenia'ya atfettikleri dinsel özellik, ulaştığı bu saygınlık düzeyini kabullenmemekle, inkâr etmekle, onun adını ağza almamakla, düşünmeye gerek duymayan kimselerin yaptıkları gibi suskun ve katı olmakla bu iş kapanır sanıyorlardı. O sıralarda São Geraldo'da herkes çok konuşmaya başlamıştı.

Kentin henüz oluşmaya başladığı bu esintili ve belirsiz dönemde rüzgâr kehanetler taşırken, ay ışığı kendince ürküntü verirken – bu yeni dönemin el değmemiş topraklarında São Geraldo Genç Kadınlar Derneği doğdu ve öldü. Başlangıçta, yardım amacıyla kurulan topluluk, işyerlerinin motor gürültüleriyle engellendi, atların geçmesiyle, fabrikaların ansızın çalan düdük sesleriyle çalışmalarına ara verdi, umulmadık bir anda kendi marşına kavuştu ve üyelerini bile şaşırtan bir yön değiştirme sonunda, amacı güzel şeyleri yüceltmeye dönüştü. Gelişmek ruhu adına militanların kendilerini tüketecekleri boşluğa yönelik, boş bir ateş yakan Cristina olmasaydı Dernek belki de yalnızca tombalalar ve eğlenceler

düzenlemekle yetinecekti. Genç kızlar giderek daha coşkuyla, daha doğrusu adı sanı belli olmayan bir coşkuyla bir araya geliyorlardı. Öğleden sonraları, bu bölgenin kadın tipi olan ufak tefek, düşük kalçalı, uzun saçlı kızlarının aceleci gruplar halinde derneğin lokaline girdikleri görülüyordu. Şaşırtıcı bir umut adına kendilerini kamçılıyorlar, çiçeklerin, pazar günlerinin ve iyiliğin güzelliğini dile getiren şiddete kaçmayan bir marşla gösteriler düzenliyorlardı. Yeni doğan kentten korkuyorlardı. Pazar günleri, şarkı söylerken dikiş dikiyor, öğleyin solukları kesilip susuyor, tüylerin kuruttuğu dudaklarının üzerinde ellerini gezdiriyor; erkenden yatıyorlardı. Anlaşılmaz ve bulanık anlamını boşu boşuna çözmeye çalıştıkları şarkıları gün boyu ağızları bir karış açık söylerken upuzun São Geraldo gecelerinde birşeyler dönüyordu. Uykuda kulak kabartmış, bir yandan bir yana dönerlerken, yeni doğan bir kentte her şeyin ve her varlığın benzersiz güzelliğiyle kafaları karışmış olduğundan aldıkları çağrıya yanıt bile veremiyorlardı. Ama Cristina bir sonraki toplantıda yine onları coşturacaktı. Varlığı grubu uyarmaya yetiyordu ve ruhları adına saflık ve sevgi tasarıları kuruyorlardı ve toplantı salonunun alacakaranlığında, açık açık tek bir söz söylenmiyordu, hepsi iyiliğin yolunu tutmakta istekliydiler: Öncümüz Cristina diyorlardı, gülümseyerek. En azı uman birinin karşısında zekice ve çıkarcı bir girişimdi bu. Cristina zekâsının çevikliğiyle kendi kafasından yeni yeni ilkeler koyuyordu: Bu dünyada sürdürülen yaşam dünyasal bir yaşam değildir, diyordu; bedeni sıkıntıya sokmak kendini bir cisim olarak gerçekleştirmek demektir, diyordu Cristina. İş bitimini bildirmek için fabrikaların düdüğü çalıyor, çok geçmeden demir kepenklerin sesi de duyuluyor – ama genç kızlar ayrılmak istemiyor, henüz kararmış salonda ne yapacaklarını bilemeden yerlerinde kıpırdanıyorlardı.

Cristina bir kadının olabildiği kadar ufak tefek, yine bir kadının olabileceği kadar toplu bir kızdı. Mahallenin en gelişmiş kızı oydu. Ama delikanlıların ilgisini çekmezdi. São Geraldo'nun kadınlarından daha masum, daha namuslu, sıradan bir merakla ona yaklaşırlardı: Süt, ter ve iç çamaşırı kokardı – gençler onu koklamakla yetinir, uzaklaşırlardı.

Lucrecia AJFSG'ye girdiği zaman olan bitenin farkında olmayan, yoğun bir tinsel özgürlükle kendilerini veren dernek üyelerinin yanında buldu kendini. São Geraldo'nun sıkıntılı sokakları gibi hareketli, söyledikleri türküler kadar şiirsel duygularını dile getirirken her biri kendi varlıklarının dışına taşan bir anlama kavuşmuşlardı sonunda. İşte böylelikle bir kenar mahallede yaşamaya ayak uydurmuş bir insan tipi ortaya çıktı.

Lucrecia kendini eğlence düşüncesine kaptırmıştı, ama hemen sonra Cristina'yla düşman gibi birbirlerini süzdüler. Evet, tamam işte: Lucrecia zeki değildi, savaşı kaybetti. Üstelik, bu dernekte genç kıza her şey tuhaf geliyordu ve herkesin dilinden düşürmediği 'ideal' sözcüğü onun için bir anlam taşımıyordu. 'İdeal, ideal!' Ne demek istiyorsunuz yani, diye sordu onlara inatla ve hatta kibirle. Kızlar, yenik düşmüş kinci bakışlarla baktılar. Cristina giderek daha zalim ve daha mutlu olup güç kazanırken Lucrecia geri çekilmekte gecikmedi. Ve çok geçmeden Lucrecia'nın neden olduğu karışıklık unutuldu gitti. Tıpkı herkesin atları suçlamaktan bıkması gibi.

Atlar şimdi alışılmışlıkla fark edilmeden geçiyorlar, ama yine de São Geraldo'da egemen sinsi güç olarak kalıyorlardı. Benzer biçimde dernek de Lucrecia'yı tanımıyordu.

Genç kız ve at geleceğin anakent geleneğini oluşturan yaratıcı iki ırkı temsil ediyorlardı, her ikisi de arma için silah görevi yapabilecek güçteydi. Yaşadığı dönem-

de her genç kızın en baş görevi yeni bir kasabanın kurulduğu her defada ortaya çıkan eskil bir görevdi – onun öyküsü bir kentin ruhu gibi öyle pek kolay oluşturulamaz. Yeni oluşan topluluğun gözünde genç kızın nasıl bir egemenliği temsil ettiğini bilmek olanaksız, çünkü onun işi kısa ama oldukça zordu: Gördüğü her şey önemliydi. Bu yüzden, bir at için de duygu demek dışa vurmak demekti. Gerçekte oldukça eskimiş bir görevdi onunki – şeylere adını veren oydu; o, atlar ve ötekiler. Ve sonra, şeylere bu adla bakılacaktı. Gerçekliğin bir biçime kavuşmak için genç kıza gereksinimi vardı. 'Görülen şey', tek içsel yaşamıydı. Ve görülen şey onun akıl almaz öyküsü oldu. Sırrını birine verecek olsa, tam uykuya geçmeden önce insanın kafasına takılıveren bir düşüncenin anısını verecektir yalnızca. Gizli yaşamının açığa vurulmasında kendini tanıyamasa bile, yine de ona yön vermekten geri kalmazdı: Dolaylı yoldan olsa da tanırdı onu, tıpkı kökü ezilen bir bitkinin yara alması gibi. Eşi benzeri bulunmaz yazgısında bir tehlikeden geçer gibi ruh yüceliğinden geçmek vardı ve sonra bir altın çağın ve karanlığın varsıllığından düşmek ve sonra gözden kaybolmak – São Geraldo'nun başına gelen de buydu.

Derneğin 'ilerleme' düşüncesi sıkıntıdan kurtulmak isteyen Lucrecia'nın ilgisini çekmişti, hatta bundan yararlanmayı bile düşündü – çünkü elinde kalan tek araç sıkıntıydı. Görmenin sonsuzca olabilirliğine ulaşıncaya dek... Yük arabaları gelip geçiyorlardı. Kilisenin çanları çalıyordu. Tutsak edilmiş atlar tırısa kalkıyordu. Fabrikanın kulesi güneşin altında parıldıyordu. Pencerelerin birinden taze havayı solurken bütün bunları görmek olanaklıydı. Ve kent, giderek, genç kızın bakışıyla aydınlanan biçimi alıyordu.

Kişilerin yaşadıkları bu uygun ortamda, ne zaman birşeyler görülecek olsa yeni yeni uzamlar ortaya çıka-

cak ve yeni bir anlam daha yaratılmış olacaktı. Lucrecia Neves'in hiç yararını görmediği içsel yaşamı böyleydi işte. Saklı bir kentin anısında olduğu gibi São Geraldo'nun gelecekteki tarihçesi yalnızca gözle görülen şeyin öyküsünden ibaret olacaktı.

Katolik mahallesinde gizliden gizliye ruh çağırma merkezleri oluşmaya başladı ve Lucrecia da zaman zaman bir ses işittiğini ileri sürdü. Ama doğaötesini görmek ona daha kolay geliyordu aslında; bu, parmaklarını titreten gerçekliğe dokunmak demekti. Hiçbir ses işitmemişti, işitmeyi istemezdi de. Önemsiz biriydi, ama çok meşguldü.

Gıcırdayan arabalarla, evlerle, pazarlarla ve köprü inşaatı ile ağzına kadar dolu olan São Geraldo işte böyleydi. Sabahın erken saatlerinde sisten kaynaklanan ve atların burun deliklerinden gelen pırıltılı ve dingin ıslaklığın kaynağını bulmak oldukça zordu – bu pırıltılı ıslaklık kenar bir mahallede görülecek en katı gerçekliklerden biriydi. Pazar günleri manastırın en yüksek penceresinden – Kent Merkezi, La Cancela ve gar civarında – bakan insanlar alacakaranlıkta sisin dağıldığını görüyorlardı: İşte orada kenar mahalle uzayıp gidiyordu. Ve bu onların asla akıllarından bile geçmeyen bir düşünceydi. São Geraldo'nun en güzel gezintisi bu, diyorlardı başlarını sallayarak. Kenar mahalleyi tanımanın başka bir yolu yoktu: São Geraldo'yu ancak bakışla tanımak olanaklıydı. Lucrecia Neves ayakta durmuş, içerisi görülemeyen, uzaktan bakıldığında bir düşe benzeyen kenti gözlüyordu: Her türlü bireyselliği bir yana bırakıp üstüne üstlük şeylere dosdoğru bakmayı deneyerek aşağıya sarkıyordu. Manastıra yapılan pazar ziyareti tamamlandıktan sonra, evlerin peş peşe ışıklarını yaktıkları saatte – kent merkezine bir kişi daha girince genç kız bir kentin nasıl olduğunu daha az bilecekti.

O pazar akşamı, usulca salondaki masaya dokunurken, genç kız, ah, bugün baloya gidebilseydim, dedi. Eğlenmeyi çok seviyordu. Küçük masanın yanında ayakta durmuş, balo düşüncesiyle kendinden geçmiş saf saf gülümserken sararmış dişlerini gösteriyordu.

Ama, her koşulda, fırsat buldukça, başında şapkası, elinde çantası ve fitilli çoraplarıyla pazardaki eşyalar arasında gezinirdi. Dışarı çıkar, geri döner ya da giysileri onarmak, bir kez daha elden geçirmek için saatlerce uğraşırdı. Sevgilileri vardı ve çok yoruluyordu. Şapkası ve eski eldivenleriyle balık halinden de geçerdi.

Gezerdi. Kimi zaman tesadüfen karşılaşırlarsa, Doktor Lucas'la da gezerdi – doktorla hasta ilişkisi vardı aralarında, doktorun karısı São Geraldo sanatoryumunda yatıyordu ve Lucrecia Neves diplomalı biriyle yürümekten gurur duyardı – mahalleden daha aşağıda bulunan parka girmek için altı beton basamağı inerlerdi. Islak yapraklar toprağı kaplamıştı – yere bakarak yürürlerdi. Bitkilerden yeni bir koku, kurumakta olan birşeylerin kokusu geliyordu ve bunu ancak gelecek günler görebilecekti.

São Geraldo parkı kararmış uzun ağaç kökleri ve kelebeklerle sarı ve kül rengindeydi. Ve genç ve ağırbaşlı bir erkekle dostluğu işte böyleydi. Lucrecia Neves kösnül biri olmasa da aralarındaki cinsiyet farkı, içinde bir tür sevincin doğmasına neden oluyordu. Parkta çocuklar için oyun yerleri, siyah lambalar, sevgilileriyle askerler vardı – São Geraldo'nun gezinti yerlerinden biriydi burası. Bir kez Doktor Lucas ona bir kitap vermiş, ama o inatla ve aşırı sabırla onu kavramakta oldukça zorlanmıştı. Aslında zekâsına hiç gereksinim duymamıştı. Bayıra oturdular, doktor Mediko-Sosyal Dergisine yazılar yazdığından olsa gerek, genç kız günün birinde hayatının romanını yazacağını söyledi! Ve bu sözler üzerine kendini beğenmişlikle gözlerini yukarı kaldırdı.

Her şey yalandı ve hava soğuktu, doktor öğüt veriyordu ona – ama aslında, bir erkeğin verdiği güvensizlikten kaynaklanan hoş bir tedirginlik vardı içinde: Genç kız çok güvensizdi. Ve ağır kanlıydı, çünkü durmadan doktorla konuşuyor, ama iletişim kuramıyordu. Ama, hiç olmazsa her şeye açık açık ve dikkatle bakıyordu: Askerleri, çocukları görüyordu. Kendini açıklamanın yolu yalnızca bakmaktan ibaretti, gezip tozmayı da çok seviyordu! – São Geraldo'nun sakinleri için de durum aynıydı, belki de şiddetli yağmurlarla ve kavurucu yaz mevsimleriyle karşı karşıya olan bütün bu bölgenin havasının verdiği yorgunluktan kaynaklanıyordu bu durum. Küçükken yeryüzündeki yazgısını belirleyecek olan bu araba gürültülerini dinlerken, Lucrecia yatakta saatlerce gözleri açık kalırdı. Oysa başka yerlerde mutlu çocuklar, balıkçı kızları açık denizlere açılırlardı. Sonraları büyüyünce, çocuklar sabah erkenden evden ayrılır – kir pas içinde, yırtık pırtık giysileriyle, ellerinde birşeylerle geri dönerlerdi.

Belki de pazar günü, manastırın penceresinden gördüğü çağrıya uyarak, genç kız pazartesi günü São Geraldo'da başka bir gezintiye çıkıyordu: dere boyunda. La Cancela'yı ve demiryolunu geçip ayaklarına baka baka çabucak bayırdan aşağıya iniyordu. Bir an durup derinden derine birşeyler düşünüyor gibiydi, hiçbir şey düşünmese de. Ve birdenbire karşı tarafa yöneliyor – kendi üstelemesinden yorgun düşüp otlaktaki küçük tepeye çıkıyordu. Yukarı çıktıkça sol tarafta mahallenin yıkık yüzü, kararmış binaları görünüyordu... Ötelerde, tepeciğin doruk noktasını belirleyen ufuk çizgisinden başka bir şey görülmüyordu.

Orada, Lucrecia etrafı seyretmek için ayakta kalacaktı. Yokuş çıkmaktan soluksuz kalmış. Ağırbaşlı, uysal. Yalnızca süzülen bulutlar ve alabildiğine aydınlık-

tan başka şey yok yolunun üstünde. Ama, o düş kırıklığına uğramış gibi görünmüyordu.

Gökyüzünün yüksekliğine karşın, tepenin üstündeki hava fırtınalıydı, zaman zaman açılıyor, bir kâğıdı ya da yaprağı alıp sürüklüyordu. Eski konserve kutuları ve sinekler ıssız alanı doldurmaya yetmiyordu. Günün o saatinde, kızgın otların üzerinde yürür, yaylanın kuraklığına ve rüzgârına bakmakla egemen olamazdınız – görünmeyen bir atın dörtnala kalkmış ayaklarından bir toz dalgası yükselirdi. Sabırla beklerdi genç kız. Tepede nasıl bir gerçeğe benzerlik aramaya çıkmıştı? Kolluyordu etrafı. Günbatımının titrek ıslaklığı uyandırmasını, alacakaranlığın kırlarda yükselmesini beklerken. Ve karanlığın kamçıladığı uğultunun gücü.

Ama geceleyin yüklerinden kurtulmuş atlar, çayırlara doğru karanlıkta yalnız başlarına ve narin dörtnala koşuyorlardı. Taylar, beygirler, al atlar, uzun bacaklı, sert toynaklı kısraklar, soğuk ve koyu renk bir at kafası – şaklayan toynaklar, kudurganlıkla, homurtuyla dikilen köpük köpük burun delikleri. Ara sıra otları titreterek soluyan bir iç çekme. O sırada doru at ilerliyordu. Kafası göğüs kayışına kadar eğik, düzenli aralıklarla rahvan gidiyordu. Ötekiler de bakmadan eşlik ediyorlardı ona.

Lucrecia Neves yatağına ilişmiş, yol almakta, sonra da tepenin doruğunda duran kuru toynakları gözünün önüne getiriyordu. Mahalleye hükmeden ve uzun uzun kişneyen kafa. Odanın karanlığında bir korku sarmıştı içini, bir kralın korkusu gibi, genç kız dişlerini göstererek yanıt vermek isterdi. İstek tehlikesiyle karşı karşıya kalmış yüzü bir at kafasının kaygı veren soyluluğuna sahipti. Yarı uykulu, atın tırısını dinlemekten yorgun düşmüş ağzı kulaklarına varıyordu. Odadan çıkar çıkmaz, biçimi bir yoğunluğa kavuşacak, arınacaktı ve sokağa çıkınca duyarlı patileriyle son basamakların üze-

rinde kayarcasına koşuyor olacaktı. Boş kaldırımlara bakacaktı: şu ya da bu köşeye. Ve tıpkı bir atın gördüğü gibi görecekti şeyleri. Çünkü kaybedecek zamanı yoktu: Kent gece bile çalışıyor, güç kazanıyordu ve sabahleyin yeni çukurlar kazılmış olacaktı. Yattığı yerden yeniden av ve savaş durumuna dönmüş, adsız atların karanlıklarda dörtnala koştukları otlaktaki tepeciğin sesini duymaya çalışıyordu. Uyuyana dek sürdü bu.

Ama hayvanlar mahalleyi terk etmiyorlardı bir türlü. Ve yabanıl dansın ortasında beyaz bir tay belirirse – karanlıkta olağanüstü bir şey olurdu bu. Her şey bir anda durdu. Masalsı at göründü. Bir an şahlandı. Devinimsiz hayvanlar acele etmeden bekliyorlardı. Ama içlerinden biri toynağıyla yere vuruyordu. Ve bu küçük ani darbe bekleyişi bozuyordu: Kamçılanmış gibi, birdenbire, sevinçle, birbirlerine değmeden yolları kesişerek hırıltılı sesler çıkarıyorlardı ve beyaz at aralarında kayboluyordu. Öfkeli bir kişneme onları bir anda uyarıncaya dek sürdü bu – bir an dikkat kesilip peşinden dağılıyor ve sırtlarında binici olmadan, boyunları yere eğik, ağızları kayışlara dokunarak yeniden tırısa kalkıyorlardı. Yeleleri dimdik. Dürüst, baş eğmemiş.

Devinimsiz gecenin karanlığı onlarla kavuşmaya geliyordu. Sapasağlam ve tüy gibi hafif. Gözle görülmüyorlardı, soluk alıyorlardı. Beklenti içinde, kısa süren gizli bir anlaşma. Aşağılarda, uykuya dalmış mahallede bir horoz kovalanıyor, bir pencerenin kenarına tünüyordu sonra. Tavuklar pusuya yatmış. Demiryolunun ötesinde kaçmaya hazır bir fare.

O sırada, kül rengi at toynağıyla yere vuruyordu. Hiçbirinin konuşacak ağzı yoktu, ama karanlıkta bir baştan bir başa ulaşan küçük bir işaret veriyordu. Pusu kurmuş bekliyorlardı. Her yanı görmek için tek gözleri vardı bu hayvanların – São Geraldo'da hiçbir şey karşıdan görülmezdi ve gece de böyleydi São Geraldo'da, kı-

sacık bir kızgınlık belirtisinin gelip geçtiği bir atın böğürleri. Bu sessizlikte, bir kısrak sanki sonsuzlukla kuşatılmış gibi gözlerini fal taşı gibi açmıştı. En kızgın tay sağır edici bir kişnemeyle yelesini sallıyordu. Sonra sessizlik çöktü.

Gün ağarması uyandırdı onları. Birbirlerinden ayrı, tepenin üzerinde ayaktaydılar. Yorgun, körpe.

Ve, herkesin uykuda olduğu sırada, gün ağarırken ve ışık tam ağaçların ıslaklığından koptuğu sırada – kentin en yüksek noktası giderek değişime uğruyordu, Efigenia gibi.

Ufuktaki belli belirsiz morluktan bir kuş havalanıyor, demiryolu boyunca sisler dağılıyordu. Seyrek ağaçlar gecenin durağanlığını sürdürüyordu hâlâ. Yalnızca tazecik otların sapları titreşiyor, çayırlar yırtık bir kâğıt parçası gibi sallanıyordu. Efigenia ayağa kalkmış, gece boyu esen rüzgârın pürüzsüz yalızladığı ovayı seyrediyordu. Dirseğiyle ovduğu pencerenin camındaki ışığa dokunuyordu. O sırada, yıkık bir köye bakan manastırın en yüksek penceresinde yaptığı gibi, öksüzler yurdundan kalma rahibelerden öğrendiği bir dua kırıntısını diz çökmüş okuyordu: Bedenimde ruhumun koyduğu yasaya aykırı bir yasayı duyumsuyorum, diyordu dalgın dalgın. Beden dediği, ten dediği şeyi hiç tanımamıştı – o an için diz çökmüş bir biçimdi bedeni. Ruh dediği şeyi, onu da bilmiyordu. Belki sabah erkenden demiryolunun üstünden yükselen ışıktı. Bedeni yalnızca fark edilmesinde işe yaramıştı, ruhu ise, onu yalnızca ovanın üstünde görüyordu. Yüzünün anlatımı değişirken öfkeyle kaşındı; küçüldüğü söylenebilirdi pekâlâ, çünkü diz çökmüşken tanınabilir biçimini kaybediyordu. Kaskatı kesilmesinin nedeni romatizmaydı. Çayırların üstündeyken, ruhunun aydınlığında darmadağınık olmuşken, tek bir özekte yoğunlaşıyordu, ruhu kendine ait değildi artık. Gördüğü ışığın aracılığıyla düşündüğü za-

man, işte böyle ayakta kalabiliyordu. Kâğıt parçası ovanın üstünde uçuşuyor, ağaca takılıp, gövdeye yapışıp titreşiyordu. Bedenimde ruhumun koyduğu yasaya aykırı bir yasayı duyumsuyorum, diyordu sabahın erkeninde, boğazını temizlerken. Her şey giderek daha çok titreşiyordu, ama hiçbir şey değişmiyordu.

İşte böyle, onu görebilmenin olanaklı olduğunu göstermek için kararmış dalların arasında çelikten bir yaprak titreşiyordu. Efigenia zorlukla kalkmış, kurumuş biçiminin üstünü örtüp mutfağa giriyordu. Çok geçmeden alevler yükseldi; duman küçücük odayı dolduruyor, kadın, gözleri yaşlı öksürüyordu. Dipteki kapıyı açarken bir yandan da tükürüyordu.

Avlunun toprağı sertti. Orta yerde çamaşır asmak için demir bir tel vardı. Efigenia ısınmak için ellerini ovuşturuyordu. Tüm bunlar bakışıyla değişmeye hazırdı. Gözlerinden değil, taş yüzünden gelen bir bakış – başkaları onu böyle görüyorlardı ve sızlanmanın boşuna olduğunu biliyorlardı. Bu yüzün karşısında, zayıflıklarını belli etmemeliydiler, kendilerini katı gösterip övgü beklememeliydiler – işte bu biçimiyle Efigenia iyi yürekli ve acımazdı. Mutfağa dönüp üfleyerek, öksürüp aksırarak, ilk sıcaklığı ağzına doldurarak birkaç yudum kahve içti. Bir ara kapıyı açtı, duman dışarı çıktı. Eşikte ayakta durmuştu, bağışlamasız, özürsüz.

Ve işte çayırların üstüne yayılmış nötr aydınlık. Uçan kara kuşlar. Işık, yük ve koku o sırada bütün dalların içine işlemişti. Kadın, elleri belinde, daha güvenli uzaklara tükürüyordu. Sertçe ama kadınca. Çamaşır teli bir serçenin ağırlığıyla sallanıyordu. Bir kez daha tükürüyordu, sert, mutlu. Ruhunun işi tamamdı; yeni bir gün başlıyordu.

2

YURTTAŞ

"Derin sularda yaşayan deniz yaratıkları su yüzünde ya da derinlerdeki yaşama göre uyum sağlarlar." 15 Mayıs 192... günü öğleden sonra Perseu bunları belleğine yerleştirdi.

Yiğit ama başıboş, doğma büyüme bu kentten olan Perseu açık pencerenin önünde ayakta durdu. Aslına bakılırsa, uyumlu biri olduğunu kimse bilmezdi ve hatta konuşunca görünüşündeki parlaklığa toz konduracak tek söz etmezdi: Son derece uyumlu olması zar zor fark edilirdi.

"Derin sularda yaşayan hayvanlar çokça ürerler," dedi, anlamdan yoksun bir sesle. Bakarkör ve gösterişli – ikinci katın penceresinden onu gören birinin, onun hakkındaki yargısı aşağı yukarı böyle olurdu. Ama hiç kimsenin ondaki uyumun farkına varamadığı doğruysa – bunun nedeni, uyumlu biri olduğu izlenimini başkalarında uyandıramamasıydı. Çünkü onun ışık göstergesi böyleydi. "Bol bol deniz hayvanları ve bitkileri," dedi, gönülsüz, ama ağırbaşlılığını elden bırakmadan, çünkü onun ışık göstergesi böyleydi. Başkalarının karanlıkta kör olması gibi, onun ışıkta kör olması ne fark ederdi? Tek fark ışıkta olmasıydı. "Su üstünde yüzen", dedi.

Pencerede, kimse farkında değildi onun, çünkü, São Geraldo'da var olma biçimlerinden yalnızca biriydi o. Ve bir de, mahalle gelişip yükseldiği zaman doğmuş olmak için var olan kuruculardan yalnızca biriydi, ancak São Geraldo'nun adının değişeceği gün bir soyadına kavuşması gibi tuhaftı bu. Açık pencerenin önünde ayakta durmuştu. Erkek ırkının doğası böyleydi.

Ve elinde çantası, sokaktan geçen Efigenia'ya ilgiyle bakarken, öylece kalakaldı. Kadın durdu ve bir an dinlenirken, aylak ve birazcık üzgün bir bakışla günlük güneşlik çevreyi süzdü: Saat hemen hemen üçtü, bütün kapılar aynı anda açılmaya başladı. Efigenia biraz ötede yine durmak üzere sepetini aldı – ama Perseu sabırlıydı. "Hayvanlar," dedi. Kadın yeniden sepetini aldı. "Olağanüstü bol ürerler," dedi Perseu. Ezberlemek iyiydi. Öğreniyordu ve bu arada düşünüyordu, yoğun düşünce bedensel varoluşun kanıtıydı – somutlaması dâhiceydi. Bir pencerenin önünde devinimsiz duruyordu. "Küçük bitkilerle, haşlamlılarla beslenirler, falan."

"Falan, filan!" diye yineledi, gösterişli ve inatçı.

Ve şimdi susuyordu, üzgün ve güneşe bulanmış. "Deniz yaratıkları," diye mırıldandı – genç adamın bilincini yitirişi iyiden iyiye kenti sarmıştı. "Ürerler," diye ekledi, içi kararark. Kanatları hantal, yerinden kalkmayan kanatlardı. Pencereden eğildi, meyve satıcısına *seslendi: Hey, sen, yukarı gelsene!*

Ah! Ürkmüş bir alakarganın uçuşu.

İri çıplak kollarıyla, karanlık koridorda mandalina satın aldı.

Geri döndü, pencerenin pervazına tünedi. Çekirdekleri pis sokağa atarak yemeye başladı. Gözlerini kırparak bakıyordu: Çekirdek yere düşünceye kadar iki kez yuvarlanıyordu. Perseu uzakta olmasına karşın, aceleden çarpışan insanlar arasında çekirdeği gözden kaybetmedi: sabırlıydı. Ve sokak çabucak somut noktalarla

doldu. Çekirdekler anlamlı bir düzene göre dağıldılar; bu anlam anlaşılamaz olsa da. Sokağa sıra sıra dizilmiş binalar gibiydi her şey. Doğası gereği, bir fikre sahip olabilirdi, ama onu düşünmesini bilmiyordu: Düşünürken şaşkın ve dik kafalıydı, çekirdekleri atarken olduğu gibi. São Geraldo'nun erkeklerinin anlayış kıtlığı konusunda fıkralar bile vardı, oysa kadınlar nasıl da zekiydiler! Birdenbire kızgın kızgın, "Olağanüstü bol ürerler!" dedi genç adam.

Çok geçmeden çekirdekleri atmaktan ibaret olan yetkinleşme uğraşına yeniden kaptırdı kendini. Düzeneklerle ilgili her şey yeni kentlilerin ilgisini çekmeye başlamıştı. Kendini kaptırmış, ama uzak. Çünkü tek bir eylemle zamanını doldurmak olanaksız geliyordu ona; boşluğa çekirdekleri atıyordu hâlâ. Bu çekirdek bağışında yaşamının özel bir biçimde var olduğunu yalnızca bu anlaşılmaz işaret belli edebilirdi. "Açık deniz hayvanları," dedi, yüksek sesle ağzı dolu.

Bu yitik yaratığı sıkıntıdan kurtaran şey olsa olsa Tanrının insanların masum olmalarını istediği biçimde kaybolmuş olmasıydı; yiyor, çekirdekleri aşağı atıyordu. Dünya bu bakarkör duvarcıdan vazgeçebilirdi. Ama yaşadığı sürece başka hiç kimse onun işini yapamazdı, bu öylesine kişisel bir işti; sonra kafasını geriye çekip nişan almak için tek gözünü kapayarak üç çekirdek daha attı... Kendini toparlayıp "Su yüzünde ya da derinlerde yaşam," diye söylendi. Yazgısına boyun eğmiş güzel yüzünün arkasında, görünürdeki çizgileri yansıtan bir başka yüzü daha vardı, biraz korkunç bir anlatımı, derin bir düşüncenin anlatımını yansıtan bir başka yüzü daha vardı. Bir de Geraldinler'e özgü bir tür yobazlık, bir aynanın karşısında ilk bakışta anlaşılan, belirli bir bütünlük peşinde olan, görünürdeki yüzünün anlatımından hem daha silik, hem daha büyüktü: Parlak ve

sevimli yüzün ardında hoş olmayan bir ahır kokusu vardı, çok gençti çünkü.

Ağır ağır birkaç dakika daha geçti, o sırada genç adam bir atölyede altın haddeden geçiriyormuşçasına özenle atıyordu çekirdekleri – saatin ilk vuruşuyla dikkatini bir noktaya toplamaktan uyuşup kalmış yüzünü kaldırmak zorunda kaldı. Kendisine söylenen şeye ilgisiz, kolay kolay erişilemez bir yüz bir an bekledi: Meydanın saati São Geraldo'nun üstünde uzun uzun saat üçü çaldı ve titreşen çan sesleri mahalleye yayıldı. Son çınlamaların titreşimleri silindiğinde, mahalle aydınlanmış, her şey gözle görülür olmuştu: Pencerenin yanındaki masanın üzerine açık bir kitap konmuştu, öğle sonunun ışığıyla aydınlanmış sayfalarda şunlar yazılıydı:

– Bu uyuşumsuz hayvan 4 rakamındaki simetriye benzer bir oluşum sergilemektedir.

Harfi harfine böyle yazılmıştı! Ve güneş havada yüzen tozları yalayıp geçiyordu, karşıdaki evin üzerine bir hamamböceği tırmanıyordu... Genç adam bir pislik böceği kadar parlak şu cümleyi söyledi:

– Derin sularda yaşayan varlıklar olağanüstü bol ürerler, diye bağırdı ezbere.

Kilisenin biraz geri kalmış saati üçü çaldı. Peşinden alakarganın çılgın çığlığı duyuldu. Ah! Perseu kapalı avucunun içinde son iki çekirdeği salladı, zar gibi fırlattı. Tam isabet! Öğle sonuydu. Genç adam büyülenmiş gibi olduğu yerde donup kaldı. Çok geçmeden, gençlere özgü bir esnemeyle iri kanatlarını açtı.

3

AV

Aynı gün, öğleden sonra, pazar sokağının taşları üzerinde atın ayaklarının düzenli sesi duyuldu. Araba ve at adım adım yol alıyordu. Bir anda atın başı büyüdü, ürküntüyle boynunu sallayıp dikeldi, menekşe rengi diş etleri ortaya çıktı, gemi ağzını kesti – tüm gövdesini sarsan bir kişnemeyle, tekerleklerin kulakları delen sesi birbirine karıştı. Peşinden rüzgâr sessiz sessiz esmesini sürdürdü.

Sokakta olup bitenler size kadar ulaşmıyordu, ama sanki, bir yangını seyretmek kadar davetkârdı.

Genç bir kız odasında ayakta durmuş, sağduyusunu elden bırakmamaya çalışıyordu; boşu boşuna, dilsiz bir uğultuya kendini kaptırmıştı bile. Odada eşyalar bile, birkaç dakika içinde, art arda dayanılmaz olmuştu – genç kız hep sırtını birşeylere dönerdi. Oda şimdiden süslemelerin ağırlığının altında ezilmişti. Üstünü başını değiştirmesi gerekiyordu, binaların arasından esen rüzgâr sıkıştırıyordu onu.

Ayakkabılarını çıkarırken biçimini alacağı odanın ve sokağın karışıklığını bozuyordu. Henüz hiçbir şey olan bitenin gerçekliğine doğru itmemişti onu. Daracık karanlık odadaki tek ışık, anahtar deliğinden geliyordu.

Sonunda bütün dikkatini bir şapka üzerinde topladı, bu da odayı fark etmesine olanak sağladı. Çekmeceyi açtı, en süslü şapkayı çıkardı. Kafasına yeni bir biçimde takmayı denemek için dikkatle inceledi onu. Tepkisi çok sert oldu, hiç böyle gözyaşı dökmeye kadar vardırmamıştı işi; alnının üzerine düşmüştü şapka, aynada kendine baktı. Kendini anlamdan yoksun, gözlerini bomboş görmek istiyordu, sanki kendini daha gerçek görmenin tek yolu buymuş gibi. Görüntüsünün gerçekliğiyle büyülenmiş kendine ulaşamıyordu bir türlü. Parmaklarını dilinin üzerinden geçirip kaşlarını ıslattı... ağırbaşlılıkla kendini seyretti.

Aynaya düşen duvarın parlak kırmızı güllerine erişilemezdi, güller yerlerinde durdukça ilerliyorlardı.

Kendine olan ilgisinden etkilenmiş olan Lucrecia sonunda kendini görmekte zorlandı.

Lucrecia Neves güzel biri değildi, olmayacaktı da. Bununla birlikte güzellerde bulunmayan apayrı bir güzelliğe sahipti. Göz kamaştırıcı şapkasına yerleştirdiği gür saçları vardı. Teninin duruluğuna serpiştirilmiş birtakım işaretler parmaklarınızla dokunmanız için yaratılmış değişik bir hava veriyordu ona. Sınırları belli ama derinlikleri olan ruhunun geleceğini az çok belli eden bayağı birşeylerin yer aldığı yüzünü soylu gösteren, dümdüz kaşlarından başka bir şey değildi. Tüm yaradılışını gözler önüne sermiyordu açıkça: Başkalarıyla konuştuğunda gözleri aralık, başını yere eğerdi – o zaman, tıpkı kendi mahallesi gibi, henüz patlak vermemiş bir olayla canlanmış gibi görünürdü. Bir düşünceyle kararsız kalmadıkça, yüzü anlamdan yoksundu hep.

Yumuşak başlılık ve zekâ olanağından yararlandığı söylenemezdi, süslenip püslenerek yoğunluk kazandırdığı yüzüne sert birşeylerin yansıması da bu yüzdendi. Fazla özenmeden kılık değiştirir, süsünü gözler önüne sererek hazır olunca yüzünün biçimi belirler ve simge-

ler altında kaybolurken, o hoş görüntüsüyle genç kız kendi kendinin ideal bir portresi olarak görünecekti. Canının istemediği tek şey iş yapmaktı.

Birdenbire aynaya eğildi, daha güzel nasıl görünebileceğini bulmaya çalıştı, ağzını açtı, dişlerine baktı, dudaklarını büzdü... Sabit bakışı gördüğünü pek fazla kavrayamadığını ve az bir çaba ancak yüzeydekine bakma olanağını veriyordu – ve de artık bakmamak. Genç kız baktı: Karmakarışık saçlarının arasında kulakları bembeyaz kalıyordu, saçlarının ortasında boyalardan benek benek olmuş titreyen bir yüz ortaya çıkıyordu – ve fazla ağırdan almasa, biraz daha ilerlese amacına ulaşacaktı; kendini daha güzel görme biçimi buydu işte!

Sabırlı ve cesur, içini çekti. Gözlerini önce kapadı, sonra açtı, dişlerini incelemek için ağzını kocaman açtı; ender bulunan bir an, kırmızı dilini gördü, güzellik ve sessiz bir korku belirtisi... Nedenini kestiremediği bir sevinçle daha hoşnut soluk aldı; canı burnunda sandalyelerle dolu, kapalı odada kırmızı bir dille her şey işte böyle gülünç geliyordu ona! Karşısında eziyet edeceği bir cüce varmış gibi sinsi sinsi güldü. Yeni kılığını giydi. Hoşnut, sessiz ve kabaydı, parlak ayakkabılarını giyerken. Şimdi gerçekte olduğundan daha büyük, daha cesurdu, yağma borusunu çalabilirdi artık.

Aslına bakılırsa, içinde bulunduğu boşluk ciddi bir yoksunluktu; hazırlığı bittiğinde herhangi bir nesneye, São Geraldo'lu bir nesneye benzeyecekti. Yılmadan, sessizce bunun için yaşıyordu.

Giyinirken, devinimlerinden gelen uğultu giderek korkunç bir anlamsızlığa dönüştü: Bileziğini bulmak için karıştırdığı giysi dolabının varlığına bir biçimde öykünürken, içten içe aptalı oynayarak duvar kâğıtlarının güllerine dalıp gitmişti. Sanki gerçeğin erişilmezliğini yadsımak ister gibi her şeye tek tek dokunuyordu. Ve o, ayakkabının üzerindeki bir toz fiskesiydi – böyle ap-

tal aptal gülmesine karşın, Lucrecia sokağın başında kişneyen attı, kendi gözleriyle gördü hem de – ayakkabının üzerindeki toz fiskesinden odanın başka başka biçimlerini, gülleri, sandalyeyi görüyordu! Ama, giysi dolabındakilere öykünmüş olmasının ona sağladığı akıl almaz dik kafalılığını görmezden geliyordu – ve bileziğini aramaya devam etti.

Ne arıyorsun küçük çiçeğim, diye sordu kendi kendine, aramasına ara vermeden. Yatağı gördü, canlılıkla hemen değişip deli gibi yine bileziği aramaya koyuldu. Yoruldu. Tek başına didinip durmuştu çünkü. Odadaki şeylerin bir anda değişmediğini nasıl görmezden gelmeli? Hepsi ortadaydı. Bunca bakış yardımıyla her şeyi düzene koymuşken bir zayıflık ânında bir kez daha yok olup gidiyordu... Ve Lucrecia Neves bileziği bulamamanın verdiği şaşkınlıkla ele geçirilmesi olanaksız sessiz bir oda gördü.

Yeniden işe koyuldu; ayakkabıları, mendilleri öfkeyle öteye beriye atarak, her yeri altüst etmeye başladı. Çekmeceleri açıp kaparken, açık, kapalı, yarı açık çekmeceler, düzlemler, dikdörtgenler doğuyorlardı yeniden; ayırtlar doğruluyor, açık yüzeyler çöküyor, tepeler yükseliyordu: Ürküntü içinde gerilerken, bakışlarıyla odanın gerçekliğini bir daha yaratmıştı. Yıkıntılar ortasında pek güvensiz, suçsuz; ya bilezik neredeydi peki? Kaşınıyordu, bütün görkemini yitirmiş, bir toz bulutunun arkasından bakıyormuş gibi, büyülenmiş, neredeyse miyop bir bakıştı bu – ne güzel gözleri vardı. Yatağın altına bakmak için çömelmiş, hayvansı bir sevimlilikle mızırdanarak bileziği arıyordu: Tanrım, nerede bu, diye söyleniyordu kaşınarak.

Sonunda gerçek incilere benzeyen sahte mücevherler çıkardı çekmeceden, odaya görkem ve umut saçarak mücevherleri yüzüne denk gelene dek yukarı kaldırdı. Hazır sayılırdı artık. Kösnüllükten yoksun olma düşün-

cesinin verdiği sıkıntıyla bir daha baktı kendine alık alık. Koku sürmeyi unutmuştu!

Kendini toparlayarak koku sürdü.

Ortalık pırıl pırıldı, verandanın ötesinde esen rüzgârla boğulan güneş bütün bu takıp takıştırmayı gölgede mi bırakacaktı? Genç kız kirli pazar sokağında bir balonun seçkinleriyle, büyüsüyle ve olağanüstü durumlarla karşılaşmayı düşlerken eski bayram gecelerinin gücünü yeniden canlandırmaya kalkışmış, işte bunun için giyinip süslenmişti – o balolarda gerektiği gibi davranmakta sıkıntı çeken genç kızlar kıkır kıkır gülerdi, hiç de kibar değilsin, Joaquim, derdi içlerinden birisi, yüksek sesle, parmağını sallayarak gözdağı verirdi.

Evet! Evet! Balo taş kentin sonunda pes etmesi demekti: Ya bir açık hava konseri, bir sirk, bir geçit töreni, ya da baba ocağını baloya dönüştürüp olduğu yerde kalmak da var!

São Geraldo'da bir balo: Yağmurla yıldız yıldız olmuş gece ve taşları sabolarıyla aşındıran genç kız ve gelip geçen şemsiye kümeleri. Adı bile bilinmeyen öbek öbek kavalyeler, çevresinde dans edilen tahtadan kavalyeler. Islak şemsiyesini kapatıyordu. Ve mızıka takımı çalmaya başlayınca herkes hazır ola geçiyordu. İlk adımlar uzaklardan küçük birliğin geldiğini belli ediyor, yolu gözü kapalı tanıyorlardı. Ama çok geçmeden dramatik müzik kafalarını şişirdi. Trombon tek başına gürül gürül ötüyordu. Ilık salonda, pencere camlarının arkasındaki ıssız terasın ışıklarının altında canlanan yağmur tanelerinin parıldamasını seyrediyor ve dans ediyordu genç kız. Boyalı yanakları, kararsız gözleri, düşünüyordu. Neyi kutluyordu? Çok hızlı dans ediyordu. Ve dışarıda sessiz sessiz yağmur yağıyordu. Lucrecia Neves tozlu ayaklarıyla balodan dönüyordu, valsin ve kavalyelerinin yarattığı baş dönmesi hâlâ tüm bedeninde dönüyor, dönüyordu. São Geraldo'nun başına gelen-

lere benzer birşeyler olmuştu ona da: Dans etmişti, yağmur yağıyordu, yağmur ışığın altında damla damla akıyordu, genç kız dans ediyor, dans ediyordu, kent dört bir yanda yükseliyordu.

Balonun anısı büyülüyordu onu, o sırada bir ermiş resmi gibi süslenmiş odada gitmeye hazır bekliyordu genç kız. Geçirdiği değişiklikten ötürü donup kalmıştı yüzü, kendini seyretmeye başladı aynada.

Karanlıkta pırıl pırıldı, el değmemişti.

Sonunda oluşumunu tamamlamıştı. Ama yine de bencilliğin dürüst bir nitelik verdiği bu yüze kösnül bir hava vermek gerekiyordu: Koyu kırmızı kâğıdı tükürüğüyle ıslatarak dudaklarını boyadı.

Boyalı ağzı çocuksu yüzünü incelmiş ve suçlu gösterdi. Aynadaki görüntüsünde kaynağı belli olmayan çok güzel şeylerin aldatıcı havası vardı... Kısa süreli bir heyecanla karşı karşıya kalınca, odanın kapısını çarpıp üzgün ve kızgın bir sesle bağırdı: Anne çıkıyorum ben! Karanlıkta çelik topuklarıyla kaymamaya dikkat ederek her zamanki gibi merdivenleri yavaş yavaş indi.

Bakışlarını sağa sola gezdirdiği sokakta buldu kendini. Aslında vazgeçmek, eve dönüp dinlenmek isterdi. Hatta ara sıra tatlı bir gülümsemeyle bir gemiye bindiğini, hiç dönmemek üzere denizlere açıldığını düşlediği de olurdu. Yolculuğu yerdeydi ama.

Sokakta rüzgâra tutuldu genç kız, ışıktan kamaşmış gözlerini koruyarak durdu. Ve bir anda aydınlığa boğuldu.

Tüm olanakların sonuydu bu: Mavilere bürünmüş, kurdeleler, bilezikler takıp takıştırmıştı. Kırmızı şapkası sanki son modanın beğenisine tam tamına uymuş, kaşlarına kadar inmişti. Kiraz pembesi şapkası incik boncuklarla süslenmişti... Ama o hiçbir özelliği olmayan bir sokakla yüz yüzeydi! Yanılmamış olsaydı bari, odasında didinip durması boşuna olmasaydı bari... Da-

lın üzerindeki serçe bile, olası tüm yanılgılar bir yana, cıvıldayıp duruyordu, çünkü bu ilkti. Peki ne bu? Bir öğle sonrası sokağı mıydı bu?

São Geraldo'ya ayak uydurmakta bir kez daha zorlanmıştı. Bu saatte kim böyle el değmemiş, tertemiz kalabilirdi... Öğle sonu incik boncukları, kolyeleri olduğu gibi gözler önüne seriyordu. Bir sürü ipe sapa gelmez armalar takmıştı.

Çok geçmeden kuru bir iç çekmeyle merdivenin son basamağından ayrılıyor, yığılıp kalmamak için kımıldamadan doğruluyor, meydan okurcasına ilerliyordu. Kendini doğaya pek az öykünen şapkaları satın almaya iten şey gibi: Kuş yok, çiçek yok, kenar süslerinde değişiklikler olsa bile şapkası yalnızca şapkaya benziyordu – bir eşyayı tutar gibi taşıyordu kafasında.

Lucrecia Neves azar azar ışığın yoğun etkisinden kurtulmuştu, daha iriyarı görünüyordu eskisi gibi, şimdi düşsün bakalım av peşine. Neşeli değildi, ama tatlı bir havayla geziniyordu. Botlarıyla topuklarının kurduğu denge öylesine eğretiydi ki küçücük şapkasıyla havada sallanıyormuş gibi dengeyle dengesizlik arasında yürüyordu sanki. O anki şıklığını korumak için oldukça çabalaması gerekiyordu: Çünkü bir odanın koyu karanlığında, salt geceleyin görülmek için giyinip kuşanmıştı. Ve São Geraldo'da gündüz, gelecek değildi; kaskatı, sonradan yapılmış sokaklardı. Genç kız kendini bu kesin belirsizliğin ötesinde hissediyordu. Hangi güncellik! Kendini olayların tam ortasında bulmuştu, hangi güncellikti göremediği? Doymazlıkla çevresine bakınıyordu, hangi güncellik! Ve o güncelliği aşmamaya çalışırken bileklerine çarpan bileziklerini düzeltiyordu.

Saat dördü çaldı. Bir an bir yanıt bekliyormuş gibi göründü genç kız. Perseu Maria geç kaldığının ayrımına varıp daha hızlı yürümeye koyuldu. Bir dinginlik ve sevinç duygusuyla karşı karşıyaydı, çünkü gövdesi yürü-

yüş anındayken iriyarı görünüyordu – merdivenleri çıkarken de, kaldırım taşlarına basarken de. İri yapılıydı yürürken. Ve ne düşündüğünü bilmiyordu, güçlüydü çünkü. Belli bir süre sonra, yürümekte olduğunu görmenin verdiği hoşnutlukla ve yalnızlığının bilincinde olmasından kaynaklanan bir kararsızlıkla konuştu: toprak. Tıpkı bir çocuk gibiydi, toprak, dedi yeniden. Ama gözlerini derin düşünden ayırdığında geç kalmadığını anladı. Tam o sırada Lucrecia buluşma yerine yaklaşıyordu. Genç adam sokağın başında durdu, bir kamyon geçmesini engelliyordu. Genç kız onu beklerken tam karşıda durdu. Bakıştılar. Genç adam kıza baktı. Ne yüz ama!

Düşünüyordu.

Sonunda daha açık seçik düşündü: yüz. Ona uzaktan bakınca, daha iyi görüyordu. Bileziklerle, incik boncuklarla, kız bir kurbana benziyordu. Perseu hayret içinde sıkıntıyla düşüncesini değiştirdi; nasıl bir yüzü olduğunu bir anda artan bir aydınlıkta gördü.

– Selam, dedi genç kız.

– Selam, diye yanıtladı delikanlı sıkılmış olarak.

Ve o zaman Lucrecia'nın varlığından başka hiçbir nedene bağlı olmadan, en küçük özelliğini bile kaybedene dek somurtkan gölgede yitip gitti. Genç kız da aynı onun gibi sessiz sedasız, çekingen soluyordu. São Geraldo'nun ilk günlerinde olduğu gibi beceriksizce birbirlerini ölçüp biçiyorlardı. Son derece yalın ve erişilmez buldular birbirlerini. Ve kentte dolaşmaya başladılar.

Yaşlı hamamböceklerinden pis sızıntılar çıkıyordu. Bodrum katları, kilerleri, sokakları meyve-sebze kokusuna boğuyorlardı. Ama altın renginde arı vızıltılarına benzer sesleriyle, işyerlerindeki testereler bu saatte son derece aydınlık ve neredeyse bomboş kenar mahallede titreşimler yaratıyorlardı.

Genç kız ve genç adam şemsiyenin altında parmaklıklara dayanmış, cezaevinin merdivenleriyle çıkılan, inilen kenar mahalleye egemen bir yerde duruyorlardı.

Pazar sokağında hâlâ sabahın erken saatlerinde satılan balıkların kokusu vardı, su birikintilerine doğru yol alan su sızıntılarında balık pullarıyla, pörsümüş bir karanfil yüzüyordu. Çocukluktan kalma bir deneyimle, ikisi de küfelerden kolaylıkla kurtuluyor, Demir Taç kömür deposunun kokusunu içlerine çekerek yolu geçiyor ve daracık sokaklarda dolanıyorlardı. Dükkânın kapısına asılmış salamlar evlerin dip köşesi gibi kokuyordu. Pis kokuyu içlerine çektiler. Sonunda La Cancela'ya vardılar.

Görünürlerde tren olup olmadığına bakmak için eğildiler. Demiryolunun üstünde esen rüzgâr yüzlerine doğru esti. Karşıya geçtiler.

Demiryolunun ötesindeki mahallede evler daha seyrekleşiyor, hatta daha az görülüyorlardı. Ve telgraf direklerinin altında dolaşıyorlardı. Hava tuzlalardaki gibi temiz ve aydınlıktı – genç kız şapkasını kımıldatmamaya çalışarak gökyüzüne bakıyordu – gökyüzü, kolay kolay anlaşılamaz bir görünüm, diye aklından geçirdi. Dingin öğle sonunu, taşlarda, toprağın paslandırdığı hurda demirlerde hissediyordu – kuru çöp döküntüleri havada uçuşuyordu... Her şey gerçekti, ama bir aynada görüldüğü kadar gerçek. O an, genç kız bir var olma biçiminin arayışı içindeydi ve bilemiyordu – son derece sessiz ve erişilemezdi.

Ama otlaktaki tepeciğin doruklarına vardıklarında Perseu parmağıyla kenti gösterdi.

Boşlukta parmağının kurduğu denge, rüzgâr, rüzgâr – yaslı olduğunu belirten şapkası uçtu, ardından koştu, tam o sırada kenar mahalle ortaya çıktı, çünkü bir şapka rüzgâra kapılıp uçmuştu! Genç adam kolları açık körpe ağzıyla havayı içine çekerek koşarken diken-

li demir çiti aştı. Lucrecia gözden kaybedinceye kadar izledi onu... O zaman genç kız olup biteni kavramadan, kavrayamadan beklemeye koyuldu.

Bir an aklı karıştı, bir köpekle birlikte yürüdüğünü, tepeciğin üzerinde birilerinin kendini gördüğünü düşlüyordu: bir kentin kartpostalı gibi. Lucrecia Neves pek çok şeye gereksinim duyuyordu: Kareli bir etekle aynı kumaştan yapılmış küçük bir şapka – eteğiyle, şapkasıyla, kalçalarına düşmüş kemeri ve kemere iliştirdiği çiçekle herkesin kendine baktığını duyumsamak istiyordu; böyle giyinip kuşanıp, mahalleyi seyredecekti, mahalle değişecekti. Bir köpekle. Bir görünüm böyle oluşurdu. Genç kızın düş gücü yoktu pek, ama onu neredeyse uyurgezer yapan şeylerin gerçekliği karşısında ilgi doluydu. Şeylerin var olabilmesi için şeylere gereksinimi vardı.

Perseu şapkayı koluyla temizleyerek geri getirdi, şapkayı yakalamış olmanın verdiği utkuyu gizleyemeden doğanın sessizliğini seyrederek ve gülerek bakışlarını sıkıntıyla gülümseyen Lucrecia'ya dikti. Tam bu sırada Lucrecia'nın ilgisini çekecek bir şey söylemeyi düşündü: Yalnızca karşılıklı bir uyum sağlamak için ve ayaklarının altındaki kuleye ısrarla bakan genç kızı dönüp yüzüne bakmak zorunda bırakmak için, yağmur yağacağım söyleyebilirdi örneğin. Ama yalandı bu: Açık gökyüzü onları çepeçevre sarıyor, yitiriyordu. Şapkasını yeniden kafasına geçirince, genç adam biraz önce parmağıyla gösterdiği şeyi unutmuştu bile.

Aynı işareti bir kez daha yapmayı denedi, ama işaretparmağını hemen kıvırdı. Yanı başlarında bekleyen yakılacak bir yığın çöp duruyordu... Ve konuşma kısa sürdü. Lucrecia Neves gülümsemiyordu, bakıyordu.

Yalnızca hava açıktı, siyah ipler direkleri yukarıdan aşağı birbirine bağlıyordu – 'ne görünüm', yukardan aşağıya doğru bakan Lucrecia görüyordu. Birbirlerini

yansılayan kuşlar peş peşe uçuyorlardı. Oluşturdukları dümdüz ve ince ipler ıssız enginlikte soğukla karşılaşıyorlardı... Yukardan aşağılara doğru bakıyorlardı kıpırdamadan. Birisi çıkıp da bir şey anlayacak olsa bile bundan hiçbir sonuç çıkaramayacaktı – genç adam derinlere bakıyordu. Ve genç kızın anlamama biçiminde anlaşılabilir şeylerdeki aynı aydınlık vardı, ikisinin de yer aldığı eşsiz güzellik: Siyah ipler donuk boşlukta sallanıyordu – yukarıdan aşağılara bakıyorlardı, kıpırtısız, aralıksız, anlamdan yoksun. Ne görünüm, diye aklından geçirdi Lucrecia Neves.

O sırada Perseu başı havaya gömülü, bakışlarını aşağılardaki deniz yoluna çevirdi.

Genç adamın şaşkın ve tatlı bakışlarında her şey duyarlılık kazandı, her şey rüzgârda duraksamış, her şey kendi içinde var olmuştu, kokusuz, tatsız tuzsuz, demiryollarının, üst üste yığılmış odunların, kendi biçimiyle – ve yeşilin, yeşil kırların. "Bak! Atların yalağı kurumuş!" İkisi de öylesine ağır kanlı ve sıkıntılıydı ki şeylerin oluşturduğu şeyi ve bu çiçek sapının üzerindeki mayısböceğinin tiz sesiyle genç kızın yüzünü kuşatan şeyi inatla görüyorlardı. "Mayısböceğine bak!" Mayısböceğine baktılar. Lucrecia ve Perseu yüzlerini buruşturmuş bakıyorlardı. Perseu güneşten gözlerini kırpıştırarak ve bir türlü açılamadığı inatçı aşkı kafasını karıştırdığından olsa gerek, anlamsız gözlerle genç kıza bakıyordu, genç kızın bakışları da anlamdan yoksundu. 'Ve sevgisini ona vermenin hiç anlamı yoktu gerçekten.' – yerden bir çakıl taşı aldı, kirli şeylerle aralarındaki suç ortaklığını göstermek istercesine tozunu sildi taşın, Lucrecia Neves anlamadan baktı – 'gerçekten hiç anlamı yok' olmadık nedenlerden ötürü genç adamı suçladı – bunlardan biri de 'çok seçici olmasıydı' – belki de bir yıl önce dul kalan annesi bir erkeği suçlamanın nasıl olabileceğini anlayabilirdi. Lucrecia'nın bir türlü yorulmak bilmemesi de

uyarıyordu onu. Benim ülkemde şu şöyle, bu böyle diyen şu yabancılar gibiydi. Perseu'nün dar alnı sevgiyle karışık bir acıma duygusunu sığdırabileceği bir yer arıyordu, ama arkadaşının fiziksel kusurları bile dinginlik veriyordu, olduğu gibi kabul ediyordu kusurlarını genç kız: Bizim taraflarda böyledir bu! Genç kız, benzer kişilerden oluşmuş bir ırk tarafından koruma altına alınmış gibiydi. Beğenileri bile aynı görüşlerden oluşmuştu; çadırda gecelemek gerçekten güzel olurdu, gün ağarırken uyanmak hiç de zor olmazdı, askerlik yaşamı güç değildir, askerlere olan tutkusu hep küçük düşürmüştü onu, fiziksel cesarete ve silahlara büyük bir hayranlık duyması da – hep utanmıştı bunlardan genç adam – ne çok takıntım var, diye aklından geçirdi, bu bağlamda genç kızı suçlayabileceğini hissediyordu.

Kulübenin tepesinde ve dönüş yolunda ellerini kollarını sallayarak gevezelik ederlerken – aynı gençlik havasıyla ikisinin de birbirlerine denk olmalarına hiçbir şey engel değildi. Bunca canlılık içinde, birbirlerine söylediklerinin hiç önemi yoktu: Onlar da tıpkı kent gibi görülmek için yaratılmışlardı. Onları uzaktan gören, bir soytarıyla bir kral gördüğünü sanırdı. Hızlı hızlı yürümek bir sevinçti onlar için – kral gülümsüyordu, yakışıklıydı ve soytarı yüzüne acayip biçimler vermek için çırpınıp duruyordu; yürüyüşlerinde mekanik bir düzensizlik vardı – bir bacağı diğerinden kısa bir insan gibi, delikanlılığın verdiği güzellikle birlikte çirkinliğin, çiçekle böceğin, çıkan inen, yine çıkan, uzunluğu birbirine eşit olmayan iki bacağın uyumsuzluğu. Ara sıra delikanlı yürüyüşünü hızlandırıyor, genç kız onun çevresinde dans eder gibi dönüyordu: Delikanlı bir Tanrı edasıyla gülümsediğinde Lucrecia Neves konuşuyordu – başkaları işte böyle görüyordu onları.

Ya da kendini rüzgâra kaptırmış, daha büyük görünen genç kızdı.

Tartışmışlardı herhalde! Ona bakmaktan çekiniyordu delikanlı. Öylesine kolay hırpalanabilir görünüyordu ki gözüne, delikanlı hem acıyor, hem uğradığı düş kırıklığıyla kabalaşıyordu. Hatta ona şunları demeyi aklından bile geçirdi: Bak, senin düşündüğün gibi biri değilim ben, yavrum, beni istediğin kalıba sokamazsın! – yerdeki taşlara bakarken, bunu bilmesine karşın, ne genç kız ondan bir şey yapmak istedi, ne de öteki – çünkü onlar oldukları gibiydiler ve biraz uzakta dere akıyordu.

– Bil bakalım dün ne yaptım, dedi Perseu Maria kendini beğenmişlikle.

Zaman zaman kızı çirkin bile görüyordu, tenine işlemiş izlere gözünü dikerek yüzünün aptallığını bir erkek sevgisiyle sarıp sarmalama isteğini uyandırmaya çalışması boşunaydı: Hiç gülmeyi bilmeyen ince bir ağız, yanaklarının yakınlarındakileri bile şaşırtan o lal rengi yuvarlakları... 'kendini göstermeyi çok seviyor'.

Genç kızın düşleri bile böyleydi, oysa kendisi hiçbir zaman bir yontuyla birlikte olmayı düşlememişti, böyle düşündü büyük bir tiksintiyle. Görünüşe göre yontuları düşlemek aşırılığa kaçmaktı. Parmaklarının arasındaki çakıl taşını evirip çevirirken Perseu çabucak Lucrecia'ya baktı; ona nasıl hayran olunacağını bilmiyordu. Dar alnını kırıştırdı. Düşünceye daldığında yüzü daha asık daha kararsız oluyordu – ama plaja gitmek için trene bindiği zaman, oyunlarla, gülüşmelerle ve güneşin altında pırıl pırıl gövdesiyle çok neşeli olurdu... Güçlü ve saf olduğunu hisseden mayolu kızlar onu baştan çıkarmak için göz süzerlerdi. – São Geraldo'nun yeni gençlerinden sayılırdı o da.

– Babam evden şikâyetçi, dedi, çakıl taşını dikkatle uzaklara atarken. Sinek dolu içerisi... Bu gece sivrisinekler, kelebekler, kanatlı böcekler hissettim, üzerinize konan şeyin ne olduğunu bilemiyorsunuz hatta.

– Bendim, dedi Lucrecia Neves alayla.

Perseu yere baktı, bozulmuş, üzgün ve sessizce. Yerdeki otlarla ilgileniyormuş gibi, bu utanmazlığa sert bir biçimde son vermeye çalışarak... çünkü, kış ışığıyla koyulaşan şeylerin kararttığı izlerin bulunduğu aydınlık yüzünü havaya gömmüştü genç kız. Ne küstahlık, hiç utanması yoktu bu kızın. Genç adam şakalarına katlanmalıydı, hoş görmeliydi, çabucak baktı ona, sonra gözlerini çevirdi. Ama daha büyük bir sarsıntıyla dudaklarını ısırmak zorunda kaldı genç kız:

– İyi tut şapkanı, yoksa yine uçacak, yakışıyor sana, dedi.

Şapka giyen bir erkek gülünç geliyordu ona, o da biliyordu bunu. Beni hiç anlamıyor diye düşündü delikanlı ve ellerini kafasının üzerindeki şapkaya koydu. Soğuk rüzgârın kızın tenini diken diken ettiğini görünce yüzü aydınlandı... yine de neşeliydi genç kız. Onu kollarımın arasına almam olanaksız, diye düşündü, kaygılı, çünkü ikisini de daha büyük gösteren, onu erkek olmaktan utandıran birşeyler yapardı hep genç kız, sonra bir gülme tuttu...

– ...ne, resmimi mi istiyorsun? Yine mutlulukla havaya bakarak gülümsedi...

Ve birdenbire kırların üstünden hafif bir esintiyle, zaman geçip gitti, yürüdüler ve az sonra La Cancela'nın yakınında buldular kendilerini.

Görünürlerde tren olup olmadığına baktılar, demiryolunun rüzgârı yüzlerine çarptı – alelacele karşıya geçtiler.

Zaman hızla geçiyordu ve karşıdaki evin hiç kuşkusuz yüksek, yerin kaygan, taşın koyu renk olduğunu sandı Lucrecia, yerde birikmiş suların parladığını sandı ve bunlardan başka hiçbir şey göremiyordu! Bir an, her şeyi bir yana bırakıp taşa, eve, dünyaya utanmadan, sıkılmadan baktı. Aynı korkusuzlukla, daracık sokağı, taş

kaplı yeri, pencereleri görüyordu yalnızca. Tam o sırada hiç olmazsa giysisini ve şapkasını çıkarmak ve São Geraldo'yu oluşturmak istedi, ama bu isteğini Felipe'ye sakladı ve işte ikisi de canlanmış, sessiz ve yorgun yürüyorlardı. Perseu güneşten şapkasını çıkarmış, göğsünün üzerinde sımsıkı tutuyordu. Karşıdan bakıldığında uzaklardan gelen sokak şarkıcılarına benziyorlardı – başkalarının görebildiği şey Lucrecia Neves'in gururla yol almasıydı, kendini gösteriyordu o. Genç adamın gülümseyen dudakları kurumuş, ağzı açıktı. Ne kadar da mutluydular! Kenar mahallenin üstünde hafif bir yel esiyordu.

Lucrecia Neves belki de kapıları çarpan rüzgâr düşüncesine öykünerek bu durumu açıklamak isterdi – ama şeylerin adını bilmiyordu. Şeylerin adı yoktu onun için; ama bakın, şuna bakın, buna bakın, şu şey işte, kilise, kütüphanenin üstünde uçuşan güvercinler, dükkânın kapısında asılı salamlar, tepeye ısrarla bir işaret gönderen bir pencerenin yakıcı camı...

İkisi de ayakta durmuş, kulakları kirişte bekliyorlardı. Şeylerin katılığı genç kıza özgü görme biçimi olan bölük pörçük biçimdeydi. Bu direnmenin üstesinden gelmenin olanaksızlığından, yeşil bir meyveden, bayrakları dalgalandıran bu yurttaşlık rüzgârının kahramanca estiği daha da güçlenmiş şeylerin üstünden ürkünçlük doğuyordu! Kent ele geçirilemez bir kaleydi! Ve gözünün önünde gördüğü şeylere elinden geldiğince öykünmeyi deniyordu genç kız; şeyler olduğu gibiydi! Ama onları yinelemek gerekirdi. Genç kız gördüğü şeyleri gözleriyle yinelemeyi deniyordu, onu ele geçirmenin tek yolu bu olmalıydı. Sesi çıkmıyordu, kısılmıştı, kaskatıydı, şapkanın altındaki saçları dikilmişti – pazar sokağının girişinde rüzgâr eteğini kaldırıyordu, şapkasını ellerinin arasında tutuyordu – suyu kurumuş saçakların ağzını kapatan bütün dökün tüler rüzgârla uyandılar.

Bütün katılığına karşın kenar mahalleyi ancak rüzgâr yerle bir edebilirdi! Koyu renkli bir kuş korkudan çığrışarak uçtu – genç kız sokakların kısa süreli boşluğundan yararlanmak istedi, bu kenar mahallede atların kişneyerek önsezileriyle bildikleri o şeyle karşılaşmak istedi. Ama bu buluşmanın tek yolu bakıştı, sokağın başındaki askerleri gördü. Ah askerler!

– Askerlere bak Perseu, dedi Lucrecia.

Görme biçimi sert, boğuk, bölük pörçüktü: askerler!

Ama gören tek o değildi. Aslında, bir adam geçti ve kıza baktı: küçücük bir şapka takmış, dar ve çekip uzatılmış görüldüğünü sandı kız; girmek istediği biçimden habersiz şaşırıp kalmış gözkapakları açılıp kapanıyordu. Ama adamın gördüğü şey gerçeğin ta kendisiydi. Ve genç kız farkında olmadan adamın onda sezinlediği biçimi aldı. Şeyler böylelikle oluştu. Alçakgönüllülükle Perseu'ye döndü – tıpkı çekip uzatılmış bir kimse gibi – elini uzattı, ceketinden küçük bir iplik çıkardı. Yoldan geçen adamın kendisine baktığı gibi ısrarla gözlerini dikmiş, dikkatle Perseu'nün yüzüne bakıyordu.

Perseu ve Lucrecia birbirlerine baktılar...

Sonra Perseu dükkâna bir göz attı, ama çok çabuk – bakışlarını Lucrecia'dan çevirmemek için gözucuyla bakmaya çalışıyordu dükkâna. Tatlı bir havası vardı. Hafiften ıslık çalmaya bile başladı. Ama birşeyler giderek çekilmez oluyordu, ne olmuştu peki? Uysal ve düşteymiş gibiydi.

– Ne rüzgârlı gün, değil mi, dedi.

Delikanlı ıslık çalmayı bıraktı, güne baktı. Gereksiz yere boğuk bir öksürük tutturdu ve sonunda rahatlayınca kararlı bir sesle;

– Evet, öyle, dedi.

Köpek kaldırımda koşuyordu, zayıf ayaklarıyla hızla koşuyor, ışığın ortasında kuyruğunu oynatıyordu.

Perseu beceriksizce kovaladı onu – henüz sakalı çıkmamış yüzü gülüyordu, utangaçtı, böylesine gevşek olmaktan hoşnuttu. İri yapılı, nazik. Dalgalı uzun saçları vardı. Koşuk düzmeyi biliyordu, Katolikti.

– Büyüdük, ama köpeklerden korkuyoruz, dedi kabaca, ona merakla bakarken, sokağın ucundaki yaşlı kadın Toselli'nin La Serenata'sını çalmaya başladı, sokak yeniden canlandı. Çalgıcı kolu çeviriyor, alet özenle ve zorla sesleri müziğe dönüştürüyordu – müzik nesnenin görünmesiyle kaybolması bir olan biçimler alıyordu... bu kentte yuvarlanıp giden her şey, şeye dönüşerek somutlaşacak mıydı? O sırada genç kız durdu ve yere düşen çantasını aldı. Perseu intikam alırcasına, kızın bir sürü işe yaramaz şeyle dolu çantayı yanında taşıdığını söylemeye yeltendi; balodan kalma solmuş çiçekler, kâğıtlar. Bunun nedenini kimsenin anlayamayacağını, kendininse her koşulda bunun nedenini iyi bildiğini çok bilmiş bir tavırla anlatmaya kalkıştı.

Lucrecia başını kaldırdığında, saçları ışık saçıyordu... dönüp duran bir şey iyi yanlarını gösteriyordu. Bir an için düş kırıklığına uğramış gözleri saçlarıyla aynı boş ışığı saçıyordu, birbirlerini görebilmek için birbirlerine bakmaktan vazgeçtiler, Perseu hemen görebilmeye çalıştı. Genç kızın ışığa bulanmış dudaklarından aydınlık bir soluk doğuyordu... sahip olduğu şey parmaklarının arasından akıyordu – görünüşte, çok güzeldi, sık yıkanmazdı, tırnakları ve boynu kir rengindeydi, ayakta duruyordu – çok güzel, diye düşündü adam umutsuzca, çok güzel... kördü sanki kız.

– Gerçekten seviyorum seni, dedi genç adam, inatla, atak davranmaya hazır, alnı yere eğilmiş.

Kız sertçe döndü, son derece sevinçliydi.

– Böyle şeylerden hoşlanmadığımı bilirsin, dedi kırıtarak, hakaret görmüş gibi hissetti kendini.

Penaud Perseu gülerek baktı, genç kız da gülmeye başladı. Ve öyle çok güldüler ki gerçekten soluksuz kaldılar ya da öyle gösterdiler kendilerini, sonra bir öksürük tutturdular. Lucrecia Neves kıpkırmızı, sulanmış gözlerini silmek için durdu; genç adamın gözünden kaçmadı bu... Ah, onu sevmek sürekli bir çaba demek! Düşünceli durdu, solmakta olan güneşe bulanmış, hoşnutsuz bir havayla uzaktan bakarak. Gözleri açıktı. Gözbebekleri koyu renkte ve ışıl ışıldı. Ayakta durma biçiminde sonsuza dek sürecek bir yalnızlık sergiliyordu.

– Haydi gidelim, dedi kız tatlılıkla, zaten etkilemişti onu.

Genç kızın oturduğu binanın merdiveninin önüne gelince, yukarı çıkıncaya dek kendisini bekleyeceğini söyledi.

– Hayır, dedi candan ve sinsi, asıl sen gidinceye kadar ben bekleyeceğim, anlıyor musun... Şapkasıyla yana doğru eğilerek ama düşünceli bir havayla gözlerinin içine bakarak tatlılıkla konuşuyordu, yukarı çıkıp sonra aşağı inerek başına iş açmak istemiyordu. Ama genç adam son derece gururu okşanmış, güldü:

– Peki, görüşmek üzere!

– Hoşça kal, dedi gülmekten katılarak.

Delikanlının yüzü kızardı:

– Hoşça kal dedi kıza bakmadan. Lucrecia'nın gözüne hoş görünmeye çalışarak ağır ağır uzaklaştı, ama yürürken doğal tavrını kaybettiği belli oluyordu. İlk sokakta gözden kayboluncaya kadar el sallarken sakinleştiğini gördü delikanlının. Şapkasının üstünden el sallayarak yanıt verdi ona. O an gülümsemeyi bıraktı, bir an için kupkuru, anlamdan yoksun buldu kendini. Bir süre bekledi.

Kulenin saatine bakmak için eğildi. Sabırlıydı, düşünceliydi, bir kez daha süslenip püslenmek zor geliyor-

du ona. Sonunda, iki yana da baktıktan sonra, dışarı çıktı.

Sokaklar sakinleşmişti, öğle sonrasının ışığı şiddetlenmiş, rengi atmıştı. Sokağın ucundaki at arabasının gerçek dışı bir havası vardı; kayışları, tekerlekleri bir ışık huzmesi içindeydi. Genç kızın yüzü hafif ve ilgili, ilerliyordu. Bağlanmış atlarla dolu taş meydanı görmüştü bile. Saat kulesine varınca ayakta beklemeye başladı. Işığın özelliğinden gelen etkiyle görmeden ve sessiz düşünceye daldı.

Uzaktan insanlar kara kara görünüyordu. Kaldırım taşlarının arasında kalmış toprağın rengi de koyuydu. Lucrecia Neves sabırlıydı, hafif ve dingindi. Giysisinin fiyonklarını bakmadan düzeltti. Meydan. Ne görünüm ama! Ne başlangıç! İlk adımı atamıyordu bir türlü. Serin havadan elleri bembeyaz olmuştu, genç kız eğleniyor gibiydi; arada sırada onlara bakıyordu, tam onlara. Dükkânların ardında, aynı anlamsız ve tipik ifadesiyle Perseu kararsızlık içindeydi, genç kız hemen tanıdı kenti: Gün batarken São Geraldo böyleydi. Genç kız bekliyordu.

O saatlerde, kenar mahalle de son dönemlerini yaşıyordu. Bundan sonra bir sokak kapısı, bir sokak lambasının yerini alamazdı. Ya da at yontusu. Ya da ayakları yere dokunmadan geçen kişisellikten uzak insanlardan biri. Atların soluk soluğa kalması çevredeki yaşamı benzersiz kılıyordu... Ayakta olmak, zaman zaman ayaklarının konumunu değiştirmek zorunda kalan genç kızın dengesini bozabilirdi; dışa vurulmamış bir ânı erişilmez kılan yüzeysel bir duyarlılıkla donanmıştı genç kız. Arada sırada saçlarına dokunuyor ve titriyordu, kıpırtısız atlar aynı anda ayaklarıyla soluk taşlar üzerinde tepiniyorlardı. Genç kızın yüzünde hiçbir anlam yoktu. Ağzı sert ve tatlıydı. Gün sona eriyordu.

Sonunda Felipe göründü, üniformalı, kırmızı yüzlü. Işığa yaklaştıkça ona bakmak olanaksızlaşıyordu. Ta yanı başına gelince ona bakmayı bıraktı, savaşçı kılığındaydı şimdi. Karşılaşmalarının neden olduğu çekingenlikle elini sıktı adamın. Ama teğmen, çabucak kolundan tutarak genç kızın sakınımlı davranmasına engel oldu, ona belli belirsiz bakarken, son derece sessiz, ancak duyabileceği bir sesle şunları söyledi:

– Mavili güzelim, hemen gidip suya bakalım, çünkü erken yatmalıyım, yarın iş günü. Bir de atım kök söktürüyor bana.

Böyle dedi adam. Lucrecia sıkıntıyla ve hoş bir solgunlukla gülümsedi, kenar mahallenin ışığına daha şimdiden kaptırmıştı kendini. Hiç şaşırmadan demiryolunun karşı tarafında, su dediği ırmağa kadar, La Cancela yönünde ilerlediler. Orada bir taşın üzerine oturdular. Felipe konuşuyor, sorular soruyordu; görülmez olmuş genç kız, bir an onun nasıl olup da adam öldürdüğünü düşündü, ona çok yakışan ve insanüstü bir özgürlük veren bir hareket, süvariliğe kabul edildiğinden beri edindiği yeni bir kötü huy. Kendi kendine, dikkatle onu yansılamaya çalıştı – bir atı yansılar gibi. Silah değiştirdiğinden beri, huzurunu bozan her şeyden kolayca sıyrılmıştı, Teğmen Felipe hep atın üstünde gibiydi. Genç kızı diğer insanların arasından çekip çıkarması da böyleydi, ikisi bir aradayken giderek gözle görülmez olan insan kalabalığını yarıp geçen aynı savaş atına binmiş gidiyor gibiydiler. Bu tanıdık ve kibirli varlık, seçkin nişancı, bu yabancı, bir savaşçıydı sözün kısası! Genç kız teğmenin yanındayken tatlı bir uyku içindeydi sanki. Asker gerçekten isteseydi Lucrecia Neves âşık olabilirdi ona, aşkla değilse de sınırsız bir hayranlıkla bağlanabilirdi ona, hem de kendinde zaten var olan sevimlilik ve anlayış özelliğini pekiştirerek – zaten yaradılışı böyleydi onun. Ama teğmen yanaşmıyordu, özgürdü. Hatta

böylesine saf bir yüzeyi bozabileceği korkusuyla genç kız yürekten bakmamıştı bile ona, hatta adam da bakmamıştı kıza, çünkü onu tanımıyordu bile. Zamanla, ikisi de birbirlerinin yüz çizgilerini bile unutup gideceklerdi.

– Pis herifler, dedi Felipe, çarptığı taşa tekme atarak.

Ve genç kız birdenbire ürkmüştü, mutluydu. Felipe'nin yüzü öfkeden sararmıştı. Genç kızın teğmende en beğendiği şey bu öfkeden köpürmesiydi. Pis herifler, diye yineledi adam. Sonra yine nazik olmaya çalışarak: Gidip suya bakalım, güzelim. Ama o, yalnızca geceleri, kişnerken yelelerini savuran atların olduğu otlaktaki kulübenin bulunduğu yere bakarken yeniden yüreği sevinçle doluyordu: pis herifler! Solgun, büyük ışıkta ilerlediler, suyun başına doğru.

Ölü şeyler yüzeye yakın kayalıkların üzerinde birbirine karışmıştı. Ayakta, seyretmeye daldılar. Felipe sigara içiyordu. Ama el altındaki her şey kız için uzaktaydı – ancak gözleriyle sahip olabiliyordu o. Kendisi bile erişilemezdi.

Ve bu saatte kentin hali böyleydi.

Suyun çevresindeki toprak hoş kokulu ve verimli bir topraktı – Lucrecia Neves yavaş yavaş ve hoşlandığını belli ederek içine çekti kokuyu. Gözlerini dereye dikmiş bakarken, su yüzünde kalmaya çalışan taşlardan birine, akıntıya kapılıp biçim değiştiren ve yüzen, yüzdükçe kötüleşen, acı veren tek noktaya takılıp kalmış, düşler görüyordu suda. Giderek, o mu bu görüntüye bakıyor, yoksa görüntü mü onu çekiyordu, bilemedi, çünkü oldu bitti böyleydi, kent mi insanlar için yapılmıştı, yoksa insanlar mı kent için, kimbilir – bakıyordu kız.

Felipe'nin bir hareketiyle, irkilerek onun sol yanındaki varlığını anımsadı, kırıldığını belli eden bir tavırla

çabucak sol omzunu kulağına dokunacak kadar kaldırdı. Tam kendine gelirken düşündü ve söylediklerini duymak için kulak kabarttı; yabancının kahretsin, diyeceğini, küfredeceğini düşündü ve yine omzunu kulağına yapıştırdı, iki büklüm olmuştu. İçinde bir öfke vardı, dere metal rengindeydi, bir kuş uçtu, kirli suların üstünden! Omzu bir kanat gibi kulağını yalıyordu, şapkasının yerini değiştiriyordu, çelikten kentin üstünde rüzgâr esiyordu. Ama Felipe, aydınlıkta ıslık çalarak ayakkabılarının bağını bağlıyor, hiç konuşmuyordu. Söylemediği şeyler ucu bucağı belli olmayan alacakaranlık maviliğinde kaybolup gitti. O sırada genç kız askerin tatlı tatlı ıslık çalmasını dinliyordu.

Ta öğle sonunda her şeyin sesi azalıncaya dek. Şimdi her şey yandan görünüyor, damların saçakları boşlukta kenti parçalara bölüyordu... ıslığın onları birbirlerine çok yakınlaştırmasıyla, dağılan saçını başını şöyle bir düzelterek kafasını omzundan uzaklaştırdı. Tam olarak doğrulmuştu; hiçbir uğultu duyulmuyordu artık; zayıf bir ışık görüldü havada.

Ve sanki uyuyup kalmışlar gibi, çok geç oldu ve her şey değişti.

Şeyler derin bir sessizlikle büyüyordu. São Geraldo kendini gösteriyordu. Genç kız ayakta, aydınlık dünyanın karşısında duruyordu. Felipe, giderek kaybolan bir uğultuyla konuşuyordu... Kenar mahallenin gürültüleri bile uzaklardan bir alkış tufanı gibi dağınık geliyordu. Genç kız ayakta durmuş, bir şahin sabrıyla yürekli bakıyordu. Eşsiz, benzersizdi her şey. Kent bir gösteriydi. Ve aydınlık gecenin ucunda, işte dünya yusyuvarlaktı. Gecenin ucunda, bir suskunluk ânı sessizlik demekti, görünmek nasıl görünüm demekse, kent bir kale, kurbanlar önceden belirlenmişti. Ve dünya yusyuvarlaktı.

Yeni bir evrende, uçurum kadar uzaklıkta döner merdiven yerdeydi.

Lucrecia Neves kendi boyunun yüksekliğinden nesnenin verdiği dehşete bakıyordu. Korkunç ve kırılgan şeyler yerleri kaplıyordu. Kusursuz bir döner merdiven. Genç kız aydınlığın kurşun kokusunu içine çekiyordu. Geri dönünce – São Geraldo gözünün önündeydi: Adı sanı belli, açıklanamaz, yerli yerinde bir ayak üzerinde durucasına kaskatı. Her nesne fizikötesi. Belirtiler de. Genç kız tatlı tatlı tetiklerini kımıldattı.

Yine her şeyin rengi attı. Şimdi havanın kararmasıyla her kule, her şömine bir anda yükseldi... Yere inmek anı mı gelmişti, bütün şeylere dokunmak zamanı mıydı? Sonunda gözler önüne serilmiş kent, taşlarına elle dokunulmasına izin verecek miydi? Gözü dönmüş avının üstüne kapanmadan önce, taş üstüne taş koyup duvarlarını biraz daha yükselterek...

– ... saat kaç oldu, diye sordu Lucrecia kibarca.

Felipe boynunu kaşıdı, çenesini yukarı kaldırdı, yüzü aydınlıktı.

– Dünkü saat...

Lucrecia gülmekten katıldı, kurumuş dudakları, kanamadan küçücük kesiklerle ateşlenip çatladı. Uzun kuş diliyle dudaklarını ıslattı genç kız, içgüdüsel olarak, güvensiz iki yana bakarak. Kararmış suların yanında ayakta durmuş teğmen ve genç kız kentin sonsuz aydınlığında giderek daha da zayıf duruyorlardı. Kenar mahalle olabildiğince doğrulmaya çalışıyordu. Işık azalıyor gibi görünmüyordu, yükseliyor gibiydi, solunamaz bir gayretle, ışığa doğru. Bu gayretle São Geraldo olağanüstü bir biçimde dışsal kalıyor, taşları hafifleşiyordu. Şeyler bir yumurtanın şiddetiyle kendi yüzeylerinde tutunuyordu. Bağışıklık kazanmışlardı. Uzaktan binalar yüksek ve çukurdu.

Fabrikanın silindir biçimindeki kulesi.

Eğer bu dünya, bir kahramanın dünyasıysa korkutucu bir profili olmalıydı.

– Haydi, Felipeciğim, n'olur söyle saat kaç, diye homurdandı genç kız endişeli ve çekici.

Ancak São Geraldo kendini gösterdiği zaman, kendine ait hiçbir şeyi açığa vurmadan kendini gösteriyordu genç adam.

–Söylemedim mi sana, diye üsteledi teğmen, gitgide artan bir ilgiyle alacakaranlıkta onu inceleyerek.

Çok güldü buna kız, ürkmüş bir incelikle boş kafasını yere eğerek ve üniformasına dokunarak... O sırada alacakaranlık büyüdü, küçük bir çiçek havada titreyerek yere düştü! genç kızın giysisinin rengi kendinden geçercesine soldu bir anda, fiyonklar titreşti, bilezikler çarpıcı mor rengiyle belirginleştiler. São Geraldo ayakta kalmakta zorlanıyordu.

– Haydi gidelim, dedi Felipe; adamın sesi, dalları birbirinden ayırırcasına açılmış gibi çınlıyordu, adımlarını da açmıştı.

Kent merkezine doğru yürümeye başladılar. Şeylerin içi hâlâ karanlık ve parlakken yüzeyleri giderek inceliyordu.

Ama bir an sonra – bir çiçek, sapının üzerinde yumuşadı, çürümüş toprakta kökleri gevşedi, binaların çatıları çöküyordu – bütün kent yıkılırken titriyordu.

Tehlike geçmişti. Gece olmuştu.

Ancak taşın bir anlık yansıması, yoldan geçen bir adama yansıması kalmıştı geriye. Ekmek kokan henüz kararmış havada yanan bir ışık... Ve bir de yaşlı kökün dışarıda kalmış sevimli görüntüsü. Bütün bunların hepsi, dokunulmaz olmuştu yeniden. Dünya dolambaçlıydı.

Lucrecia yorgundu, suçsuzdu; Teğmen Felipe kesici bakışlarla görmeden bakıyordu bulutlara. Sonra kent merkezine giden sokağa girdiler. Kenar mahalleye karanlık çökmüştü ve tıpkı bir gemi gibi aydınlatılmıştı. Tam tamına her şeyin görülmez olduğu andı bu... An-

cak birkaç sokak lambası ve aydınlık bir iki yer. Gerisi zifiri karanlıkta kalmış kuleler. Lucrecia bir askerin yanında olmanın verdiği güvenle yürüyordu. Öteki bir şövalye tavrıyla ona gözucuyla bakarken belirgin bir biçimde hafifçe gülümsüyordu. Şirin hatta mutlu olduğu söylenebilirdi – alabildiğine koştuktan sonra bir çayıra varmış gibiydi:

– Neden bencillik ediyorsun, öpmek istemiyor musun beni?

Bakmaması gerektiğini unutunca tam yakından gördü teğmen – yakınlaştıkça yeniden görünmez oldu. Yarı - gecenin havasını içine çekti. Genç kız, sokaklardaki sıcak un kokusu ve birinci kattaki evlerinde akşam yemeğine gelmesini bekleyen annesi. Derin bir karanlık çökmüştü ortalığa.

Neşeli olduğu söylenebilirdi, sonunda gecenin ince damarlarını keserek savaş çığlığı atmak için derin bir soluk aldı ve şaha kalktı genç kız – bu kadar yakınındayken düğmelerine bile dokunabilirdi – hançerleyebilirdi de – sözlerinin denetimini yavaş yavaş kaybederek homurdandı:

– Asla, dedi, sevimsiz sevimsiz sırıtırken, São Geraldo'nun fethinin çıkardığı gürültü patırtı arasında zafer kazanmış bir tavırla; asla, uslu dur, bak ısırırım yoksa, Felipe... Felipe, diye bağırdı karanlıkta, tekmelerim bak! Şimdi, seni nasıl öpermişim görürsün, dedi birden, bütün dikkatini tepinen ayaklarında toplayarak.

Felipe şaşkın şaşkın ağzını açtı. Bir an şaşırmış, meraklı, giderek öfkeli birbirlerinin yüzüne baktılar. Sonra boynunu kurtarmaya çalışarak zorlamalı bir kahkaha attı genç adam:

– Terbiyesizin birisin sen!

Arkasına bakmadan deli gibi koşan bir çocuk aralarından geçti. Böyle insanlarla düşüp kalkmak benim kabahatim; besbelli, şu iğrenç kenar mahalle davranışları

bunlar, dedi, teğmen, bu kez onu kendi kentinde aşağılamış olmaktan büyük zevk duyarak.

İkisi de tüyleri diken diken olmuş, aralarındaki mesafeyi açarak, sakınarak geriledi. Alacakaranlıkta teğmen neredeyse kızgın gülümsüyordu. Genç kız solgun, çok ciddiydi. Ama, o sırada nedense havada takla bile atabilirdi.

Genç adam birşeyler sezinlemiş gibi göründü, biraz daha geriledi. Ve küçük bir hareketle sırtını döndü ona.

Korkunç bir titreme sardı Lucrecia'yı, parmaklarının ucunda yükseldi; bu yabancı asla utkuyla ayrılmamalıydı yanından. Burnuna su kaçmış gibi acı veren bu yepyeni düşünceyle su yüzünde kalmaya çalışan kocaman bir hayvan gövdesinin çıkardığı hırıltılı bir ses çıktı kızdan:

– Bana bak!

Ne söyleyeceğini henüz bilmiyordu, ama geç kalmaya gelmezdi, krallık adına savaşmak gerekti. Genç adamın umutla dolu geri döndüğünü gördü – bu mesafeden bakıldığında üniforması muhteşemdi, en güzel eşyasıydı. Ve Lucrecia Neves, düş kırıklığına uğramış, ona baktı.

Sokak habire karanlıkta ve aydınlıkta yanıp sönüyordu. Duvar diplerinde utangaç genç kız siluetleri, arayış içinde kıpırdanmaya başlıyordu. Kent kadınları. Görünmez binaların taşlarından gelen kokuyla gaz lambalarının mide bulandıran kokusu rüzgâra karışıyordu – genç kız kulübenin karanlığından ürkmüş akşamın son sakinleri arasından hızla geçerek akşam yemeği için ekmek peşinde koştuğu geçmiş yılları gözünün önüne getirdi. Koşturmasından kendisi bile ürkmüştü...

– Bak, dedi. Neden anneanneni öpmüyorsun, o da São Geraldo'lu değil mi? Herkesin işiteceği kadar yüksek sesle bağırdı.

Korkunç bir şeydi bu, karanlıkta tir tir titriyordu genç kız. Oysa, teğmen süklüm püklüm, boynunu bükmüş, herkesin ortasında küçük düşmüş, üniformasını düzeltiyordu – karanlık kaldırımda biri durmuş büyük bir ilgiyle gülümsüyordu. İki atın havada çarpışması gibi bir şeydi bu, ikisi de kan ter içinde kalmıştı. İçlerinden birisi kral oluncaya kadar durmaları söz konusu bile değildi. Bir yabancı olduğu için onu istemişti genç kız, şimdi bir yabancı olduğu için nefret ediyordu ondan. Krallık adına savaşmıştı. Kendilerini seyreden kadına bir dirsek attı Lucrecia Neves ve şaşkınlıkla çığlık attı kadın. Sertçe şapkasını düzeltti, bileziklerini havada salladı. Ve kafası yukarıda bacaların üstünden geçerken başı dönmüş gibiydi – usulca titreşen kelebekler kafasında uçuşurken uyuşuk uyuşuk yoluna gitti.

Çok kızgındı, durup durup görünmez bir kuyruğa tekme atıyordu. Ama karşıya geçtiği sırada, olup biteni ayrıntılarıyla bir kez de kendi kendine anlatmaya başladı. Kaskatıydı gözleri, konuşurken tükürük sıçratıyordu dudakları. Küçük Felipe'ye şöyle deseydim! Ancak bir katil senin gibi davranabilirdi! Ah Perseu, diye mırıldandı genç kız, kendisini hiçbir zaman küçük düşürmeyen kişiye doğru kaydı düşüncesi bir anda.

Ama Perseu bir çiftçi gibi giyinirdi. Oysa genç kızın demir sokaklarda silahın gücüne gereksinimi vardı.

Pazar sokağına gelince, iyiden iyiye gece olmuştu artık. Çatlayacakmış gibi gergin kendini sorgulamaya devam ediyordu. Teğmeni kaybetmek... günün birinde yüzbaşı olacaktı! Ah Felipe ah, diye seslendi.

– Hepsini kafeslerim ben, ama canım istemiyor, diye düşünürken, sokak lambalarının yakıcısının canlandırdığı ışığa bakakaldı küskünlükle. Aslına bakılırsa erkeklere düşkündü. Ah, Felipe, dedi içinden pişmanlıkla.

Kapalı kasap dükkânının önünden geçerken asıl şaşırdığı, hiçbirisinin evlenmekten söz etmemesiydi. Yal-

nızca, annesinden onu istemeye gelen Mateus ona babaca ve ciddi bir saygı gösteriyordu. Hoşlanmaya bile başlamıştı ondan, senli benli ve itici bir havası vardı; gerçek aile hayatı dedikleri şeyi hissettiriyordu yani. Mateus sigarasını içerken süzerdi onu. Onunla rahat ve çılgın bir geleceği olurdu genç kızın... Aslında evlenmeye can atıyordu genç kız.

Ah, yeni bir haber, bir haber, diye içinden geçirdi tutkuyla, ah! Uzaklardan gelen, giysileri toz içinde, meşin kesesinden çıkardığı mektubu uzatan bir haberci bulmak, evde ve koridorda valizler. Annesi yabancıya likör ikram ederken onu uzaklara götürecek olan mektubu açacaktı elleri titreyerek!

Çünkü São Geraldo pislikleriyle ve çamur birikintilerinde yüzen karanfilleriyle boğuyordu onu.

Ana zayıf ışıkları yakmış, koltuğuna uzanmış, akşam yemeğini bekliyordu. Tek seyirciydi o. Işığın sessizliğine gömülmüştü ev.

Lucrecia odasına geçti.

Açık bırakılmış bir piyano gibi. Şeyleri görmek amma da şaşırtıcı! Tavanın kirişlerinin düzeni yabancı ve yepyeni bir şeydi onun için; sanki havada asılı kalmış bir sandalye gibi... Havaya gözlerini dikmiş bakarken ayakkabılarını çıkardı, şapkasını düzelterek yerine koydu, bilmediği yarınına güvenle bakarak. Birdenbire doğruldu.

Mendilini alıp burnunu sildi, mendil kan içinde kaldı bir an. Kendisine öğretildiği gibi başını geriye yatırdı. Tavanın kirişlerine bakmak için yeni bir fırsat çıktı. Burnundan ılık bir sıvı akıyor, oda kan kokuyordu. Bir an öylece olduğu gibi kalakaldı, sabırsızlanmadı, hızlı hızlı soluyordu. Burnunu bezle tıkamış, gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Sonunda mendili çekti. Burnuyla ağzı arasında kurumuş kan yüzüne berbat ve çocuksu bir hava veriyordu. Bir kez daha yara alıp çıkmıştı bu işten.

Darmadağınık saçlarıyla arada sırada burnunu çekerken yenilgiye uğramış ve çirkindi. Şaşkınlığı geçmişti, çetin işlere döndü yine. Bir bütün olarak kaldı ama – kendini yıpratmadan savaşıyordu, dehşetli biriydi, yurtsever bir vatandaş. Giysisini çıkardı, sonra gövdesine yapışmış kombinezonunu gözleri kapalı koklayarak, kokusunu içine çekti. Saçları, çirkinleşmiş yüzünün ancak yarısını saklıyordu. Lucrecia Neves dayak yemiş gibi elinin tersiyle alnını temizliyordu, başına bu da gelebilirdi, teselli etti kendi kendini. Kirliydi, kan içinde kalmıştı. Kulağını omzuyla silerken burnunu çekip duruyordu, aşağılanmıştı.

4

MEYDANDAKİ YONTU

Yemek odasına girmek için üç basamak merdiven çıkmak gerekiyordu ve bu yükseklik farkı odaya derinlik veriyordu. Kenar mahallenin o sıralarda ancak birkaç eve bağlanan elektrik ışığında, duvar saatinin tik tak seslerinin eşyaların gölgelerinde feri sönen, aynı odaktan çıkmış halkalar biçiminde düştüğü yuvalarla ve yapılarla dolu bir uzam oluşturuyordu gece. Sararmış çaydanlık örtüleri, içi samanla doldurulmuş kuş, kapağında Alpler'den bir görünüm bulunan tahta kutu Ana'nın özenli varlığının göstergeleriydi.

Ev daha büyük bir kentin izlerini taşıyan kalıntılarla bezenmiş gibiydi. Aralarındaki ışık çok güçlü olduğu için kızı sanki uzaktaymış da görmekte zorlanıyormuş gibi gözlerini büzen Ana masanın ucundan:

– Yorgun musun, diye sordu kızına.

Ana'nın halinden memnun dulluğunun iliklerine kadar işlediği bu odadan hiç hoşlanmıyordu Lucrecia. Bunun farkına varmak için sürekli burada yaşamak gerekirdi, eşyalara teker teker bakarken böyle düşünüyordu: Hiçbir şeyi açıkladıkları yoktu, yalnızca annenin bakma biçimini ele veriyorlardı. Yerlerini değiştiren, tozlarını alan oydu, yontularını yapacakmış gibi geri çe-

kilerek bir miyop gözün özenle uzaktan inceden inceye bakması gibi kaçamak bakışlarla süzüyordu onları. Eşyalar o sırada yanlamasına görülebiliyordu, ancak karşıdan bakan ters görürdü. Eşyaları tek tek incelemeyi bitirdikten sonra Ana iç geçiriyor ve hazır olduğunu anlatmak için Lucrecia'ya dikiyordu gözünü. Lucrecia arsız arsız tavana çeviriyordu bakışlarını.

Ana, boğazını sıkan birtakım anlamsız sıkıntılarını paylaşmak isteğiyle yaklaşmaya çalışıyordu kızına; geceleri uyuyamamaktan şikâyetçiydi. Lucrecia bakışlarını kaçırıyordu.

Uzun zamandan beri yalnızdı, bir erkeğin yokluğunun verdiği ürpertileri atlattıktan sonra dulluğunun tadını çıkarıyordu, ama son günlerde bir sıkıntı sarmıştı içini – birtakım kaçamak tatları birlikte paylaşacakları bir yakınlık kurmak istiyordu kızıyla, içli dışlı olmak, küçük sevinçleri paylaşmak, dikiş diken birinin diktiğinden tat alması gibi bir şey. Giysilerinde ufak tefek düzeltmeler yaptığında olduğu gibi.

Sabırlı bakışlarla kızından bu özveriyi istemesi, onun desteğini beklemesi boşunaydı. Neydi bu özveri, ne onun, ne ötekinin bunu bilmeye hiç gönlü yoktu. Ama Ana istiyor, Lucrecia istemiyordu – isteklerin peşinden reddetmeler geliyordu, tek tek önemsizdi belki ama aynı inatla yüklendikçe bu yemek odasında korkunç boyutlara ulaşıyordu gerginlik. Neden Lucrecia akşamları yemek odasında annesiyle birlikte geçirmiyordu?

Ancak genç kız vazgeçseydi inadından oda ve Ana sevinçle mutlulukla dolup taşacaklardı, fincanlar ışıldıyor, Alp Dağlarının görüntüleri olağanüstü aydınlanıyordu, ama hiçbir şeye tam karşıdan bakılamıyordu – Ana'nın ona güzele dört bir yandan bakmayı öğretmesine karşın, o yalnızca şurasından burasından bakıyordu.

– Kuşu birinci rafa koymakla camlı dolap daha güzel oldu, böyle daha iyi görülüyor, değil mi yavrum, dedi.

Ama bu yalnızca onun görme biçimiydi, başka hiçbir şey değil.

Ve Lucrecia salona geçtiği zaman 'yemekten sonra dinlenmek' derdi bunun adına – kapı açılır ve Ana iğneleri, iplikleri, nakış kasnağı elinde, alaycı gülümsemesiyle kapıda görünür, kızının yanına giderdi. Ama genç kız hiçbir şey göstermezdi ona. Ana elişini açmadan önce bir düşteymiş gibi tantanayla oturur, biblolara, sehpaya, artık kızının ikinci odası olmuş bu hiç konuk gelmeyen odaya büyük bir merakla bakardı. Ana Rocha Neves kendini kaptırmış gençliğini, giderek ayrıntılarıyla anlatırdı, bu ayrıntıları açık seçik aktarmasaydı, bunların altında boğulacaktı sanki; arada sırada falanca olayın ne zaman olduğuna karar vermeden önce uzun süre durup beklerdi. Ve kendinden söz ettiğini sanarak, çiftliği terk ettikten sonra evleninceye kadar kaldığı yeri betimlemekle yetinirdi.

– Evet, bir kentti bu yavrum, bu köşe bucak gibi değil; atların bile çıngırakları vardı, kilise kiliseydi, ev evdi, sokak sokak – akıl almaz binalarıyla bu fare deliği gibi değildi.

Ayrıntılar bir yana – Ah, şu kahrolası kent! Ah şu sıkıntılarla dolu gençlik yılları! – anne kentte mutlu olmuştu, korkmuştu da, sonunda, önemli olan buydu. Ve devrim bittiğinde sessizlik dehşete düşürmüştü onu, kız kardeşiyle aynı yatakta yatmışlardı.

Annesinin öyküsünde Lucrecia Neves'in ilgisini çeken buydu. Evet, korkuyla ilgisi olmayan ama bir şeyin karşısında tüylerini diken diken eden bu korkuyu tanıyordu. Bir gün Ulusal Müzeye gitmiş ve elinde ıslak bir şemsiyeyle müzede olmaktan korkmuştu. Evet, başına gelmişti bu. Tek bir bakışta hem bir treni hem de bir

kuşu görmekten korkmuştu. Ve başparmağında pırlanta yüzüklü bir erkekten korkmuştu. Mateus'du bu. Eğer bu parmak kendini işaretleseydi taş kesilebilirdi korkudan.

Hatta yatağında dönüp durduğu zaman kimileyin duvarın gülleri arasında sakat ve sarsak bir varlık görür gibi oluyordu – o zaman, küçük bir dolabın arkasında havlayan bir köpek gibi tüyleri diken diken oluyordu.

Kızının suskunluğundan tedirgin olmuş Ana masanın öbür ucunda kımıldadı, ekmek sepetini uzattı ona. Genç kız baktı.

Ve tam o sırada oyun yeniden başladı. Lucrecia Neves bir dilim ekmek aldı ve kararlı bir hareketle dokunmadan masanın üzerine bıraktı.

Bu çocuksu hareket bir gün, iştahsızlık konusunda uzun bir konuşmanın birinci bölümünü başlatmış, sonra çekip gitmesinin gizli bir işareti anlamına gelen sevgi ve üzüntü içeren tartışmalarla son bulmuştu. Ana ânında o kısa mesajı aldı. O da sepete diktiği fal taşı gibi açılmış gözlerle yanıtladı, hiç altta kalmadı. Birşeyler başlamıştı aralarında. Odanın alacakaranlığında özene bezene fareler gibi koşan – ve asla tarif edemeyecekleri ama son derece yalın bir biçimde birilerine öykünerek oluşturabildikleri iki kişinin karakterini benimseyerek içten pazarlıklı ve anlayışlı oldular.

O sırada tatlı ve neşeli bir yağmur başladı, rüzgâr pencereyi açtı. Ana bu kesintiden ötürü sinirli, camı kapatmaya kalktı ve oda büsbütün içerisi oldu; ikisi de hoşlanmıştı bundan, dostça baktılar birbirlerine.

– Bugün çok yorgun hissettim kendimi, hatta öleceğimi sandım, diye atıldı içini çekerek Lucrecia.

– Doğru mu, dedi annesi, 'kavga' çıkaracakları zaman takındığı o yapmacıklı havasıyla, Lucrecia'ya ilgi gösterdiğini belli etmeye çalışarak. Ya demek öyle, diye

ekledi, biraz aptalca, özel olarak ilgileniyormuş gibi yaparak.

Ama bu kez, aklı başka yerde çatalıyla oynayan bu kadını belli belirsiz bir hüzün sardı. Gülümsüyordu denebilirdi bile. Başka zaman olsaydı, kızı kendine sataştığında Ana sıçrayıp kalkar, şeylerin arasında kısa ve sert adımlarla dolaşmaya başlardı. Oysa bugün hafifçe ve sık sık soluk alıp veriyordu. Gerçekten mi, diye yeniden sordu, suskun bir umutsuzluk düşüncesinin pırıl pırıl bir sevgi ifadesi verdiği yüzünü biraz yere eğerken; ona bakan, sevginin ta kendisini görebilirdi bu yüzde.

Her şeyden elini eteğini çekmiş yaşamasına karşın bu olgun kadının yüzünü büyük bir deneyim sahibi olmanın kararlılığı kapladı. İyi... iyi... iyilik denen şeyin ne olduğunun asla öğretilemeyeceği, aptalca bir gençliğin simgesi olan bu genç kıza acımayla baktı. Hangi iyilik? Kendi başına öğrenecekti bunu.

– Demek öyle, dedi Ana Rocha Neves, düş kırıklığına uğramışken.

Birdenbire, "Ne önemi var, eğer ölürse annesi arkasından ağlamazdı bile," diye konuştu genç kız.

İkisinin de gözleri açılmış olsaydı, belki de sakat yollara başvurmadıkları ve kolayca oyuna gelebildikleri için şaşırıp kalırlardı. Ama iki kişi olarak özdeşleşebilmeleri için büyük hazırlıklara gerek duymuyorlardı zaten ve ilk zamanlar daha aceleci, daha sabırsızdılar.

Annem ağlamaz, dedi Lucrecia ve bu sözler Ana'nın onurunu kırdı. İki fırtınanın arasında şurası gün gibi apaçıktı ki, bu kadının ağlamaması durumunda kaybeden Lucrecia olmayacaktı – çünkü o zaman, annesi hem aşağılanmış, hem ölmüş olacaktı.

Genç kız şöyle düşündü: Annesinin ağlaması için hiçbir neden yoktu; tıpkı herkes gibi, sözgelimi Perseu de ağlamazdı... Kızının bunca zamanını çalan bu genç-

ten bir biçimde intikam almak için çabucak aynı kanıda olduğunu söyledi kızına.

Ama Perseu'nün ağlamayacağı konusunda aynı görüşte olduğunu söylediği anda, yargılamanın başka yollarından birini kabul etmişti bile – ve durum böyleyken karşılaştırmaya yol açan asıl savı çürütmek olanaksızdı. Ana sustu, oysa Lucrecia onu böylesine kolayca kandırdığı için biraz bozulmuştu. Annesinin karşı çıkmasını beklemenin boşuna olduğunu deneyimleriyle öğrenmişti. Ana'ya yakıştırılan rolün, olması gerekenden daha zayıf bir kişiliğe sahip olduğu görülüyordu.

– Çünkü yalnız başınıza kalacaksınız anne, bana giysiler almanıza gerek kalmayacak ve yanınıza birilerini isterseniz arkadaş bulabilirsiniz kendinize.

Ve işte, Ana kızının kendisine verdiği öğütlere gülüp geçiyordu. Ve şaşkın gözlerle daha şimdiden geleceğe dalmış, uzlaşmaya hazırdı.

– Sonra Perseu'nün babasıyla da evlenebilirsiniz, diye sürdürdü, bu kez, anneciğini yerin dibine batıracak bu kanlı canlı adamın gözünün önüne gelmesiyle dehşete düştü. Hiç bu kadar uzak durmamıştı, ikisi de şaşkın birbirlerine bakakaldılar. Bir süre sonra kadın sandalyesinin üzerinde kımıldadı, yüzünü ateş basmıştı.

– Bu da bir fikir, kızım, dedi kırıtarak.

Lucrecia korktu ve sakınımlı ekledi:

– Ya da, sevgili anneciğim, elinizdekilerle yetinirsiniz.

Ana başını eğdi – bir süre kızına baktı ve güvensiz gülümseyerek bakışlarını çevirdi hemen.

Ama Ana'nın bu yatışmış bakışı karşısında genç kız çöktü, sonunda kırılıp dökülen birşeyler vardı – önündeki yemeği oburca yedi, ayağa kalktı ve kendisini korkuyla ve zevkten dört köşe olmuş bir biçimde izleyen annesinin dizlerinin dibine oturdu.

– ... yaşamımız ne kadar sönük, dedi boğuk bir sesle, kadının ayaklarının dibinden. (Ah, balolar, balolar diye dürtüyordu şeytan.) Ana sıkılgan, birşeyler geveledi: Sanmıyorum, diye mırıldandı neredeyse kendini beğenmiş bir tavırla.

Ama hep sıkıntılıydı yüzü genç kızın, baş dönmesiyle karşı karşıyayken göremediği odada ağzına geleni sayıp dökmesinin nedeninin üzüntü olmadığını fark etmiş gibiydi. Aslında, kendini ezen bu suskun yaşantıya katlanamıyordu artık; oda, kent, şeylerin üzerine konduğu rafın yüksekliği, evin içinde uçmaya hazır içi samanla doldurulmuş kuş, fabrikanın kulesinin yüksekliği, katlanamadığı bütün bu denge göstergeleri – yalnızca kudurmuş bir at şaha kalkarak açıklayabilirdi bunları – asla çatlamazdı bu sevinç – ve kentin tüm pencerelerini açtıracak olan kuşların bandosu bozabilirdi bu sevinci.

Genç kız yeniden ayağa kalktığı zaman, yüzündeki öfke yatışmıştı.

Şeyler onun çevresinde sessiz sakin dizilmişti. Kahve fincanlarından buhar tütüyordu; annesi oturduğu yerdeydi hâlâ; masa ve örtüsü, her şey yeniden elle tutulamaz olmuştu.

Kahvesini içmek için yerine oturdu. Birbirleriyle konuşsalardı, yaşantıları kimbilir ne kadar gülünç olurdu, diye düşündü genç kız ve sesini erişemeyeceği kadar uzakta tutarak gözlemlemek dururken São Geraldo kimbilir nasıl yerle bir olurdu – sonunda biri konuşuyordu. Eğer o ya da Ana konuşmuş olsalardı, içindeki bu direnme duygusunu çoktan yenmiş olacaktı! Ama zekâsı kıt insanların düşüncelerini anlatmaları gerekmezdi.

– Lucrecia, kızım, uyuyamadım dedi Ana, Lucrecia'nın başına buyrukluğu karşısında keyfi kaçmış olarak çabuk teslim olması artık hiçbir şeyi değiştirmiyordu.

– Anneciğim daha sık dışarı çıkmalısınız.

– Tanrı korusun, kızım, aman Tanrım!

Ana'nın sözlerini uzatmasına ve uzun uzun kendisini paylamasına fırsat vermeden kalktı, koridoru geçip salona girdi. Öteki evlerin ışıkları henüz yanmamıştı. O sırada bir çift ayakkabı aldı, yarı karanlıkta ağır ağır boyamaya başladı.

Önceleri tanımayacak gibiyken bir süre sonra, tam orta yerinde çiçeğin durduğu salon, eski durumuna dönüyordu. İşin aslı rüzgârdaydı, sokaktaki binaların kestiği kuzey rüzgârı ısrarla esiyordu.

Oda vazolarla, biblolarla, sandalyelerle, dantel örtülerle doluydu; çiçekli kâğıtlarla kaplı duvarlar dergilerden ve eski takvimlerden kesilmiş sayfaların altında kaybolmuştu. Kapalı yerlere özgü o ağır ve boğucu hava; şeylerin kokusu vardı havada. Yeri gelince açık arttırmayla satışlar başlayacaktı – eşyalar sergilenecek miydi? Kapının açılmasına hiçbir şey engel olamayacaktı – rüzgâr kapıların iki taraftan ardına kadar açılacağını haberliyordu.

Ayakkabıları daha yavaş fırçalarken, genç kız aklı başka yerlerde, kalesini dikkatle değilse bile tam karşıdan bakarak keyifle inceliyordu: Kendini şeylerin karşısında dürüstçe durmaya hazırlıyordu. Otlaktaki kulübenin üzerinde durduğu gibi inatla dikilerek – bakma biçimi böyleydi onun. Hakkında, adından biraz fazlasını bildiği bu genç kız için, görmeye çabalamak kendini ele vermek demekti. Duvarcı evi yaparken gururla gülümser – Lucrecia Neves'in kendisi hakkında bildiği her şey kendi dışındaydı; görüyordu çünkü.

Ama asıl cesaret isteyen, başlamaya karar vermekti. O saldırmadıkça kent el değmemiş olarak kalıyordu. Onu sonradan yapıştıramayacağı bin parçaya bölmek için bakmaya başlaması yeterdi.

Yapmak ve yıkmak için, yeniden kurmak için sabır gerek, yıkacağı yerde yapmak isterken kesinkes bir gün öleceğini bilmek gerek. Bilgisiz olsa da, salondan başlayarak bütün kenti yeniden kurarken São Geraldo'nun ilk şeylerinden işe başlaması gerektiğini hissetmişti. Bakarken, krallığının temeline ilk kazığı çakmıştı bile: bir sandalye. Ama çevresi hâlâ boştu. Kendi yarattığı ve tek bir sandalyenin yaklaşılmaz kıldığı bu bölgenin yanından bile geçemezdi. Bir sandalyenin dinginliğini asla aşamaz, ikincil şeylere asla yönelemezdi.

Ama yine de, baktığı bu süre içinde günün birinde olgunlaşma, yetkinleşme denilebilecek bir zaman geçti mi, dağınık anlardan oluşan geçmiş uzun yıllar boyunca – pek ender anlar sayesinde Lucrecia yalnızca bir yazgıya sahipti. Ağır ayak birisi olduğu için şeyler iyice yerlerine yerleştikçe belirgin olarak kendi biçimlerini alabiliyorlardı, başarıyı yakaladığı ender anlardı bunlar; asıl nesneye bu yolla ulaşıyordu.

Ve büyülenmişti, kıpırdayamaz olmuştu yerinden: çünkü işte masa karanlıkta kalmıştı. İşlevsiz kaldığı için kendi kendini aşmıştı. Salonun diğer eşyaları kendi varlıklarının içinde kaybolmuştu, oysa çukur sehpa gibi yoğun olmayan şeyler kalıcı değildi – sahip olmuyordu, vermiyordu, şaşırtıcı – yerli yerinde – uçta.

Telgraf işaretleri. İşte sehpanın yükseltilmiş biçimi. Bir eşya düşünmediği için sahip olmadığı biçim onun düşüncesi demekti. Balık, balığın düşüncesi demekti. Şömine hakkında ne demeli peki? Ya da rüzgârın sürüklediği şu dalından kopmuş yaprakçık?.. Evet, böylelikle Lucrecia Neves her şeyi görüyordu.

Hatta hiçbir şey kendini ele vermese de – o aynı akıl almaz aydınlık olsa da. Şeylerin gizi, kendini gösterirken ancak özüyle ilgili olduğu kadarını gösterme olgusunda saklıydı.

Durum böyleydi işte. Ve ayakkabısını fırçalarken, aklı biblolarda, çiçekte, vazodaki tek çiçekte; şu karan-

lık dünyaya baktı genç kız; kenar mahalle buydu işte – öfkeyle cilalıyordu.

Bu da çiçek – kalın sapı ve yuvarlak taçyaprağını gösteriyordu. Ama sapında dokunulmazlığı vardı, dolaylı dünya. Olduğu yerde kalmak boşuna, çiçeğin dokunulmazlığı var. Dosdoğru ona bakıldığında solmaya yüz tutardı, artık çok geç demekti, bir kez ölünce iş kolaylaşırdı: Bütünüyle elinizde tutabilir, atabilirdiniz onu ve salon küçülürdü gözünüzde, ölümlü olan ölüp gitmiş, geride kalan tehlikeyi atlatmış, sanki ölümsüzlüğe ulaşmış gibi, düş kırıklığına uğramış ve kesinlikle küçülmüş şeyler arasında yürüyebilirdiniz.

Ah, ah salonun tanıdık havası titreşiyordu. Ah, dört ayakkabısı elinde genç kız bakıyordu çevresine. İçinde baloya gitmek isteği doğuyor, büyüyor ve deniz kıyısında köpük köpük kabarcıklar bırakıyordu. Ayakkabıları elinde, Lucrecia Neves boğazlandığını sandı ve canlı çiçeğe gizlice bakmayı denedi. Hatta yaklaştı, utana sıkıla kokusunu içine çekti. Kokuyu soludukça başı döndü, kokladığı çiçek de kendinden geçiyor – kendini bırakıyordu! Ama bir an geldi – sabosunun sesi duyuldu – ve artık çiçeğin kokusu duyulmaz oldu. Hırpalanmış çiçek elinin altındaydı ve eskisi gibi kokuluydu da... çiçek, çiçek değilse neden yapılmıştı öyleyse.

İşte böyle. Çiçeğin yanında porselenden yapılmış flüt çalan çocuk biblosu. Koyu renk, ölü bir şey, iyi olan yanı, asla gözünüzün önünde canlandırılamaz olması.

Evet, ama şeyler asla gözle görülemezler; görenler insanlardır.

Tanı onun yanı başında, salonun sağlam kapısı. Biraz ötede, sırtında, durmuş küçük bir saat bulunan porselen bir kadın biblosu.

Bütün bunlar kilisenin, meydanın ve saat kulesinin minyatürüydü ve bu haritada genç kız tıpkı bir general gibi olmadık düşler kuruyordu. Şeyleri görmekten vaz-

geçip konuşturmayı deneseydi, ya buna ne demeli... Bir dilsizin sabrıyla dilediği bu muydu yoksa? Kusuru konuşturmak istemesinden kaynaklanıyordu, görmekte çektiği zorluk çizmektekine benziyordu.

Görünüş gerçeğin ta kendisiydi, işin zor yanı buydu.

O sırada bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu.

Bu arada, bir süre geçti. Ve hiçbir şey değişmedi, gece önemini yitirdi ve ıslak kireç kokusu duyuldu.

Genç kız dalgın dalgın dergiyi açtı ve yarı karanlıkta resimleri tanımakta güçlük çekti. Ama işte Yunan heykelleri... Onlardan birini parmağıyla gösterebilirdi belki... ama artık kolu yoktu onun. Üstüne üstlük mermer kaidesinde gösterdiği yer de değiştirilmişti. Herkes kendi kentinde kalmalıydı, çünkü bir kez yerinden olunca boşluğa düşecekti, gezilenin verdiği özgürlüktü bu. Mermer kaide orada duruyordu. Yarı karanlıkta. Ne görüntü ama! Genç kız dergiyi bıraktı, ayağa kalktı – evleninceye kadar ne yapacaktı, rastgele yürümekten başka – ve merakla verandanın kapısını açtı.

Kapı aralanır aralanmaz rüzgârla birlikte engin gece içeri doldu ve kapının kanatları iki yana açıldı – ancak ilk esintinin ardından karanlığın kıpırtıları hissedildi, sokak lambaları az kalsın sönüyordu yağmurdan.

Sokağın ucunda gemici feneriyle fırtınanın kırbaçladığı bir at arabası sürükleniyordu. Uzaklarda tekerleklerinin sesi kayboldu ve artık duyulmaz oldu.

Kent oralardaydı.

Olanakları korkutucuydu. Ama hiçbirini açık açık ortaya koymazdı!

Yalnızca arada sırada kırılan cam sesleri.

Ah, hiç olmazsa genç kız kendini duvarların ardına atabilseydi. Onu çepeçevre sarmak ne sabır isterdi ama! Bir gün için onu kuşatmak söz konusu olsaydı, kesin ve

bilimsel hesaplar yaparak ve ustaca davranarak, her ne kadar çökmüş tükenmiş olsa da yaşamını yıpratmakla işe başlamak gerekirdi.

Hiç olmazsa genç kız kendini duvarların ardına atabilseydi.

Ama onu kuşatmak olanaksızdı. Lucrecia Neves kentteydi.

Genç kız dışarıya eğildi, dinliyordu, bakıyordu, ah, yağmur ve rüzgâr, diyordu soğukkanlılıkla, eğiliyor, dinliyordu, ah! La Cancela'nın ötesindeki karanlıklara daldığı her defasında olduğu gibi darmadağınık olmuş, soluk alıp veriyordu yalnızca; ıssız tren yoluna yağmur yağıyordu.

Tren garının ışıklarının bile ıslandığı belli oluyordu. Otlaktaki kulübenin yanındaki yağmurdan ıslanmış atlar fırtınada ne yapıyorlardı acaba?

Şimşekler çakıyor, dereler gibi akıp taşan tüyleri, aşağılanmaktan kudurmuş gözbebeklerini aydınlatıyordu. Toynaklılar! Tepeyi karanlığa boğan gök gürültüleri kulağına kadar geliyordu; Lucrecia, kendi görüntüsünün ötelerine doğru merakla kulak kabartıyordu. Ama yağmurla taşan sokağın sesinden başka bir şey duyulmuyordu...

Panjurlara dayanarak fısıldadı: Ah, bir pencere kadar güçlü olmak isterdim, diye mırıldandı alçak sesle ve bu sözlerin arkasında kaybolmuş bir tören arayışını, belki de daha eskilerde kalmış başka şeyleri saklıyordu. O sırada bir at kadar gergin, tırısa kalkarak, kendi sınırını geçmeyi asla aklından geçirmeden, soğukkanlılıkla ve elinin yumuşaklığıyla kapıya dokunarak şeylerin anahtarının kimin elinde olduğunu buluncaya kadar, kendi gücüne ulaşıncaya kadar eşyalara dokunmaya çaba göstererek tanımlanamaz bir biçimde artan bir umutla öfkesini canlı tutmaya çalışıyordu – her şeyi birbirine bağlayan olağanüstü denge bu olmalıydı.

Bir haber, yeni bir öfkenin sınırında ve içi umutla dolu dinleyerek, başka şeyler düşündü; ama gece, saat kulesini çepeçevre saran gece yanıt verdi ona.

Umutlarını yitirmiş öfkeyle esnerken, rüzgârın yükseltip dağıttığı sandalye kokusunu yakından içine çekerek uyuşuk uyuşuk kımıldadı – kaba saba işler yapmış gibi saçı başı darmadağın olmuştu. Gel bana dedi kızararak... Yeniden şimşek çaktı, hüzünle, keyifle mırıldandı genç kız. Gel bana dedi başka sözcüklerle. Hiç kimse yanıt vermedi, kendisi bile. Meşe fidanlığında yağmur yağıyordu.

Esneyerek kanepenin önünde diz çöktü, yüzünü yastığa gömdü: Akşam yemeğinden sonra hep dinlenirdi.

Ve mobilyanın bakımlı eskiliğinden gelen küf kokusu.

Derinin kıvrımlarında parmaklarını gezdirirken, yine de sabırlıydım, diye geçirdi aklından – o uzun yürüyüşler sırasında ve şapkalar arasında sabırlı davranmıştı.

Bir haber, dedi kendini zorlayarak, bomboş. Yağmurda kıpırtısız duran atlar. Ah, dedi, kızgınlıkla ve aşağıdan alarak, saçından bir parçayı uyuşuk elleriyle örerken.

Yeni bir umuda neresinden bağlanacağını bilmiyordu, salon bir çırpıda kavrayıverdi kızı, ama o başı yastıkta, gözleri açık duruyordu hâlâ; müzeden bir kesik baş: Karanlıkta meraklı, düş kuruyordu, kulübenin üzerindeki atlar kıpır kıpırdı, oyunun kuralları altüst olmuştu.

O sırada kaldırımda ayak sesleri duydu.

Fazladan bir merakla, merdivenlerden gelen sese kulak kabarttı.

Giderek yaklaşıyorlardı. Kısa bir kavrayış ânı, duyuları tetikte bekliyordu genç kız. Başı yastıkta, sol om-

zu gizlice kulağını okşuyordu... Sonunda ayak sesleri salonun kapısının önünde durdu. Duymakta zorlanmasına karşın kapının gıcırdadığını anladı Lucrecia Neves.

Elinde kaz tüyü kalem ve yazı masasının üzerinde yarısına kadar yazılmış bir kâğıt, durdu. Biraz daha çaba göstererek elini geniş etekliğinin üzerine koydu. O anda, iki yana ayrılmış saçlarının çepeçevre döküldüğü sararmış yüzünü yere eğdi; yüzü sabırla daha bir soylulaşmıştı. Sonra elindeki kaz tüyüne baktı. Kapı açılınca salonu sarsan bir rüzgâr doldu içeri. Bir erkek göründü kapıda, geniş giysisinin üzerinden sular akıyordu. Hiç konuşmayacağını sandı genç kız, yeni gelenin sakalı sırılsıklam şu sözler döküldü ağzından:

– Geldi, Lucrecia. Gemi geldi.

Yazgısını belirleyecek adı ilk kez ağzına alıyordu.

Önce uzaklardan gelen bir addı bu, sonra yakından, sık sık soluklanarak son harfi söylemeden önce. Kolundaki mendili çıkardı ve titremesini saklamak için ağzını dantel mendille kapattı:

– Yükü ne?

Adam kararsızlık içinde baktı.

– Hep aynı. Kömür. Yine kömür.

Lucrecia Neves gergindi hâlâ.

– Peki, öyleyse gidebilirsiniz, dedi gözleri soğuk yaşlarla dolu, gidin, zaten ilgilendirmiyor beni.

Beklediği yük değildi, beklediği haber bu değildi! Boylu boslu adam kapının girişini kapatmıştı. Öne doğru düşecekmiş gibi bir hali vardı ve genç kız yaralı olup olmadığını sordu nedense. Ama adam o sırada gözünü ısrarla biblolara dikmiş, porselenin canlı beyazlığından hoşlanmamıştı, gülümsemiyordu.

– Kömür, diye yineledi, alaycı bir havayla omuzlarını silkerek. Kömür...

– Tamam artık, çekip gidin, diye emretti, kararlı bir sesle.

Sonunda kapı kapandı. Lucrecia Neves kalemi masanın üzerine koydu, dalgın kalakaldı.

Gözlerini yastıkta kırpıştırarak.

Oh, beklediği haberi uydurmakta özgürdü artık ve böyle olmakla birlikte, alnında yazılı olan şeyleri özgürce yeniden aramaya koyulabilirdi, denge gibi örneğin. Gece yağmurla ağırlaşmıştı.

Genç kız sonunda kafasını kaldırdı, uykulu uykulu baktı. Karanlıktan çevirdiği gözlerinin önündeki salon suların altında kalmıştı. Biblolar, derinlerde yaşayan hayvanlar gibi kendi ışıklarıyla parıldıyorlardı. Salon tanıdık ve gerçekdışı düşlere boğulmuştu... Bütün odada, suçsuz eşyalar şuraya buraya dağılmış, hazır bekleşiyorlardı.

Hatta genç kızın yüzü bile tatlı bir uyuşukluk içindeydi. Gövdesi ağırlaşmış, kafasını zor taşıyordu.

Yerinden kalktı, pencereye gitti, dayanacağı yere dokunduğu anda bir kanat çarpması duydu. Göremediği komşu verandadan ürkmüş bir güvercin yağmura doğru uçtu, kanat çırparak kayboldu.

Kanat yanağına değmiş gibi, yüreği uykusundan uyanmış hızla çarpıyordu: "Gören de güvercin avuçlarının arasından kaçtı sanır!" Görme yanılgısı bir şenlik ateşi gibi yükseldi, pencere açıldı ve bir kez daha çarptı, rüzgâr salonu yalayıp geçti – uykudan uyanmış evin öteki pencereleri yanıt verircesine açıldı – panjur sertçe çarpmaya başladı, soğuk ve yükseklerden gelen hava bütün evi sardı: Islak camları ve aynalarıyla iğreti birinci kat sallanıyor, çiçeğin etrafındaki uyuşuk iri yabanarıları şaşkın kaçışıyorlardı, çiçeğin içten gelen korkusu binlerce yaşama bölünerek özgürlüğe kavuşuyordu – salonu kuşatan tırısa kalkmış, kenar mahalle miydi?.. Bir parıltı ânı. Oda aydınlığa kavuşmuş, porselen ışıl ışıldı – kışkırtılmış bu eşyalar durmadan gözlerinin önünde parlıyorlardı, ama hepsi bu değil, dedi kendi başlattığı

bu düzenek karşısında titreyerek. Kısa süren aydınlığın ardından salon karanlığa gömüldü.

Yağmur, ağaç dallarını ve çürümüş gövde parçalarını sürükleyerek hızlı yağıyordu.

Genç kız salonun sular altında kalmış köşelerini seyrediyor, karşısına ilk çıkacak son umuda tutunmaya çalışıyordu: Bakışlarını ne idüğü belirsiz kilidin deliğine dikmiş, en ufak boyutunu buluncaya dek giderek küçülen, daha da küçülebilen kilitte kendini yetkinleştirdi.

Kendini daha uyanık hissederken hiç hesapta olmayan bir zaman kaybetmişti – gerçeğe bu kadar yaklaşmışken, kurtulmuş olduğu korkusuna kapılmıştı bir an. Ve başlamışken devam etmek isterdi, ama bir boşluk sarmıştı etrafını ve bu boşlukta kilit tutsak etmişti onu – kilidi aşmak, yükselmek istiyordu ama yeniden yükselmesi için hangi kuş çığlığının kaldırma gücünü beklemeliydi, yalnızca uçan bilir bir gövdenin ağırlığını; karanlıkta debelenen ve gürültüsüz bir şimşeğin ışığı kendi sessizliğine gömülen salonu aydınlattı. Son mum da söndü. Sakin şimşek çakmaları La Cancela'nın ötelerine yansıdı. Sessizlikte yağmur damlaları camlardan aşağı akıyordu.

Zaman kaybetmek istemiyormuş gibi çabucak esnedi genç kız; ayakta, çekingen sırtında sanki bir kambur. Her şey, yere ani ve sert bir tekme atmasını bekliyor gibiydi.

Esnemesini kesmeden, alçakgönüllü işlevinin yalnızca 'bakmaktan ibaret' olduğunu anlatmak isterdi. Başparmağının tırnağını kemirirken, ne anlamdan yoksun bir salon, diye düşündü. Taşkın sular, kanallara doğru akıyordu... Şuraya buraya dağılmış hayvanlar bekliyorlardı.

Kentle aynı düzleme yerleşeceği ve kendini anlatacağı bir an. Çözüleceği ve bir araç kadar kendisine gerekli olan biçime kavuşacağı bir an.

O sırada sert ve kesin kararlı, dürüstçe konuşmayı denedi. Kızgınlıkla tırnağını kemirirken başını eğdi: kendini anlatıyormuş gibi.

Ama, hayır, hiçbir söz çıkmadı ağzından... Elle tutulan bir gerçekliğe öykünmeye çalışarak, tahtaya, masaya, heykelciğe, gerçek olan şeylere baktı! Ama görünüşe bakılırsa yazgısı hâlâ belli değildi onun. Genç kız bunu arıyordu: Bedenini öne eğerek, içi umutla dolu doğruldu. Ama işte bir kez daha yanılmıştı.

O zaman her şeyi bir anda sildi ve yeniden başladı. Bu kez ayaklarının ucunda dikildi, kulak kabarttı. Devinimlerini seçmekte özgür olduğunu, küçük kemiklerinin sertliğini, bozulmaz küçük kurallarını keşfettiği için şaşkındı: Birkaç el kol hareketinin dışındakiler yasaklanmıştı ona.

Eski bir beden sanatını uygulamaya kalkıştı acemice, el yordamıyla bir biçim arıyordu gövdesine.

Sonunda hareket edebilen bir şeye dönüşen gövdesinin, inceliğinin ve esnekliğinin gizini bulduğunu sandı.

O zaman elinin birini uzattı çekine çekine. Sonra, daha kararlı. Elini uzattı ve avucunun içi yukarı gelince birdenbire çevirdi. Bunun peşinden omzu yukarı kalktı, biçimsiz bir şey oldu.

Ama doğru yoldaydı. Sol ayağını dışa doğru bükerek ileri uzattı. Topuğu havada, parmak uçlarının üzerine yana doğru basarak ayağını yerde sürüdü. Öylesine iki büklüm bir durumdaydı ki, kendi çevresinde dönmeden normal durumuna gelemezdi.

Eciş bücüş gösterdiği avuç içiyle elini öne doğru uzatmış, istiyordu, göstererek hem de. Hareketsiz, dengede kalmaya çalışırken ani bir şiddetle doğruldu – vazodaki çiçek gibi.

Dokunulmazlığı olan bir çiçeğin gizi burada saklıydı: coşkulu bir ateş. Yorucu bir sanat. Tek bir ayağa,

tek bir ele indirgenmişti. Bir sıçrayışın ardından devinimsizlik. Eciş bücüştü hâlâ.

Sadaka istermiş gibi, ikisini ayrı ayrı biçimlerde büktüğü tek ayağının üzerinde durarak el hareketleriyle kendini ifade ederken, pantomim yapar gibi buruşturduğu yüzüyle, işte, işte, bu genç kız korkunç fiziğiyle, bir eşya gibiydi. Hayvanların beklemelerine yanıt veren biri.

Acil bir yardım isteme gereksinimi duyup da elinden birşeyler gelemeyeceği bir âna kadar öylece kaldı, sonunda söz yetisini kaybetmişti. Yüzünün her iki yanağının birbirine benzemesi gibi eli yüzünün öteki yüzüydü sanki.

Pek çok eli vardı, kusursuz olma endişesiyle fazladan elini sırtına sakladı, kendi kendine konuşurken.

O hareketsiz tek elini zaman zaman yüzüne doğru yelpaze gibi sallamaya çalışıyordu. Kusursuz olduğuna inanarak içini çekti ve aynı pozda kaldı.

Aklından bile geçiremeyeceği kadar ezik ve kızgındı. Takındığı bu tek kesin biçimde kendi düşüncesini ifade ediyordu – şeylerin başına gelen de bu değil miydi? – kentteki konumunu ifade eden gizlerle dolu ve suçsuz, güçsüzlüğünü ortaya koyan bir işaret yaparak, kendi görüntüsünü bulmaya çalışırken, bu görüntü aracılığıyla şeylerin görüntüsünü de açıklamış oluyordu.

Bu taş kesilmiş hareketiyle gizli olan, bütün açıklığıyla ortaya çıkıyordu. Kusursuz olmak adına aynı akıl almaz konumunu sürdürürken: Gülün akıl sır ermez goncası titreyerek, yine akıl sır ermez bir çiçeğe dönüştü.

Sanki bir yere bırakılmış gibi öylece kaldı. Dalgın, bireysel hiçbir yanı olmadan.

Sergilediği sanat popüler ve anonimdi. Arada sırada çabucak sırtını kaşımak için gizlediği elinden yararlanıyordu. Sonra hemen yine hareketsizleşiyordu.

Lucrecia Neves olduğu gibi kent meydanına taşınabilirdi bile. Yalnızca yağmuru ve güneşi eksikti. Fark edilmeden olduğu yerde kalabilmesi ve her gün olduğu gibi görülebilmesi için balçıkla sıvanması gerekirdi. Çünkü bir yondu ancak böylelikle kente ait olabilirdi.

Yağmur azalmış, evlerin olukları doymak bilmeden suları yutmaya başlıyordu. Sakin ama yüzü biraz buruşmuş genç kız gözlemliyordu çevresini.

Arıyı kovmak için arkasında sakladığı elinden yararlanırken öylesine boş, öylesine zayıf ve bir o kadar da anlamsızdı. Ama neyse ki hiç kimse onu kendini adamaya zorlamamıştı, gençliğin simgesine dönüştüğü sırada gençliğini kaybetmiyordu, ya yaşama biçimine dönüşürken yaşamı, ya gösteren tek eli?

Esnemesine ara vermeden, profilden, kilisenin kapısında fısıltıyla konuşan meleğe benziyordu. Yarı kız, yarı erkek, yan taraftan baktığı için gözleri uykusuzluktan kamaşmış.

Dörtte üçünün görünmesine karşın, yoğunluğu vardı; gölgede, tatlı ve gönençli: topal bir melek.

Bir dişçinin bekleme odasındaki kadar çaresiz.

Oluklardan inen suların sesini duyuncaya kadar, bükülmüş eli o anlamsız halini yitirdi – ve kafası iri ve sallantılı biçimiyle yıkıma uğradı, önce küçüldü, sonunda kaskatı kesildi.

O sırada Lucrecia Neves sürekli olarak alabildiğine esnedi ve esnemekten artık gına gelmiş gibi durdu.

Hiç güveni yoktu.

Çünkü garip bir biçimde bu hareketi yaparken yeniden görmeye başlamıştı, ama hangi hareketi? Bir tik kadar kaçınılmaz olan hareket – bir tikin engellenemez yanıyla ilgili; bunu başkalarının yanında da yapmak zorunda kalmaktan korktu... Kendini bir fincan kahveyi elinden düşürürken, uykuda gezerken gördü ve yanında birileri varmış gibi kendini topladı sonunda.

Bütün bunlar bir şakaydı, biliyorsun dedi utana sıkıla. 'Bütün bunlar' dediği de neydi? Kendisini gözetleyen dargın annesini düşündü, gözlerini kapadı. Mateus onun biblolara düşkünlüğünü anlamıştı galiba, ama genç kız kendini anlayamıyordu bir türlü. Bana ne canım, ben koleksiyon yapıyorum! Sen hiç koleksiyoncu görmedin mi, dedi kabaca. Ama Mateus sigarasını söndürmedi ve çekip gitti.

Mateus'un bakışıyla kendini tanımıyordu. Kendisi hakkında, geçerken kendisine gözucuyla bakan ve uzandığını gören adamın bildiği kadarını biliyordu ancak. Ve kendi kendini gözlem altında tutsaydı, Ana'nın görebildiği kadarını görebilecekti ancak.

Çünkü katıksız gerçek buydu; genç kız sokaktan geçen herhangi biriydi, bir vitrinin önünde durur, göz alıcı pembe bir kumaş seçer ve şöyle söylerdi: Bayılıyorum bu renge! Ve herkes de: Bu Lucrecia Neves'in en sevdiği renk derdi; bir de şunları eklerdi: Başka renkleri de severim! Ve herkes Lucrecia Neves'i tanırım, pazar sokağı 34 numarada oturur, derdi. Pazar sokağında oturuyordu ve bunların hepsi bir şakaydı, onu iyi tanıyan Felipe'yi inandırabilirdi kendine.

Belki de birkaç hafta önce mutfağın penceresinden dükkânın önündeki avluya doğru bakmamış ve 'Altın Kravat'ın kasiyerini görmemiş olsaydı, elini ayağını böyle aptalca bükebileceğini asla bilemeyecekti.

Kendini göstermeden, onu güneşin altında ayakta dururken görmüştü. O an adam parmağıyla çöp kutusunu işaret ederek, sakin ol, kızım, dedi. Kasiyer ayakta, soylu bir duruşla gözlerini ayırmadan çöp kutusuna bakıyordu. Olduğun yerde kal, yavrum, demişti kıza. Sonra, elinden bir formülü kaçırmış gibi, üzgün ama rahatlamış görünmüştü.

Kendisine bakıldığını bilmeden de son derece içten ve tarafsızdı adam. Ve öylesine yalnızdı ki pusu kurup

beklemeyi bile göze almıştı. Avludan çıktığında, hoşnut bir yüz ifadesi vardı, eski çekingenliği yine üstündeydi. Ve görünüşüne bakılırsa halkın övgüsünü reddeden bir hareket yapmayı bile tasarlamıştı kafasında. Dükkâna girmeden önce pantolonunun kemerini düzeltirken burnunu çekti. Ve omuzları düşük – herkes dalga geçerdi bu haliyle – pis pis gülüyordu. Çelimsiz biriydi, yıpranmış gömleğinin altındaki çökmüş omuzlarıyla gülünecek birşeyler vardı onda; oysa o, hınçla ve yaptığından hoşnut son kez çöp kutusuna bakıyordu – o sırada yıldırım bile çarpsa o işi yarıda kesmesi olanaksızdı.

Onu uyandırmaktan çekinen Lucrecia Neves utanarak geri çekildi. Aynı gün, merdivenin başında karşılaştıklarında aceleyle ve dostça, iyi günler Lucrecia, dedi.

Salonda yaptığı hareketin bilincinde, kasiyerin görüntüsü gözünün önünde, genç kız saçlarından bir parça alıp yeniden örmeye başladı. Kendisini böyle somut bir hareket yapmaya iten neydi, bilmiyordu...

Düşüncelerini harekete dökebilmek için karanlıkta berbat bir yol izlemesi gerekmişti! Kenar mahalle, sokağın ucundan insanların boğulmadan geçebilmeleri için saçakların altındaki yolları açmaya çalışıyordu.

Üstüne üstlük bir de kendi gerçeği vardı, çok iyi korunmuş. Hiç merak uyandırmayan. Hatta zekâsını kullanmasına bile gerek yoktu, gerçeğe de gereksinim duymamıştı. Ve onun her portresi kendisinden daha açıktı.

Ne yapacağını bilemiyordu üstelik, kendisi hakkında ancak çöpün başındaki kasiyerin bildiği kadarını biliyordu. Ve tıpkı onun gibi, bu kendini tanımama durumundan gurur duyuyordu... 'Kendini tanımamak', 'kendini tanımak' yerine geçemezdi.

Genç kız sonunda, parmaklarının arasındaki saç örgüsüyle oynadı keyifle. Yaptığı hareketin bilincinde olmadığı gibi, kasiyerin bir çöp kutusuyla konuştuğunu

asla bilemeyecekti – Lucrecia Neves öylesine çok kendini ele veriyordu ki zaman zaman kendini gördüğü bile oluyordu.

Kendini bir hayvan olarak görmesinden başka bir ev olarak görecekti; hiçbir düşünce ev düşüncesini aşamazdı.

Kentin binalarını bir bütün olarak görebilen yalnızca atlardı, atların ilişki kurmadan da yakın olabilmeleri demekti bu. Ve eğer pencerelerdeki ışıklar birbirinin ardı sıra sönseydi ve karanlıkta hiçbir bakış gerçeği dile getiremeseydi – ta kırlara varıncaya dek azar azar uzaklaşan ayak sesleri en uygun ve en yeterli işaret olacaktı.

Binada sular gürül gürül akıyor, salonun ortasında bölük pörçük eşyalar barış içindeki yaşamlarını sürdürüyordu.

Tahtadan yapılmış eşyalar ıslanmış, metaller buz kesmişti. Yıkıntılardan hâlâ duman çıkıyordu. Ama çok geçmeden, son buharlaşmaların altında salon sanki ona bakan hiç kimse yokmuş gibi dinleniyordu. Son ışıklar da sönmüştü.

Genç kız, karanlıkta, gözkapakları uykudan ağırlaşmış, evlilik düşleri kurarken, biblo karanlıkta flüt çalıyordu. Şimdi pek az, ama yıllar sonra bir gün bibloyu görecekti, kusursuzluk aceleye gelmezdi, bir yaşama zamanı tam tamına, ölüm zamanı olacaktı. Ve koşullar ne olursa olsun kendi biçimine sahipti artık: el kol hareketi yapmak.

Biblo karanlıkta flüt çalıyor ve genç kız saçlarını yukardan tutturmuş uzaklaşıyordu. Hâlâ yukarı doğru kalkmış flütü görüyordu. Ama sabit bakışlarının önünde eşyalar, ağır ağır uzaklaşırken çarpılmaya başladılar ve sonunda biçimlerini kaybettiler – bir gün önceki sarsıntıdan sonra Lucrecia Neves başını iki yana salladı.

Uzun geceye hazırlanan salonun gözleri uyku tutmuyordu ve sakindi. Uzaktan eşyalar belli belirsizdi – tıpkı salon gibi.

5

BAHÇEDE

Lucrecia Neves üstünü başını değiştirdikten biraz sonra, yüzü uykunun verdiği mahmurlukla allak bullak olmuştu. Henüz uyumuş da uykusunu alamadan uyanmış gibi giysisi elinde dimdik ve çelimsiz kalakaldı; kısa süre sonra düş görmeye başlayacaktı. Banyoda ne işi olduğunu bile bilemeyecek durumdaydı. Yeniden odasına doğru sürüklendi ve kapıda durdu.

Verandadan yağmurun esintisi geliyordu. Eşyalar birbirinden kopmuş, dağılmış, renkleri solmuştu... perde neredeyse yerinden uçuyordu ve oda, birisi pencereden çıkıp gitmiş gibi şaşkınlık içindeydi. Eşyaların devinimsizliğinde, dehşet görüntüsünü andıran birşeyler vardı. Lucrecia Neves uyuşukluk içindeyken eşyaların görüntüsü karşısında tüyleri diken diken oldu. Işık sönmüştü. Ama, oda her eşyanın donuk ışıltısıyla aydınlanmıştı, genç kızın yüzü dokunsanız ağlayacak gibiydi. Kıpırtısız duran eşyalara bir an gözünü dikmiş bakarken uykulu uykulu içini çekip sarsıldı, kendi devinimsizliği karşısında daha çok şaşırdı: Tadını çıkara çıkara esneyerek uzamdaki eşyalar arasında bomboş gezerken – çocukluğundaki oyuncaklar mobilyanın üzerinde darmadağınık duruyordu. Küçük bir deve. Bir zürafa. Elin-

de trompetiyle fil. Bir de boğa, boğa! Uykunun verdiği mahmurlukla gözünün önüne geliyordu hepsi birer birer.

Lucrecia Neves, banyodan aldığı bir bardak suyu elinde tutuyordu, hakarete uğramış gibiydi, sessizlikte uzaklardan – ani – kararlı – yanıtsız ve acil bir şey bekliyormuş gibi bir hali vardı.

Çabucak yatağına girdi. Bir mum gibi uyanık uyudu.

Ve São Geraldo'da gece temiz, korku içinde geçti.

Karıncalar, fareler, yabanarısı, pembe yarasalar, kısrak sürüleri uykulu uykulu saçakların altından çıktılar.

Genç kızın düşte gördükleri, evin gün ışığına kapılarını açması gibi duygularını açımlıyordu. Sessizlik iç karartıcıydı, sakindi, aceleye gelmeyen bir bozgun gibi. Düş buydu işte: kuşkulu ve ağır. Ve başkalarının aynasında kendini farklı görmesi gibi, evlerin tepelerinden çıkan büyük şeylere baktığı gibi: edilgen ve ürkünç bir ifadeyle, iki büklüm.

Ama genç kızın hiç değişmeyen sevinci koşanların çıkardığı uğultuya direniyordu. Düş, sanki dünya yusyuvarlak değil de düz ve sonsuzmuş gibi sürüyordu ve böyle geçti zaman. Birinci kat belli bir yükseklikte tutuyordu dünyayı, yayıldıkça yayılıyordu.

Odanın aynası.

Genç kız başını çevirdi. Yüreği çarpıyordu. O sırada ayna onu uyandırdı.

Gözkapaklarını kaldırdı, sabit bir biçimde baktı, kör gibi. Odanın eşyaları onun tarafından görüldükleri biçimi alarak, kendi konumlarına dönüyorlardı. O sırada tamamen uyanmış, bilinci düşte olduğundan daha bulanık, uyuşuk elleriyle gövdesini kaşıyordu.

Ama öğütlere kulağı tıkalı, birbirine dolanmış dallar içinde düş kurmayı sürdürüyordu. Gördüğü şeye aptal aptal bakarak. Tam o ânı anımsamak bile erişilmez

bir andı – ağır, duyarsız, bölünüp çoğalarak izliyordu. Arıyordu. Uyku en büyük ilgisiydi.

Her düş durağında, yeni taşlarıyla tanımadığı bir sokağı seçiyordu. Uykuda bile bir tür görme yoksunluğu hissediyordu. Dikkatli, uyanık arıyordu.

İşte, uzaklarda, uzak yollarda atlar küçülüyor, gözden kayboluyordu.

Gara giren bir lokomotifin çığlığı birinci katı yerinden sarsarak odanın iniltisini yarıda kesti! Tam isabet! Felaketin tam ortasında, saltanat arabasında beti benzi kaçmış iyice uykuya gömüldü.

Daha uzaklardan gelen bir düdük sesi, gözleri kapalı gördüğü düşün en tatsız bölümünde yakaladı genç kızı: temelde zor bir sayı, ama hesaplarda işe yaramaz bir nokta: 5.721.387 – yerden bir çakıl taşı almak için eğilirken gördüğü bir sayı. Düşte zor anlar yaşatan bu sayıyı, inatla ve bir anlam vermeden inceledi genç kız; taşı bir o yana bir bu yana çevirdi.

Ta sokağın başında bir köpek havlayıncaya kadar. Havlayan bir köpek kaderin bir cilvesidir! Çağrıya uyup taşı hemen uzaklara fırlattı ve arkasına bakmadan arayışını sürdürdü. Tekdüze, tek biçim olarak yayılıyordu çevreye genç kız.

Gece masasının üzerinde bir bardak su pırıl pırıl parlıyordu.

Zaman ilerliyor, cırcırböcekleriyle kurbağalar geceyi kirletiyordu. İlerlemiş saatin tatlı ve sevimli havası odayı dolduruyordu.

Genç kız arıyordu. Yaşlanarak, bulacağı âna kendini hazırlayarak.

Yerli yerinde duran eşyaların yumuşaklığı onu yorgun düşürüyordu, uykudan uyanmış ince ellerine yükleniyorlardı, böyle bir denge acı veriyordu! Ve belki de bir araç olduğu söylenebilirdi! İnceledi, yüzünü tırmaladı. Ve iyi kötü bir düşten sürüklenerek ayrılırken ken-

dini kütüphanenin merdivenlerinde basamakları sayarken buldu.

Ne rüzgâr!

Merdivenleri inip çıkmak, boş boş yukardan bakmak, toza gözlerini dikmek, basamakları teker teker gözden geçirmek ya da saatler boyu incelemek. Sonunda kararlı, dizlerinin üzerine oturdu ve kütüphanenin tırabzan başını ovarak temizlemeye başladı. Koluyla parlattı, daha iyi parlasın diye tükürdü.

Fırçalıyor, sürtüyor, cilalıyor, yuvarlıyor, yontuyordu, kendinden geçmiş bir usta dülger gibi – her gece kentin ana maddesini hazırlıyordu, soluk benizli genç kız – ve belki de en sonunda tanıyacaktı, çünkü o yalnızca geceleyin tanıyordu – dosdoğru kanıt. Taşı özene bezene ovarak, elinde bulaşık süngeriyle bir aşağı bir yukarı sürterek parlatıyordu.

Bezin tamtamına temizleyemediği bir çizgiye dikti gözünü, sildi de sildi, birşeyler alması gerekti; aceleyle, yere düşen çantasını kaldırdı... Sanki bir savaşın ortasındaymış gibi özgürlük düşleri kuruyordu. Arayış içinde.

Kolunun altındaki paketlerle, taş meydanda bir süre bekledi, bu genç kız her gece taş meydanda bir süre beklemeyi alışkanlık edinmişti, taş meydanda yine biraz beklemek için at heykelinin yanında dikildi bir süre. Karanlıklara gömülmüş tepe ta oralardaydı. Tek toynaklıların yeri orası. Genç kız bakıyordu. Taş meydanda bekleyip duruyordu.

Bir anda bir önseziye kapıldı, yatakta sertçe öbür yana döndü – bir anlık, kaskatı bir şey düşledi, tepe kötü çizilmiş, biçimsiz ama belirgin bir karaltı halinde ortaya çıktı! Ah, ah, ağzına kadar dolu ve tüyleri dimdik kenar mahalle yayılıyordu.

Zamanı çok kıttı ve genç kız gecenin ortasında bile São Geraldo'da olup bitenlerin nedenini arıyordu... acele ediyordu, saçakların ızgaraları üzerinde sendeledi; ses-

siz sakin küçük sokaklarda, eski kâğıtları yırtmaya, eski giysileri atmaya cesareti bile yoktu; canı hiçbir şey çekmiyordu, kendini dükkânların gölgesinde ustaca saklarken, ellerinde eldivenleriyle hoşnut kaşınırken madde konusunda tam bir uzmandı – huzursuz soluk alıp veriyordu; kuleler savaşların, fetihlerin anısıyla soluk soluğaydı.

Napolyon'un atları sabırsız tepiniyorlardı. Napolyon, Napolyon'un atının üzerinde yandan görünüşüyle dondurulmuştu. Karanlıkta dimdik, tam karşıya bakıyordu. Ardında sessiz askerleri.

Ama gün başlamıyordu bir türlü. Gece boyu beklediler.

Düşünde, kenar mahallenin motor sesleri hâlâ sürüyordu, durmuyorlardı bir türlü, açık ağzından damla damla tükürük sızıyordu.

Daha derin bir uykuya daldı sonunda. Ay ışığı doğmuş gibi uyandı. Öyle güzel uyumuştu ki, büyümüştü sanki. Gövdesini sürükleyerek, arayarak.

Deredeki çakılları gördüğü zaman işitmeye başladı.

São Geraldo son derece ılık ve uğultuluydu... kokuşmuş, dingin.

Araya araya yanılmış mıydı, tarihsiz bir çağa mı düşmüştü? İlk atlardan bile önceye? Olsun, güzeldi ama – Lucrecia Neves uykulu uykulu ellerini çırptı, kırlar ne güzeldi! Eşsiz bir uyum, siz, siz, eşsiz siz sesi yıkılmış eski tepelerin ardından yankılanıyordu. Yeni yepyeni yükseklikleri aşmış, dayanılmaz yüksekliklere ulaşmıştı çınlama... – onları işitecek tek biçimi bulmaya çalışıyordu genç kız: onları anımsayarak.

Akıl almaz bir ısrarla tüy kulağına dokunuyordu... Tanıdık motor sesleri susmak bilmiyordu. Bir an için fısıltılı sesler, aynı bakir ağızdan söylenmiş çocuk seslerine dönüştü. Ve o sırada uyumunu kaybetti – coşkusuz

şarkılar söyleyen açık bir ağız, sözünün eri bir yazgı gereği, eşyalardan önce şarkı tutturmuştu.

Yoksa duyduğu yalnızca kendi soluğunun sesi miydi? Lucrecia zaman zaman geceyi dolduran sesin kendi soluğunun sesi olduğunu iyi biliyordu. Ve yine zaman zaman fısıltılı sesler coşkun bir su sesine dönüşüyordu. Hata yapmadığı bir an bile yoktu, tehlikeli olan da buydu. Çünkü ilk kez başına geliyordu bu. Ve hata yapmadan yeniden başlamak olmazdı.

Soluk alabilmek için ağzını araladı.

Ve o sırada kırların o tatlı uğultusu duyuldu ağzından. Bir duruluk ânı giderek yoğunlaştı ve eşyaların arasında atlar arabaları çekerken sesindeki durulukla sevginin arasındaki uyum bozuldu.

Aslında, soluğundan gür titreşimler yayılıyordu ve her titreşimin dipdiri sesinde bir tehdit gizliydi. Genç kız uyurken insanüstü bir çaba gösteriyordu. O sırada, dış güzelliklerini sergileyen eşyalarda soluğu darmadağınık oldu.

Bu, şeyleri görmenin yeni bir biçimi miydi? Dış güzellik! Uykulu uykulu el çırptı. Oysa sesler birbirleriyle daha çok uyuşuyordu, eşyalarsa kendilerini vermeyi deniyorlardı: Var olan her şey alabildiğine kendini açıklıyordu ve alabildiğine demek, vazodaki bir çiçeğin titreşimi demekti örneğin, şeyler yükselirken ve korkuyla kendilerini verirken – ve donmuş bir nesnenin duruluğu da duruluğun ulaştığı son nokta demekti.

Lucrecia Neves sağa mı yoksa sola mı dönmesi gerektiğini kestiremeden kendini ele vermeye çalışıyordu. Ansızın uyandı.

Oda güzellikle dolup taştı.

Uyanmıştı, zorlanmıştı da. Uyanmanın şokuyla ayaklarının üzerinde yükselirken kendine geldi – ölümcül kötü hissediyordu kendini. Müzik midesini bulandırıyordu – anlamadan dinlemeye devam etti. Korku için-

de yatağa oturdu... Uyanmış, bilincini yitirmişti – dünyanın sonu yokmuş gibi kesintisiz uyukluyordu.

Korkunç sabırlı uyuyordu. Arıyordu.

Artık çok geç olmuştu.

Bir haber aldığını varsayarak, uzun bir etek giyip alnının üzerine bir bant bağlayıncaya kadar oyalandı genç kız.

Sonunda düşünü çok uzaklara taşıdı: Artık bir Yunanlıydı o.

'Tıpkı dergideki gibi' ve heyecanlı, yüzü kızardı. Yunanlı olduğunu düşlemek kendini şaşırtmamanın tek yoluydu ve gizini giz olarak ortaya vurmak, kendini bir başka biçimde tanımak, korkmaktı bu.

Yunanlılar düşünmeye başlamadan çok önce de vardı genç kız, çünkü düşünmek çok tehlikeli bir işti.

Her şeyi adlandırmaya çalışarak henüz kurulmamış bir kentte Yunanlı olmak, yüzyıllar boyu, şeyler adlarının anlamlarını bulsun diye.

Ve yaşamı, başka sabırlı yaşamlarla birlikte kuruluyordu, sonraları şeylerin kendi biçimleriyle birlikte kaybolup gidecek olan yaşamı. Parmağıyla gösteriyordu, yüzü olmayan Yunanlı kız. Ve o sıralardaki Yunanlı yazgısı, şimdiki São Geraldo'nun yazgısı kadar bilinçten uzaktı. Bu kadar uzakta kalan neydi? Yunanistan'dan geriye kalan neydi? Üsteleme: Neyse ki hâlâ gösteriyordu, hem de parmağıyla.

Sonra içini çekti, her zaman yaptığı gibi, dinlenmek için bahçede yattı. Öylece kaldı.

Düş gördüğü sırada, yüzünden nice zamanlar gelip geçti. Yüzündeki ifadenin açıklığı gibi, yıpranmış ama canlılığını yitirmemiş bir ayrıntı etrafa dağıldı. Taş dudakları kızarmıştı, yontu bahçenin karanlığında upuzun yatıyordu.

Sonsuzluğa ulaşmanın arsızlığını yakalamış olan bu harap olmuş yüz, yalnızca bir felaket kanla ve utançla

kızartılabilirdi. Aşk bile çözemezdi bu gizi. Boş yörüngeler. Tek parça halinde kaskatı kesilmiş – sanki bacağından yakalamakla bütün gövdesi yerinden oynamış, kolayca taşınabilir olmuş gibi.

Konulduğu gibi duruyor. Başı yerde, ayakları bitişik.

Zamanın aşındırıp yok edeceği güne kadar, bir başka kentte başlayacak işine devam etmek üzere dikili kalacaktı.

Bütün kentler kendi adlarıyla yükselinceye kadar, hiç durmadan kendilerini yıkıp yok edeceklerdi, çünkü öteden beri bu hep böyleydi. Yıkıntıların üzerinde, eski gerçeklerin yeniden doğuşunu haberleyen, sırtlarında binicisi olmayan atlar ortaya çıkacaktı. Çünkü öteden beri hep böyle süregelmişti.

İnsanların, bir kez daha anlamadıkları bir kenti yükselterek, masum bir ustalıkla şeyleri bir kez daha oluşturarak, atları arabalara koşacakları gün gelinceye kadar. İşte o zaman, işaret eden bir parmağın şeylere eski adlarını vermesine yine gerek duyulacak. Hep böyle sürüp gidecek, çünkü dünya yuvarlak.

Şimdilik dinlenmekte genç kız.

Buz gibi karanlıkta sardunyalar, enginarlar, ayçiçekleri, karpuzlar, zinya çiçekleri, ananaslar, güller birbirine karışıyordu. Kuma gömülmüş sandalın yalnızca ön tarafı görülüyordu. Ve kırık kapının üzerindeki horoz kafası bekliyordu. Yıkık sütun ancak tanyeri ağarınca görülecekti. Ve de sinekler. Sütun başlığının çevresinde ince ve parlak sivrisinek öbekleri.

Birden birşeyler çözüldü; yeni yeni sivrisinekler çıktı – bir kuş uçtu! oh, hâlâ vakit erken, hatta çok erken! Ama karanlıkta hâlâ yontunun gözleri görülüyordu.

Doğrulmak zorunda kaldı – oh, hâlâ vakit erken, dinlenmek güzel şey! Sislerin arasından çıkan kırık gemi

direği şöyle böyle görünüyor ve bahçe duvarının bittiği yerde sezinleniyordu. Yontunun başının çevresinde kaskatı dudakların arasından çıkmış bir arı vızıldıyor, uçuyordu. Az ötede sislerin arasından görülen horoz. Bir hazine. Oh, vakit hâlâ erken, hatta çok erken! Ama taş, makasla yaralanmış; gün ağarıyor.

Ve kararmış ağızdan, kısa bir iç geçirmeyle, ilk nemli nur aylası çıktı.

O sırada, bahçe ne aydınlık ne karanlıktı – taptazeydi hava. Boş konserve kutularının arasındaki harap olmuş yüzün üzerinden geçen hafif bir esinti.

Ne karanlık, ne aydınlık – tanyeri. Doğada üç tür egemenlik var: hayvansal, bitkisel ve mineral. Ve paslanmış kutuların arasında, tavus kuşu kuyruğunu sergilemekte. Ne karanlık, ne aydınlık – gözle görülebiliyor her şey.

Başka ne beklenir? Atın kafası enginarları yiyordu. Ve ışıl ışıl kumlarda uyuklayan timsah görülüyordu... Ne karanlık ne ışık – ancak gözle görülebiliyor her şey. Müzede sabah. Ve de hazine. Hazine.

Lucrecia Neves sonunda titredi.

Kenar mahallenin yıktığı yüzüyle uykulu uykulu zar zor ayakta duruyordu. São Geraldo parkının parmaklıklarına çatlamış elleriyle dokununcaya kadar yürüdü. Tepkisiz yüzü parmaklıklara dayalı, durdu, bekledi. Bir ahırda uyuşuk ayaklar olanca ağırlığıyla kımıldadı, sular La Cancela'nın ta ötelerine taştı. Aydınlığın durmadan değişen titreşimlerinin altında kalan yüzündeki işaretler bile gözle görülür oldular. Tanyeri ağarırken – aslan kafesinde geziniyordu. Tan vakti.

O sırada Lucrecia Neves kanat çırptı.

Tekdüze ve düzenli çırpınışlarla, karanlıklarda kalmış kentin üstünden uçuyordu.

Tekdüze ve düzenli yürek çarpıntılarıyla uyuyordu.

Uykunun arasında, bir kez daha yırtıcılık nöbetine tutulmuş Lucrecia Neves doğruldu ve karanlığı koklayarak dört ayak üzerinde odayı bir baştan bir başa geçti. Ama ne oda! Genç kız dört ayak üzerinde tatlı tatlı duruyordu. Ne oda ama! Başını önce bir yana, sonra öte yana çeviriyordu sabırla.

Sonunda uyumak için büzüşüp kaldı.

Odanın rengi o anda keskin bir nötrlüğe ulaşmıştı. Ne karanlık, ne aydınlık – gözle görülebiliyordu her şey. Yüksek ve ulusal binalar. Pencereden gelen rüzgâr saçları donduruyor, odada artık hiçbir şey uçmuyordu. Bütün ev küflü tahta kokuyordu. Ölçülü bir şaşkınlığın peşinden sarsılarak, yatağında uyuyakaldı. Tehlike atlatılmıştı.

İzcilerin ulusal marşı çalmalarıyla uyandı, balık sepetlerinin arasından davullar çalıyordu.

Geç uyandı, atlar hazır, yola çıkmak için sıra sıra dizilmiş. Uykunun irikıyım kanatları bir çırpıda duyarlı küçük kulaklara dönüşüverdiler – São Geraldo'lu izcilerin sevinci yoğunlaştı, çalışkan arılar olarak çevreye yayıldılar.

Yağmurla ıslanan her şey kurumuştu artık. Eşyaları kupkuru güneşle donanmış buldu genç kız. Bir önceki fırtınalı gece nerede kalmıştı? Pencereden, bulutlarla birlikte görkemli sağrılarını sürükleyerek sürüler halinde ilerleyen dingin yaratıklar görülüyordu. Kırlardan yana güzel havayı haberleyen karga sürüleri ötüşüyordu.

Sokakta, çalgı takımı ve trombon. Sesler balık kokusunu canlandırıyor, ağaç dallarının arasında ışık odakları halinde geziniyorlardı. Genç kız şuraya buraya savrulmuş giysilerine, kocaman odaya bakıyordu.

Anlamsızlığın ortasında, askeri marş şaşırtıcı bir gerçeklik yansıtıyordu. Açık verandadan geçen telgraf

tellerinin alabildiğine uzayıp gitmelerinin alışılmış bir hali vardı!

Genç kız odada hâlâ kararsızlık içinde. Durup durup sallanırken birdenbire küçük bir irkilme. Tavandan asılı yatakta yukarıdan aşağıya bakarken. Bugünkü gibi hiç olmamıştı.

Geceleyin, kocaman olan giysi dolabı, şimdi küçülmüş; giysilerle, şapkalarla ağzına kadar doluydu. Aydınlık, kesilmiş yaprak kokuyordu; pazar sokağının ağaçları budanıyordu ve bıçkılar tıpkı bir inşaat şantiyesindeki gibi toz kaldırıyordu – São Geraldo koskocamandı, ağaçların gövdelerine dayanmış merdivenler, değişmeyen bir şiddetle sarsılan mobilyalar; saat sabahın dokuzu! Kulenin saati çalmaya başladı ve genç kız aksırdı.

Ucu odaya açılan sarsıntılı tüneli bir kez geçtikten sonra – uyandı, etrafını inceden inceye gözlemlemeye başladı – her biri kendi işinin yolunu tutmuş, birbirine benzeyen kimselerden oluşmuş bir ırkın koruması altında olan bir yabancıydı o, başka bir şey değil.

İki sokak ötede üç tane taş kadın yontusu, modern bir binanın kapısını tutmuştu. Telgraf telleri noktaların ve çizgilerin kısa aralıklarıyla titreşiyordu... Lucrecia Neves kendini verandada buldu; birden, rüzgârın kaldırdığı geceliğiyle bacaklarını kapatmaya çalışıyordu elleriyle.

Güneş yüzünden gözlerini açmakta zorluk çekti önce, ama çok geçmeden Ticaret Odasının merkezinde buldu kendini. İyice belirgin çatılar. Duvarların üzerinde ufalanmış alçılar... Dışarıda elinde matkabıyla kenar mahallenin taşlarından birini daha sessiz sessiz yıkan, yere eğilmiş bir işçi. Yoldan gelip geçenler vitrinlere bakıyordu... Dün gece kentin başına ne gelmişti?

Gündüzün kentin gözleri kördür, bir tarla faresi gibi.

6

KENT TASLAĞI

O gün öğleden sonra saat ikide Lucrecia Neves kendini mutfakta buldu.

Ana alışverişe çıkmıştı, evi iyiden iyiye bir sessizlik sarmıştı. Annesi alışverişteyken genç kızın öğle bulaşıklarını yıkaması ilk kez değildi. Tıpkı diğerleri gibi bir gündü. Ve işte belki de bu yüzden, panjurların ardında kalan tam olgunlaşmış öğle vakti son derece aydınlıktı. Işığın içeri girmeden çarptığı yerde sıkıntı veren bir karanlık egemendi: Bir baştan bir başa sarsılıyordu ev.

O gün öğleden sonra birdenbire ortaya çıkan şey, havaya karışıp kolayca fark edilmeyen sesli bir titreşim Lucrecia Neves'i sardı.

Ne olup bittiğini öğrenmekten bile kaçındı. Şansı vardı genç kızın; son anda yakasını kurtarabiliyordu hep. Aslında, bu bir anlık farkı bir başkası olsa hemen anlayıverirdi. Yine şu vardı ki, bu bir anlık fark yüzünden, bir başkası çileden çıkabilirdi: São Geraldo, Perdro–II Güçsüzler Yurdunun ambulansı keçileri kaçırmış insanlarla doluydu.

Aslında, işin doğrusu anlamamaktı. Kendi sevincini bile anlamamak.

Musluktan su akıyor ve Lucrecia kabı kacağı sabunlu bezden geçiriyordu. Pencereden sarı duvar görülüyordu – bu renkle ilk karşılaşan sarı diyordu bunun adına. Çatalın dişlerini yıkarken, Lucrecia hızlı hızlı dönen küçücük bir tekerlekti, oysa en büyük çark ne de ağır dönüyordu – genç kızın bir karınca gibi çalıştığı aydınlıkta ağır ağır dönen tekerlek. Işıkta bir karınca olmak onu gerçek bir emekçi gibi, kıskıvrak kavrayıvermişti, yıkayan kimdi, yıkanan neydi, bilemiyordu – etkinliği bu denli büyüktü işte. Bir kişinin elinde bulunabilen sayısız olanağı kullanmış ve şeylerin göze göründükleri andaki yalınlıklarıyla aynı günde olmayı başarmış gibi görünüyordu. Lavabo. Kap kacak. Açık pencere. Düzen ve bakışları altındaki her eşyanın sakin kendi başına kalmışlığı: Hiçbir şey gözünden kaçmıyordu.

Başka bir sabun parçası ararken bulmamayı aklından bile geçirmiyordu; işte şurada, elinin altındaydı. Her şey elinin altındaydı zaten.

İmgelem yetisinden yoksun, yalnızca gözüyle gördüğü şeyin varoluşuyla ilgiliydi Lucrecia, pek çok bakımdan aptal sayılabilen biri için çok önemliydi bu. Dükkânın avlusunda bir kuş ötüyordu.

Boyasız yüzü kusurlarını örtüyordu, başka zaman olsaydı Lucrecia Neves bu dünyaya kendince bir ağırlık vermek için bu kusurlara gereksinim duyardı. Küçük çocukları çağırdığınızda o da gelebilirdi, çıplak yüzüyle. Öğleden sonra saat ikinin ışığıyla aydınlanmış, donanmıştı her şey. Avluda kuş ah çekiyordu! İşin doğrusu, bir Tanrıça sanıyordu kendini genç kız.

Tanrılarla yakınlığını açığa vurmak için durdu, yorgundu, tabağı tutan koluyla alnının terini sildi.

Günlük güneşlik kenar mahallede gezdirdi bakışlarını. Bir kimsenin bakarken kendi kendine yükseleceği biçimde kurulmuş kopuk kopuk, gölgesiz şeyler bulunuyordu orada. İş gereci olan tabak elinde, birine, örne-

ğin Ana'ya kentin nasıl olduğunu... olduğunu anlatmak isterdi.

Kendi dışında oluşan bir düşünceyle kendini dışa vurmaya çalışarak çevresindeki aydınlanmış şeylere biraz kuşkuyla baktı.

Değişen bir şey yoktu: Gördüğü şeyin niteliği karşısında etkilenmiş, kendi sakin sessiz görme biçimiyle gözleri kamaşmış, gördüğü şeyle yüz yüze bir yaratık – öğleden sonra saat ikide şeyler, kendi içyüzleri bile yüzeylerinin göründüğü biçimde yapılmış gibiydiler. Bu aydınlık hakkında Ana'ya ya da Perseu'ye birşeyler anlatmak isterdi.

Ama ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilmeden, güçlü, ayakta duruyordu. Akıl yürütmekte çektiği güçlük apaçık ortadaydı.

Şu saat iki tanrıçasında hemen hemen hiç kullanmadığı düşünce yetisi en basit bir kavrama dönüşecek kadar ilkel kalıyordu. En arınmış düşünme biçimi görmek, gezip tozmak, işitmekti. Ancak işlenmemiş zekâsı, büyük bir kuş gibi hiçbir yorum istemeden, olduğu gibi duruyordu.

Ve iş olup biteni Perseu'ye anlatmaya gelince – her şey çok yalın, hatta aptalca oluyordu; genç kız var olan şeyi oluşturmaktaydı. Evet, tam böyle! Gerçeği görmek üzereydi.

Bir kanıt istediğinizde, her şeyin yanıtının şeylerde saklı olduğunu Perseu'ye nasıl anlatmalı, hatta nasıl düşünmeye sevk etmeli onu... Şeyleri desteklemek için inanmak yeter ve onlara bel bağlamak gerek – o sırada – bütün mutfak yandan görünmekteydi. Her döndüğünüzde, görünüm yine yandan olacaktı. İşte, saat ikide böyle bir aydınlanma içindeydi genç kız – her gürültüye kulak kabartarak ve sokaktan gelen binlerce adım sesinin çağrısına uyarak evi bir baştan bir başa geçip verandaya koştu.

Verandanın kapısını açtı ve cüppelerini uçuşturarak, belli belirsiz hareket ederek, iki kişilik sıralar halinde kaldırımda yürüyen papaz okulu öğrencilerini gördü... Mutlu olacak mıydılar acaba, diye sordu kendi kendine alaylı. Lucrecia Neves zaman zaman müthiş zeki oluyordu. Kıkırdadı. Karşıdaki dükkâna baktı.

Ve güneşin alabildiğine aydınlattığı ikinci kata baktı. Aydınlık kentin binlerce barınağından biri.

Ama hangi görme onuru hangi noktada kendi kusursuz savunma sistemini oluşturuyordu. Kimbilir, belki bir gün sokağın her köşesine siperler dikilebilir. Bu siper, bu savunma aracı. Bir kimsenin şöhreti bir kente sahip olmasıdır.

Ve o sırada alacakaranlığa gömülmüş koridorları geçtikten sonra salona açılan mutfağa döndü yeniden.

Bir dakika bile yetmişti onu değiştirmeye: Biraz önceki görme biçimi artık işe yaramıyordu. Bu değişiklik Lucrecia'nın hoşuna gitti, pırıl pırıl tencerelere bakıyordu genç kız.

Oh, bundan daha fazla ne isterdi, olağanüstü hiçbir şey gelip bulmazdı onu, düşünde bile göremezdi; aslında, elinin altında olana tutkundu o.

Sorun da buydu, 'elinin altında olan şey'. Ancak o, aşılabilirdi. Ve onu aşabilmek için, bunu bir sanı olarak görebilmek gerekecekti. Ama bu da bir varsayımdı: Elinin altında olan şey buydu işte. Lucrecia küçük öyküler anlatmayı severdi, hem gerçekmiş gibi gösterirdi onları ve insanlar bunların doğru olduklarına inandıklarında daha da gülerlerdi – inanılmaz şeyler ne kadar heyecanlandırırdı onları.

Bazı olaylara inanırdı, hepsine değil – bulutların buharlaşmış sulardan oluştuğuna inanmazdı örneğin: Neye yarar? Bulutlar vardı nasıl olsa. Şiirle de ilgilenmezdi. Şeyleri art arda sıralayarak nasıl oluştuklarını anlatan insanları gerçekten severdi: Her zaman hayran-

lık duyduğu bir şeydi bu, onun gibi şeylerin işlevini anlamaya çalışan birisi işin kolayına kaçmaz, şeylere şöyle bir bakıp geçmemeye çalışırdı. Şeyin özünde kalmayı severdi. Sevinçli demek sevinçli bir gülümseme, büyük demek büyük bir kent demektir. Güzel olan güzel bir yüzdür – ve görme biçiminin aydınlık olmasının tek kanıtıydı bu.

Ta ki yetkin olarak görünceye dek: Kent kenttir. Onun işlenmemiş zekâsında eksik olan, 'kent' derken, yalnızca kenti görebilmesi için yapılacak birkaç küçük düzeltmeydi.

Bu öğle sonunun gerçek öyküsü tabakları yerlerine koymasından sonra başladı.

Çok farklı biçimlerde görülmüş olabilecek bir öykü, bu konuda yanılmamanın en iyi yolu, genç kızı adım adım izlemek ve 'kent' dercesine yalın bir biçimde hareket ettiğini görmek olacaktır.

Aslında Lucrecia Neves süpürgeyi silkelemek için dükkânın avlusuna eğilmişti. 'Altın Kravat'ın penceresinin kenarında tabağa konmuş bir portakal vardı.

Bu yepyeni bir görme biçimiydi: Saydam, kesin. Lucrecia Neves tabaktaki portakalı gözlemledi.

Biraz ötede boş şişeler, tahta kasa, eski püskü bir hesap defteri, kirli bir bez ve yine portakal. Bakışın betimlenecek bir yanı yoktu, şeylerin konumu betimlenecek gibiydi.

Hayır, avluda bulananlar süs değildi. Bilinmeyen bir şey bir anda bu konumun biçimini almıştı. Bütün bunlar kentin savunma sistemini oluşturuyordu.

Şeyler ancak görünmek istiyor gibiydi: – ve başka hiçbir şey değil. 'Görüyorum' – söylenebilecek tek şey buydu.

Biraz sonra bulaşık bezini yerine koydu, sonra Ana'nın kilitli odasının önünde bir an durdu. Şeyler bu delikten ne kadar da büyük görülüyordu. Yoğunluk,

gölge ve aydınlık kazanıyorlardı; görünüyorlardı yani. Kilidin deliğinden bakılınca, kapı açıldığında kaybolacak devinimsiz ve şaşırtıcı bir zenginliği vardı odanın.

Kent de bir kıyıcı tarafından gözetleniyor olmalıydı. Gözetlenen şey gibi gözetlenen kimse de kendini savunabilirdi. İkisi de erişilemeyecek yerdeydi, elinin altında değildi. Lucrecia da böyle, kilidin önünde diz çökmüş, bir kıyıcı gibi merakla gözetliyordu. Sınırsız bir beklenti içinde donakalmış, bilincini yitirmişti.

Böğründe bir ağrı hissedince doğruldu, arkadaki verandaya geçti ve ıslak bezi astı.

Temiz demirli verandayla kesilmiş duvara baktı. Birşeyler oluyordu.

Bakarken, verandayla yüksek duvarının yalnızca açıklanamaz biçimde varoluşlarını görmekten başka yapılacak hiçbir şey olmadığını bilerek, var olmalarını engellemeye çalışıyor gibiydi genç kız. Abartmadan, sakin, soluklandı.

Gördüğü her şey gerçek oluyordu. Bacalarla ve çatılarla kesilmiş ufka hiç heyecanlanmadan bakıyordu o sırada.

Zor olan görünüşün gerçeklik olmasıydı. Görmekte çektiği güçlük saçını taradığındaki gibiydi. Duvardan aşağı doğru inen oluktan gözle görülür birşeyler doğuyordu – oluklu bir duvar. Borular: ne karanlık ama! Bu ağır bir oluk olsaydı, bu, ağır bir oluklu duvar olacaktı. Olası bir hata diye bir şey yoktur – var olan her şey, kusursuzdur – şeyler ancak kusursuz oldukları zaman var olmaya başlar.

Süpürgeyi koyacak bir yer ararken dolabı açtı, bakıyordu. Bu köşe bucak yerde de birşeyler oluyordu: kırık bir musluğa takılmış bir hortum, duvara asılmış eski bir ceket ve ütünün çevresine sarılmış elektrik kablosu.

Kente ilişkin araç gereçler!

Söylenemeyecek şeylere bakıyordu. Kimi biçimsel düzenlemeler onda derin bir ilgi uyandırıyordu: bakan acımasız gözler, kendine acımasızca bakılan şey: kırık bir musluğa takılmış kauçuk hortum, duvara asılmış ceket, ütünün çevresine sarılmış elektrik kablosu. Şeylerin şey olduğunu görmekti bu. Sabırla tepiniyordu. Onlara bakma biçiminde olduğu gibi güneşe bakarcasına – şaşkın ve sağlam ve ürküntü içinde. Onlara bakarken gözleri kamaşmış, neredeyse kör olmuştu.

Yıllarca direndi, tamtamına tinsel denebilecek olan şey bu görme biçiminde yoğunlaşmıştı.

Ayaktayken, güneşin altında kestiren bir hayvan kadar kaba sabaydı. Becerebildiği en derin düşünme biçimi buydu. Biraz düşünmek yetiyordu ona, şeyleri görmenin açık biçimi olan uykulu bakışıyla duyarsız biri olup çıkıyordu. Yalnızca biçimle ilgiliydi, sahip olamıyordu şeylere. Arada sırada bacaklarının yerlerini değiştiriyordu.

Denemekte olduğun şeyi biliyorum, yüzeyi görmeyi deniyorsun, diye düşündü ve bu düşünce öyle derin, öyle bilinmezdi ki ilerledikçe başladığı yere döndüğü bir çölde yol alıyor gibiydi Lucrecia.

Bilmediği zaman insanın aklına her şey gelebilirdi. Sakıncalıydı ama, sakınımı elden bırakmıyordu.

Sakınımlı olmak yaptığı şeyin hesabını verme durumunda kalmamak demektir. Bakışına 'süpürgeyi yerleştiriyorum' diye ad veriyordu ve bu önlem yeterliydi ona. 'Süpürgeyi yerleştiriyorum' küçük dolap kapısının kanatlarına bakıyordu, o sırada tramvayın geçişiyle bütün ev, biblolar, duvarlar, aydınlık camlar ve karanlık, her şey yerinden oynuyordu.

Hata bile bir buluştu. Aldanmak onu şeylerin öteki yüzüyle karşı karşıya getiriyor, tozlu yüzlerine dokunmak zorunda bırakıyordu.

Gözlemliyor. Çünkü kimi şeyler ancak yoğun bir ilgiyle var olabiliyordu. Şeylerin nedenini aramak yerine, ancak şeyin kendisini araştırmaya sürükleyen bir ciddiyetle ve katılıkla bakıyordu. Ciddi, kısa, sesi kısılmış, gerçek, bir düşe dalmış.

Tüyleri diken diken olmuş gibi birdenbire ürktü, çünkü değişmez şeyler tam karşısında duruyordu! Yerli yerinde! Dikkatle bile tükenmeyen! 'Şey işte burada' işte akla gelecek en son şey.

Ve arkasında kireç duvar.

Ne kent ama! Yenilmez kent ulaşılacak son gerçeklikti. Onun ötesinde ölüm vardı, tıpkı bir fetih gibi.

Ama hangi kral adına casusluk yapıyordu o? Korkunçtu sabrı. Gördüğü şeyi aşmaktan korkuyordu. Olukları, ceketi ve elektrik kablolarını gözetliyordu; bir uçağın güzelliği vardı onlarda. Gözlük kadar güzeldiler – gözlerini kırptı.

Bir yandan kaşınırken, eğleniyordu, kendine gelmekte güçlük çekiyordu – bir koca bulmadıkça yapacak hiçbir şeyi yoktu. Kalçasının üzerine abandı. Bir süre böyle kaldı, oh! Hiçbir şey ilgisini çekmiyordu. Kopuk kopuk, biraz da küstahça bakıyordu.

Eğer biri, onu korkutmak için bir çığlık atmanın tam sırası, diye düşünseydi – onun başını çevirip kendisini korkutmak isteyen kişinin gözlerinin içine birazcık şeytansı bir bakışla sakin bir biçimde dik dik baktığını görecek, şaşıracaktı. Gözlerini kırpıştırırken Lucrecia Neves böyleydi işte.

Tam çözümleyemediği bir anıya aklı takılmış, uzaklaşırken tok, tok, tok, diye yürüyordu; gövdesi dimdik, dışsal şeyleri çelik ökçeleriyle çocuksu ve mekanik bir gürültüye çeviriyordu kendince. Dolabın görüntüsü, bir gün tramvaya dönüşerek onun niteliğine bürünebilirdi! Dışçiye gitmeli. Ne güzel bir motosiklet – el çırptı.

Arkadaki verandaya gitti, bezi yaydı, avluya baktı – hiç kimse Lucrecia'nın yararlandığı kadar yararlanmıyordu ıssız kentten, hem de kendisi için en ufak bir yarar gözetmeden. Dokunmadan, değiştirmeden; yarı beline kadar sarkmış, dükkânın avlusuna bakıyordu. Yıkıntılar arasında, toz kaldırarak kaçışan kül rengi bir kertenkele gördü!

Evin en zor bölümü eksikti: salon, silahların yeri.

Başka şeylerin görülmesini sağlamak için dokuncalı olan her şey nerede var olmalıydı? Büyük savunma sistemi gibi. Bulaşıkları yıkadım, yoruldum, derken, küçükhanım biraz dinlenmek için buraya geldiğini anımsayarak dikkat kesildi.

Veranda açıktı. Ve ortada ayaklarının üzerinde küçük masa. Sandalyeler tetikte. Salonun sonsuza dek sürecek konumu; birisi gelse de yere yatıp tavanda sallanan lambaya baksa... bir biblonun kıyısında baş dönmesine tutulabilirdi. Ve hiç değişmeyen şeyler: kuleler, takvimler, sokaklar, sandalyeler – kamufle olmuş, tanınmaz şeyler. Düşmanlara göre yapılmış.

Şeyleri anlamak zordu, çünkü, açıklanacak olsalardı, anlaşılmazdan anlaşılana geçemeyeceklerdi, ama bir yapıdan bir başkasına geçebilirlerdi. Yalnızca, bakma edimi onları değiştiremez, bozamazdı.

Bir at arabasının tekerlek sesiyle duvardaki ışıl ışıl ayna titredi. Lucrecia sakinleşirken yaralı salonun titremesi bitti. Tırnaklarına bakıyordu: işte sudan sabundan yıpranmış tırnaklar.

Ve bunca sakınımla büzüşüp kalmış her şey genç kızın içeri girmesiyle birlikte yeniden soluk alıp vermeye başladı; tahtadan, porselenden, sökülmüş cilalardan ve gölgeden oluşmuş her şey. Salondaki tanıdık şeyler aynada dalga dalga oynaşıyordu.

Çiçek! Çiçekler taçyapraklarında dile geliyor, perde salonun ta ortasına kadar ilerliyordu. Ana her gün toz

alıyordu, ama dingin alacakaranlıkta toz almak zordu ve buz kesmiş biblolarıyla salon yaşlanıyordu.

Neyse ki Lucrecia Neves onları anlamıyordu, bakmayı bilmiyordu onlara; önce bir, sonra başka bir biçim arıyordu onlarda ve bir anda, biblolar işte elinin altında duruyorlardı; sözcüğün tam anlamıyla: biblolar.

Bibloların yerinde durduğunu nasıl söylemeli? Ah, yalnızca kendilerine özgü şeylerden yapılmış bu şeylere gözünü dikti, sertçe, yalan yanlış evcilleşmiş, tavuklar avucunuzun içinden yemlenirler ama sizi tanımazlar – yalnızca almayı bilirler, birinin başkasına verdiğini, başkası da bir başkasına verir. Raflara takılıp kalmış, tabanda ya da tavanda kayıtsızlıkla çivilenmiş – tıpkı bir horoz kadar tarafsız ve gururlu şeyler. Neden derseniz, yaratılmış olan her şey aynı zamanda zincirlerini kırmış demektir.

O sırada Lucrecia Neves de başına buyruk, şeyleri fark etti. Zarar görmeden ve kimin yaptığı bilinmeden düzen değiştirilmiş olsaydı genç kız nesneler tarafından görülen şey olacaktı.

Sık sık otlaktaki kulübeye gidip kendini dinlemesi boşuna değildi.

Çünkü ancak o zaman, bakışının altında sakin şeylerin en üst düzeyine ulaşmış oluyordu. Kenar mahalleye karşı başı dimdik, tepenin en yüksek noktasına varıncaya dek kendi şaşkınlığını görkemle ilerletiyordu.

Düşünmeyi bilmediği şey, gözle görülebiliyordu! Bu dünyada imgeleme yetisindeki en yüksek doğruluk payı en azından görmekle ilintiliydi: Kimin aklına gelirdi aydınlık düşüncesi? Lucrecia hiç olmazsa görüyordu ve hâlâ debeleniyordu.

Dıştan kaynaklanan bir sevincin coşkusuna kendini bırakırken, bunun, başkalarının duyduğu sevincin ta kendisi olduğunu anladı; taraf tutmayan Tanrı için, bulutlar yeryüzünde olmamasının bir biçimi ve dağlar uzaklarda olmasının bir başka biçimi değil miydi?

Genç kızı sevindiren şuydu:

Vazodaki çiçekler. Biri kırmızı. Dayanıksız bir sapı var. Diğeri küçük. Tozlu yere bacaklarını uzattı. Taçyaprağının ağırlığının altında çiçek iki büklüm olmuştu. Dikdörtgen biçiminde bir pencere. Duvarın üzerinde bomboş. Biblo flüt çalmakta. İri taçlı büyük çiçek sararmış.

Belki de bu yüzden çevresinde olup biteni kavrayamıyordu ve salonun gerçekliğine ulaşması için yalnızca bir adım atması yeterdi – ama burası şeylerin bulunduğu yerdi. Karanlık salonun en gizli köşesi. Geriye yatmış duvar. Hafif ve kirlenmiş tahtalardan oluşmuş tavan. Küçük dolap. Kapı. Yer. Köşe. Saat. Çiçek, vazo, tavan, yer, panjur. Ve uzaktan gelmiş, yüzünün karşısında net ve büyütülmüş bir biçim alan belli belirsiz bir nesne: kusursuz bir sandalye.

Lucrecia Neves ona baktı ve yüzüne belli belirsiz bir sandalye ifadesi verdi.

O anda düşüncesi çok masum ve gözle görülür gibiydi: dört ayaklı bir düşünce, bir oturulacak yer, bir de yaslanacak yer. Bu düşünceyle, şeylerin tamamlanmışlığının en uç noktasını elinde tutuyor gibiydi.

Kentin duvarlarını aşamazdı elbette, ama en azından, bundan böyle, kireçten, taştan, tahtadan duvarların bir parçası olabilirdi.

O anda, fırtınalı gecede yaptığı hareketi anımsayarak, sol elini bükmüş, ayağı önde, yine tatlı, ama donup kalmış gibi aynı hareketi yaptı. Nazik ve kararlı, parmağıyla işaret ederek.

Bu, gelinlik kızların zırvalıklarından yalnızca biri. Ne neşelidirler onlar! İnsanların önünde takla bile atarlar ve sonra deliler gibi gülerler.

Ama bu kez Lucrecia Neves kasiyerin bildiğinden daha azını bildi: Tırnaklarını temizlemek için, deri koltuğun kenarına sürttü, sabunun soldurduğu parlaklığı canlandırdı, esnedi ve dışarı çıktı.

7

YABANCIYLA EVLİLİK

Ama sabahleyin, kahvaltıda, her şey sarıydı ve bir genç kız buharı tüten kahvesini içerken, sarı çiçekler masaya saçılmıştı ve köşeye oturmuş bir anne bu evin sahibiydi: Ana egemendi bu eve.

Duvarın çiçekli kâğıdı gece boyu eskimişti. Ana, otururken örgüleri bozulmuş saçları pembe papatyalara, yeşil saplara, mor boğumlara karışmıştı – ama her şey kestane rengindeydi. Akşamın nemi, odalarda ıslak bir park kokusuyla sallanan gür ağaçlar büyütmüştü – kahve makinesinden duman çıkıyor, düşe dalan evi karanlığa boğuyordu.

Ana, fincanının etrafındaki bisküvi kırıntılarını pintice toplayıp ağzına götürüyordu, bir hastanedeymiş gibi beceriksiz. Ufak tefek işlere kendini kaptırmış, şeylere dar bir çerçeveden bakarken, bisküvisini kemirirken, burnunu çekerken, özenle yıkanırken, evde sabah keyfini çıkarıyor gibi bir hali yoktu; ama yaşantısında zaman zaman incelikler yok değildi.

Bu süre içinde, dışarıda, sokaktan gelen gürültüler canlanıyor, ahır kokusu günün ilk rüzgârlarıyla yayılıyor, sesler sanki duvar yapılıyormuş gibi birbirine karı-

şıyordu: Kent akıl almaz biçimde yeniden kurulmaya başlamıştı.

Ama Lucrecia, dul kadının sabah keyfine katılmıyordu. Büyüdüğünü hatırlatan kısa bir etek giymiş, dirsekleri masaya dayalı, solgun, irikıyım, kendini salıvermişti.

Konuşsalardı, her düşüncede duygusal bir yanılgı ve bir düş yaratabilirdi. Kahve makinesinden kara buharlar çıkıyordu. Ama onlar, ellerin birbirini bulması gibi bir araya gelmiş ana-kızdı, kendilerini son derece uyumlu saymaları boşunaydı, bunu kanıtlamaya çalışmıyorlardı zaten.

– Bugün dışarı çıkmayacak mısın Lucrecia?

– Bilmiyorum, belki.

– Canın sıkılıyor, niye bir iş bulmuyorsun kendine?

– Yine mi, artık konuşmayalım bunu, bir an için içtenlikle, gücünü kaybederek yanıt verdi genç kız – her gün ilgilenecek bir şeyi olmak!

Evlenmeli bu kız diye düşündü Ana, doğru olan da buydu.

– Tamam, kaygılanma, dedi Ana, bütün gün yanında olacağı düşüncesiyle keyiflenerek. Bildiğim kadarıyla sen hep böyleydin, günlük tutsaydın, görürdün kızım.

Günlük mü, dedi, dünyada olup biten her şeyden haberi olan biri gibi... Lucrecia hayran hayran baktı ona.

Ama çok geçmeden, Ana'nın aklından geçeni düşünerek, yani evlilik konusunu tahmin ederek gözlerini fincana çevirdi.

Genç kızın aklını kurcalayan alelacele gündeme gelmiş bu konuya girmek bundan böyle daha kolay oldu.

– Pek çok delikanlıyla gezip tozdun, tek Mateus kaldı görüşmediğin, değil mi, kızım... bayağı yaşlı olduğu doğru...

– Nedeni bu değil... tam tersi... Mateus bizlerden biri değil anne! Başka bir kentten geliyor, eğitimli biri o, her şeyden haberi var, gazete okuyor, pek çok kimseyi tanıyor...

– ... iyi şeyler yapıyor, dedi Ana zayıf bir sesle.

– Evet dedi Lucrecia, evet...

– Ben de ömrümün sonuna kadar...

Kendi ömrünü kastetmiyorsa, kimin ömründen söz ediyor acaba? Ve her an ölmek varsa hesapta, neden ömrünün sonuna kadar dilediği gibi yaşamasın insan? Lucrecia Neves bunları düşünüyordu.

– Onunla evlenseydin, bir yığın şeyin olurdu; şapkalar, mücevherler, güzel bir ev, bu delikten kurtulurdun... bütün konforuyla bir ev... diye sürdürdü Ana, sonunda sözün vardığı yerden ürktü; elini boynuna götürdü.

Lucrecia Neves, şaşkın şaşkın, anlamakta zorlanıyormuş gibi saf saf, yapmacıklı baktı ona – ve hiç de hoş olmayan bir gülme tutturdu, o sırada tek istediği vardı: Sonunda bir gün São Geraldo'ya sırtını dönmek. Ana'nın bakışlarıyla karşılaştığında farkında bile olmadan bu özgürlük ânını tasarlıyordu kafasında.

Annesinin basitliği utandırmıştı onu – Mateus'la evlenseydi, bu kadar deneyimsiz, kılı kırk yaran ve bu kadar tatlı Ana'yı yaşayacakları lüks çevreye nasıl sokacaktı? Annesi korkabilirdi bundan.

– Hiçbir şey yemedin, dedi Ana, kızının elini bile değdirmediği bisküviye kızgınlıkla bakarken.

Yanıt vermek yerine, Lucrecia ayağa kalktı ve üç beton basamağı çıkıp koridorun sonundaki boyundan yüksek kapının altından geçerken başını eğip salona gir-

di: Rahmetli, iriyarı babasının alışkanlığını öykünürken kendine anlaşılmaz bir ödül verir gibiydi.

Elişini almış, henüz oturmuştu ki kapı açıldı ve Ana'nın yüzünün yarısı görüldü, ayın görünen yanı gibi belli belirsiz gülümsüyordu yüzü...

– ... süt bile içmedin...

– İçtim, diye yalan söyledi.

Ana kolay kandırılacak biri değildi, ama hiçbir zaman yalanlarını yüzüne vurmazdı.

– İyi, dedi – Lucrecia'nın gir demesini beklerken kapıda çekinerek duruyordu.

Ama o gülümsemeden öte bir şey demedi ve Ana üsteledi: Peki, kızım dedi içini çekerek kapıyı kapatırken.

Zavallı kadın São Geraldo'dan nefret ediyordu, Lucrecia bu kadar sevmeseydi bu kenti çok önceleri taşınabilirlerdi buradan, sitem edercesine söylerdi bunu hep. Evin içine bile kentin kokusu sinmişti, ikisi de alıyordu bu kokuyu; Lucrecia hoşlanıyordu bundan ve Ana gün boyu söylenir dururdu bu yüzden.

Çünkü zaman zaman Ana'nın çok büyük bir ilgi duyduğu başkalarının mutsuzluğu karşısında birlikte heyecanlanırlardı. São Geraldo'da hiç eksik olmazdı bu zaten. O sırada, annenin elinde hep bir gazete olur ve kızının tam gözünün içine bakardı: F.'nin on sekiz aylık çocuğu fasulye tanesi yutmuş, boğulmuş. Zavallı yavrucak, diye iç geçirirdi ilgiyle, hiç olmazsa ölen artık acı çekmiyor. Lucrecia üzgün, kıvranıp dururdu.

Ve birdenbire kapı yine açıldı, işi yarıda kaldı. Ana alaycı, işte yine Perseu, dedi.

O da sanki kapıyı dinliyormuş gibi çıkageldi.

Meraklı bakışlarını çevrede gezdirerek içeri girdi. Güzel gözleri fıldır fıldırdı, sonraya birşeyler saklamak ister gibi ağzını büzmüştü. Sözgelimi, değil sabahları, her zaman yakışıklı ve hareketli olurdu. Oysa Lucrecia,

son derece güvensiz, bu kez tavrını değiştirmeye karar verdi. Ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu, zaten Perseu'nün da bildiği yoktu.

Kapı kapandıktan sonra, sanki Ana bu gizi duymasın diye, yalnızca günaydın demekle yetindi genç adam.

Kimse yanıt vermedi. Tavrını değiştirirse, yalnız kalacağını anlatmak istercesine bakıyordu adama Perseu, Maria şaşırmış görünmedi, bir sandalye aldı ve geçti genç kızın karşısına oturdu – sakin salonu kördüğüme dönüştürerek.

Sonra, şaşırtıcı bir sakinlikle, her şeye şöyle bir baktı, Lucrecia'nın bacaklarına sıra gelince bir an durdu, bu bakış genç kızı fena halde kızdırdı – ama ilgisini çekmemiş gibi göründü ve sonra genç kızın kulaklarını incelemeye koyuldu. Koyu renk saçlarının altında eşek kulakları gibi ortaya çıkmışlardı ve uzaktan gelen sesleri bile küstahlıkla dinliyor gibiydiler.

Ama tek söz çıkmadı ağzından. Bakmadı bile genç adama. Perseu, soğukkanlılıkla, bakışlarını, bibloların üzerinde gezdirmeye devam ediyordu, sanki bir anda bibloları pek tuhaf bulmuş, hem de onlara nasıl bakılacağını pek iyi bilirmiş gibiydi – düzeneklerle ilgiliydi ve ağır ellerini her işe sokmakta üstüne yoktu. Lucrecia'nın kendisine baktığını anlayınca sarsıldı, şaşırdı:

– Senin mi bunlar, dedi, onları başıyla işaret ederek.

– Salonun.

Şaşırmış ama sevinçle kıza baktı.

– Saçmalama! Şeyler insanlara aittir!

– Salona ait, diye homurdandı Lucrecia Neves.

– Ya salon, küçükhanım?

– Eve ait, ev da São Geraldo'ya, canımı sıkma şimdi.

– Bak hele. Ya São Geraldo?

– O da São Geraldo'ya ait, yeter artık!

– Tamam, tamam! Bağırmana gerek yok.

Doğrusu da buydu: Tutumunu değiştirmişti.

– Salona ait, dedim sana, diye yineledi; sert ama sakınımlı.

Şaşırmamış gibi bir hava verdi kendine yeniden ve sandalyesine yerleşti iyice.

– Dün güzel bir gezinti yaptık.

– Ne yaptık, dedi kuşkulu genç kız.

Genç adamın gözleri kurnaz bir gülümsemeyle aydınlandı:

– Kim? Ne? Gezinti mi? Ne gezintisi?

Hemen anladı genç adam! Çabucak düzeltti genç kız:

– Seni güldürmek için söyledim, biliyorsun, bazen bibloların bile São Geraldo'ya ait olduğunu söyleyerek eğlenirim, anlamıyor musun? Kuşkusuz insanlara ait onlar, aptal yerine koyma kendini – bu konuda yalan söylemek pek ağır geliyordu ona, gülerek ekledi: Ama kimbilir kime aitler, aslında, oğlum...

– Ben biliyorum, dedi Perseu, birşeyler söylemiş olmak için.

Ama kendine yönelen meraklı bakışları görerek coşku içinde bir şeytan gibi yerinden fırladı, gerekirse kaçmaya hazır sırtını duvara dayadı:

– Ben biliyorum, ben!

– Gerçekten gülünçsün!

Bu hakaretten ötürü gerçek anlamda aşağılanmış olmasına karşın genç adam kollarını kavuşturmuş, hâlâ duvara dayalı duruyordu – yalnızca biraz kıvrılıp kaldı ve yaralı boynunu büktü. 'Ben' biliyorum, diye üsteledi, bu kez kızgınlıkla.

– Sahi kime aitler, diye üsteledi, genç kız.

Gözlerini çevirmeden bir süre suskun kaldılar.

– Tanrıya ait, denebilir, dedi Perseu, kırgın ve kollarını yeniden kavuştururken onu küçümseyerek.

Ama, bu kez, tüyleri diken diken olmuş, ileri atılmaya hazırlanan genç kızdı.

– Tanrıya bile ait olamazlar, yalnızca kendi kendilerinindir onlar, aptal!

– Tamam, tamam, dedi genç adam şaşkın.

Zorlamalı sessizliği sürdürdüler. Gürültü yapmadan, bakışıyla Lucrecia'yı rahatsız etmekten çekinerek sandalyesine oturdu yeniden.

Sonunda, her şeyin yatıştığına inandığı zaman, sakımmla gözlerini yerden kaldırdı genç adam. Lucrecia Neves'in küstahça yayılarak oturduğunu görünce hayretler içinde kaldı.

Kendine bakıldığını hissedince, adam yenilgiyi kabul etmezse kendisiyle ilgili tasarılarını iptal etmek zorunda kalacağını düşündü. Genç kız tam tamına sakin ve ilgisiz, sanki kendisine ait değilmiş gibi döndürerek, parmağıyla işaretler yaparak, koltuğun kolunda bir fare gibi koşturarak elini gözlemlemeye koyuldu; ne kadar becerikli olduğunu Perseu'ye göstermek istiyordu. Sonra onun o eski, inanılmaz birisin sen, diyen şaşkın bakışlarıyla karşılaşınca, bıkkın, kendini bıraktı.

Ama o an, kızın yakasını bırakmayan genç adamdı.

Art niyetle bakıyordu ona, neredeyse üstüne atlamak üzereydi.

Lucrecia Neves kızdırmıştı onu. Günün birinde onunla evlenip değiştirebilirdi onu, her erkeğin yaptığı gibi kadınının kusurlarını düzeltebilirdi. Ama şimdilik bu özeni bir başkasına bırakmak niyetindeydi genç adam.

Sinirlerine sahip olmasının nedeni, bir çırpıda ve var gücüyle şu Allahın belası bibloları paramparça etmeye ramak kaldığını hissetmesiydi!

O an genç kızın bu bibloları ne çok sevdiğini anladı ve kızdan nefret etti, biblolardan nefret etti, buyurun işte! Ne de olsa bir erkekti! Uzun uzun naz çekmeye da-

yanamazdı ve São Geraldo'nun ukala küçükhanımlarını tek bir hareketiyle silip atabilirdi, biblolarını da, kaprislerini de – ve kendi başına kalabilirdi.

Genç adamın tek istediği buydu. Lucrecia'ya yırtıcı bakışlarla bakıyor, o da dişlerini göstererek savunmaya geçiyordu, ikisi de öfkeliydi; işin aslı böyle değildi, adam alnını kırıştırmış, kızsa korku içinde, birisi erkek, öteki dişi, birisi hafif, öteki ağır, kız kötü, erkekse iyi. İçinde bulundukları durumu adamdan önce kavrayan genç kız bakışlarıyla meydan okudu ona, Perseu geriledi.

İkisi de düş kırıklığına uğramış ve pürdikkat birbirlerini gözlemliyorlardı.

Of, gerçekten istiyordu onu Perseu, hissetti bunu. Genç kızın mobilyalara, biblolara gereksinim duyması gibi, genç kız da aynı biçimde gerekliydi ona. Varlığıyla birşeyleri somutlaştırması için gereksinim duymalı mıydı genç kıza? Neredeyse olumsuz denebilecek kısa süreli gelip geçici bir duygu, işte genç kızı böyle algıladı bir an.

Lucrecia o sırada tırnaklarını seyrederek egemenliğini sürdürüyordu. Bir gün bir şey göstermek için omuzlarından tutmuş, kendini kraliçe sanan kızın kemiklerini elinde hissetmişti...

Sonra bir çırpıda, sabah ziyaretinin nedenini, kendi başına yaptığı gezi tasarılarını anlatmaya koyuldu:

– Pazar yerinden tramvaya bineriz, ikinci durakta iner, sonra şeye gideriz...

Birden dikkat kesilmiş, programını anlatmasına kulak vermişti Lucrecia.

Çok geçmeden, ikisi de dalgın, aynı şeyi düşünüyor gibiydiler, birkaç dakika önce ellerinden kaçırdıkları gönül işini – ve onu asla affetmeyecekti genç kız.

Bir kadının varlığını yanı başında hissederek yoluna devam edebilmesi için kendine düşeni yapmış oldu-

ğunu biliyordu. Ama iyi bir seçim yapıp yapmadığından kuşkuluydu.

Aynı anda sustular. Genç kız tırnaklarına, adam da ayakkabılarına bakıyordu.

– Bu sabah bilmediğim bir şey beni uyandırdığı zaman bebekler gibi uyuyordum, dedi birdenbire; sonra yine uyudum, birinin çıkıp herkesin kaybettiği uykusunu geri verdiğini gördüm düşümde, anlayabiliyor musun beni? Bir de, bin yıl mı, iki bin yıl mı uyumak istersin, diye sormazlar mı; tam iki bin dediğim sırada gözlerimi yeniden kapattılar ve o zaman da ben...

– Kimmiş o, diye sözünü kesti, sandalyesinde iki büklüm oturan Perseu Maria.

– Ne demek kim? Sinirli sinirli sordu. Bunun bir 'şey' olduğunu söylemedim mi? – pişkin ve geçici bir gülümsemeyle bıraktığı yerden devam etti sözlerine, yine gözlerimi kapatıp bıraktığım yere dönüyordum, uyuyana kadar sürüp gitti bu – yani – kız durmadan konuşuyor, ötekiyse hiç soru sormuyordu, çok kızdı buna genç kız – evet, ben uyuyana kadar. Düş kırıklığına uğramış gibi sustu. Sürdürdüğü bu çekişmeye bir an ara vererek merakla, "Ya sen?" diye sordu.

– Hiç, ben hiç böyle düş görmedim, diye yanıt verdi, şiddetle, Lucrecia Neves'in düşleri çok etkiliyordu onu.

Umudu boşa çıkınca, bu kez de gözlerinden birşeyler okumayı deneyerek dik dik baktı ona, çirkin bile sayılabilecek bu utangaç ve esmer yüze pazar sokağında güzel bile denebilirdi. Belki bir daha böyle yakışıklı bir erkekle karşılaşmayacaktı bile, diye aklından geçirdi üzülerek ve onu beğendiğini belli etmemek için gözlerini yere eğerek.

– Annem ölürse, seninle yaşarım.

– Nasıl?

Kendi bakışlarından bunalmış genç kız önüne baktı ve aklı başka yerde bulunan adamın ilgisini çekmeyi başardı:

– Evlenmeyiz ama, nişanlı gibi yaşarız.

Doğru olan da buydu. Hayranlıktan ağzı bir karış açık: Doğru diye mırıldandı, genç adam, ağzı düdük biçiminde açık tavana bakarak.

– Ben artık gideyim, ne dersin, diye sordu, sessizce.

– Tamam git artık, dedi yavaşça.

Ayağa kalkmadığı için Lucrecia Neves nazikçe ekledi:

– Annem parmağını kesti, biliyor musun neyle?

– Neyle, diye sordu sakınımla.

– Kâğıtla, ince kâğıt derisini kaldırmadan, hafifçe sıyırdı, küçük bir sıyrık, ama kanadı.

– Yalancı sen de, dedi kurnazca.

– İnanmadığın her şeye yalan diyerek kesip atıyorsun, diye yanıtladı genç kız küçümseyerek. Dezenfekte bile ettiler. Kâğıt da keser, istersen babana sor, beyefendi.

– ... iyi, ben gidiyorum, dedi, endişeli elini uzatırken. Kız gülmekten kırıldı:

– Bizim gibi insanlar el sıkışmaya gerek duymazlar! Gülmesini durdurmaya çalışıyordu, çünkü Perseu'nün yüzü kıpkırmızı olmuş ve elini çekmişti ama, o durmak bilmiyordu bir türlü. Seyrek dişlerini göstererek gülmesini sürdürürken adam neredeyse korku içinde, küçük dolaba çarparak dışarı çıktı.

Genç kız yalnız başına kalınca, gülmeyi bıraktı.

Öğle vakti yaklaşırken güneşin ışıltısı aynaya vuruyordu. Verandadan bir tren, ağaç, kömür kokusu geliyordu – köy kokusu São Geraldo'yu kaplamıştı. Lucrecia tembel tembel büzüşüp kalmıştı ve yerinde durama-

yınca kalkıp salonda dolaştı. Tekerleklerin sesiyle gevşedi, yatıştı.

Özgürlüğe tutkun ruhu açık pencereden gelen rüzgârla mı birleşmişti? Ve giderek daha belirginleşerek salona ait bir nesneye dönüştü: Ayakları yerden destek alıyor, bedeni dişiliği ve biçimiyle ortaya çıkıyordu. Doğaüstü olan her şey evrimini tamamlamıştı artık – ses, bakış, var olma biçimi gibi; evi hâlâ titreten şey geride kalmıştı. Birinin ona bakmasının ve görmesinin sırası gelmişti artık. Parmağındaki küçük yüzüğün taşının parıltısıyla gözleri kamaşmıştı, bu taş salonun gücünü kendinde toplamıştı sanki.

Kapı açıldı ve annesi uyandırdı onu:

– Beni mi çağırdın?

Lucrecia Neves gözlerini açtı, anlamadan baktı. Çok zaman geçmişti aradan.

– Sen iyi misin, diye endişeyle sordu Ana. Yüzün kıpkırmızı...

– Bilmiyorum... karnım acıkmış, dedi yüksek sesle, isteksiz kaşınırken.

– Acıkmış, diye düşündü anne şaşkın.

Kızından bunu hiç duymamıştı. Evet, dedi Ana, analık duygusunu unutalı çok olmuştu; acıkmış, diye yineledi şaşkınlıkla, başkaları duysa ayıplardı, çocuksu ve bencil sesiyle kızı acıktığını söylemişti. Ah, küçük yaramaz, sağlığına kavuştu sonunda, dedi çekinerek, sağlığına kavuştu, diye yineleyerek biraz buruk, biraz gergin süt almaya gitti.

Lucrecia Neves gülüyordu, gizemli ve şaşkın. Acıkmıştı, evet, tırnaklarıyla yüzünü tırmalıyordu. Hatta şişmanlamış gibiydi şimdiden. Bir yaş büyümüştü aslında.

Bundan böyle kaybedecek neyi kalmıştı? Ölmek için bile vakit çok geçti.

Güzel mi güzel, sevinçle gülümseyerek çok geçmeden bir nişan yüzüğü takmak istediği sağ eline bakıyordu. Ve hem de en iyisinden bir alyans istiyordu.

8

İHANETE UĞRAMAK

São Geraldo'dan yakasını kurtarıp işleri yoluna koyduktan bir ay sonra, Mateus'un bir arkadaşıyla birlikte evlenme işlemlerini yapmaya başladı.

– Şu köşede beni bekleyin, ben notere gidiyorum, dedi arkadaşı.

– Tamam avukat bey, dedi genç kız.

Çantasını elinde sımsıkı tutarak bekledi. Kuşkulu olmasına karşın sakindi.

Biraz önce satın aldığı bu yeni kenti ölçüp biçerek her yana kuşkuyla bakıyordu.

Kendini safça kurban etmiş gibi bir hali yoktu. Zengin olmak, şeylere sahip olmak, sınıf atlamak istiyordu Lucrecia Neves. Günün birinde evlenip kenar mahalleden kurtulacakları günü bekleyen São Geraldo'nun hırslı kızlarından ancak biriydi o – ağırbaşlı, pembe giysiler içinde. Yeni ayakkabılar, yeni şapkalar. İçinin çektiği şeyler. Gizem dolu şeyler. Eteğinin pilisini düzeltirken, kolundaki toz zerreciğini bir fiskeyle silkeleyerek. Zaman zaman duyulur bir biçimde iç çekiyordu.

Belki rüzgârdan, belki de sokak başında ayakta beklemekten – kuru havadan çatlamış dudaklarını sık sık

aralıyor, gülümsüyordu. İşlediği cürümde suçlu değildi, utangaçtı hatta. Zaman zaman çantasına sımsıkı sarılıyor, derin derin soluk alıp veriyordu.

Ve uzaktan işi başından aşkın avukatı görünce, hayretler içinde baktı ona, kendisiyle konuşan ve kendisine eşlik eden bir adamla, kendinin olmayan sokaklara salıverilmişti – bir avukat! Mateus hakkında ilk bilgi.

Bundan böyle oturacağı bu yeni kent konusundaki ilk teknik gösterge. Kaldırımlar toz içinde kalmış, ışık yüzünde kıvrımlar yaratıyordu.

Lucrecia iki dirhem bir çekirdekti. Ana hıçkırıklar arasında giyinip kuşanmasına yardım etmişti – oysa genç kız, ancak düğünden sonra tanımlayabileceği bir duygu, hatta çözümleyemediği bir duygusal konum içindeydi.

– ... buradan buyurun, ne yapacağı önceden kestirilmeyen Mateus'un bulduğu bu köylü nişanlıya bir kez daha hayretle çabucak bakarken bir yandan da bilgi veriyordu avukat – o anda Lucrecia ağırbaşlı bir gülümsemeyle ona yanıt veriyordu.

Rüzgârın uçurmak istediği şapkasını tutarken, ayakkabılarının el verdiği kadarıyla çabucak onu izlerken, 'Yazgını buymuş demek ki' diye söyleniyordu, sessizce. Hiçbir tehlikenin olmamasını tuhaf bulurken aklı başka yerde ama mutluydu.

İnsanlarla dolu kaldırımlarda hiç kimse ona bakmıyordu. Oysa pembe giysisiyle São Geraldo'da ne çok ilgi çekerdi!

Ve zaman kaybetmek istemiyordu, hemen yeni kenti görmek istiyordu – evet! gerçek bir başkent – yabancının sunduğu bir ödül – her erkek kadınlara daha büyük bir kentte yaşayacaklarına söz verir hep.

Kendine uygun bir görme biçimi arıyordu ve şapkasını tutmakta olan kolunun oluşturduğu üçgende bir adamın tramvaya koştuğunu gördü...

Doğrusunu söylemek gerekirse ona bakan yeni şeylerdi ve avukatın ardından sürüklenirken bu yepyeni şeylerin arasından geçiyordu. Kenar mahallenin dışında güzelliği kaybolmuş, önemi azalmıştı. Düşünmeye zaman bile bulamadı, avukat onu kahve içmeye davet ediyordu. Böyle fırsatlara eğlenircesine kendini bırakarak resmileşti, başını gösterişli bir biçimde eğerek kabul etti. Yeni yaşantısının olağan alışkanlıklarına hemen başlamış olmaktan memnundu, pilili etekliğini özenle düzelterek oturdu. Hemen masaya pastalar geldi... Küçük parmağı havada pastasını yedi, diğer eliyle pasta kırıntılarını topladı. Ana olsaydı, çok korkardı! Kuru pasta, kupkuru ağız. Fincandaki kahve, arabaların geçişiyle çalkalanıyordu.

Hiç kimsenin ilgisini çekmeyen birşeyler yaşanıyordu, 'gerçek yaşam' dedikleri türden. Bu yaşamda, Lucrecia Neves herkes gibi biri olmaya başlamıştı. Olup bitenler hiç de kötü değildi, aslında çok güzel şeylerdi. Kahveye bir köpek girdi, doğruca genç kıza yöneldi, yüksek topuklarına dokundu.

– Def ol, git başımdan dedi sertçe ve gülümsemeye çalışarak, def ol!

Gitmiyordu. Ve zavallıcık üzüntüyle, özenle ve ilgiyle cilalı pabuçları kokluyordu. Bunca insanın içinde tanımıştı onu – def ol, diye bağırdı, öyle korkulu ve bitkindi ki avukat sordu:

– Gerçekten sizi rahatsız ediyor mu?

– Evet, evet, diye kısık sesle gülümsemeye çalışarak yanıtladı...

– Çekil git, dedi elini sallayarak avukat. Köpek acele etmeden dışarı çıktı.

– Gitti... diye gülümsedi genç kız, hayran hayran.

Ama avukat artık ona bakmıyordu, kâğıtlarla tıka basa dolu çantasına yeniden dalıp gitmişti bile. O zaman Lucrecia Neves gülümsemesini kesti. Anlaşılmaz

bir işaret yaparak kesik kesik kibarca öksürdü. Büyük kentin eşiğinde görkemli ve mutluydu. Bir itfaiye arabası düdük çalarak geçiyordu.

9

SERGİLENEN HAZİNE

Hiçbir hareket yeni gerçekliği açıklamaya yetmezdi.

Hazinesini idare etmeyi bilmeyen, muhteşem mağarasının sınırlarını yarım yamalak bilen, sabahlıklı, saçı başı dağınık Lucrecia Correia işte bu zenginliğin ortasında buldu kendini. Mateus'un, parmağındaki pırlantayla yarattığı yeni dünyanın bir bir sayımını yaparak, gözlemleyerek, her şeyi oluruna bırakarak, mutluluğa boğulmuş, geleceğiyle ilgili pek çok endişeden bir anda kurtulmuştu.

Hiçbir şey için yeterince zamanı yok gibiydi.

Mateus'la Lucrecia'nın indikleri otel, modası geçmiş bir konfor içindeydi. Böyle olmakla birlikte müşterilerinden hiçbiri daha modern bir otele geçmeyi düşünmüyorlardı. Salonların düşkün durumu ailelerinin yoksulluk ve bolluk içinde yaşadıkları dönemi, özellikle geldikleri 'öteki kenti' anımsatıyordu.

Palmiyelerle kaplı girişteki pencere ve kapı pervazlarının çürümüş tahta kaplamaları ortaya çıkmıştı ve yemek salonundaki sinekler, büyük kentlerde sineklerin olduğu dönemleri hatırlatıyordu. Şu iki üç gün yeni ge-

line yıllardan beri inek ve at görmediği izlenimini vermeye yetmişti bile.

Mateus'un Lucrecia Neves'i kraliçeler gibi ağırladığı bu yer olgunlaşmaya ve ayrışmaya elverişli bir ortamdı. Yedikleri ilk yemekten başlayarak kocasının taktığı yüzüğün gücünü anlamıştı.

– Umarım burada mutlu olursun, demişti, kişiliğinin ancak bir parçasını göstermiş olmanın verdiği alçakgönüllü bir havası vardı.

Lucrecia'ya gelince, henüz tamamen kavrayamadığı gösterişli bir yaşamın belirtileri bu kentin hiç bitmeyen gürültüsü kadar büyüleyiciydi.

Çünkü São Geraldo'nun motor gürültüleri gözle görülemezken, buradakiler ortalıktaydı ve bir motorun ne olduğu bile bilinmiyordu, o da bir şeydi zaten. Lucrecia, kentin en deneyimsiz kişisi olduğuna inandı ve gazete satıcılarının çığlıklarına karışan taksileri ve çamurların üstünden, şık ayakkabılarıyla sıçrayıp geçen bu hanımları olabildiğince çabuk anlama umuduyla gittikleri 'yerlerde' kendini kocasının ellerine bırakıyordu.

Çünkü bu kent, São Geraldo'nun tam tersine her an kendini gösteriyor gibiydi ve insanlar da her an kendilerini gösteriyordu.

Mateus Correia onu müzeye, hayvanat bahçesine, Ulusal Sualtı Müzesine götürdü. Bu onun kendi karakterini gösterme biçimiydi: Kendi gördüğü şeyleri sabırla ve umutla göstererek bu kadını kendi gönlüne göre biçimlendirecekti.

Giysileri koyacağı yeri, banyoyu, elektriğin nereden yandığını öğrenir gibi kolayca anladı her şeyi.

Müzede kol kola, eski makineleri seyrettiler ve bu makinelerin asıl şey oluncaya kadar ağır ağır nasıl geliştiklerini gördüler: modern makineler. Her şeyi anlıyordu, kocasına hayrandı.

Ama Ulusal Sualtı Müzesinde boşuna çabaladı, Mateus'un gördüğü 'ona ait şeyin' ne olduğunu anlayamadı. Buradan suyun altına dalarak bütün kente yayılmış gibi görünen ve başka hiçbir yerde, hiç benzeri olmayan kocasının ruhunun peşinden koşmaktan yorgun düşmüştü; gerçekten de yorgundu, bir an soluklandı ve kendi canının istediği yere baktı: balıklara.

Birkaç kez onu çıkışa doğru çekmeyi denedi Mateus. Ama o, gelecekteki yırtıcılığının belirtisi olarak olduğu yerde kaskatı kaldı. Biraz öfkeli, duvara gömülmüş akvaryumun su yüzeyine – aşağıdan yukarıya bakıyordu. Aşağıdan yukarı doğru balıkların neredeyse kendine dokunurcasına, kuyruklarını tatlı tatlı sallayarak hareket ettiklerini ve tükenmeyen bir sabırla çizgiyi aşmaya çalışarak yeniden nazlı nazlı yükseldiklerini görüyordu.

Yaşayabildikleri bu tek yer onlar için bir hapishaneydi. Balıkların yaşadığı suyu São Geraldo'yla karşılaştırırken ve gitmek için ısrar eden Mateus'a ilk dirsek darbesini vururken gördüğü buydu işte.

Kendi yaşadığı kentte bile Mateus bir yabancı ve her yerde çıkarını düşünen biri olmaya devam ediyordu. Ömrü sokaklarda koşuşturmakla geçiyordu, ama her zaman sakin ve kibardı. Bir saat boyunca süslenmek için kapanıp kalmasının sonucu mudur nedir, boynu ve bacakları gibi böğürleri de buz tutardı. Kırlaşmış saçlarına kokular sürmüş, üşümüş olarak çıkardı oradan. İri ellerinde kısa kesilmiş tırnakları solgun ve renksizdi. Ceketinin üst cebinde hoş kokulu bir mendil dururdu. Bir avukat, bir mühendis havası vardı – kendinin gizemli havası yani. Kocasının işlerine kafa yormazdı hiç – amma da süsleniyordu kocası.

İyi bakıyordu kendine. Erkeksi ama köle ruhluydu. Kendini kiralayan bir gladyatör kadar aşağılık duygusu duymadan hizmete hazırdı. Ve o da kadın olarak erke-

ğine hizmet ediyordu. Terini siliyor, adalelerine masaj yapıyordu. Kentin tozuyla kirlenen gömleklerini yıkarken ya da kocasını etle şarapla beslerken, Mateus'un antrenmanlarına ve gidiş geliş saatlerine göre hep kendinden vererek yaşayıp gidiyordu. Ama uzun süreden beri kendi devindirici gücünü aşmış, bu titiz düzenle başı dönmüş gibiydi, onu savaşa hazır etmek için aylarını yıllarını verebilirdi.

Birinin kocasının dev gibi yontusunu yıkacağını sabırla, korkuyla bekleyerek – günün birinde özgürlüğüne kavuşacaktı genç kadın. Otele her geldiğinde, karısı hâlâ onu özgür gördüğüne şaşırıp kalıyordu. Zaten bu kentte herkes yaşamını tuhaf işlerle, yasadışı yollarla kazanıyor gibiydi. Örneğin Mateus Correia bir aracıydı.

Bu iş onu gizemli ve kendine güvenli biri yapıyordu: Sabahları az yer, karısını öperdi giderken, ağzı kahve içmesine karşın diş macunu kokar, sabah acılığını korurdu hâlâ. Parmaklarına köleler gibi yüzükler takardı.

Kocasının hazırlanmasına yardım ettikten sonra, masaya oturur, onun gidip gelmesini seyrederdi. O günlerde Mateus Correia böyleydi işte. Mateus'un banyosu. Mateus'un fırçaları. Mateus'un tırnak makasları. Bu adamın yaşantısından daha gözle görülür, ama gizli saklı yönleri olan bir yaşantı daha görülmemiştir; karısı şaşakalmış bir seyirci değil de neydi. Onu daha iyi tanımak gerekmezdi bile.

Üstelik çok da şakacıydı. Bazen gülmekten kırılıyorum, diye yazıyordu annesine. Ana, kız kardeşinin çiftliğinde kalıyordu artık.

Lucrecia yetkin bir çarkın tekerleklerine takılıvermişti. Bir yabancıyla evlenerek sonsuza dek São Geraldo'dan kurtulacağına, lüksün içine düşeceğine inanıyordu, yanılmıştı.

Aslında, başka bir kente düşmüştü! Ve başka bir gerçekliğe bulaşmıştı – yalnızca daha gelişmiş bir kentti

burası, çünkü, şeylerle insanların birbirine karıştığı, insanların şeylere göre daha yüksek bir düzeyde yaşadıkları ve bir dişlinin çarkına kapıldıkları büyük bir metropoldü söz konusu olan. Kendisi bile bu yetkin sistemin çarklarında birine kaptırmıştı kendini.

Belki de ters yönde sıkışıp kalmıştı, kafası aşağıda, bir bacağı eğrilmiş.

Ama içinde bulunduğu konuma neden ayrıcalıklı denilmesin, hâlâ çok güzel gözlemliyordu. Otelin kapısında ayakta durmuş. Parayla tutulmuş binlerce gladyatörün çarpışmasına bakıyor. Ve yontular geçip gidiyorlar – fareler, gerçek fareler, hiç vakit kaybetmeden, çıkarcı, güle söyleye ellerine geçirdiklerini kemiriyorlardı. Sıcak havada ne yapardınız, diye soruyorlardı, katılarak gülerken, dans mı ederdiniz? Aklı başında düşününce, gladyatörlerin dans ettiklerini söyleyemezsiniz: Tam tersine son derece düzenli çalışırlar.

Yüce bir düzen özlemine kendini kaptırıp iki üç kez tiyatroya gitti Lucrecia, 7 ya da 9 gibi sayması zor bir sayıya ulaşacağı ânı düşünerek şu cümleyi eklemeyi de ihmal etmedi: Elimde olsa her gün tiyatroya giderdim.

Sahnede bale gösterisi yapılırken, yelpazelerin hışırtılı sesiyle birlikte kalabalığın arasına karışmıştı. Bu adsız kalabalığın bir üyesi olarak kendini bu topluluğa kabul ettirmiş, kendini hem tanınmış hem tanınmamış hissediyordu. Locanın karanlığında, bu salonda olsa bile – başka bir salon – elinden kaçmış başka bir salondaydı. Koridorlarda, geç kalanların topuk sesleri, perdeleri aralayan elleri, soluklarını tutmuş insanlar, karanlıkta birleşmişler... genç kadın yelpazelerin büyüsüne kapılmış, ilk siyah giysisi içinde hanım hanımcık ter döküyordu – "Ben yazın evlendim," dedi isteksizce.

Sahnede bacaklar, ayaklar dans ediyordu; doğruyu söylemek gerekirse Lucrecia hiçbir şey anlamıyordu.

Pazar sokağına özgü anlaşılmazlıktan sıradan bir anlaşılmazlığa geçilmişti. Ama yine de başkalarının yüzündeki ifadelere alışmaya çalışıyordu ve bu yüz ifadeleri sayesinde Mateus'un dünyası, bütün ayrıntıları, yani şeylerin uğraşılmaya değer yanını bildiğini gösteriyordu. Giysisinin üzerindeki sözde tozlara fiskeler vurarak geçiriyordu bütün zamanını ve bu özenli hareketten pek çok anlam çıkarmak olasıydı. Ancak bütün çabalarına karşın hiçbir şey anlamadan, büyülenmiş gibi baleye bakmaya devam ediyordu. Dürbün olmasa uzaktan hiçbir şey seçmek olanaklı değildi. Giysisinin açık yakasının üstünde tuttuğu kocasının dürbünü yüzünü saklıyordu.

O zamana kadar hiç tanımadığı bir endişe duygusuyla kendi kendine konuşurken, dansçıyı unutmuştu bile.

Dansçıya sevdalı yeni gelin titriyordu. Beni bırakma, diyordu, yelpazesini sallarken. Mateus Correia bonbon uzattı – her şey alıyordu ona, genç ve nazlı bir kadına sahip olmanın tadını çıkaran kocası sinirine dokunmaya başlamıştı – dansçı ağır ve kıvrak bir hareket yaptığı zaman şaşırdı, ağzının içini ısırdı, kanattı; kanın tadı bonbonunkiyle karıştı, dişini tırnağıyla temizledi.

Duygusallıktan yoksundu, ama içten gelen itici bir kösnüllüğe sahipti, ağzı kan içinde, dansçıya sevdalı. Kendini neye kaptırmıştı? O da kendisi gibi dehşet içinde çırpınıyordu – genç kadın fırtınalı bir geceyi anımsadı dansçının çırpınışında; şeyleri görmeye çalıştığı o geceyi görüyordu.

Bu kentin dansçısıydı o.

Ama Perseu'nün, Ana'nın, Felipe'nin, hatta Doktor Lucas'ın, yüzündeki ifadeyi okuyabilirdi, ama dansçınınkini asla, kendini tutamazdı, çok aydınlık bir yüzdü bu.

Kendini neye kaptırmıştı dansçı, ürperdiğini hissetti. Kentteki öteki gösterilerini anladığından daha iyi anlıyordu dansçının gösterisini. İçinde o eski takıntıları kıpırdanıyordu yeniden, o an sırası değildi bunun, eteklerini o yetkin çarkın dişlilerine kaptırmıştı. Kimse onu çıkaramazdı yerinden, bir locada olmaya hakkı vardı: Devir onun devriydi. Olağanüstü bir güven içindeydi.

O sırada gösteriye ara verilince bütün salon aydınlandı, dansçı bir uçta gözden kayboldu, bütün kent alkışlıyordu. O zaman tıpkı bir tavus kuşu gibi kalçalarını sallayarak, güven içinde, Mateus'la birlikte yerinden kalktı. İnsanların soluğu salonu ısıtmıştı, gecenin ortasında her şey aynalarda bölünüp çoğalıyordu. Gelişmekte olan bir kentte, her haber radyodan duyulurdu, her hareket aynalarda çoğalırdı – başarılı gösterilere değer biçmek başlı başına bir işti.

Aslında bütün bunlar evliliğinin ilk günlerinde oldu.

Zamanla konuşmayı da öğrendi: Çok beğendim, iyi bir gösteriydi, çok eğlendim. Yetkin bir düzen. "Çok iyi dans etti," demeyi öğrendi kaşlarını kaldırarak, anlatılmaz pek çok gerçekle başa çıkmayı öğrendi. "Bugüne dek hiç görmediğim kadar güzel bir yer," diyordu ve sonra kendini güvende hissederek o güne kadar hiç görmediği kadar güzel yerde kurum kurum kuruluyordu.

Durum böyleydi işte. Hızlı bir sürek avı. Alışverişe çıkıyor, dişçi tabelalarına ve vitrinlerdeki kumaşlara bakarak gölgede yürüyordu. Dükkânlara kadar, demek, yakın demekti; ta orada, demek uzak demekti. São Geraldo'yla karşılaştırdığı bu yeni görünümü kavramaya çalışıyordu.

Aslında karşılaştırma söz konusu bile olamazdı. Ta uzaklarda bir sokağa yeni bir görünüm veriliyor ve çok gelişmiş araçlar güneşin altında kavruluyordu. Birkaç gün içinde kentin yeni görünümü güncelliğini kaybede-

cekti. Ve daha da kusursuz araç gereçler yeni bir işe başlayacaktı. Gelen geçen, makinelere bakacaktı. Lucrecia Neves Correia gibi. Makineler.

Bir kimsenin olanlara aklı ermiyorsa olayın dışında kalmış demektir, sözün tam anlamıyla bu dünyanın da dışındadır. Ama ya olanları anlıyorsa? Anlasaydı, tam tamına içinde olurdu, kendini kaybetmiş olarak. Sertlik karşısında alınacak en iyi tavır olanları görmemiş gibi yaparak çekip gitmektir, Lucrecia'nın yaptığı gibi ve alışveriş yapmaya devam etti.

Dönüşte, çok mutlu olmasına karşın, mutluluğunu saklamaya çalışarak Mateus Correia'nın kolunda yemek salonuna girdi: tatlı olarak muz. Kentte ne korkunç bir öğle vakti; kızgın demirler: Yazın ortasında evlendim! Herkes listeden seçtiği yemekleri yemekte. Her şey yolunda, henüz fırtına kopmadı. Sonra bıyıkları gazetedeki haberlere dalmış koca dışarı çıktı. Kimse kapıyı çalmıyor, hiçbir haber yok: Otelde kimseyle görüşmüyorum, diye düşündü, burnu havalarda; Mateus, biraz daha şişmanlamasını istediği için perdeleri kapalı odada uyumaya çalışıyordu.

Of, dondurmacıda yanında oturan Mateus'u anlayamıyordu bir türlü.

Geniş kenarlı bir şapkası vardı kocasının. Ve küçük parmağının tırnağını diğerlerine göre daha çok uzatmıştı. Geniş kenarlı şapka ve uzun tırnak – Mateus bu mu? Hayır, acımasız biri değildi o. Ama şeyler öyle bir düzene göre kurulmuştu ki, ona sokulmak onun merhametini kazanmak yetmezdi. Öve öve bitiremiyordu onu Lucrecia! Dalkavuk, evet bir dalkavuktu o. Çünkü daha çok hediye almak istiyordu.

Ya bayram gelince?

Bir bayram vardı yakınlarda, rastlantıya bırakılmış davetlerde herkes elinden geldiğince kendini savunarak haksız kazançlar elde ediyordu – dünya yerinde durmu-

yor, dönüyordu. Kan ter içinde kumaşlar seçiyor, Mateus kendisine fikirler veriyor, kollarını, göğüslerini sergileyerek. Salona giriyordu.

Kocasıyla kol kola, etekleri yerlerdeki tozları süpürüyor, ışıklar, çıplak sırtlarıyla, dinlenmiş kollarıyla çevresindeki güzel kadınlar gibi o da şişmanlamıştı. Ya kocası! Bıyıklı, köle ruhlu, egemen. Zaman geliyor hiç tanımıyordu onu ve daha şimdiden alışmış oldukları bu yabancılaşmanın ortasında ikisi de birbirlerini anlıyorlardı. Birilerine selam vermek için uzaklaşıyordu Mateus! Duyulmayan sesini salondan, açık pencerelerden ay ışığına duyurmaya çalışıyordu – ne kadar önemliydi ay ışığı onun için! – bakışını etek hışırtıları arasında gezdiriyordu, kupkuru ay ışığı ne kadar değerliydi onun için, Mateus! Çünkü Mateus gözü görmeyen bir kılavuzdu, nasıl olursa olsun kılavuzdu – Mateus, ona sırtını dönüp çıplak bile olmayan başka bir kadını baştan aşağı süzen Mateus.

Bıyıklarını burarken baktığı aynayı da unutmamalı. Açgözlü ve çok hoş yüz ifadesini ortaya çıkaran... gülümsediği zaman büyüleyen. Mateus iriyarı ve yakışıklıydı. Hem de tehlikeli, bir akrobat gibi. Kendi kendisiyle karışmamak için önlem alırdı. Sonuç aynadaki gibi, bir başkasının görüntüsü. Genç kadın hep gerçek şeyleri istemişti: tahta, demir, ev, biblo. Babanızın yanında gördüm sizi dediklerinde, ağzı kulaklarına varırdı, ama kırılırdı biraz da.

İşte şimdi de kocası dansa kaldırıyordu onu, kendini daha yabancılaştıran bir tatlılıkla. Ve São Geraldo'nun usta dansözü ilk adımlarda şaşırıyor, ayaklarına basıyordu kocasının. Neden önemsiyordu bu kadar? Salondan belki! Bütün bunların ortasında öylesine mutluydu ki boğulacak gibi oluyordu. Amacıma ulaştım, aradığımı buldum, diye yazıyordu Ana'ya.

– Hiç bu kadar çok yememiştik, dedi Mateus, sanki şöleni veren oymuş gibi – herkes gücünün yettiği kadarını elde ediyordu – hükümetin rolünü anlayın buradan.

– Doğru, diye yanıt verdi, sevinçle. São Geraldo'lu Lucrecia kenti, hatta ülkeyi idare edenlerle görüşecek kadar yükseklere çıkmasına kendi bile şaşırıyordu.

Taksiyle geldiler otele – ne kadar savruktu kocası! Sevinç ve mutluluk saçarak yelpazesini sallıyordu. Ama kocası bıraksa da uyusa.

– Yorgunum, diyordu, kadınca bir kurnazlıkla.

Ay yeniden ışımaya başlıyor, ölü toprağı serpilmiş hava gecenin asıl görünümünü engelliyordu, içtenlik nesnelliğe dönüşüyordu. Derinlerden geliyordu mutluluğu.

Tek gerçekleşmeyen eski takıntısıydı. Hâlâ görebiliyordu, görüyordu. Şeylerin yüzeyinden tam içine düşmüştü.

Ara sıra yağmur yağıyordu, her şey dingindi.

– Bugün perşembe, Mateus, diyordu ve her şey güncelleşiyordu.

Kaba bir söz çıkmazdı ağzından, kızgınlıkla ağzından kaçırdığı zaman karısı sırtını sandalyesine dayar, başını yere eğer gülerdi, katılırcasına gülerdi – kocası şaşırır, bakakalırdı – hoşlanmış, kızgın, biraz da övünerek:

– Bak şuna, ne dedim ki ben! Alçakgönüllü bir gülümsemeyle bağırırdı kocası, bağıran bir kocaya yardımcı olmalıydı kadın: Bak şuna, ne dedim ki gülüyorsun! Kötü şeylere gülen karısı oluyordu.

Ona övgüler yağdırmak yetmiyordu, üstelik inceden inceye hesap kitap yapması da işe yaramıyordu. Hayretten şaşırıp kalıyordu. Bunun gibi yaratıkların içini dökmelerine en ufak bir gereksinimleri yoktu – gizleri buradan geliyordu. Şeyleri tanıyan adam pırıl pırıl

tırnaklarıyla yiyip içiyor, sarhoş olmuyordu. Aslında çok hoş bir şeydi bu kadının açısından.

– Bir şey istersen, canım, bana söylemen yeter.

Lucrecia Neves fırsatı hiç kaçırmazdı:

– Etekleri ve kolları fırfırlı bir giysiye ihtiyacım vardı doğrusu.

Hiç geri çevirmezdi isteğini; her şeyini verirdi ona. Düşlediğim her şeye kavuştum diye yazardı annesine, hiç vakit kaybetmeden, yeni yeni bilgiler eklemeden edemezdi. Bir sevgilisi olabileceğine karar verdi sonunda, çünkü öylesine erkeksi, öylesine gizemliydi ki! Ceplerini bile karıştırmaya başlamıştı.

Ta ki çekmecesini açıp o zarfı bulduğu güne kadar. Su buharına tutup zarfı açtı, içinde iki diş röntgeni vardı.

Her şey yolunda! Her şey çok keyifliydi, günler aylar geçiyordu, saatler bir bir kayboluyordu – kazanılmış hakları vardı, gazetelerin yayını, bir kuşağın verdiği güvence – ve kaç kez sorumlu olma sırası ona da gelmişti; ikisinin birden geç kaldıkları oluyordu, ya da tramvayı kaçırıyorlar, bir caddeyi arıyor bulamıyorlardı. Yolumu kaybettim, Mateus, sevgilim, kenti tanımıyorum; geç kalmalar, kararsızlıklar, ışık değişmesi gibi durmadan değişen kararlar ve bir şeyin ucunu başka şeylerle birleştirmeye çalışmaya hiç gerek yoktu; ertesi gün uyanacağınıza göre uyumanız yeter de artardı bile, biraz erken, biraz geç.

Önemli olan sabırlı davranıp yerinden ayrılmamaktır. Çok fazla dayanma gücü de olmalıdır. Ve sonunda, şimdi olduğu gibi, bir noktaya ulaşabilirsiniz. Taksiyle gidip gelmeler, bir gün çok erken saatte uyanma, Mateus'un akıl almaz hazırlanmaları: Bütün bunlar ekşi bir portakal yerken gözlerini kapattığı sırada kafasına dank etti, kocası soruyordu ona:

– Tamam değil mi, canım?

– Tamam, tamam diyordu, doygunlukla, kurumuş parmak uçları, ekşi portakaldan kamaşmış dişleriyle. Tamam, tamam, dedik ya!

Ama o koca kafa, portakalı görmüş gülüyordu!

– Ekşi portakal ve limon isteği keser, hâlâ gülüyordu gladyatör. Ve kulak delici ses yeniden başlıyor, her şey kuruyordu. Çünkü onun da sinirleri vardı.

– Sinirlerimi bozuyorsun!

Ama hep bağışlıyordu, iyi yürekli, gizemli Mateus, ve kendini banyoya zor atıyordu.

Bir gece, yorgun savaşçı yanında düşlere dalmışken, birkaç damla gözyaşı döktü Lucrecia. Dingin bir gece, hatta çok hoş bir gece ve yıldızlı gökyüzü. Sonra ne zaman uyuduğunu anımsamadı bile ve ertesi günün nasıl malına mal, canına can kattığını görmedi bile.

Öfkeyle söylendi: Çekip gitmeliyim buradan.

Ana'nın dediği gibi hiç olmazsa 'sokağın sokak, bir kilisenin kilise olduğu ve hatta atların çıngırak taşıdıkları' São Geraldo'ya dönmek umuduyla.

Hiçbir kente ait olmayan bu adamın, karısının kentindekilerden biri olmayı ve karısının peşine düşüp gitmekten başka bir şey istemediğini görünce şaşırıp kaldı.

Ve birkaç gün sonra bir araba yeni evlileri kenar mahalleye götürdü.

Taksiden atlarken arsız arsız gülen insanlara, gürültücü São Geraldo'ya baktı. Bir tekerleğin uyumsuz sesi.

Ve beklenmedik bir anda, kente yağmur yağdı, ilkin tanıdık olmayan, sonra kenti sıkıntıyla ve kül rengiyle sırılsıklam eden...

Genç kadının elinde paketler, yüzünden aşağı süzülen yağmur damlaları. Ama elindeki paketleri sandalyenin üzerine atıp bir anda kırbaçlanmış bir at gibi merdivenlerden koşa koşa eski tozlu odasına girdi, fırtına gibi esip verandanın camını açtı, dışarı baktı.

Pazar sokağında yağmurluklar kıpır kıpırdı.

Ve alacakaranlıkta genç kadın otlaktaki kulübeyi gözetlemeye koyuldu.

Kara yamaç São Geraldo'nun üstünde bir yumruk gibi yukarı kalkıyordu. Toynaklıların kapkara krallığı.

Dimdik, anlamdan yoksun, öylece kalakaldı. İkisi karşı karşıya, aralarında yağmur, yalnızca birbirlerinin varlığından haberli. Ah, diye haykırdı kadın sevinç içinde. Kuru bir sabo sesi duyar gibi oldu.

Ama pek az bir süre geçmişti ve kulübenin ona yanıt vermek için çaba gösterdiğini duyumsadı.

Onun yokluğundan yararlanan São Geraldo bir anlamda gelişme kaydetmişti ve artık şeyleri tanıyamıyordu. Onları çağırıyor, yanıt alamıyordu – başka adlarla çağrılmaya alışmıştı şeyler.

Kendininkinden başka bakışlar kenar mahalleyi değiştirmişti. Bibloları bile gözlemlemiyordu artık, sırtını dönüyordu onlara.

Hizmetçi kadının varlığı birinci katın havasını değiştirmişti, içi samanla doldurulmuş kuşun tozunu artık yabacı eller alıyordu; Mateus, Ana'nın uyduruk koltuğuna yerleşmişti bile.

Ve genç kadın tek başına gezeceği, onu aklından sileceği ânı bekliyordu.

– Elimden geleni yaparım; beceremiyorsam bırakırım yakasını – işte benim ilkem bu, demişti Mateus Correia günün birinde.

Ve gitgide daha iyi tanıyordu kocasını.

Yine kocasının ellerine bırakmıştı kendini, sanki São Geraldo'ya yabancı olan kendisiymiş gibi. Gezmeye birlikte gidiyorlardı; kocası iriyarı, güçlü, bıyıklı ve çevresindeki neredeyse elle tutulabilen havası bu dört köşe yüze işlemişti – moda konusundaki zevksizliğini bile bile ısrarla taşıdığı fiyonklarıyla genç kadın, ince tüllü şapkasıyla, onun boynuna ulaşmak için soluğu kesilinceye kadar koşuşturup durdu. Bu düzenli ve disip-

linli gücünü, ağır ve yavaş çabukluğunu, kaskatı havasından hiçbir şey kaybetmeden kendini oturduğu yere bütünüyle bırakma biçimini ancak kocası kalp krizinden ölünce anlayabildi. Arada sırada Mateus Correia son derece sevinçli olurdu, bu sevincin nedenini söylemeden el çırpar, bağırırdı:

– Lucreciacığım, gel bugün güzel birşeyler otlayalım!

Otlak mı, dedi. Düşlerini süsleyen bu sözcüğü havada kapıyor, duvarlardan yayılan, sessiz sakin ve canlı bir dehşet demekti bu sözcük, ama o mutluydu.

São Geraldo'ya bir yemek salonu havası veren o adam mıydı? Birlikte dışarı çıkıyorlardı, arkasında, ağırbaşlı ve hoş kokulu yürüyen bu adamın çevresinde dört dönüyordu neredeyse: Kadınlara, özellikle olgun kadınlara kaçamak bakmak için Lucrecia'nın arkasını dönmesini fırsat biliyordu. Kenar mahalle sakinlerini orta yaş yaratıklara dönüştüren de Mateus muydu? Karısı, istekli bakışlarını görmezlikten geldiği zaman bile hiç sıkılmıyordu, ama daha fazlasına izin yoktu zaten: Geri kalanı bir yabancının akıl almaz özel yaşamıydı.

Masadan uzaklara büyülenmiş bir seyirci gibi bakıyordu. São Geraldo'yu rüzgâr yalayıp geçerken – aman Tanrım bu ikinci tabak, diyordu. Eve döndüklerinde, her şey kusursuzdu, badem ağaçlarının arasında dinginlik, kimden kaynaklandığını bilmedikleri bir minnettarlık: Otlaktaki kulübeye bakıp duruyordu genç kadın. Ama duygularını çözmeye çalıştıkça her kapı kapanıyordu, hiç beklemediği bir direnmeyle kendi içine kapanıyordu, böylelikle kendine sürekli bir denge sağlıyor, yaşama onuru veriyordu, akıl almaz, eşsiz anlar yaşıyordu: Ne güzel bir gece, diyordu ve ağzı açık kalıyordu hayranlıktan. Ne güzel gece, Mateus diyordu ve hafif esintide şeyler giderek daha dinginleşirken gölge çöküyordu.

Önceden görülen şeyler şimdi görülmez bir biçimde São Geraldo'ya dağılmıştı – rüzgâr gölgede dalları sallıyordu. Ve gücü bütün dünyaya yayılıyordu: Radyoda haberler veriliyordu – o sırada mücevherler alınıp satılıyor ve koca pamuk balyaları güneye yığılıyordu. Mateus Correia yemek yemeye geliyor, Lucrecia yokluğunda olup biteni anlamaya çalışarak kocasının güneşte kalmış teninin kokusunu içine çekiyordu. Çevreye neşe saçan bir bahar havası vardı; değişen modalar, uzayıp kesilen tırnaklar. Uygarlık durmadan yükseliyor, insanlar yaz geceleri gezintiye çıkıyordu – ve genç kadın verandadan uzaklara bakıyordu.

Bir çarşamba akşamı yemeğe geç kalan kocasının yolunu gözlerken, yaşlanmış ve yorgunluktan çökmüş bir yüzle dışarı bakıyordu.

Salondan geçilen verandada kalıyor – mutfak bacasından duman tütüyor, genç kızın arkasında evin yerleşmiş düzeni çok eski bir öykü gibi keyifli sürüp gidiyordu. Pazar sokağı yepyeni ışıklarla donanmış, yeni yeni arabalarla dolup taşıyordu. Lucrecia bekliyordu, yüzünü sokağa daldırmış birinci kattan ah diye içini çekiyor, tramvaylarla arabaların gürültüsü arasında çığlığı boğulup gidiyordu. Tatlı ve boğuk korna sesleri evin havasını gürültüyle, ışıkla dolduruyordu.

Fakat, boğuk klakson sesleri arasında bir sokak çeşmesinin şırıltısı gibi sokak lambalarının arasından geçen bekçinin düdüğünün sesi keyifli geliyordu insana. Ve arkalarda bir yerde, sandalyenin üzerinde bir çift çorap kurumakta. Ah, diye içini çekti yine, yüzü pirinç ununa bulanmış, kocası hâlâ ortalarda yok, bekliyordu sessizce.

Ve beklenmedik bir anda saat kulesinin çanı, raydan çıkmış bir trenin uyumsuz sesi gibi bir: asık surat – iki: yangın var – üç: saat sekiz olmuş, hâlâ ortalarda yok

Mateus! Gözleri kupkuru ama korna sesleri hıçkırıyor, ve sokaktan şeker ve sirke kokusu geliyor.

Nasıl da değişti kenar mahallenin yüzü! Sıcak gecenin teri giysileri bedene yapıştırıyor, yoğun bir un kokusu genzi sızlatıyor; her şey yağmuru bekliyor.

Aslında biraz önce yağmur yağmıştı. Başlangıçta damlalar etrafa saçılmış, sonra giderek ölçüyü kaçırmıştı, bütün dünyaya yağıyordu yağmur – bakışının ulaşamadığı kadar uzaklara, kudurgan ve aralıksız, su altında kalmış sokaklar bomboştu. Işıklar serinlemişti artık. Kanalizasyonlara sular akıyordu aceleyle.

Yüksek bir pencereden bakılınca kent başlı başına bir tehlikedeydi.

Görünmez sürücüleriyle arabalar suyun içinde sürükleniyor ve bir anda, bilinmeyen bir nedenle yön değiştiriyorlardı. São Geraldo kendi devindirici gücünü kaybetmişti ve şimdi tek başına işliyordu. Rayların üzerinde tramvayların sesi başka gürültüleri boğuyor ve kimi şeyler tam bir sessizlikte deviniyordu – şık bir araba görünmesiyle birlikte gözden kayboldu. São Geraldo'da hiçbir yabancının ayakta kalamayacağı bir yaşam başlamıştı. Yağmur yağıyordu, hava berbattı, her şey karmakarışıktı.

Ama o zamana dek hiç görülmemiş bir zafer hüküm sürüyordu. Kent sakinleri arasında paylaşılamayan. Bir cinayet işlense, katil São Geraldo olurdu. Şimdiye dek şeyler, hiç bu kadar şeylere ait olmamıştı. Sonsuza dek sürecek gizli ve görülmez bir el her şeyi altüst etmiş ve kentte bir kıyım olmuştu.

Bu kent benim kentim, diyerek baktı genç kadın. Ne kadar da ağır!

Birkaç dakika sonra yağmur durdu. Islak kaldırımlar su akıntılarına doğru sürüklenen balıklardan ötürü kötü kokuyordu... fırının ışıkları sönmüş, yıldızlar pırıl pırıl olmuştu.

Kapı açıldı, Mateus Correia sırılsıklam içeri girdi. Karısı adamın omuzlarına sıçradı, adam şaşkın ıslak elleriyle kadının saçlarını okşadı. Kaçınılmaz düşüşü için seçilmişti adam ve kadını kurtaran da oydu; kadın sinirinden ağladı, dünyaya direnişi yormaya mı başlamıştı onu? Mutluluktan ağlıyordu, doğuştan yazgılı olduğu, yarısı kendisine verilen görevden bir an için kurtulmuştu ve kendisi de kesinlikle hiçbir açıklama yapmadan, tam tamına yarısını geri verecekti, São Geraldo'nun zaferine karşı çıkmak için kocasının omuzlarına atıldı – ve Mateus görünenden daha çoğunu bildiğini belli ediyordu, çünkü onu anlamaya çalışmıyordu bile, ıslak elleri karısının saçlarında, tamam, tamam dedi – kadın mutluluktan soluk soluğa, bir gün bir başkasını sevebileceğinden ötürü acılar içinde, çünkü onun da ömründe bir kez çılgınca sevebileceğini söylemişti kocası, belki de bir taş daha koyarak bu kenti yükseltmek için, kimbilir? Böylesi iyi yürekli, anlayışlıydı kocası, kadın gözleri yaşlı, mutluydu – kaçacak yeri yoktu.

O sıralarda, her yeni açılan lokantaya karısını götürme alışkanlığını sürdürüyordu Mateus.

Ve yeni yeni lokantalar açıldıkça São Geraldo kendini güvende hissediyordu. Bolluk bereket, şıklık, sigara dumanı ve sıcacık yemeklerden geliyordu bu güven! Çiftlikte yaşayan Ana Rocha Neves'e acımıştı Lucrecia, böyle lüks içinde yaşamayı, çeşit çeşit etleri yemeyi aklından bile geçirmemişti.

Ah, bir görseydi Ana, São Geraldo'nun nasıl geliştiğini! O andan itibaren Lucrecia kentte dikiş tutturamayacağından ve kente ayak uyduramayacağından kaygılanarak bu değişiklikleri benimsemeye çalıştı. Sessizce yemek yiyorlardı. Onu şımartan, yere bakıp yürek yakan karısı şeylere de köle gibi sımsıkı bağlanıyordu: Güzel, değil mi? Mateus Correia üzgün yanıtlıyordu: Tabii ta-

bii! Onun sesini sedasını kesen, hatta yüzünü kızartan da buydu. O zaman başka yandan girer:

– Dışarıda yemeyi sevmiyoruz değil mi, derdi.

– Kendi adına konuş, ben seviyorum, diye yanıt verirdi alaycı ve üzgün. Sevmemek, kurulu düzeni bozar mıydı? Lokantaya yalnız başına gitmenin çok farklı olduğunu söylemiş ve Lucrecia'yı şeyleri gizlemek için kendi varlığının yettiğine ne kadar da iyi inandırmıştı kocası; acı çekiyordu bu yüzden ve Mateus'un sözünü kesiyordu: Bak bak, yıldız kayıyor, diyordu ona dalkavukluk etmek için, yalandı bu tabii, bilin bakalım niye? Karanlık kentte, dönüş yolunda mutluluk ne kadar fırtınalı, ne kadar sıcaktı!

Bu mutluluk anlarında, gününü yüzündeki küçük kırışıklıkları incelemekle geçiriyordu, Fransız dergilerine bakarak moda hakkında bilgi ediniyordu, bu tozlu topraklı döneme bulaşmış, sessiz sedasız çoluk çocuğa karışmak istiyordu – oysa insanlar çıkarcı düşünüyorlardı: kuramsal olarak iyiydi ama uygulamada işe yaramıyordu, bıktırıncaya kadar yineliyorlardı bunu ve bir sokak lambasının ışığında bir araba kendi yolunda gidiyordu.

Ertesi gün, ikindide iki haftadır süren sağanak dinmişti sonunda.

Gönençli kent pırıl pırıldı. Kaldırımlarda insanlar kararsız yüzlerini yerden kaldırmışlar; gökyüzü aydınlık, neredeyse yeşil, neredeyse nötr... Ve renksiz yoğunluğun altında São Geraldo'nun sıradan çatıları yandan görülmekte. O an için, yağmurdan artakalan son ışıltılı damlalarla, kentin kime ait olduğu belli değildi. İnsanlar gözlerini kırpıştırarak, şeylerin sürekliliğine, tanıdık gözlerle bakıyorlardı. Artık vaktin geldiğini haber verircesine şaşkın yüzlerle. Olgunluğa erişmiş kente sırtını dönmek ve çekip gitmek için.

Bir de sık sık "Toplum çok şey bekliyor, ama hiçbir şey vermiyor, siz ne dersiniz?" derdi, üst üste tekrarlardı bu sözü.

– Toplum çok şey bekliyor, ama hiçbir şey vermiyor, dedi Mateus, bir cumartesi sabahı, ikisinin de çoktan beri arayıp da fırsat bulamadıkları bir konuşma sırasında.

Aslında yüzleşmek istemişlerdi, ikisi de. Ve tesadüfen, eşlerini aldatan kocaları konuşmaya başlamışken, ikisi birden bu fırsatın üstüne atıldılar. Kadın elişi dizlerinin üzerinde, rahatça yerleşti yerine.

– Buna bir cinayet gözüyle bakılmıyor artık, dedi, toplum yaşamı bunu gerektiriyor, diye ekledi yaşarmış gözlerle ve yakışıklı olmanın verdiği gururla.

– Evet, öyle, dedi kadın dikkatle.

– Toplum yaşamı böyle, diye yineledi adam sakınımlı. Erkek karşı cinse ilgi gösterirse cinayet olmaz, ama eğer kadın yaparsa bunu cinayet çıkar.

Gerçekten mantıklı ve sağduyuluydu kocası! İkisi de nötr noktaya döndüler, hiçbiri ötekinden önce kendini tehlikeye atmak istemiyordu.

– Evet, öyle.

– Ben, kurduğum aile ocağını asla küçük düşürmem, dedi – ve ikisi de çok ileri gittikleri korkusuyla birbirlerinin yüzüne baktılar – Mateus yanlış bir sözcük kullanmıştı. Kadının üstüne bir yorgunluk çöktü, bu yüksek düzeyli konuşmayı neredeyse dayanılmaz kılacak bir içtenliğe doğru kaydığını hissetti. Örtüyü düzeltiyor, bir kıvrımı işliyordu.

– Asla kendi kurduğum aile ocağını küçük düşürmem, diye yineledi, sözcüklerin sırasını değiştirirken bağırırcasına yineledi.

Ne kadar ısrarcı diye düşünüyordu karısı. Ah, bütün bunları anlatacak biri olsaydı, keşke, sanki konuşu-

lanlar doğruymuş gibi, tanımadığı bu adamı neresinden yaralayacağını bile bile, kötülük etmek istedi ona.

Kocası sözünü yarıda kestiği zaman tek isteği vardı, ama Mateus o sırada susmak bilmiyor, kendi karakterini, ahlak ilkelerini, kadınlara davranış biçimini sayıp dökerek konuşmasına devam ediyordu – bütün bunların kendisi hakkında en küçük bir şey açıklamamasına karşın. Kadın, aklı başka yerde masa örtüsünün ucunu büküyordu.

– Lucrecia, beni dinlemiyorsun, dedi kocası, kızgın!

– Dinliyorum tabii! Hani sen her koşulda kadınlara nazik davrandığını söylüyordun.

– Evet, her koşulda, diye yineledi Mateus köpürerek...

Sustular. Kadın yere bakıyordu, ilgisiz. Kocası, tersine, kendini, kendi kafasına göre bir soyluluk havasına kaptırmış, gelecekle ilgili tasarılarına dalmış ve endişeli, gözünü hiç ayırmadan ellerine bakıyordu. Aslında, konuşmak, en iyi düşünme biçimiydi onun ve özellikle bir kadın tarafından dinlenmek ne hoştu. Konuşmayı bitirmeyi denedi, ama Lucrecia kocasına sakin ve üzgün görünen bir havayla ustaca sıvıştı.

Mateus eğer ona gerçekten bakmış olsaydı, belki de kendisinden kuşkulandığını anlamış olacaktı. Soğuk bir kadından daha tehlikeli bir şey yoktur. Ve Lucrecia tıpkı bir balık kadar temiz ve dürüsttü. İlk kez karısının yüzünde çaresiz bir kendini bırakma görür gibi oldu. Gözlerini başka yere çevirdi.

– Ya senin, senin tasarıların ne, diye sordu, onun hoşuna gitsin diye, yalnızca kendininkileri düşündüğünü bir an için unutarak.

– Nasıl, ne tasarısı, diye irkildi, neden söz ediyorsun sen?

Nedenini bilmeden kendini bu coşkuya kaptırdı.

– Hiç yok, bilmem; tasarılar, programlar, bilmem ben... dedi Lucrecia.

– Nasıl, program yapmaz mısın sen, diye üsteledi kocası ısrarla. Ne demek istiyorsun sen? Bizim için tasarıların yok mu?

– Bizim için hangi tasarılar?

– Ama Mateus bizim tasarılarımızdan sen söz etmedin mi?

– Hayır bizim değildi onlar... yani... aklından ne geçiyor bilmiyorum, ben yalnızca iyiliğimizi...

– İyiliği!

– Evet iyiliği! Kötülük düşünmek niye, aman Tanrım?

– Kötülükten söz eden de kim? Bu ne demek biliyor musun, yolunda gitmeyen birşeyler var aramızda, dedi cırtlak bir sesle.

– Hayır, bu değil... senin hakkındaki tasarılarım demek istemiştim...

– Seninkilerden ayrı tasarılarım mı olsun istiyordun?..

– Hayır, Tanrı adına, benim kendime göre tasarılarım var, ama, sen...

– Benimkilerden ayrı?

– Aman Tanrım!

– Senin tasarıların ne Mateus?

Böylelikle kavga çıktı, ne gibi tasarıları olduğunu söyleyemiyordu. Ve önüne bakıyordu, içine kapanmış, inatçı bir havayla, biriyle çarpışmış gibi.

– Bunlar benim tasarılarım, dedi adam, burnu havada ve mutsuz.

– Biz de bilsek bunları?

İlerlemek, diye kestirip attı, Mateus Correia beceriksizce, soğukkanlılığını yitirmiş.

Ağzını açtı, şaşkın şaşkın baktı kadın.

Bir süre sonra, ev bütünüyle sokaktaki konumunu aldı yine ve yemek salonunda, yenik düşmüştü genç kadın.

– Tamam, peki, Mateus, dedi.

– Hakkım var, ama değil mi? Kendini toparladı adam ve kocasının kalpten öleceğini bilmediği için neşeli halinden korkuya kapıldı. Bunun gelip geçici bir fikir olduğunu sanma, hepsini kafamın içine yazdım, sen ne düşünüyorsun bu konuda?

– Hangi konuda?

– Demin söylediğim konuda, Lucrecia, diye bağırdı, yaralı savaşçı.

– Ne söylediğini nereden bilebilirim, diye mırıldandı öfke ve mutsuzluğun doruğunda.

Tek kavgaları bu oldu.

Bütün bunların güzel yanı bir dalıp bir kaybolmasındaydı. Zengin ama kaybolmuş, önünde açılan sinemalar, görüntüleri çoğaltan aynalar. Kocası soruyor, o yanıtlıyordu, denetimini yitirmişti: Kimi cümleleri kendisine saklamaya aklı yatmıyordu.

– İşlemeli bir gömlek için dantel almam lazım!

Tek söyleyebildiği buydu.

– Uzun süreden beri muz yemedim, bir Mateus'un yakasına yapışmadığı kalıyor, kocası, canı sıkılmış sırtını dönüyordu. Ne güzel takılar Mateus, Mateus! Dudaklarım uçukluyor, diyordu.

Konuk dolu bir salonun ortasında şunu dedi sonunda:

– Rigoletto hep Rigoletto kalacak.

Ve endişelendi. Bu özdeyiş başka zamanlara mı aitti yoksa. Ya salonda gençler olsaydı, küçümseyen bakışlarla bakarlardı kendilerine. Lucrecia anladı, korktu.

São Geraldo başlangıçtaki durumunda değildi; kadın da eski önemini ve kenar mahalledeki doldurulmaz yerini yitirmişti. Kentin aşağılarını kulübeyle birleştire-

cek bir viyadükün yapılacağından bile söz ediliyordu... Yeni yapılacak binalar için kulübenin arazisi satılmaya başlanmıştı; ya atlar nereye gidecekti?

Adamların ve makinelerin gelişine tanık olurken, atlar soğukkanlılıkla ayaklarının yerini değiştiriyor, kuyruklarını sallayarak güneşle gelen sinekleri kovuyorlardı.

Tam bu sırada Lucrecia Correia olup biteni anlamaya çalıştı. Bu gelişmeleri düşlediğini ve kendi gücünü bu işe verdiğini kabul etmişti sonunda. Şurada burada kendi yapısının izlerini arıyordu.

Gezintilerine başladı yeniden ve kocasına karşı bir tür ilgisizlik başlattı. O sıralarda kocası daha az çalışmaya başlamıştı ve saatlerce evde kaldığı oluyor, sıkıntıdan patlıyordu. İkisi de dışarı çıkmayınca, her an odalarda sinirli karşılaşıyorlardı, ikisinden biri dışarı atılmalıydı, bu arada Lucrecia eski gücüne kavuşmuştu. Masada ekmek içinden yuvarlak toplar yapıp karısının suratına atıyordu, kadın ses çıkarmıyordu, ya da gazeteden toplar yapıp kafasına atıyordu kadının:

– Kelleni kıracağım, kafa yerine kelle diyordu. Sararıp solmuştu genç kadın.

Kendini evin dışına atınca mutluluğa kavuşuyor, ipin üzerinde denge kurmaya çalışarak kuru bir çıtırtıyla şemsiyesini açıyordu.

São Geraldo gerçekten iyi donanmıştı. Demir almaya hazırdı. Taştan yapılmış olmasıyla övünüyordu ama neye yarar?

Eve döndüğünde Mateus'u sinirleri çok gergin, sigara içerken buluyordu. Karısının içeri girdiğini görür görmez, sigarasını söndürüyor, karısına nereden geldiğini soruyor, sıkıştırıyor ve sataşıyor, apaçık ayağıyla tekmeliyordu onu. İkisi de parça parça sigara izmaritlerine bakıyorlardı. Kocası sanki tavuk boğazlamış gibi, hayretler içinde kalıyordu Lucrecia.

İnsanlar arasındaki ilişkiler giderek daha gerginleşiyordu, hatta kente ait olmayan Mateus bile öfkeden kuduruyordu. Pencereye gidip karısına emredercesine yerinden kımıldamamasını söylüyordu – çünkü Lucrecia'nın utku kazanmış havası kanını donduruyordu.

– Peki, ben küçük bir yıldızı görmeye gidiyorum.

Kentteki gerilim yalnızca Lucrecia'yı etkilememişti. Özellikle, birisi çıkıp da tramvaya binmenin zorluğundan, kiralık ev bulmanın güçlüğünden yakınınca, Lucrecia saklanacak yer bulmak için başını yere eğerdi – sanki suçlu kendisiymiş gibi.

Ancak doktora gidince çenesi açılıyor, giderek daha açıklık kazanan ve zorlaşan bir konuşmaya kaptırıyordu kendini:

– Aslında tam bir ağrı denemez buna, daha doğrusu bir duygu, doktor bey, biraz geçince hiçbir şey duymuyorum, aylardır sürüyor bu – çok da kötü değil ama, anlıyor musunuz? Ha, bir de yeri gelmişken, titreme nöbetlerine tutuluyorum, diye ekledi, kendini beğenmişlikle.

Doktor düşünüyormuş gibi görünerek dinliyordu. Uykulu yüzüyle kadının her cümlesine ilgi gösteriyordu. Of, özel bir kadındı, ama sinir bozucuydu, São Geraldo doktora gitmeye bayılan bir sürü özel kadınla doluydu. Lucrecia en güzel giysisini giymişti. O anda, alçakgönüllü bir tavırla, yargıcın kararını bekler gibi bekliyordu. "Sevgili bayan, dinlenin, iyice dinlenin ama." Sakin, burnu havada dışarı çıktı.

– Nakışımı ver şuradan Mateus, dedi gücünü gizlemeye çalışarak.

Pençelerini saklamasına gerek yoktu: Mateus günden güne geriliyordu zaten.

Yalnızca kendi hatası değildi. Bir yabancıyı bağrına basan kentin kargaşasının tam ortasında bulmuştu kendini, nereye tutunacağını bilemiyordu, oysa Lucrecia

Neves o çığın bir parçasıydı. Her an hazırlamıştı onu bu sona. Mateus'u pazar sokağına getirdiği günden beri, giderek daha zalim olmuştu. Mateus bütün gün evde kalıp pencereden, yağmurlu günlerde ışıl ışıl yanan vitrinleri seyretmeyi, arabaları saymayı, bozulmuş şeyleri onarmayı ve yemekten sonra yağmurlu ve rüzgârlı öğle sonralarında uyumayı alışkanlık edinmişti. Bu sıralarda karısı sabahlığı sırtında odalarda salınarak kasım kasım kasılırdı. Kendini dünyanın en akıllı yaratığı sanırdı; bunu, bedeli ne olursa olsun Mateus'a kanıtlamak istiyordu. Gitgide büyüyen bir gövdede zayıf kalan sesi sinirine dokunuyordu, sabahlığının eteklerinden sert tekmeler savurmaya başlamıştı. Kocasına şaşkın şaşkın bakıyor, soğuk, gürültülü kahkahalar atıyordu.

– Küçük Mateus, diyordu merakını yenmeye çalışarak. Küçük Mateus Gambette diyordu gülerek ve kocasını ezmek için zayıflığından yararlanarak.

O da çok gülerdi, evin efendisi olduğu sıralarda karısıyla yaptığı şakalaşmalarda kahkahalar atar, bakışırlardı. Yazgısı yeniden doğuşundan önce düşüşünü hazırlayan kocasının elindeydi hâlâ. Gururluydu, değişmeye başladığını kimse görmesin istiyordu; yeni bir binanın ya da daha modern bir su arıtma sisteminin yapılmasıyla São Geraldo'nun başına gelen o aynı kirli kuruluş aşamasından geçmişti. Onun egemenliği altına girmekten korktukça, kocasının daha çok hoşuna gidiyordu. Kocası arada bir eski yiğitliğinden dolayı kasılırken, o dalkavuk ve çekilmez havalara giriyor, kocası da bunu hemen benimsiyordu; artık üçüncü bir kişiden söz ediyormuş gibi konuşuyordu kocasıyla.

– Giyim kuşam konusunda hiçbir şey bilmez! Karısına çuval giydirin, ne güzel giysi deyin! Hemen onaylar: Evet güzel bir giysi! – kadın güler, kocası gülerdi, gururla. Sonra kıs kıs gülerdi kadın: Ne aptal şey!

Sözü değiştirmek için bir kahkaha atarken kocası endişeli ve alçakgönüllü, karısını incelemeye koyulurdu. Lucrecia hoşnutsuz, her şeyi göze alarak yinelerdi: Ne aptal şey! Bakışırlar ve gözlerinden yaşlar gelene kadar gülerlerdi, kulak delici 'ha, ha' sesleriyle kadın kesik kesik gülerdi.

São Geraldo geliştikçe, kadın açık açık konuşmakta zorlanıyordu, saklısı gizlisi olan biri olup çıkmıştı. Bir süreden beri daha meraklı olan Mateus durmadan soru soruyordu: Gezmen, nasıl geçti? – Kadın hep tetikteydi: Bilmem, fena değildi!

– Evleri çok büyük müydü, diye inatla üsteledi, ayağında terlikleri.

– Tam bilmiyorum... soruların arkasının gelip gelmeyeceğini anlamak için kocasına ısrarla bakarak, savunmaya geçiyordu.

– Kaç odası vardı?

– Hiç dikkat etmedim... inan, saymadım bile, istersen...

– Ama, tek bir salon vardı, değil mi?

– İki, dedi, yumuşak ve soluk soluğa.

Bundan böyle São Geraldo'yu tanımanın tek yolunun sokaklarda kaybolmak olabileceğini sanıyordu adam.

Mateus yeni gazeteden yüksek sesle birşeyler okuyordu. Bir kahraman havasıyla okuduklarından sıkılmıştı – kendisi görmeyi bile başaramazken bir yabancı çıkıp da kurulmakta olan bu koca kent hakkında yargıda bulunuyordu...

"Halk bu mutlu yenilikleri ilgiyle izledi ve bizler basın olarak bu tür girişimleri özellikle ahlaksal katkılarından dolayı kutlamayı ihmal edemezdik. Çünkü atalarımızın bize bıraktıkları mirasın değerini bilirsek alın teriyle kurdukları bu kent saygınlık kazanır!" Sesi titreyerek okuyordu Mateus Correia.

Kocası kente yağdırılan övgüleri okurken ses tonundaki dayanılmaz güzelliği kesmek isterdi.

"Ancak kent planlamacıları son olarak eski Posta–Telgraf binasını yıkmak gibi yanlış bir karar aldı ve bu görüş doğrultusunda sokak taşlarımız küçümsenmekten ötürü tir tir titriyor. São Geraldo halkının açıklama beklediğini söylemeye bile gerek yok."

Adam yüksek sesle okudukça, Lucrecia Neves giderek gizemli bir biçimde büyüyordu – yerel bayramlarda ayaklarının dibine çiçekler konulan yontuydu o.

Ara sıra, her şeye ilgili, kentin devingenliğinden buruk bir zevk alarak tek başına dışarı çıkardı: yollar güneşle tozla kaplı, insanların yolları kesişmekte. Yorgun argın döndüğü uzun ve amaçsız geziler sırasında uzaklarda var olan şeyi arıyor, çabalıyor, çektiği güçlük şeylere olan ilgisini yok ediyordu. Mateus, diye bağırıyordu öfkeyle, Mateus, gel buraya! Mateus sağırdı sanki, o yanıt beklerken ev alacakaranlıkta düzenli. Mateus! diye emirler yağdırıyordu, kafası hep meşgul, salonların durağanlığına kendini kaptırmış, ancak atılımlar yaparak aşabileceği ve ancak kaba güçle çekip alabileceği bir gerçekliğin gırtlağına kadar içine batmıştı: Mateus!

Çok geçmeden bu durum çok öncelerden beri böyleymiş gibi bir izlenim yarattı, kışın bu zengin döneminde yarı karanlıkta ev öteden beri böyle var olmuş gibiydi. Yağmurlar bastırmadan yollar asfaltlanmıştı, ışıklar daha erken yanıyordu, kapılar sertçe açılıp kapanıyordu. Mateus bir odadan ötekine bağırıyordu: Bugün günlerden ne? Ve kendi sesi yanıt veriyordu: salı.

İşte tam o sıralarda, sonraları çocuklarının kafalarını karıştıracak bir resim çektirdi kadın.

O dönemde tam anlamıyla doruğundaydı.

Geçti yerine oturdu, boynunun kaslarını kontrol etti, görünüşü heyecandan titredi, fotoğrafçı bağırdı:

Gülümseyin! Işık yanıp söndü. Tamam, dedi fotoğrafçı ve yüzü, omuzları ve bütün bedeni bir anda çöktü.

Birkaç gün sonra, resmi almaya gitti. Şu kaskatı tanıdık kadına bakın. Yüzü birşeyler mi söylemek istiyor? Boynu bükük, aklı bir yerlerde. Büyük bir kentte herkesin çektirdiği gibi bir resim. – São Geraldo'nun henüz yapamadığı şey. Bir fal gibi.

Koridorda, yapılacak olan viyadük kartpostalının yanına astı resmini. Her gün tozunu alıyordu. Zaman zaman nakışını bırakıp tam karşısına dikiliyordu resmin. İkisi birbirlerine bakıyorlardı. Kadın şaşkın, gururla gözünü dikip ona bakıyor: Ne kusursuz bir yapıt! Resmini çektirdiğinden beri kendini daha özgür hissediyordu: Olmak istediği şeyi elde etmiş gibiydi.

Ama, günbegün resim modelinden farklı olmaya başladı ve kadın sanki bir idealmiş gibi arıyordu onu. Duvardaki abartılı ve soylu yüzün soluk kesen düşlerinde bir yazgısı vardı, kendininkinden farklı... Şeylerin düzeneğinin tam ortasında bulmuştu kendini ve erişilmez bir yüzey olarak kalmıştı portresi, yalnızlığının o yüce göstergesi – Lucrecia Neves farkında olmadan fotoğrafçı onun öyküsünü gelecek kuşaklara aktarmıştı.

10

TARLADAKİ MISIR

Son iş gezilerinden birinde Mateus, karısını pazar sokağında bırakmak yerine, deniz havasının yüzüne renk vereceğini umarak adada bir ev tuttu.

Beklenmedik bir fırtınanın öfkelerle, köpüklerle şişirdiği dalgaları yenmek için tekne bir o yana, bir bu yana sallanıyordu.

Deniz tutmasından sararmış, bir türlü görünmek bilmeyen karayı uzaktan seçmeye çalışan Lucrecia gözlerini kısmış bakıyordu. Karaya iner inmez ayaklarının kuma gömülmesinden çok hoşlandı. Çok geçmeden hizmetçiyle ve bir hamalla birlikte küçük kıyı kentinin merkezine vardı. İki tekerlekli arabaya binmeden önce, Mateus'un gözünde bir deri bir kemik kalmış karısının sağlığı için bir güvence demek olan Doktor Lucas'ın tabelasına gözü ilişti Lucrecia'nın.

Arabaya binerken gerektiğinde doktoru bulacağı evin yerini kafasına iyice yerleştirdi. Yüreğinde yalnızca güven duygusu uyandırmak yerine, neredeyse hiç tanımadığı bir gücün anısı canlanıyor ve yüreği hızla çarpıyordu – hareket etmesini söyledi arabacıya.

Kestirme yolda kesik adımlarla sekerek yol alan atlar çok geçmeden kafalarını dikip koşmaya başladılar –

genç kadın uçarcasına gittiklerini görmek istiyordu. Bu isteğe kendini kaptırmıştı, şapkasını çıkardı, saçlarını rüzgârın savurmasına bıraktı. Bu hareketiyle söylemek istediği şeye, yalnızca, ağaçların arasında ilerleyen atlar tanık oldu.

Rutubetten siyah beyaz lekelerle çizgileri belirginleştiren tahta kulübeye geldi. Çevredeki yapraklar durmadan esen rüzgârın savurduklarıyla karışarak hafifçe bozulmuştu: Lucrecia tuzlu havayı içine çekti, bir derenin akışı kadar serin ve hızlı bir gerçekliğe aitmiş gibi görünen her şeyi sakınımlı kokluyordu – bütün bunlar São Geraldo'nun gelişmesinden önceki sessiz zamanları anımsatıyordu ona. Kumlu toprağın üzerine kurulmuş hafif bir ev. Birkaç gün sonra, o da yeni görünüme ayak uydurmaya başladı, beyaz teni, siyah kirpikleriyle o da her şey gibi yarı gölgeli uyandığını fark etti. Küçük oturma odasında, bir pencereden ötekine konup duruyordu bir serçe. Lucrecia Correia giderek daha şaşkın, küçücük evinde rahatça dolaşamıyordu bile: Her şey o kadar yalındı ki, uyum sağlamakta zorlanıyordu.

İlk bahaneyi peynirin kaybolmasına buldu, hizmetçiyle tartışmış, işine son vermişti. Ve işte yine – eski sıkıntılarıyla baş başa kalmıştı – her odun çatırtısına kulak kabartıyor, bahçedeki güllerle ilgileniyor, ufak tefek alışverişler yapıyor, ani minnet çığlıkları atıyordu. Geceleyin topladığı güller odayı ışıl ışıl aydınlatıyor, genç kadının uyumasına engel oluyorlardı. Uzaktaki kumsaldan gelen su sesleri onu da alıp götürmek istiyordu, kurbağa sesleri öyle yakından izliyordu ki onu. Sabahleyin, bütün gece at koşturmuş gibi sapsarı uyanıyor, yalınayak koşup kumlu bahçeye bakan kapıyı açıyordu. Yeni güller açılmıştı.

Deniz uzaktaydı, ama öğleden sonra esen tuzlu deniz rüzgârında güller kavruluyordu.

Ana'nın şalı omzunda kapının önüne otururdu. Gece yaklaştıkça her şey uzaklarda kalıyor gibiydi, giden bir daha dönmemecesine giderdi, dallar kökten kararır, ağaçsız kumsallar bembeyaz ortaya çıkardı. Uçsuz bucaksız bir yerdi burası. Bir olay olursa çanlar çalmış gibi çınlardı etrafta. Kadın sevinmekten bile çekiniyordu, yalnızca korku aracılığıyla tanıdığı bu adımları atıp atmamakta kararsızdı. Sandalyesini eve alıyor, kapıyı kapatıp masanın üzerindeki lambayı yakıyordu. Dışarıda olan her şey evin içindeydi.

Atlarla çevrili evle birlikte uyanacakmış gibi kulağı kirişte uyuyordu. Ve bu, sanki birinin toprağa verildiğinden sonraki ilk gecenin uykusu gibiydi. Ana'nın günün birinde başına gelen de bu değil miydi? Saatin tik tak sesleri, her şey kendi yüzeyinde asılı gibi askıda kalıyordu. Bu ses her nesneye kesin bir yalnızlık veriyordu. Masanın üzerindeki yumurta ovaldı. Pencerenin çevresi dört köşeydi ve sabahleyin kapının eşiğinde oturan kadının biçimi ışıkta karanlıktı.

Ya sivrisinekler! Güllü ev, uzun bacaklı sivrisinekleriyle havada utkuyla dikiliyordu. Olağanüstü iriydiler ve bu aşırılıklarından ötürü cansızlaşmışlardı, dokunmak kolaydı onlara. Bir bardak suya düşseler, hemen, boğulurlardı. Dirençsiz, kısa bir yaşamdı onlarınki. Kendininkilerden daha uzun bir yaşamöyküleri vardı sanki. Ve ne kadar işe yaramaz ne kadar ışıl ışıl olsalar da dünyayı yuvarlak yapan onlardı.

Kadın kente gitmek için yola çıktığında pencere çoktan örümcek tutmuştu.

Cephesi çini kaplı evler kıyı boyunca yükseliyor ve küçücük kent açık denizden bakan için tek çizgi halinde uzayıp gidiyordu. Denize bakmayan tarafta üst üste yığılmış şeyler sıcağa ve köleliğe dönüşüyordu, pencerelerde kadınlar pek sık görülmeyen bulutlara bakıyor ya da sandalları karaya bağlayan iskeleyi seyrediyorlardı.

Akşamleyin deniz kararır, iskele aydınlanırdı ve çatıların üstünden insanları gürültüleriyle uyandıran fişekler atılırdı. Gece yarısı sessizliği çöküp suyun çalkantısının tanıdık sesi duyuluncaya kadar sürüp giderdi bu gürültü.

O sırada deniz feneri dönmeye başlar belli aralıklarla, sabırla nesneleri karanlıklardan çıkarırdı. Ertesi sabah yükselen deniz iner, taptaze ve rüzgârlı bir gün doğardı. Ama giderek ada yeniden kurur, saat onda kupkuru bir kent olurdu – üzerinde, şaşkın şaşkın çevreyi seyreden karnı aç yolcuların bulunduğu iskele yanıp tutuşurdu: Sıcaktan kavrulmuş sokaklar kımıltısızdı.

Küçük kasabaya ayak basmış Lucrecia'nm gözüyle gördükleri bunlardı. Burası tam ona uygun bir dünyaydı.

Her yerde, kurulmakta olan bir kent vardır, bu iş için buradaydı o. Barın elektrik kabloları kırmızı parlak kâğıtla sarılmıştı ve yere çömelmiş yaşlı bir kadın merdivenleri yıkıyordu. Bir sütlü kahve, dedi Lucrecia, ciddi ve hoşnut.

Neredeyse akşam oluyordu, yürümekten yorgun, Doktor Lucas'ın muayenehanesinin kapısının açıldığını ve ağır ağır çıktığını gördü. Adam sakin, ama yaşlanmış göründü gözüne. Kadın aceleyle karşı kaldırıma geçti ve usulca gülümseyerek adamın karşısına dikildi.

Yarı karanlıkta kendi şaşkınlığını görmedi, ama boğuk bir sesle adının mırıldandığını duydu ve hemen kendini topladı, adıyla çağrılmış olmaktan gururluydu: São Geraldo'lu Lucrecia Neves.

Tıpkı kenar mahallede geziyorlarmış gibi kentin parkında yürüdüler. Doktor ona anıtları gösteriyordu... ve karısının şimdi bulunduğu sanatoryumu gösterdi uzaklarda, bu yüzden muayenehanesini adaya taşımak zorunda kalmıştı.

Lucrecia yanında yürüyordu, gücünü yitirmeye yüz tutan kent karanlıklara gömülüyordu, ama sonunda ışıklar yandı. Doktor bir paket bonbon aldı ona, Lucrecia endişeli karanlık gökyüzüne bakıyordu.

Mateus'tan, pazar sokağındaki evden söz etti ona, denizin tuz saldığı bu gecede, hiçbir şey kendi sonunu bulmuyordu; hafif bir yel sözcükleri getirip götürüyor ve sokak lambalarının su yüzeyinde biçimleri değişiyordu.

Gerçek anlamda çalışan her adam gibi sakindi Doktor Lucas. Göze batmamak bir alçakgönüllülük belirtisiydi, güçlü ve az konuşan biri olarak ne kendini gösteriyor, ne de saklıyordu. İşlemek istediği gömlekten söz etmenin hiç yeri değildi doktorla birlikteyken: Hep yanındaki erkeklere göre davranırdı.

Belki de güllü ev yalnızca bir başlangıçtı ve belki de bu gece başka bir düzeni tanıyacaktı... ve hiç zaman kaybetmeden her şeyi tanımak istiyordu, Doktor Lucas'ın yapabileceği şeyler konusunda kararsız olduğunu hissediyordu ve onu dikkatle incelerken gece karanlığının yardımına koşması gibi onun da kendine yardım edip etmeyeceğini kestirmeye çalışıyordu.

Ceketini giymesine yardım etti adam, bir an için geriye yaslanan Lucrecia'nın omzuna kolunu doladığı zaman... bu kola biraz olsun yaşama gücü verebilmiş miydi? Fark etmemiş miydi bunu? Yoksa kendi kuruntusu muydu bu? Kararsızlık içindeyken bir sokak lambasının sisli ışığı yandı, o an gecenin ortasında aydınlandı ve ne yapacağını bilemeden, büyük bir heyecana kapılmış genç kadın, düzensiz kaldırım taşları üzerinde ilerleyen arabayı ciddi bakışlarla izlerken derin derin soluk alıp veriyordu: Tekerlekler gıcırdıyor ve Doktor Lucas gün boyu yaptıklarını anlatıyordu, ama kadın ağzını büzerek sözünü kesti.

– Doktor Lucas, Doktor Lucas, çok çalışıyorsunuz, dedi ve giysilerine dokunmak için bu fırsattan yararlandı.

Yorgun ve titrek gözleriyle doktor dalga geçiyordu onunla...

– Ah, diye mırıldandı kadın.

– Ne oldu?

– Şu yıldız, dedi, duygularını anlatmaya çalışarak, yapmacık bir içtenlikle gözleri yaşlı. Yalanın büyüsüne kendini kaptırmış, ekledi: Arkamı döndüm ve yıldızı gördüm.

Bu kez karanlığın içinden ona baktı doktor.

Yüzü kızardı kadının. Doktor ona dokunmaktan kaçınarak, karanlık yol boyunca ilk andaki sertliğiyle ona yol gösterirken ısrarla ve anlayışla bakıyordu kadına.

Bir süre daha geçti, birbirlerine dokunmamak adımlarını aksatıyordu; birbirlerine dokunmamak, onları neredeyse uç bir noktaya götürüyordu. Lucrecia Neves Correia sanki sol elinde, çok ağır birşeyler taşıyormuş gibi, her şey değer kazandı: Alçak bir dalın topuzunu bozmasına ramak kalmışken canı acımış gibi haykırdı.

– Böyle güzel bir gecede bile çalışmak zorundayım, biliyor musunuz, dedi, güçlü ve duyulur bir sesle – kendine pek uyan ağırbaşlı tavrıyla karanlığın içinden hâlâ genç kadına bakıyordu...

– ... olamaz, diye bağırdı kesik kesik, mutlulukla dolu yüreği adamın söylediklerinden bir an bile kuşkuya düşmeden aydınlandı. Bu kadar çalışmak mümkün değil, diye ekledi, safça.

– Tam anlamadınız mı yoksa, diye sordu doktor, buyurgan bir ses tonuyla.

Ortaya attığı şeyin sorumluluğunu mu almak istiyordu, yoksa suçlu gibi bir havası mı vardı? Ağzı aralık boyun eğmişti kadın.

– İşte geldik – pas tutmuş menteşeleriyle kapı aralandı ve adam gülümsedi – gezmek iyi geldi mi size, diye sordu başka bir tonda.

– Evet doktor.

Doktor kızgın mıydı? Kurbağaların boğuk vıraklamaları duyuluyordu.

– Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum doktor, dedi biraz yersiz bir şiddetle, büyük bir çaba içinde, saçları uçuşuyordu.

– Bana teşekkür etmeyin, diye yanıtladı pürüzlü bir sesle.

Canı sıkılmış gibiydi.

– Evet, doktor, dedi.

Denizin yakınlığıyla son derece aydınlanmış karanlıkta, kadına, merakla, neredeyse eğlenircesine – hatta gülümseyerek bakıyordu:

– Haydi, iyi geceler, gidin dinlenin artık.

Lucrecia'nın da elini uzatacağını sanarak elini uzattı, istemeden koluna dokundu – kadın sarardı: İyi geceler, dedi, yapraklara basarak uzaklaştı adam.

Etrafa dağılmış kurbağalar yüzünden, kapının hemen arkasında durakladı. Ceketinin yakasıyla yüzünü korıyarak öksürdü. Ayağıyla çöpleri iteledi.

Sonra eve girdi ve ışığı yaktı. İçeride her şey hafif ve şişirilmiş gibiydi. Yatak, masa, gece lambası. Hiçbir şeye dokunulmazdı – ince bacakları rüzgâra duyarlı. Niçin yaklaşmıyor bana, niçin dokunmuyor? Hiçbir şey gelmiyordu elinden, esnedi, soğuğa dayanıksızdı.

Sonra giysisini değiştirdi, yattı. Isınınca kanında tatlı bir sevinç dolaşmaya başladı, düşleri yeniden keskinleşmiş, tırnakları sertleşmişti; yüreği küçük, sert vuruşlarla küt küt atıyordu. Hiçbir erkeğin hoşlanmayacağı

büyük bir yorgunluğa bıraktı kendini. Yorgunluk, pişmanlık ve korku, o sessizlikte deniz fenerinin yarattığı uykusuzluk.

Âşık olmanın sırası değildi, bu çok kanlı bir gerçek olurdu, fareler – deniz fenerinin ışığı üstünden geçti, kösnüllüğün bilinmeyen yüzünü aydınlattı. Karanlıktaki fosforlu ışıkta ışıl ışıl donup kalmış balo salonları gözünün önüne geliyordu ve dans edenler durdular, korku içindeydiler, durmamacasına yinelenen gerçeklik ve zevk – kadın solgun, geriledi, ah, dedi şaşkınlıkla.

Ama, deniz fenerinin ışığıyla bir aydınlanıp bir kararan ruhunun, duygularının denetimini bıraktı; Doktor Lucas'ın daha sert davrandığı, kendininse daha ağırdan aldığı bir konuşma tasarladı kafasında; erkeğin gücünü kırmayı amaçlayan bir dans esnasında, zaman kazanmak için soru yağmuruna tutuyordu onu: Büyük evleri sever misiniz? Bana inanıyor musunuz? Ölmek üzere olsam, kurtarır mıydınız beni? Başka dil biliyor musunuz? Bu çok güzel! Ve çabuk çabuk kendi şeylerini gösterecekti ona: Bu benim gelip geçici evim, bu kent São Geraldo'ya çok benziyor! İşte benim pencerem.

Bütün çekingenliği utangaç olmasından değildi, güzelliğindendi, korkudandı – ve kurbağalara dönüyordu yüzünü kadın.

Ama, birdenbire daha çekingen, daha sert, gördüklerini daha iyi seçmek için örtüyü düzeltti: Hayatımı veririm sana, verecek başka şeyim yok. O sırada Doktor Lucas'ın yüzündeki ifadeyi bilemeden, bağırmaya başladı: Hayatından daha az şey istiyorum, seni istiyorum, seni! Ve kadın acıyla, utana sıkıla yanıt verdi: Aşkta, asla azla yetinmemeli, canım.

Gecenin en gergin ânını geride bıraktıktan sonra, geriye hafif bir ıslaklık kaldı, dalgalar ağır ağır gidip geliyordu. Kadın uykuya daldı ve Doktor Lucas üzgün bir yüzle, biraz da gülünç mırıldandı: Sen özgür olmayı

bilmiyorsun. Kadın yanıtladı: Ah, yapamıyorum, bunu! Ve kendini özgür hissetti, uyumuş olsa da.

Ertesi gün muayenehanenin önünde doktoru bekliyordu.

Adam onu görünce, anahtarı elinde, dudakları sımsıkı kapalı durdu. Memnun olmamıştı.

Ama ona bakıyordu kadın, sabırlı ve ezik – akşam olmak üzereydi.

Lucas tek söz etmeden kapıyı kapattı ve birlikte çıktılar. Gölgelerle uzayıp giden küçük kentte yürüdüler. Arada bir kadın öne geçiyor, Doktor Lucas duruyordu. Parkta yorgun yürürken, çarçabuk bir bakışla onu gözlemlemeyi sürdürerek yoluna devam ediyor, sendeliyor, düşmemek için taştan kartalların çıkıntıları üzerinde parmaklarını gezdirerek destek alıyordu... Doktor sessiz bakıyordu. Oysa Lucrecia çetin bir direnmeyle, konuşmanın tek olası biçimiyle anlaşmayı deneyerek kendini gösteriyordu. Adam, giderek daha ciddi, yanında yürüyor, kadın sessiz, ısrar ediyordu; önünde dört dönüp yeryüzünde onunla bir eş oluşturabilmek için sabırla uğraşıp didiniyordu, yere yaklaşmış gibi görünen gökyüzüne bakarak.

Daha sonra, kent merkezinden uzaklaşırken kapalı bir ev gördüler. Kurumuş sarmaşık, duvardan yukarı çıkıyordu, tozlu panjurlar kapalıydı. Balkonun yanında kırık bir testi. Lucas yoluna devam etmek, o da terk edilmiş evde birşeyler göstermek istiyordu; ama bilmiyordu, kendi bilgisizliğiyle övünmekte ısrar ediyordu – ölü yaprak örtüsü adım seslerini boğuyordu. Tahta kapıyı itmeye yeltendi. Ama Lucas gitmek istemiyordu, durdu. Korkmayın, dedi, koruyucu bir bakışla, yalnızca sessiz sakin bir ev bu. Duvarda bir çatlak vardı. Evin korkutucu olması bundan mıydı?

Yürümeye devam ettiler. Adam kendisini karısına bağlı hissederken, Lucrecia adamın etrafında fır dönü-

yordu ve adam anladıkça daha içine kapanır oluyordu. Adamın tepesi attığında kendisini başından savmaya can attığını iyi biliyordu kadın. Ama sonuna kadar onu tatlılıkla yola getirmekten yanaydı, havayı yatıştıracak en ufak bir esinti olmadan tozlu yolda yıllardan beri yürüyorlarmış gibi bir izlenimle olacağa boyun eğme tehlikesiyle karşı karşıyaydı hem de. Yorulmuştu kadın. Sınırlarını pek ölçemedikleri kısa ve beklenmedik bir ilişki başladı aralarında: Lucas dayanılmaz bir tatlılıkla bir sigara alıyor, kadın onun elinden çakmağı kapıyor, Lucas karşı koyma isteğini bastırıyor, küçük alevi yakıp zaferini kutluyor, öteki yenik ve giderek daha asık suratlı: Kadın çakmağı geri verdi, birlikte yola çıktılar.

Bir gece, otlaktaki kulübeyi anımsatan bir tepenin üzerinde, şafak vakti vitraylardaki en koyu renk tonunu alıncaya kadar kaldılar; adamın yüzü karanlıktı.

İşte o zaman Lucas korkmaya başladı. Deniz fenerinin ışık demeti yüzlerini yalayıp geçtiğinde iki tanımadık yüz ortaya çıkıyordu. Bilinmeyen bir Lucrecia Neves, huzur içinde, kendi yüzeyinde yoğunlaşmış olarak. Arada sırada sanki sinek konmuş gibi yüzünü çabucak buruşturuyordu. O zaman sabırla tetiklerini sallıyordu. Bilinmeyen bir adam, endişeyle çevresine bakınan, kestane ağacının gövdesine elini dayayan... Lucrecia da elini kestane ağacının gövdesine koydu. Arkalarında ağaç, dokunabiliyordu ona Lucrecia. Dolaylı bir dünya.

Şeyleri gösteren bu harekete gereksinim duymasının nedenine gelince, bu özel dokunmayla, seven kişi kendindeki bilinmeyeni ortaya çıkarmak istiyordu – adamın dokunduğu ağaç gövdesine dokunduğunda tamtamına bu hareketi yapıyordu kadın – evin bir eşyasına bakıp kenti tanımayı istemek gibi bir şeydi bu: Çekingen, yalnızca elinin eriştiği yerdekine dokunabilen kadın. İlk kez hem kendinden yola çıkmayı, hem de o zamana kadar kendini aşamadığı ve kendini sevmeye kal-

kışmadığı için bireyselliğinin küçücük bir parçasının aşırı değer kazanmasından yola çıkmayı deniyordu. Ama şimdi, son derece çaba göstererek yalnız kalmayı deniyordu. Bir erkekle yalnız kalmak: Son derece çaba göstererek, o erkeği seviyordu.

Sonra, gün ağarırken kestirme yoldan eve döndü. Güllü evi şafak vakti hiç görmemişti. O saatte çok dayanıksız, az özeldi. Ve çok da yüzeyseldi. Köşe bucak gözle görülebiliyordu.

O dönemde, her şey zaten olağanüstü bir görünümdeydi. Güz gelmişti ve pencerelerde örümcek ağları parıldıyordu. Kolayca aşılmasına karşın, mesafeler çok uzaktı. Kadın ufuk çizgisinde yaşıyor sanıyordu kendini. Her şeye boşu boşuna dokunabildiği şu garip dünyada her küçük şeyi kendi ışığıyla buradan görüyordu. Evlerin içinde horozlar ötüyordu. Sabahlar, insana pabucunu uzaklara fırlatma ve onu yakalamak için havlayarak koşan köpeği görme isteği uyandırıyordu. Tanı av zamanıydı.

Bir de plajdaki bambu ağaçlarının arasında başıboş gezen kasvetli köpekler.

Lucas çalışırken, Lucrecia durmadan geziyordu. Küçük pırıltılarla, siyah çizgilerle bezenmiş kırlar – ve inek... Gözünün biriyle bir yandaki enginliklere, ötekiyle ters yandaki enginliklere bakan inek – karşıdan bakmak daha basitti, ama inek yapamazdı bunu. Lucrecia Neves Correia, kelebekler ve inek. Büyükçe bir kayanın üzerinde oturmuş, karıncaları inceliyordu: Kapkaraydılar. Ve bir de bulut.

Kadının kafası kırlarla meşguldü. Düşüncenin ulaşamadığı tek şey vardı ve bir at görebilirdi bunu ancak – bu, şeylerin en kolay adıydı. Mağaralar bile yeşildi... saklanacak bir karanlık köşe bile yoktu. Her şey yalnızlığı dışlıyordu – olgun sıtma ağacı yemişleri.

Ve sabahleyin pencereyi açınca, aydınlık ne denli ürkütücüydü. Bir yerlerde kütük yığınları yakılıyor, dumanlar tütüyordu. Arılar. Plajda, Lucrecia Neves'in teni dalgaların ışığında sapsarı kesiliyordu. O zaman kadın aksırıyordu. Var olmanın başka biçimi yoktu.

Issız ovada gezinmeye karar verdi o gün öğleden sonra. Şu sessizlik. Umudun yerini korku aldı. Yalnızlığını bile tutamadı elinde... çünkü mısır vardı buralarda, yalnızlığını engelleyenin ne olduğunu aradı gözleriyle – uzaklarda ağır başaklar sallanıyordu: Tarlalardaki mısır en derinlerdeki yaşamıydı. Tarlalar sessiz sedasız uzayıp gidiyordu, oralarda başka bir yaşam vardı.

"Bu devirde ekilmemiş topraklar bulmak, bu da ne!", bu topraklara bakarken ruhu hâlâ özgürdü, ama bir düşünce kafasını kurcalıyordu: Burada, ben büyük bir kent kurabilirim.

İşin aslına bakılırsa, yer uygundu, bir de otlar ve mısır kökleri sökülse toprak hazır demekti. Oysa başka bir yaşamda, biraz çaba gösterse, evler kurar, köprüler dikerdi, dev gibi fabrikalar yapabilirdi. Belki de São Geraldo koyardı kentin adını. Önce sabırla kenar mahalleden işe başlar, bir kez bile ilgisini eksik etmezdi üstünden – tanıya tanıya şeylerin gerçek adlarını iyice öğrenerek, ta bulunduğu noktaya gelinceye dek çalışırdı.

Alacakaranlıkta güneş sararıyordu. Rüzgâr düşsel kentler üstünde daha güçlü esiyor, başakları karanlıklara gömerek baş aşağı döndürüyordu. Yağmur yağacak galiba, diye düşündü, dönmekte acele ederek, bu sırada Doktor Lucas'la karşılaşabilirdi belki – ama adımlarından daha hızlı koşuyordu rüzgâr, eteklerini havaya kaldırıyor, saçlarını yüzüne savurup topuzunu bozuyordu, mısırların olgunlaşması yetmemişti ona.

Yeniden görmek istemişti Lucas'ı – o akşam ona bakarken adamın artık karşı koyamadığını düşünmeye

başladı. Tanı bir dakika: Karanlıkta ve rüzgârda, şu hayvansı surat neden tutkuyu tanımasın?

Ama bu duygunun adı, tutku muydu, acıma mı? Çünkü karanlıkta onu tıpkı bir hayvan gibi görüyordu – kırlara yayılan, geviş getiren, yolunun üstündeki yaprakları kemiren bir kafaydı bu – ve geceleyin rüzgârda artık esmeyen– boş, güçlü, hayvanlar kralı – hem de karanlıklarda yaşayan bir kafa.

Yalnız kalmaktan kaynaklanan bir erken bunama mıydı bu? Hayvanlar kralı. Bir bulantının eşiğinde, sırtını dönüp çekip gitmek istedi, hiçbir çekiciliği olmayan bu çıplaklık karşısında sözcüklerin umut verici karmaşıklığını yeğliyordu şu hastane ve savaş gerçeğine. Hiçbir zaman böylesine sırtını dönmemişti duvara.

Tiksintiyle çevirdi gözlerini: Onu sevmiyordu bile, ağaçların arasından rüzgâr esiyordu. Ama çok geçmeden, yorgunluktan, kendini tutamadı, ağırlaştı: Tam bu adama göre bir kadın. Kaba saba, güçlü, sabırlı – ödül beklemeyen, yazgısına boyun eğen, bu hayvan kafasına uygun bir kadın ve öteki hayvan, yani dişi, kan ter içinde, elinden geldiğince karşı koyabilen, devam etmek ya da durmak emrini hiç meraklanmadan bekleyen bir dişi. Hayvanın kafasının yanında duran kafasını, ancak geceleyin, kaldırmak üzere ikisi birden karanlıkta, sessizce geviş getiriyorlar, karanlık zaferlerini birlikte kutluyorlar.

Belki de Tanrıya ait olmak dedikleri buydu. Çünkü, derler ki, erkek alın teriyle çalışacak, kadınlar acı çekerek döl verecek. Kadının erkeği sevmesi diye bir şey yok, ne var bunda gurur duyacak. Yüz yüze dimdik, saklısı gizlisi olmadan, cinsiyeti belirsiz, var olmanın kasvetli coşkusuna kendini bırakarak.

Ama yine de bu kadının tuhaf yanıtı değişmedi: Kentte yaşamayı yeğlerim. Şeylere değil de bir erkeğe ait olma fırsatına tutunmaktan başka çaresi yoktu. Doğ-

rusu, bir teklif gelmemişti ondan, üstüne üstlük kendini karanlıkta ifade eden bir kafası vardı. Bir köprü konusundaki her görüşü, bir demiryolu konusundaki her düşünceyi somut kılabiliyorlardı. Ama, her biri ilk adımı ötekinden bekliyordu; vermenin ve kabul etmenin en üst noktasıydı bu; anlaşılmaya hiç bu kadar gereksinim duyulmamıştı. Ancak bu ölüm kalım ânı kaçınılmazdı, böyle gelmiş böyle gidecekti.

Ertesi akşam – kadın muayenehanenin kapısında beklerken, ikisi de uykusuzdu – Lucas böyle bir şeyin olanaksızlığından söz etti sonunda.

Lucrecia onun ne kastettiğini anlamazlıktan geldi ve o, bu yapmacık saflığını görünce kızdı. Kadın ağlamaya başladı, önce hafifçe – hatta Lucas'ın tutumundan şaşırmış bile göründü – sanki ölünceye kadar unutmayacağı bir yara almış, sanki her şey sonsuza dek berbat olmuştu; hatta ikisi de bu 'her şey'in tam olarak ne olduğunu bilmiyor gibiydiler, kadın, "Doktor Lucas, bu ne korkunç şey!" diyerek duraklıyor ve kendini sonsuza dek sürecek bir yara almış gibi görüyordu, hıçkırıklarla kesilen sözcüklerle, gözyaşlarıyla kesilmiş bir sesle, durmadan söyleniyordu. Adam hoyratça bakıyordu ona, ağzında lafları geveleyerek ağlamasını seyrediyordu, kadın saf, tertemiz görünüyordu. Bir doktor gibi ciddi: Sakinleşin artık, dedi. Gözyaşları durdu hemen. Gözlerini kuruladı, burnunu sildi.

Gözleri yaşlı olmadan, görünüşü korkutucuydu. Dudakları aşırı boyalıydı. Karanlıkta kalan yüzü, adsız, tiksindirici, gerçekdışıydı. Doktor, şaşkın bakışlarla, gözünün önündeki bu yüz biçimini almış gerçeklik karşısında suskunluğunu sürdürdü. Onu nasıl yaralamış olduğunu bilmek istedi, ama o an için hiçbir önemi yoktu bunun. Onun çıplak yüzünü gördüğü zaman, çok hırpalandığını anladı hemen. Aynı anda kadının belli bir olaydan şikâyet etmediğini de anlayıverdi. Bu kadar ke-

sin, ciddi ve suçlayıcı tavrından bile şikâyetçi değildi. Tam isabet ettirmişti adam.

Lucrecia, o sırada, karanlıkta kaybolmuş gibiydi, göremiyordu onu; hatta kuru ve boş bir sesle söze başladığı zaman kiminle konuştuğunu bile bilmiyordu:

– Ne hata ettim bilmiyorum, ama özür diliyorum – deniz fenerinin ışığı onları öylesine hızlı aydınlattı ki birbirlerini göremediler bile – 'bir yıldız' ya da 'bir derya' olamadığım için senden beni bağışlamanı istiyorum, dedi alaycı bir tonda, ya da kendini kolayca verebilen biri olmadığım için beni bağışla, dedi yüzü kızararak. Kendimi vermeyi bilemediğim için, hatta kendi kendime bile bunu yapamadığım için beni bağışlamanı istiyorum senden – bugüne dek benden yardım istendi yalnızca – ama asla, ben, ben... – bu biçimde kendimi vermek için, gerekirse canımı bile veririm – ama bir kez daha söylüyorum, beni bağışla Lucrecia; yaşamımı gözden çıkarmayı bilmiyorum.

Böylesine uzun, böylesine kendini küçük düşüren bir konuşma daha yapmamıştı ömründe. Çok zor konuşmuştu ve şimdi karanlığa sığınıyordu. Lucrecia'nın, yalnızca küçük bir hareket yapmasını istediğini ondan daha iyi biliyordu. Belki yalnızca bir duygu bekliyordu ondan, fazla bir şey değil; böylesine ufak bir şey istemesinden korktu bir an. Bir türlü canı çıkmayan bu zayıf yaratığın yanında korkmak da ne demek: Gücü tükeniyor, kendisi ölüyordu şimdi, ne berbat durum. Karanlıkta ellerine baktı. İri, kemikli parmaklar, geniş bir avuç bekliyordu. Duyarlılığı yalnızca damarlarında kalmış. Benden ne istiyor acaba? Gücünü ortaya koyan bu ellere bakarken kendi kendini sorguluyordu, ne istiyor benden? Gecenin özgür gibi görünen havası kadar dayanılmazdı sertliği. Yakasını gevşetti, boynunu havaya uzattı. Ağaçların arasından serin bir yel esiyordu, yalnızca sözcükleri anlamaya alışkındı adam. Oysa şimdi

söze dökülmeyen şeyler de, dört köşe eller, durmayan adımlar gibi anlamlıydı, yürek bile dillenmişti, güç denen buydu demek.

İşte onu kente götüren ara yollar – aklındaki Lucrecia Neves değildi. Gecenin nemini zar zor hissediyor, yürüyordu ağır ağır, gelecek hakkında hiçbir şey bilmeden.

Ve Lucrecia yanında... Görünüşte işe yaramaz, ama savaştaki gibi hiç durmadan çalışıyordu. Kendine de acımıyordu, Lucrecia'ya da. Sakindi, güçlüydü. Çünkü erkekti o – nasıl geçtiği bilinmeyen geceleri ve işi dışında onu kısaca tanımaya yeterdi bu – ağır, içten bir adam ve kendine acımazdı hiç. Hiç yararı olmamıştı bunun da. Zayıf biri olduğunu düşünmek işin kolayıydı. Ama hayır, güçlüydü o. Nerede hata yaptığını kendi kendine sorarken, Lucrecia'nın kafasını karıştırmasına neden olmuştu. Hiç ceza almamış gibi büyümüştü kadın.

Bireysel bir yaşam? Tehlike, her bireyin asırlardan beri çalışmakta olmasından kaynaklanıyordu.

Kendinden önceki pek çok kuşak bir koloniden kovulmuş ve yalnızlığa mahkûm edilmişti. Ve eğer erkek kadının kendisine sağlayacağı özsaygıdan kolay kolay vazgeçebilseydi, bilinci – bilinçten çok anıları – onu, en azından, yalnız yaşama sevincini görmezlikten gelmeye zorladığı için vazgeçerdi. Ama artık kendini koruması söz konusu bile değildi. En az kendisi oluncaya kadar kendini kaybetmesi söz konusuydu, bu yürek çarptıran noktada Lucrecia Neves uyandırmıştı onu – ve sonunda, gururunu saklamak için isimsiz biri olmasına gerek kalmayacaktı, sonra kimbilir, belki iyi bir hekim olmaya da gerek kalmazdı – çünkü bu en az kendisi olma durumu, şu andan başlayarak... ne tehlike! Doktor bir tavır koymuş olmak için öksürdü. Görenler belki yeni gülme biçimine sataşırlardı... Başına gelebilecekleri dü-

şünürken kendine hiç acımadan titredi. Kurbağalar bağırıp duruyorlardı, mendiliyle ağzını sildi.

Lucrecia hakkında tam olarak ne düşünmeli, sanatoryumda nakış işlerken kırmızı iplik isteyen ve umutla başını kaldırıp kocasının gelmesini bekleyen bir kadın hakkında ne düşünmeli? Ya Lucrecia'ya ne demeli? Küçücük bir anlam Lucrecia'nın tek yazgısı, en ufak bir coşku tek dayanağı olabilirdi. Gecenin havasını soluyan sert adam gibi, o da ölümün ötesine geçip yücelmiş ruhlardan biriydi.

Ya Lucrecia'nın yaşamı, gerçek bir yaşam mıydı? Yitik bir yaşam, kayalıkların üstünden kudurup köpüren dalgalar, çiçeklerin ölümcül kokusu – ve bütün bunlarda hoş bir kötülük vardı; kayalıklar yine dalgalarla örtülü, Lucrecia'nın saflığında da bir kötülük yok değil; uzaklardan, tepeden esen rüzgârı bekleyen Lucrecia tatlı baş dönmesiyle, gül kokulu soluğuyla, hemen kırılıverecek boynuyla – çocuk, ama tükenmiş bir çocuk, asırlardır bekliyor, sonunda adam kayalıkların üstünden dalgaların çağrısına yanıt versin, gecenin en yüksek noktasına merdiven dikerek haykırsın, uzun kükremelerle bu dünyanın güzelliğine ve yitikliğine yanıt versin. Esintisiz gecelerde gümüş rengi çiçeklerin nasıl zalim ve acımasız olduklarını görmeyen kim?

Yolun ortasında duran adamın bakışı sakınımlı gerilere gidiyor, genç kadın dalların arasında son derece dikkatli, iki büklüm, sıçramaya hazır bekliyor – yanıt vermek istiyor, ama kendini çağıran Lucrecia'ya değil – çabucak öne geçmiş, geride bırakmıştı kadını, konuşsaydı; bir sokağın sessizliğinde çarpan bir panjura, yansıma yapan bir aynaya, bugün bile yanıtsız bıraktığımız her şeye yanıt vermiş olacaktı.

Küçük bir esinti az kalsın uyandırıyordu onu. Lucas şaşkın yüzünün önünde dönüp duran iri ellere, değişimi öneren o saf ellere bakarken şaşırdı – biraz da deh-

şetle, gözünü dikmiş bakıyordu onlara; kendisi olmaya yeten şeye indirgenmiş olarak, bir zafer ve acı çığlığı atmaya hazırdı, çünkü bu, bir erkeğin ilk kez sarhoş olmasıydı.

Sonra bir daha utanmayacaktı mucizelerden. Kokunun bile 'işte bu' dediği, bir elin biçiminin durmadan yinelediği o apaçık tehdit bitmişti artık... Yara almıştı sonunda, hem de ölümcül bir yara, ama huzurluydu.

Bütün yaşamı boyunca kendini kaybedeceği ânı beklemiş durmuştu. Islak yapraklarda ne pislik.

Yeniden durdu. Deniz fenerinin ışığı karanlık gökyüzünü yalıyordu. Lucrecia'nın donmuş gülümsemesi bulutlarda geziyordu... Tanrım, diye mırıldandı, üzgün. Yeniden düşünmeye başlamak için inatçı kafasının Tanrıyı düşünmesi gerekiyordu. Işıklı böcekler yanıp sönerek en azı beklediği yerde, küçük şeytanlar gibi çevresinde dönerek alaylı göz kırpıyorlardı.

Ama geri dönmedi. Kaskatı, zafer kazanmış, gücünü kanıtladığı kente doğru yoluna devam etti. Işıklara yaklaştıkça Lucrecia'yı daha çok yenilgiye uğratıyordu. Çünkü mendiliyle ağzını silen bu adam taştan yapılmıştı. Oysa Lucrecia Neves, hiç mi hiç dayanıklı değildi, bunu biliyordu Lucas. Lucrecia'nın yerine geçecek biri bulunabilirdi, oysa adam sonsuza dek sürüp gidecek şeydi. Değersiz, yoksul ve bir o kadar da inatçı. Aslında beş bin yaşam bile, kafasındaki ilk gerçek düşünce olan kusursuzluğa ulaşması için yeterli olmayacaktı. Hiç olmazsa, beş bin yaşamın işlevini başlatmıştı.

Ertesi gün doktor, kadının muayenehanesinin önünde bekleyip beklemediğini görmemek için işe gitmedi. Ama ani bir korkuyla, ani bir sevinçle – onu yine bekler buldu. Sıkılgan, hayvansı sabrıyla gülümseyerek ayakta duruyordu.

Uykuda gezer gibi yürümeye başladılar ve gece geç vakit tepeye gelince durdular; önce kadın konuştu:

– Neyse ki hiçbir şey olanaklı değil ve pabucunun ucuyla toprağı eşelemeye koyuldu. Çünkü seveceğim kişiye zarar vereceğime inanıyorum, dedi tatlı ve alçakgönüllü ve kendi karmaşık konuşma biçiminden çok farklı bu kasıntılı sözler, içinde bulundukları âna varıncaya kadar çok uzun yollar katetmişti.

– Hiç önemli değil bana vereceğiniz zarar, dedi kızgınlıkla.

Topraktaki sabo sesini hemen kesti kadın.

Allak bullak olmuştu, geriledi, sevgisini sunacağı adamı tanımadığını unutarak, bu adamın nasıl olup da tanımadığı bir kadına gönül verebileceğini sordu kendi kendine.

Kendini göstermenin en iyi yolunu ararken hiç zaman kaybetmeden ona yaşamından söz etmeyi geçirdi aklından – şaşkın olduğu için söyleyecek bir şey bulamıyor, tek süsü olan sahte incilerle oynayıp duruyordu. Zaman kaybetmemek için salondaki akşamları anımsadı... Bunları pek az düşünmesine karşın, ne anlama geldiğini pek fazla kavrayamadan, öylesine aklına gelmişti o geceler – sanki yaşamının tek gerçek yanı buymuş gibi! Şaşkınlıktan ve dikkatten gözleri fal taşı gibi açılmıştı, çok gerilerde kalmış bu gecelerin anısı belleğini kemiriyordu. Unutmak, onun sonsuzca saklama biçimiydi. Lucrecia Neves şaşkınlık içinde, bundan söz etmenin uygun olup olmayacağını soruyordu kendi kendine, günlerinin nasıl geçtiğinin ne önemi vardı? Hepsi unutulmuş bir şeyden yola çıkarak oluşmuş değil miydi? Yaptığı hareketle geç de olsa bir zekâ parıltısı ortaya koyarken onu tanıyabileceğini sandı. Aydınlıkta görme ânı gerilerde kalınca, deniz feneri kadını karanlıkta bırakıp tarlaları yalayıp geçti – boş geçen anları yeniden yaşayarak gerçeği bir kez daha tanımış olacaktı. Boş sözler söylemeyi bilmiyordu zaten.

Belki de anlamıştı. Doktor, bir an için ağzından kaçmış gibi São Geraldo'nun adını anmıştı, kadının tanıdığı şeyi kendisi de tanıyormuş gibi söz ediyordu kimi şeylerden... Ama bütün bunlar kadının yaşadığı dünyayı tanımadan Lucas'ın başına gelseydi ve söyleyebildiği sözcükler onun kendi dünyasına ait olsalardı... o zaman, her ikisi de farklı nedenlerle özgürlüğü kesinkes dışlamalarına karşın, bu gibi durumlarda kimbilir sonsuza dek sürecek kaç birliktelik kurulabilecekti.

Kadın, olacağa boyun eğmiş, yeniden toprağı eşelerken, konuşmak gereksiz geldi adama. Çünkü önündeki tepenin üzerinde, dingin bir aşk, tıpkı bir hareket gibi bilinmesi gereken her şeyi gösterir gibiydi. Onu sevdiği günden beri, ne zamandır peşinden koştuğu yazgısının işaretini bulmuştu; şeylerde saklı olduğu tahmin edilen şu eşsizlik, ölümün eşsizliği gibi: Tıpkı hareket gibi, aşk da çaresizliğe indirgenir, sevgiyle, aşkla dünyayı parmakla göstermek mümkün. Kendini kaybetmişti kadın.

– Dost kalalım, dedi adam, konuşmayı pek beceremeyen ve sonuçta af dilemek durumunda olan adam.

– Dost mu, diye mırıldandı şaşkınlıkla kadın, ama biz hiç dost olmadık ki – kendinden hoşnut soluklandı, biz düşmanız, sevgilim, hem sonsuza dek sürecek kadar düşman.

Doktor kadının katı tutumu karşısında acı çekiyordu. Önceki kuşaklar boş yere kaybolup gitmişti; kurumuş damarlarda kanın kendine yeni bir yol açmaya çalışması acı veriyordu, dayanabildiği kadar acı çekiyordu.

Ama Lucrecia sakin görünüyordu. Doktor ona baktı: Tatlı ve zalimdi. Duygularını dışa vuran masum bir gülümseme köpekdişlerini ortaya çıkarıyordu. Ve adam ömründe ilk kez tutkunun ve sabrın yüzünü gördüğünü sandı. Nasıl bu kadar kötü olabilir, diye geçirdi aklından tiksinerek. Ama kadının neşeli durumu karşı-

sında, delinin biri bu, diye düşündü, korkuyla tüyleri diken diken oldu: Bir noktada kendini kaybedecek kadar cesareti vardı kadının. Bir gün Lucrecia, bazen birinin ensesine bakarken öfkeden köpürürüm demişti.

Bu sivri ve mutlu dişlere baktığı sırada anımsadıklarıyla kaşlarını çattı... hangi ahlaksız geçmişi gün ışığına çıkarmıştı? Çocuksu baştan çıkarıcılığıyla onu seyrederken, gözü kapalı bir özgürlük içinde tatlı tatlı iç geçirdi. Bu öylesine zengin bir özgürlüktü ki aşırılığı iyiliğe dönüştü hemen. Çıplaklığı örten bir kanat gibi bakışlarıyla sardı kadını – bir ölünün çıplak bedenini örttüğü zamanki gibi. Kadın fark etmedi bunları. Ama koruyucu melekler gibi adsız, kadının sevincine kol kanat germişti.

O gece Lucrecia onunla birlikte gitmeyi reddetti ve tepenin üzerinde yalnız başına kaldı.

Hava kararmıştı, nemli takımyıldızlar parıldıyordu. Bu görünümü almanın olanaklı olduğu tek noktada ayakta durmuş, yerle göğün karanlığına bakıyordu. Alabildiğine küresel, uyumlu ve iriydi dünya: yusyuvarlaktı. Dindar ya da yoldan çıkmış, bir anda ruhunun çırılçıplak olduğunu hissetti. Çıplak, ama gırtlağına kadar çamura batmış – ve işte, bu noktada dünya bir sıçrama tahtası oluyordu. Dünya yusyuvarlaktı.

Temizlenmek için omzuyla kulağını kaşıyordu. Ara sıra karanlıklara bir göz atıyordu. Nasıl sefildi bedeni! Nasıl yüce! Ve her şey nasıl da ölümlü! Yusyuvarlak dikilmiş ağaçlar. Yalayıp geçen rüzgâr. Dayanılmaz her şey. Ve o bütün bunlara tam destek veriyordu. Neden ama? Gördüğü her kimse tamtamına onun gördüğü gibiydi. Ne ayrıcalık!

Bir kuşun pençeleriyle tırmalanmış gibiydi küçük kadının yüzü – kuşkusuz bu onun aşk ifadesiydi. En ufak bir davranış özgürlüğüne bile sahip olmadığı bir âna ulaşmıştı. Akla gelmedik biçimde, sorumlusu oldu-

ğu herhangi bir seçim yapmadan hareket edeceği an işte bu andı. Hatta günah işlemeden edemediği bir sırada işlediği günahın günah sayılmadığını tarafsız ve adil bir gözle değerlendirdi. Hiç de ödlek biri değildi. Kartal pençeleriyle kendi yüzünü, izi hiç geçmeyecek kadar derin tırmalayan kendisiymiş gibi soğukkanlıydı. Kapkara kanadı yüzüne çarparken, kaçmadan önce – şeylerin parlamadan önceki güleçliği vardı yüzünde.

İnsanları sevmek, buydu demek, diye geçirdi aklından. Bu aşk hem aydınlık hem akıl almazdı. Hem iyi, hem iyilikti – ekmekle şarap gibi. Evet, evet kendini gerçekten kaybetmişti. Aslında, her şeyden önce kendini kaybetmenin gerekli olduğuna karar vermişti. Salonda gözünün önünde duran şeylere bakmaya çalışırken kendini nesnelerin eline bırakmaya cesaret edememişti: Düşmüştü, evet, ama korkmuştu ve tutunabildiği ilk dala sarılmıştı. Sonuna kadar düşmüş olsaydı, bu düşüşün, kendini yıldızlı gökyüzünün altında bulmakla sonlanacağını bilebilecek durumda mıydı acaba? Ve dünyanın yuvarlak olduğunu ve boşluğun dolu olduğunu görmek ve toprakta yetişen mısırın ruh demek olduğunu görmek vardı sonunda.

Bir lokomotif düdüğü kadar acı acı çalan gece gemisinin düdük sesi geldi denizden. Küçük kadın eğildi ve yok yere gülerken eskiden durduğu gibi öylece kalakaldı. Sonunda toprağı tanımış mıydı? Sabosunun ucuyla sert toprağı kazırken, toprak kesin bir yaşam ve ölüm yeriydi. İmgelemini çalıştıran şeylerden daha anlamlıydı bu.

Ertesi akşam onun yolunu gözleyen Lucas'dı ve Lucrecia gülümseyerek ağır ağır yürüdü ona doğru.

Lucas onun yüzünden korkmadı bir daha. Ve o an çıplak gözlerle baktılar birbirlerine; bu çıplaklıkta, hiç kuşkusuz, kral ve kraliçe olarak gördüler birbirlerini. Çok geçmeden ışıklarla delik deşik olmuş karanlık, iki-

sini yürürken kıskıvrak yakaladı. Bir söğüdün yanında bininci kez, ilk kez: Neden birbirimizi daha önce tanımadık, dedi, doktor, oysa birbirlerini önceden tanıyorlardı. Bir çalılığı tekmeleyerek geçerken bin kez, ilk kez bir törene imrenerek onunla ölmek istedi. Ah, aşk için ölmek, dedi sinsice, taştan kartala yaslanırken. Ona bakan, Lucas'ın gözüyle görürdü onu ve sonra taş kartalların koruması altında utangaç biri olarak anımsardı onu.

O sırada dağlara bakıyorlardı sessizce.

Olanaksız her şey uzaktaki dağların son biçimini almıştı. Lucas henüz silinmiş ufuk çizgisini gözleriyle ararken Lucrecia doğal bir tatlılıkla onu seyrediyordu. Görünürdeki kusurları örten kusursuzluğu arıyordu bu yüzde – maskesini indireceği bir nokta arıyordu. Kendisine bu kadar acı çektiren, bu kadar iyi olabilen bir yüzdü bu; sonuna kadar dayanma gücünü kendinde bulabilse keşke. Deniz fenerinin ilk ışıkları ara ara yüzünü aydınlatırken, tatlı ifadesini karanlıkta bırakıyordu. Demek ki onu yalnızca karanlıkta görebilecekti.

Her çizgi tek başına bir yargı tarafsızlığını ortaya koyuyordu. Bu çizgilerin hiçbirinde, Lucrecia Neves ona sunduğu sevgiyi bulamadı. Kısa bir süre sonra, neyi aradığını bilemeyecekti artık, bir yüzün sarhoşluğuna bırakmıştı kendini.

Ağzıyla burnu arasında adı bile olmayan bu deri parçasında, kapladığı uzamda değil, bencillik duygusunun kuşkuya yer vermeden sezinlediği bu yerden, onu neresinden sevdiğini ve neresinden vurabileceğini anladı. Adam isabet alınca buradan fışkıracak kanı gözünün önüne getirdi. Acı ve sevinçle ürperirken, bir canlının ancak güzelliğinden vurulabileceğini gördü. Kendisi de nakış makasıyla yaralanmıştı bir kez.

Olanaksız aşk sevinçle doldurdu içini, bir zamanlar şeylere ait olduğu gibi şimdi, bir erkeğe ait olan kadını can evinden yaralamış, dimdik, ağzı kulaklarına varmış,

bir bütün olarak duruyordu... Derisinde atlarınki gibi kocaman damarlar vardı sanki. Ve Lucas ona bakmak için geri dönünce dimdik, yapayalnız, tek toynaklılara özgü zarifliğiyle gördü onu. Sonra dokundular birbirlerine.

Sabahleyin, Lucrecia Correia kapıyı kapadı, çamurlu su birikintisinin üzerindeki tahta sıraya oturdu. Kuşlar suyun yüzünü yalayarak hızla uçuyorlardı. Denizden kirli teknenin hoş kokusu geliyordu. Ve bütün bu insanlar ışıkta, ellerinde paketlerle oturmuştu. Rüzgâr saçları savuruyor, kara görülmüyordu. Yaşlı bir adam yere tükürdü ve tükürdüğü tahta yerde pırıl pırıl bir ışık belirdi: Herkes aydınlıktan, başka bir yerlere bakıyordu. Lucrecia gözünü açamadı; açarsa, gün ışığı gözlerini kamaştıracak, kör bir göle dönüştürecekti her şeyi. Eşyaları dizlerinin üzerinde geminin ön tarafına oturmuştu.

11

KAÇAKLAR

Perseu yağmurdan kaçmak için istasyonun avlusuna sığınmış, bavulunu tahta sıraya koymuştu. Bir gün önce saçlarını kestirmişti. Daha da çıplak görünen yüzünde kulakları kafasından ayrıymış gibiydi, biraz kemikli yanakları ona sağlıklı bir zayıflık ve sakin bir hava veriyordu.

Lucrecia Neves'le çıktığı zamankinden çok değişmişti görüntüsü. Daha zayıf, daha az yakışıklıydı şimdi. Yumuşaklıktan kaynaklanmayan yumuşak başlı bir havası vardı. Giydiği dalgalı yağmurlukla kente yeni gelen bir yabancıya benziyordu.

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Henüz boş tren yolunun yağmurla gelen apayrı bir anlamı vardı.

Vakit geçirmek için radyoyu açtı, uzaklardaki fırtına yüzünden parazit yaptı – gürültünün arasından biraz müzik sesi geliyordu. Perseu ayakta durmuş, kafası bomboş, hiçbir şeyi anlamaya çalışmadan dinliyordu. Hoş bir müzik sözü onun için radyo kadar görüntülüydü. Müziğin gücünü hissediyordu, bu söz ve müzik rekabetinden zevk alıyordu. Müziği sevip sevmediği sorulsa tatlı tatlı gülümser: Sevmek mi, evet, seviyordu,

ama anlamıyordu, kapının çalındığını duymasıyla müzik dinlemesi aynıydı, farklı değildi.

Radyo çıtırdıyordu. Perseu küçük masadaki kâğıt bastıracağını okşarken huzur içinde ilgiyle dinliyordu. Yaşadığı âna tanıklık eden biri, müziğin ona acı verdiğini düşünebilirdi. Ama anlaşılması zor bu genç adam hiçbir şeyden gerçek anlamda etkilenmemiş, hiçbir şeyde iz bırakmamıştı. Belki de çağma ayak uyduramıyordu ve alabildiğine özgür olması, baskı altında yapabileceklerinin gerisinde bırakmıştı onu. Hiç ses çıkarmadan her şeyi oluruna bırakmıştı hep. Karanlık notaları anlamasa bile, bilinmeyenin çekiciliğiyle müziğe eşlik ederdi. Müzik bitince radyoyu kapadı. Küçük oluklardan sular damlıyor, istasyon şefinin dışarıda bıraktığı testi suyla doluyordu.

Perseu ayağa kalktı, bir an durdu. Yorgundu, sessizdi. Dudaklarının yanında iki hafif çizgi, yüzünün kırışmaya başladığını haber veriyordu. Yaşadığı çağa tam tamına ayak uyduramadığından – acı veriyordu bu ona – hem de duygularına yön vermeye alışık olmadığından, cam kâğıt bastıracağını okşarken derinleşmeye yüz tutan iki kırışıklığıyla, olduğu yerde kalakalmıştı: aklı uzaklarda, düşünceli, biraz yorgun. Baba da olmamıştı, oğul da değildi artık. Işıklı ve nötr bir noktada bulunuyordu. Ve kendi gerçeğini hiç kimseye aktaramayacaktı. Özellikle hiçbir kadına. Hatta, uyumunu ve bedeninin biçimini de kimseye veremeyecekti. Bir kadını rahatlatabilirdi. Ama o eşsiz huzurunu veremeyecekti hiçbir kadına.

İstasyon zili hareket saatini bildirdi. Perseu trene bindi, valizini sıranın altına itti. Tren sarsılınca, etrafına mutlulukla bakarken olduğu yerde sallandı.

Kent uzaklarda kalmıştı bile, kırlar gözükmüştü. Yağmur devam ediyordu, ıslanmış toprak ve kapkara ağaçlar üzgün gibiydiler. Tekerleklerin ve nemli rüzgâ-

rın uyku veren gürültüsünde, bu ikindi vakti, tren sakin sakin ilerliyordu. Perseu üşümemek için iki bardak Porto şarabı içmişti, çünkü sağlık sorunlarıyla kafayı bozmuştu. Damarlarındaki alkolle kendini biraz daha iyi hissetmişti, endişeliydi ama. Rahatsızlığını somut şeylere yansıtıyordu: Belli belirsiz bir hoşnutlukla kompartımandaki her eşyaya ilgiyle bakıyordu.

Kompartımanda ikindi vaktinin değişken ışığında, herkesin son derece belirgin bir yüzü vardı. Yüz de tıpkı isim gibidir, diye geçirdi aklından, keyifle ama endişeli. Düşünceleri tekerleklerin ritmiyle birlikte ilerliyordu. Olağanüstü bir düşüncenin Perseu'ye göre ancak biçimi önemliydi, içeriği değil ve bu durum onu heyecanlandırıyordu – yüz bir şey'dir, beden başka şey, vücuttaki şarapsa bambaşka bir şey. Ve durum böyleyken, bir trende yağmurluğuyla bir bütün olarak hissediyordu kendini.

Kalın yüz çizgileri olan bir köylü kızına takıldı gözü. Sanki bir çiçek diye düşündü, şaşkınlıkla. Yusyuvarlak gözleri vardı. Yalnız olduğu için bomboştu. Neşeli, düşünceli ya da ilgili olduğu söylenemezdi – yalnızca fiziksel bir etkinliği olan gözlerinin görüp görmediği tartışma götürürdü. Ama, seyrek kirpikli gözkapakları birbirine değiyor, gözleri havayı tatlı tatlı içine çekiyordu. Bir anda keyifle kızın gözlerini seyretmeye başladı Perseu. Soluk almakta zorlanan büyük bir burnun üzerine yerleşmişlerdi: Genç kız nezleliydi ve kalın dudakları aralıktı. Yüzünün tamamı dıştan ibaretti, koparılacak bir çiçek. İsteklendi adam. İki elinin arasına alacağı ve boş yere içtenlikle bakacağı bir baş – çok geçmeden, dikkatini bu taş yüzün üstünde toplamanın olanaksızlığıyla ellerinin arasında hissettiği bu yorucu nesneyle yalnız kalmaktan bıkıp başka şeyler düşünmeye başladı. Onu tanımanın zor olacağını düşündü, yalan söylerdi mutlaka – bu başa dokunursa yalanlara, düşlere kendini

bırakacak, 'ilginç' biri olup çıkacaktı, bir sürü isteyeni olduğunu, varlıklı bir ailesi olduğunu, Tanrıya şükür çok sağlıklı, hatta bakire olduğunu kimbilir nasıl anlatırdı – Perseu deneyimli biri olmanın işe yaradığını görürken, kendinden hoşnut gülümsedi, ona inanıyormuş gibi yaptığını, o yalan söylerken kendisinin kıza sarıldığını varsaydı – işin en hoş, en çekici yanı da buydu.

Bu arada kız da genç adamı delik deşik etmişti bakışlarıyla: Lekesiz, tertemiz yüz ifadesi hemen hemen hiç değişmeden, düşünceli bir havası vardı, ilginç biri olup çıkmıştı. Perseu bakışlarını çevirdi.

İlgi çekmek ayıptı ona göre. Ama olanlar olmuştu bir kere. Akıl almaz sakinliği, insanları, gözlerini kaldırıp ona bakmaya, hatta saygısızlık sayılabilecek tuhaf bir sorgulayıcı havayla bakışlarını dikip bakmaya iterdi. Hep rahatsız olurdu bundan. Ama, genellikle, tıpkı güne bakar gibi bilinçsizce bakarlardı kendisine. Gerçekten de, sessiz bir çift, sanki tek yolcu oymuş gibi, geçerken şöyle bir baktılar ona. Al yanaklı kadının hassas bir çenesi, küçücük gözleri vardı. Adam zayıf, şaşkın biriydi: Sinekkaydı tıraş olmuş, yeşilimsi bir teni, yeşil gözleri, kül rengi, biçimli elleri vardı.

– Öküzler.

Tren yağmurun altında isteksizce yol alıyordu.

– Alfredo ineklere bak, dedi, kadın, boğuk bir sesle.

Perseu, önce döşemenin tozlu bir köşesine, sonra siyah giysili bir kadının bavuluna dikti gözlerini – ağzı tükürüklü, yüreğindeki en büyük damar çatlamıştı, tanıdığı ilk tutku ve acıma duygusuydu bu onun.

Ah şu insanlar, diye düşündü, utanarak. Çayırlarda, yağmurdan ıslanmış inekler, sıcacık ve uyuşuktu. Şu insanlar, dedi. İçindeki duyarlılık onu insan yapan şeydi. Ve içsel yaşamını oluşturacaktı bu duyarlılığı.

İnsan olarak dünyaya bakmak istedi ve yağmurun altındaki çayırları, bir evin yıkık merdivenlerini gördü. Trendeki insanlar da ılıktı, buhar iyi geliyordu insana. Her şeye saf, güçlü ve kendinden emin bir gözle bakıyordu.

Siyah giysili, süslü püslü kadın bir yandan onu incelerken sigarasını içiyordu. Tuttuğunu koparan kadınlardan hoşlanmazdı Perseu. Ama güzel kokan ve gözünü kendine dikmiş bakan bir kadın görünce içinde bir sıcaklık hissetti.

Bu dimdik bakışlar karşısında sıkıldığını hissetti. Hem de saygısızca. Ama hayır.

O sırada, siyah giysili kadın dumanı havaya üflerken düşünüyordu: İşte, bir erkek. Çekiciydi. Ama onun için çok geçti artık. Bak, işte bir erkek, diye geçirdi aklından, sigarasını söndürürken, buluşunu bir meydan okuma olarak gördü – giderek büyüyen bir mesafeden – bir meydan okuma gibi ve kendi kendine uydurduğu küçük bir ayrılık sırasında herkese duyacağı bir sevecenlik duygusuyla.

Ama Perseu artık ona bakmıyordu, o sırada camdan karanlığı delip geçmekten başka düşüncesi yoktu. Hiçbir kadın, günün birinde bir dostuna sunabileceği dostluktan nasibini alamazdı. Kadını unutmuş, pencereden geceyi seyrediyordu dikkatle – yağmurluğunun içinde tedirgin, iriyarı, sessizdi. İnsan olmak onu gizlerin içine çekiyordu.

Siyah giysili kadınla istasyonun büfesinde oturdular. Kadın bir içki ısmarladı, sigarasını çıkardı. Hayır, teşekkürler, sigara içmiyordu adam. Bu söz üzerine kadın alaycı bir tavır takındı, rahatsız eden uzun bakışlarla süzüyordu adamı. İri gözlü kadınlardan hoşlanmazdı. Trenden inerlerken adamdan bavulunu büfeye kadar taşımasını istemişti. Perseu şaşırmış, önden gidiyordu, bavulu bir masanın yanına koyduktan sonra izin istemek

için biraz sert yere eğilmişti. Ama kadın sessizce onu izleyerek kente gitmeden önce birşeyler içmeye davet etti.

Küçük salon, yalnızca üç masanın üzerindeki lambalarla zar zor aydınlanmıştı. Perseu'nün kadına duyduğu kısa süreli ilgi dağılmıştı, bir an önce yoluna gitmekte acele ediyordu.

Böyle bir kandırmaca ona birini anımsatıyordu. Karşısındaki yaratığa bakınca endişelendi: Bu yaratık hiç peşini bırakmayacak mıydı? Lucrecia Neves'in bu kadının yüzünün biçimini alıp almadığını sordu kendi kendine. Salonun zayıf ışığı bitkin gösteriyordu onu. Berbat karanlıkta gitgide daha tanınmaz olan yaratık, gözünün önünde gerçekle ilgisi olmayan bir yüz olarak beliriyordu. Perseu'nün uzlaşmacı kişilik yapısı kadının kendisini rahatsız ettiğini itiraf etmesine izin vermiyordu, iri gözleri, sigara dumanıyla buğulanmış havası ve adamın yakasını bırakmamaktaki kararlılığıyla... İçi geçmiş ve arsız biri diye geçirdi aklından öfkeyle ve sevimlilikle. Sigara ve içki içiyordu, bakmaktan vazgeçmişti artık. Büyük bir incelik göstererek izin almadan gidemiyor, kadının kalkmasını bekliyordu.

Görünüşe bakılırsa daha zaman vardı. Boş yere tutuyordu onu yanında, ara sıra unutuyordu bile – masaya eğilmiş, bir eliyle bardağı tutuyor, sıvıya gözlerini dikmiş, derin bir düşünceye dalmış, öteki eliyle okşuyordu bardağı. Dışarıda yağmur şiddetlenmiş, kapının girişindeki levhayı sallıyordu. Perseu konuşacak bir konu bulmaya çalıştı, ama kadın hiç cesaret vermiyordu ona. Başkalarının bir serüven olarak bakacakları bu tuhaf sahnedeki sıkıntılı duruma katlanmak zorundaydı: Bu yeni tanışmada onun ne tür bir kadın olduğunu bulmaya çalışıyordu.

Bütün kadınların hoşuna gittiği doğruydu, onları iki sınıfa ayırıyordu: iyiler ve kötüler. Konuşacak konu

bulamamasının nedeni, kadının kendinden çok yaşlı olmasından ileri geliyordu.

Ama, kadın, adamın sıkıntısının nereden kaynaklandığını ve bu sıkıntıyı nasıl dağıtacağını iyi biliyordu; anlayışsızlığa varacak kadar ileri gidiyordu. Bu zayıf gencin ne düşündüğünü merak etmiyordu doğrusu. Kendi merak ettiği konulara gelince, söyleyemezdi. İçinde bulunduğu âna sımsıkı sarıldığını iyi biliyordu yalnızca, genç adamı yanında tutmak için içtiği dördüncü kadehti bu. Adam kendisiyle konuştuğunda kahkaha atmamak için kendini güç tuttu:

– Evli misiniz?

Kendi kendine söylenirken ciddileşti: Annesi olabilecek yaştayım. Yanlış şuradaydı, alınmasına gerek yoktu, düşünen kendisiydi bunu. Adam ayağa kalkarsa hiç kuşku yok bağırabilirdi – bütün bildiği buydu.

Sonuçta, canının sıkıldığı açık açık belli olan bu yakışıklı genç adamdan beklentisi neydi?.. Ama bu da durdurmayacaktı onu, şeyler şimdi yolunda gidiyordu, şeylerin onu ciddi olmaya zorlamasına karşın, kararlı, elleri masanın üzerinde kaskatı. Oyunu kurallarına göre oynamak ve bütün kâğıtları masaya yaymak isteseydi, elinde kâğıt kalmayacaktı – şimdi olduğu gibi kalakalacaktı yani.

İşte bir erkek çıktı karşıma, diye düşündü. Erkekler hep yakışıklı görünmüştü gözüne – asırlar önce, baba evinde, balo giysisini giymiş, kendini tek tük yapraklı bir fidan gibi hissettiği günkü gibiydi – bu anı oldum olası gülünç gelmişti kendisine.

Ve sonra nasıl oldu da zayıfları hep birer av olarak gördü? Ne zaman zayıf ve zeki bir erkek görse, özellikle akıllı olduğu için zayıf olan – onu hemen acımasızca gövdeye indirirdi, dengesini bulmasına engel olarak, sonsuza dek kendisine gereksinim duymasını sağlardı – şimdi yaptığı da buydu, onları kıskıvrak yakalar, korur-

du, anaç tavuk gibi. Gücü inkâr edilemezdi. Yenik düşmüş biri karşısına çıksa – anlar, anlayış gösterirdi: Nasıl da beni anlıyorsun, demişti Afonso. Bir şeyi istemesi için o şeyin hep kusurlu olması gerekirdi. İşte böyle hep ucuzca düşünürdü her şeyi.

Ne bekliyordu peki bu genç adamdan, içki etkisini göstermişti: İşte komik oldun, diyordu kendi kendine. Pek sık olmazdı bu. Onu anlamak istemiyorum, diye yineledi, titrek ve yaşlanmış. Çünkü her geçen an, karşısındaki şu 'kusursuz' kişiyi nasıl zayıf düşüreceğini anlıyordu, ah şu 'kusursuzluk', kimseye gereksinimi yoktu ki onun.

Of, neden bir an için anlamaya çalışmasın onu? Ve neden kusursuz biri kendisine gereksinim duymasın? İlk balolarının ilk erkeği, onu dansa davet eden aynı melek ve mühendis olmak için çekip giden... Kendi öz annesi günahlarını öğrendikten sonra kavuşmalarına engel olmuştu – daha güçlü sevebilmesi için annesinin olayı abartması yetmişti.

Şimdi, karşısındaki bu dalıp gitmiş kusursuzluğu ancak anlayış gösterirse yok edebilecekti.

Dalgın mıydı gerçekten, yoksa, orada olmayan kendisi miydi? Trendeyken, genç adamın öteki yolculara uzak durduğunu fark etmişti. Belki de yalnızca orada var olduğu içindi, gerçekliği buradan ileri geliyordu. Uzakta olan başkalarıydı, onu da uzaktan görüyorlardı. Olan bitenin farkına varınca şaşkınlıkla söylendi: İşte bir erkek!

Reddeden ve hatta kaçmaya gerek bile duymayan bir erkek: Gidiyordu, nereye giderse gitsin onunla gidebilirdi. O da yaşamıştı bu dönemleri. Ama ilk balo giysisindeki varsıllıktan ne kaldı geriye? Sınır tanımayan zekâsından, 'hayran olunan' başıboşluğundan geriye ne kaldı – kendine ait kıldığı sözcük, hep anlamı değişen 'kusursuzluk' sözcüğü, her ses tonunda söylemişti bu-

nu, bir olayda en yüksek tonda – kusursuzluk – bir başka kez tok, ciddi, titrek – kusursuzluk – bir başka kez de, alçak sesle, bir dere kadar akıcı – kusursuzluk. Zayıf olmanın çekiciliğinden ne kaldı geriye? O, cesaret bile edememişti zayıf olmaya. Ya bir an için kendine baktığı ayna? Bir kurdun kemirdiği meyve, yüreğini kemiren siyah kurtçukla 'kusursuzluk' dediği her neyse!

Çabucak gülümsedi adama, zamanı azdı, kaybedecek bir dakikası bile yoktu. Genç adam karşılık verdi gülümsemesine. Görmezden gelemezdi onu, bu karşılıkta yapmacık ve ölçülü bir arsızlık sezdi: Yorgun düşmüş bir kadın yüzünün istediği karşılığı vermiş oluyordu sevimliliğiyle.

Hemen üstüne atladı bunun – o zamana dek hiçbir engel çıkmamıştı yoluna – üstüne atladı bu fırsatın hemen, el değmemiş bir meyvenin peşinden koşmaya devam ediyordu, meyvenin özü ağaçta, balo giysisinde: aynada iri gözleriyle, yalnızca kendi dünyasını çevreleyen ve sonra kendi silahı olmuş, şu anlayış. Şalını omuzlarına atıp çıkmadan önceki görüntüsü – aynada meyvenin özü – kusursuz! Kendisi de anlaşılmazdı bir zamanlar, çok uzaklarda kalmıştı bu! Hiç böyle büyük göz görmedim, dedi siyah giysili genç adam, ışıkta.

Perseu ve kadın, istasyonun üstünden geçen bir uçağın sağır edici gürültüsüyle irkildiler. Boğuk kanat sesleri küçük salonu iç karartıcı bir gösterişle doldururken her yeri karanlığa gömdü. Uçak uzaklaştı, kentin yüreği sessizlik içinde çarpıyordu.

Salonun havası lambalarda göz kırparak uyandı – masa örtüsünün üzerinde duran bir kürdan kabı: Iğrenç bunların hepsi, dedi, kendini savunurcasına Perseu.

Ve 'olağanüstü' diyordu kadın. Bardaki değişiklikler bir uykusuzluğun tekdüze değişkeleriydi. Siyahlı kadının uykusuzluğu gölgeler boyu uzayıp gidiyordu, kara gözlerinin parıltısında uykulu kirpiklerini kırpıştırı-

yordu kadın. Olgunlaşmış meyve parıldıyordu. Bahçedeki çocuk oyununda, çocukların yaptığı gibi elini sürmeden ağzıyla yakalamak zorundaydı onu – zaten elleriyle sahip olamazdı kimseye – ve kadının ellerinin olmaması Lucrecia'nın o eli kolu olmayan bedenini anımsatmıştı Perseu'ye. Kendinden aldığı güçle, balarılarıyla dolu karanlıkta yakalamalıydı onu. Ama, bunu yapmak için, her şeyden önce silahlarını bırakması, her şeyden vazgeçmesi ve ancak aynadaki karanlık leke olabilmesi gerekecekti – ve o zaman meyve elinin altında olacaktı. İlgi odağına kavuşması önce kendi buluşu olan şeyi geri vermesi gerekliydi. Ve işte, el değmemiş meyve karşısında duruyordu. Zaten, kendini aynada böyle görmüyor muydu?

Sonra uzun bir süre geçti; çevresini saran yetişkinler güldürücü cümleler söyleye söyleye çocuklarla yumuşak konuşmasını öğrenmişti. Yalnızca çocuklar anlamıyordu onu. Saftı onlar. Genç adam kadar uzaktılar kendine. Ama siyahlı kadın bir köpek görseydi – gerçek bir köpek –, bugün bile ona ulaşabilirdi, bu da 'kusursuzluğun' onda olduğunun kanıtıydı. Gözlerini kısmış, dizlerinin dibinde yatan yalnız bir köpeği mutlu bir köpeğe dönüştürebildiği gibi, insanları değiştirmeyi de iyi bilirdi. Ve o sırada ayaklarının dibinde – salon büyüyordu, sessizce – akıl alır gibi değil – ve artık evi bekleyen köpek değildi, kendisiydi. Büyüklüğüyle, sefilliğiyle.

Karşısındaki genç adam iri, zayıf ve yalnız bir köpekti. Onun yerinde olamamak, ne adaletsizlik! Aynı karamsar saflıkla. Köpek ruhuyla: evde, merdiven basamaklarında, bahçenin köşesinde. Yere yatmış bir köpeğin dünyaya bakışıyla. Siyah giysili kadın yüzündeki kırışıklıkları düşündü – her geçen an artıyorlardı, kaybedecek bir dakikası bile yoktu, koşuşturuyordu durmadan, dere tepe aşıyor, rüzgârın yönünü kokluyor, or-

manda 'kusursuzluk' bu işte, diyeceği ânın arayışıyla karanlıklarda debeleniyordu.

Masanın üzerinde tozlu kürdan kabı. Perseu, Lucrecia'nın hayaletinden ve büyük bir kentten geldiği gün gibi ortada, kötü kadınlara özgü gizemliliğiyle bu kadından kendini korumaya çalışıyordu. Genç adamın yüzü gölgeliydi, gözlerinde soğuk ve sakin bir parıltı vardı.

Sakin olan kibirliydi, kusursuz ise daha da kibirliydi – genç kız için, bir balo gecesi, her şey olanaksızdı. Ne kadar da yakışıklı, diye düşündü. Bak işte bir kişi. Korkunç denecek kadar anaçtı. Genç adamın ellerine, tırnaklarının duru temizliğine, koyu renk kravatına bakıyordu. Asla – diyordu genç adamın kibar yüzü. Korkunç bile denebilirdi. Yalnızca 'asla' dememişti ona – ama öyle bir 'asla' ki, kırışmamış alnından, yumuşacık ağzından söylenmiş çok daha ciddi bir 'asla'.

Ama korkmuyordu. Onu korkutsa korkutsa şu 'unutamamak' korkuturdu: Birinden sonra yaşamaya dayanamazdı. Rahatlamıştı şimdi: Genç adam istediği kadar, sigara içişini, yumuşak sesini, huzurum dediği şeyi bozmaya kalkışsın. Ne trenin hareketinden sonra uzaklarda terk edilmiş olarak kalmak, ne mektuplarını açarken sabırsızlanma olanağını vermek istemiyordu kimseye – bu saydıklarının hepsi birer oluşumdu. Bir başka kentteki bir otel odasında beklendiğini bilmek ya da yatmadan önce bir verandadan dışarı bakacağını bilerek trene binmenin huzuru, o sigara içtiği verandanın ve bu çölün sahibiydi. Yeni bir yaşam istemediği için utanmıyordu – yeni bir yaşam çok tehlikeliydi, kim dayanabilirdi buna? Siyahlı kadın sigarasını söndürdü.

Bu arada, kusursuz varlık bacağının birini sere serpe uzatmış uyumuş, yavaşça onu uyandırmaya çalışıyordu. İyi ki bu arada nereye gittiğini açıklamak zorunda kalmamıştı. Tam olarak neredeydi? Masanın altında

yer yoktu bacağını çekecek, uyku sersemliği yüzüne inatçı bir hava vermişti. Kötü bir rüya görüyormuş gibi ayağa kalktığını, kanatlarını kapatıp uyumuş erkekliğine yeniden kavuşuncaya kadar silkinip kendine geldiğini gördü.

Bu sigara ve içki içen kadına bakarken, genç adam uyku sersemliğiyle ona yaklaşmak ve masanın altındaki dizine dokunmak istedi, kolayca vazgeçeceği düşsel ve biraz da hınzırca bir istekti bu. Bu tip bir kadınla, her şeyden önce konuşmayı, ilgi çekecek şeyler söylemeyi bilmek gerekirdi. Yaşamı konusunda mı yoksa havadan sudan şeyler üzerine mi konuşmak gerekirdi, bilinmezdi. Aynı saflıkla Lucrecia Neves'i anımsamış, bu deneyimini yeni arkadaşına uygulamak istemişti.

Kendini suçlamadı ama, bir kadına duymak istediği şeyleri söyleyerek onun hoşuna gitmeyi bilen o parlak erkeklerden de değildi. 'Belden aşağı hikâyeler' düşünmekle ömrünü geçirmese de, kendisinin de kaba içgüdüleri olduğunu düşündü, çünkü bir kadınla yalnızken tartışmayı kısa keser, hatta hemen bitiriverirdi. Kadınlarla arkadaşlık etmekten hoşlanmazdı – bu düşünce onu gülümsetti ve kadın tuvaletine girmiş gibi yüzünü kızarttı.

Ve – tam ona bakarken, kadının bakışlarıyla karşılaştı – yıllardan beri bekliyordu ikisi de.

Karşılıklı sıkıntının ortasında bir sabırsızlık, neredeyse bir kızgınlık ânı oluştu, o sırada salon, sanki bir tren hareket ediyormuş gibi daha karanlık, daha loş oldu. İkisi de tedirgin, dikkatlerini kürdan kabında, lambada, küçük ve yitik olan her şey üzerinde yoğunlaştırdılar; öylesine incelmişler, arınmışlardı ki olası bir seyirciye sinirlenebilirlerdi. Genç adam, insanları sakinleştirme alışkanlığıyla gülümsedi kadına.

Kadın birden irkildi: Genç adam izin istemeye mi çalışıyordu? Henüz değil, diye düşündü ve konuşsaydı

sesi boğuk çıkacaktı. İçki ve yağmur ve belli belirsiz bir istek, bir de kusursuzluk, tam elinin altında – ve siyahlı kadın, cimri... O da içiyordu, bu yaşlı kadınla birkaç dakika daha kaybetse ne olurdu sanki; son derece kibardı herkese karşı, evet, evet, evet, haydi dans edelim – kadın acele ediyordu, sigarasını sonuna kadar içiyordu, tırnakları yanacaktı neredeyse...

– ... adınız ne sizin?

– Perseu, dedi, şaşkınlıkla, irkilerek.

– Perseu, diye yineledi –

Böyle bir adı olmak, ne matrak şey! Bu gibi adların çok beğenildiği bir kenar mahalleden olmalı, diye düşündü gülümseyerek. Perseu.

Belki adının tuhaflığından belki de güzelliğinden, ya da zamanın geçip gitmesinden olmalı – kendini çok yorgun hissetti. Küçük boş salon, valizler, istasyondan bir tren geçiyordu. Her yer kararmıştı, sahne uykuya daldı – içkinin içinde, her yer karanlığa gömüldü. Ve karanlıkta kadının o tatlı yüreği, acı vermeyen, yorgun bir aşkla karşı karşıya bulunuyordu. Seninim diye düşündü, yalan da olsa, midesi bulanıyordu. Zayıf ışık istasyonun karanlığını azalttı, yaşamak güzeldi, ama kusmak istiyordu. Her şey ağır geliyordu ona. Yağmur iri damlalar halinde düşüyordu. Genç adam görevinden ayrılamıyor bir türlü... göz mü kırpıyor ona? O da aynen yanıt verdi – ne var sanki, şu küçücük dünyada, yüreğine birazcık su serpse şu keşmekeş içinde, midesi ağzında, kara gözleri altın parıltılarıyla ışıl ışıl. Ne kusursuzluk!

Bir an sürdü bu, bir an her şey canlanmış gibi, korkutucuydu, hem içtenlik dolu, hem tehlikeli. İşte, işte 'gerçek' bu. İşte tam olgunluk çağında 'kusursuzluk' dediği şey karşısına çıkmıştı.

Yerinden kalktı, bir kapının arkasında kayboldu. Perseu korku içinde, kustuğunu duydu onun. Az sonra, ağzını kurulayarak göründü, gözleri daha irileşmiş, aşa-

ğıdan alarak gülümsüyordu. Bir tren küçük salonu sarsarak yaklaştı.

Kadın yorgunluğunu belli eden bir gülümsemeyle, içinden gelerek gülüyordu. Sanırım şimdi bırakabilirim onu, diye düşündü. Başlangıçta kadın askıntı olmuştu ona, tırnaklarını geçirmişti. Ama, şimdi, sanki ameliyattan çıkmış gibi bitkin uzanmış, sargılarıyla baş başa kalmak istiyordu.

Bir kez daha genç adamı incelemeye koyuldu, zorlandığı belliydi, dokunmamıştı ona – baktı, baktı, yaşlı bir kadın gibi başını salladı. Oysa sandalyeleri bitiştirmek, bacaklarını kıvırıp uyumak istiyordu. Hâlâ kendini birşeylere bağımlı hissediyordu ve öksürünce sesi kalın çıkıyordu. Belki biraz geç ama – valizini elinden bırakmadan bir trenle bir otel arasında – kendisine yalnızca hayran hayran bakmasına izin veren bu genç adama karşı şefkat doluydu içi; oysa, insanlara hep acı çektirmişti, onları hırpalamaya nereden başlarsa başlasın değişmezdi; ya şimdi nereden başlasın onları bağışlamaya?

Bundan sonrası için genç adamdan hiçbir şey istemeden, onu kibirli bir yürekle severek, hiçbir karşılık beklemeden, uyuşukluk içinde, esnemeden önce gözlerde biriken yaşları tutmaya çalışarak, uzak bir kentte, bir haftalığına ayrıldığı, heyecanla telgrafını bekleyen 'başka bir erkeği' memnun etmekten alacağı mekanik zevki düşünerek – çok şey mi istemişti, çok azdı oysa.

– Perseu, dedi kibarca, bu adın çekiciliğini ve gülünçlüğünü alaya alırken zekâsına güvenerek. Perseu, şimdi artık gitmeliyim, sen de git artık.

Genç adam uyandı, uykulu uykulu gülümsedi – bir an daha, salonun loş ışığında, yavaşlatılmış küçük küçük sıçramalarla yol alıyorlardı; şuracıkta bir an, yağmurun sesiyle, kafalarını masaya koyup uyuyakalmışlardı. Uyanınca, cebini araştırmaya başladı adam. Acele etmeden çantasından para çıkardı, masaya koydu kadın.

Perseu karşı koymak istedi, o bir şey demediği için vazgeçti, ısrar etmedi. İkisi de kadının ödemesini olağan bulmuştu. Satın alan da oydu zaten. Başıma en son gelebilecek şey buydu, diye geçirdi aklından, alay etmeden.

Perseu, valizi kadının bindiği taksiye koydu. Kadın çok hoşnut, koltuğa kendini bıraktı, biraz tereddüt ettikten sonra onu da kente bırakmayı teklif etti. Kibarca reddetti, kadın memnun, iç geçirdi. Genç adam kapıyı kapatınca, yağmurun altında, sokak lambasının aydınlığında onu görünce pişmanlık duydu: yağmurluğuyla irikıyım, sevimli. Hem de çok sevimli, diye düşündü. Kısa kesilmiş saçlarıyla, ondaki kavrayış noktasını bulmak çok basit bir işti...Pişmanlık ve yakın arkadaşlık – şaşırdı kadın: Çünkü sokak lambasının altında, sevimli, çelimsiz, biraz önce kusursuz dediği, bu aynı varlık değil miydi? Bir görev, daha doğrusu, bir alışkanlıktı onunki: Onu şöyle böyle anlamak, fazla değil, biraz vermek, çok şey kaybettirmiyordu ona. Ölçülü bir gülümsemeyle ve o sırada yaşını belli etmeyen, ama oldukça profesyonel bir havayla başını cama dayadı.

– Öğrenci misin?..

– Hayır doktorum, dedi pencerenin hizasına kadar eğilerek ve ona şüpheyle bakarak.

– İyi, ben de öyle sanmıştım.

O da ilgiyle gülümsedi. Bir anda dostça bir havaya girmişti ve kadın olarak tehlikeli olmaktan çıkmıştı birdenbire. Biraz daha gülümsedi adam, arabanın hareketini geciktirmek ister gibi, farkında olmadan kapının elceğini tutuyordu. Barın düşman havası kaybolmuştu.

– Çalışıyor musun, Perseu.

– Evet, buradaki hastanede işe başlayacağım.

– Ah, demek hastane hekimisin.

Birbirlerine baktılar. Kadın sosyal konumuna uygun, o tetikte. Biliyor musun Perseu, iyi bir hekim olacağından eminim – sakınımlı, uzun uzun ve dikkatle

baktı kadının yüzüne – insanın sağlıklı olduğu zaman bile çağıracağı, sağlığının yerinde olduğundan emin olmak için başvuracağı biri, diye güldü çapkınca.

Evet, kendi istediği de buydu, böyle dedi gülümseyerek ve eğilmiş.

Kimbilir belki de o... Ama hayır. Evet, evet, kimbilir?.. Sonuçta ne yapabilir? Aptallığa ateşkes. Ama artık bir yabancı değildi o. Ve sabırsızlıkla beklediklerini, bu dostta bulabileceğine inanmış bir havaya girmişti. Siyahlı kadın şoföre adresi verdi ve Perseu onun zeki ve baş döndürücü yüzünü artık göremediği köşeden, biraz önce bardaki aynı sesiyle konuştu:

– Her şey için teşekkürler.

Taksi hareket etti. Perseu bir süre kaldırımda kalakaldı.

Yağmur arttığı için, yağmurluğuna iyice sarındı ve sonunda ıssız kaldırımdan karşıya geçmeye karar verdi. İyi bir hekim olacaksın, demişti güvenle. Hemen fark edilen şeyler vardır, diye düşündü sevinçle.

Kendisine güven ve umut veren kadının bu sözleri miydi, yoksa hoşnutsuzluk mu? Kimi şeylere, iyi olsa bile, düşüncede kalsa bile dokunmaya gelmezdi, farkındaydı bunun. İyi bir hekim olmanın az da olsa kaygılandırıcı yanından hiç söz açmadı. İyi bir hekim olacağı umudunu verirken fazladan hiçbir umut vermedi... Yine de kendi kendine konuşunca, kendi dileğinin de bu olduğunu söyleyebildi. Ama, tek farkla, kendisi bunun sözünü etmezdi açık açık. Biraz üzgün ve yorgundu – kusursuz varlık isabet almıştı.

Bence, çok konuşuyor insanlar, diye düşündü, inatçı.

Ama gücü, vakti geçmiş bir kadının söylediği bir sözcüğün yarattığı etkiden daha büyüktü. Islak sokaklarda hızla yürürken trende doğan şimdilik belirsiz haklarını hatta biraz kaygı verici de olsa elde edecekti. Ka-

zadan önceki huzura yeniden kavuşan biri gibiydi, umudu uzaklaştırmıyordu kendinden, özellikle de konuşmuyordu – ne çok konuşuyor insanlar. Yağmurluğunun yakasını kaldırdı ve pek az aydınlatılmış evlerin numaralarını aramaya koyuldu.

Ne Lucreia Neves'in saflığı, ne siyahlı kadının çektirdiği cehennem azabı, gerçeğin çevresinde fır dönen bu açgözlü dişi yaratıklardan hiçbiri ona dokunamayacaktı, çünkü gerçeğin ta kendisiydi o: yağmurluğuna gömülmüş, sessiz sedasız bir genç adam. Meraklı bir elin araladığı perdeden görüldüğü gibi bir genç adam – eksiği fazlası yok. Su birikintilerini sıçratmaktan kaçınan biri. Her şeyden önemlisi özgürdü o:kanıtlamaya gerek yok.

Yağmurun altındaki binalara bakarak yürüyordu, bir kez daha kişilikten arınmış, her şeyi bilen, kör bir kentte kör bir adam. Ama her hayvan yaşadığı ormanı tanır, yolunu kaybetse bile – kaybolmak da bir yoldur.

12

SON İNŞAAT: VİYADÜK

Ömrünün son günlerinde Mateus Correia, başına gelenlerin ağırlığı altında ezilmiş, hatta böyle bir yazgıyı hak etmediğini düşünerek kahrolmuştu. O 'meşum' saat yaklaştıkça karısına daha çok gülümser olmuştu, alçakgönüllü havasıyla o zamana dek hiç olmadığı kadar derin bir mutsuzluğa gömülmüştü. Ama yine işi öyle ivediydi ki ölmeden önceki son dakikası, aynen bir kristalin ömrü gibi, ona kesin bir mutlu olma ânı vermiş olacaktı.

Yüzünün gururlu bir ifadesi vardı. Bedenin direnci kalmayınca ne kadar deneyimli olursa olsun bir ruh ne yapabilirdi? Lucrecia korku içinde ağlıyordu.

Uzun süredir yalnız başına pazar sokağının sessizliğini dinleyerek gecelerini geçiriyordu.

Gürültü etmeden birşeyler çalışmaya devam ediyordu, o, geminin ön tarafında – aşağıda sesi zar zor duyulan makineler çalışıyordu. Arada bir Mateus'u seyrediyordu. Hiç de göründüğü kadar iri yapılı değildi, bu düşünceyle tokat yemiş gibi irkildi! Bıyıkları bile sapsarı kesilmişti adamın.

Kalbi durup ölünce, bu yoğun sessizliğin aslı anlaşıldı ve bu kadar çok yemesinin sonucuydu bu: İyi, kü-

çük bir yıldızı görmeye gidiyorum. Mateus küçük yıldızı görmeye gitmişti – ve bunun üzerine yine ağlamaya başladı kadın.

Neden kocasını en iyi görme biçimiyle görememişti hiç? Ölümlü herkes gibi, o da iyi biriydi ve karısı onu sevmişti. O zamanlar tıkanan lavaboyu açabilmesine ya da çatlayıncaya kadar yemek yemesine aklı yatmamıştı kadının – bunlar onun iyi yanlarıydı aslında. Ne beklemişti ondan? Dul kadın kendini suçlu görüyordu: Kocası mutluluğu çiçeklerde bulmuştu, kendisi derneklerde. Hayır – onu kollarına aldığı zaman, hep iyi davranırdı ona, Mateus şöyle derdi: Gelecek sefere, lavabo tıkanınca, parayı muslukçudan alırım. Ölümü bile affetmeyi denedi kadın. Ölümü kabullenmenin tek yolu buydu, teselli etmeye çalışmıştı onu... hiç olmazsa evinde ölüyorsun. Ama adam susturmuştu onu. Konuşmadan, kınayan bir gülümsemeyle bakmıştı: Aptal, insan ölünce, ha evinde olmuş, ha başka yerde, ne fark eder? Of, onu bir daha görecek olsa en güzel bakışını ona verirdi: Kendinden beklediği her şeyi, sıradan yaşamını, her şeyini verirdi, isteklerini değil. Dul kadın pişmanlık içinde hıçkırıyordu.

Giderek unuttu.

Aslına bakılırsa, Mateus'dan geriye, yalnızca sesli öksürük nöbetleri kalmıştı, öyle şiddetli öksürürdü ki boğulacak gibi olurdu: Sessizlikte evi baştan aşağı sarsarak öksürürdü. Ya da düşünde gördüğü zaman aklına gelirdi kocası. Gülümserdi, iyi yürekli, yaşamının kaynağıymış gibi: Oh, herkesin dünyada, en büyük şey olduğunu, bunun dışında başka şeyler aramanın gereksiz olduğunu aklı almamıştı: Başka türlü, Mateus'un onu duyacağı biçimde düşünmeye çalışıyordu, düşünde Mateus anlıyordu onu. Her zamanki gibi, yarım yamalak.

O sırada Ana'ya bir mektup yazdı: Sevgili anneciğim, Mateus öldü, yalnızca bir dul anlayabilir dul kalmanın ne olduğunu! Ama yine de sanırım...

Yazarken, küçük düzeltmelere başvuruyor, zaman kazanmak için fakatları, oysaları çoğaltıyordu. Çünkü kendini anlatmak zorunda olması yetiyordu, ama doğru sözcükleri bulamıyordu, ne olursa olsun söz etmeye değecek bir duygu yaratmak zorundaydı. Kalemin ucunu ısırarak kafasını kaldırdı: Kırmızı ve sıcak güneş kayboluyor, her nesne altın bir ışığa gömülüyordu. Kapının üzerinde ufuk gibi ışıl ışıldı anahtar – Lucrecia yorgun alnından kaldırdı saçlarını. Tuvalet masasının üzerindeki parfüm şişeleri titreşiyordu: Beni yalnızca başka bir kadın anlayabilir, dedi sonunda.

Ev aydınlandı birden, pencereler açıldı, gözyaşlarıyla yıkanan her şey eski sağlığına kavuşmuş, her şey yoluna girmişti.

O sırada, sokakta, insanlar acele etmeden bol ışıkta geziyorlardı. Ölümlü olan isabet almış, geri kalan ölümsüzlüğe ulaşmıştı, tehlike yoktu artık. Lucrecia Neves'in yaşantısı görkemle açıldı, kapılar çarpıyordu, adı olmayan bu aydınlık havayla, ev yeniden bolluk bereketa kavuştu: Dul kadını aydınlık günler bekliyordu – biblo hâlâ flüt çalıyordu.

Dışarı çıktığı zaman São Geraldo'nun yaptığı atılımdan ağzı açık, kalakaldı, trafik tıkanınca kümesten kaçmış şaşkın tavuk gibi sağa sola koşuyordu. Sokaklar artık ahır kokmuyordu, boşalmış çelik ve barut kokulu ateşli silahlar vardı her yerde.

Ya patlayan lastikler! Daktilolar, çelik dosyalar, dolmakalemler, sayısız bürolar açılmıştı. Fotokopiler sayesinde imzalanacak belgeler çoğalıyordu. Olan biteni anında kaydeden raporlarla dosyalar dolup taşıyordu. Belediye işçileri kaldırımları üstünkörü süpürüyor, çöpleri kanalizasyon ızgaralarından içeri itiyorlardı. Hazi-

neler gibi göz kamaştıran tozlu güneş ışıkları günün sonunda pırıl pırıl parlıyordu.

Dul kadın bile değişmişti: Uzun zamandır, yüzü özentili ifadelerle incelmişti. Bir zamanlar dudak kenarlarının sarkmasına karşı önlem almıştı, ama şimdi uğraşmayı bırakmıştı; bu hareketi ona, şeylerle yüz yüze gelmenin daha nesnel bir biçimini tanıtmıştı. İki altın diş yaptırmak için dişçiye gittiği zaman – ilk kez kendi kendine yabancı geldi.

Bir de gözlerini daha çok açtığı zaman daha genç göründüğünü fark etti. Sürekli şaşırmış gibi açık tutuyordu gözlerini, bu da geziye çıkmış bir yabancı havası veriyordu ona. Yeniden gençleşmesi olanaksızdı elbette, ama ona bir nesne olarak bakıldığında güzel denebilecek kadar biçimliydi. Konuşma yetisi olan biri olarak bakılsa... – Kimsenin onu görecek gözü yoktu, ne şöyle, ne böyle.

Kürler bile uyguluyordu kendine: Gözlerini açıp tasta çay banyosu yapıyor, fotoğraf çektirmeye hazırlanıyordu. Bir anda etkileniyor, kımıldıyor, parmaklarının ucuyla bir bisküvi alıyor, ne güzel bir öğle sonrası diye düşünüyordu Lucrecia Neves Correia, adı Silva-Torres olarak değiştirilen pazar sokağındaki yeni pastaneye bakarken.

Sonra, kitabı kolunun altında, parka giderdi: 'Ruh Kanseri' diye bir kitapçıkla. Bahçenin merdivenlerinden iner inmez, gözleri onu bir kasırganın içine çekti – bütün otlar sökülmüş! Biten bütün otlar, bütün bu düzen, ana-babalarının tanımadığı bir sürü çocuk – ya şu güneş, dışarı çıkmak ne kadar zor, eski São Geraldo'nun kalıntılarında kaybolmuş şeyleri bulmak ne kadar kolay – dua eden küçük bir ermiş resmini buldu – başkalarının kaybettiği şeyleri bulmak ne kolay, ama asla, kendi kaybettiğimizi bulamamak, asla! Bunları düşünüyordu ve broşürü açtı, ilk bölümde: YEMİN ETMEK KANSER

DEMEK. Yüksek düşüncelerden nasibini almaya çalışıyordu. Onlara ulaşamayınca, başını sallıyor, çağımızın düşüşü karşısında korkuya kapılıyordu.

O gün iki çocuğun kavga ettiğini gördü. Kavgacılar öfkeden ve sessizlikten gözleri dönmüş, birbirlerinin yüzlerine vuruyorlardı. Kavga öyle yoğundu ki bütün sesliliğini kaybetmişti. Bir kuş ötüyordu ağaçta. Dul kadın korkudan sapsarı kesilmişti. Bir bey, çocukları ayırdı ve dövüşmeye devam ederlerse kulaklarını çekeceğini söyledi. Lucrecia'ya pek münasebetsiz geldi bu: São Geraldo'da kimsenin kulağı çekilemezdi. Çocuklar durdular, hiçbir şey söylemediler. İçlerinden biri şaşıydı. Kuş hâlâ ötüyordu. Sonunda çocuklardan biri meydan okuduğunu göstermek için yere tükürdü, küfürler savurarak... öteki arkasına bakarak ve gülerek kaçtı. İkisi düşmandılar, ama büyük ortak düşmana karşı birleşmişlerdi; bunlar olurken, başka bir devirden kalma adam, rahatsız, Lucrecia'ya bakıyordu.

O da biraz ezik, gülümsedi adama. İzin verir misiniz, bayan, dedi, büyük bir nezaketle kadının yanına oturdu. Birlikte olmaktan memnun, rahatça, sıraya oturmuş zamane gençlerinden söz ediyorlardı. Adam, kadını çağının gerisinde bırakanın São Geraldo olduğunu bilmeden, yaşına göre olgun olmasından çok hoşlanmıştı. Kadın onun yanında, Posta-Telgraf Birliğine ait yeni anıta bambaşka bir gözle, güvenle bakıyordu.

Evine daha canlanmış olarak döndü, örgüsünü alıp arka taraftaki terasa geçti, oturdu. Karanlık çatılara ve fabrika bacalarına, dünyanın öbür ucuna bakıyordu. Gözünün önündekiler, şeylerin yeni bir konuma taşınacağı bir başka günle, yenilenmiş küçük mobilyaların, vazoların, gölgelerin, bibloların yığıldığı salon gibi henüz olgunlaşmamışlardı. Dingin, yatışmış gözlerle fabrika kulelerine bakıyordu. Her şeyi önceden görmesine, hastalıkları yanına yaklaştırmamasına, şeylerin tehlike-

sinden uzak durmasına, kendine ait olan şeylere sımsıkı sahip çıkmasına karşın – eve ve biblolara tutkunluğunun tek açıklaması buydu, evet! Kendine ait olan şeylere özenle bakardı! Sağlığına nasıl dikkat ettiğinin bilinmesi onu hem endişelendirir, hem utandırırdı, ama o hemen cevabı yapıştırırdı: Doğru ama, sapasağlamım işte. Örmeye ara verdi, tatlı bir canlılıkla havayı içine çekti.

Hatta ev bile güncelliği yakalamıştı. Yaşlı, çelimsiz, o öğle sonrasının bitmez tükenmez ilahi korosunun sesiyle doluydu ev. Havanın aydınlığıyla çepeçevre sarılmış bacayı keyifle seyrediyordu kadın. Alışkanlıklarının yön değiştirdiği doğruydu, ama hâlâ sımsıkı bağlıydı onlara ve hatta salona giden yolu unutsa bile, ona bakma biçimi hâlâ aynıydı – hiçbir iş yapmadan, boğaz temizlemesiyle sanki bir yere yetişecekmiş gibi acele etmesi arasında, başlayıp da bitiremediği işler bomboş günlerini dolduruyordu. İnsanın yapacak işinin olması, yaratıcı olması demek değildir. Bu; yaşamında birşeylerin tamamlanıp tamamlanmadığını öğrenmeye çalışmaktır.

Ve tamamlandı da. Bunu anlamak zor bir işti. Bundan daha önemli ne olabilirdi, yeri başka şeyle doldurulamazdı. Pek çok şey tamamlanmıştı giderek artan bir sessizlikte; nesneden nesneye, gelip geçen zamanda düşünceden bağımsız bir günü gününe yükseliş. Ne zaman, hangi nesnenin karşısında örneğin şöyle diyebilmişti: Ben Lucrecia, ruhum ölümsüz benim – ne zaman diyebilmişti bunu?

Asla! Tutun ki dedim: İşte bakın, akıl yürütmek için kendini nasıl zorunlu hissetti kadın. Çünkü gerçek yaşam, günü gününe yaşanmış yaşamdır – yalan söylemek istemiyorsa eğer – ona geriye kala kala komşu kadınlarla konuşurken engin deneyimiyle ve anında aklı-

na geliveren bir buluşla "Evet, tabii, ruh da önemlidir, değil mi?" demek kalıyor.

'Yaşamöyküsünü' anlatmak yaşamaktan daha zordur. Kesinlikle; çünkü 'şimdiyi yaşamak', sıcağın ortasında yol alan bir arabanın içinde olmak, olgunlaşan her şey gibi günden güne gelişen şey olmak demektir, bugünü yaşamak, enginlere yelken açmış bir gemi olmaktır.

Kendini başkalarının gördüğü gözle, dul bir kadın olarak görmek ve yakasına yapışıp ucuz balık satmak isteyen balıkçıların gözüyle görmek ve bunu hissetmek.

Büyüklük taslamak niye. Sabır göstererek belli bir yere gelmişti, uzaklarda bir köpek havlıyor, otlaktaki kulübeye viyadük yüzünden yaklaşılamıyor, bakmak en engin düşünme biçimi olmaya devam ediyor ve dünyaya yeni gözünü açmış şeyler: masanın üzerindeki makas, kanatlar, günün birinde yıkılacak olan birinci katı durmadan sarsan arabalar, kentin üstünde uçak gölgeleri. Çatıların ötesinde Güney Haçı'nda gece ve enginlere açılmış sessizce horuldayan kadın.

Terasta örgüsünü örerken böyleydi kadın.

Çevresindeki ışıl ışıl tozlarla, aceleci bir sessizlikte çalışan mutlu makineler. Ellerinin sürekli çalışmasından bir ruh ve bir kolaylık doğuyordu – ve yolunu şaşırmadan ileriyi görmek sözcüğün tam anlamıyla ileri görüşlülük, karanlığın içinde karanlık gibi: öğleden sonranın ışığı tam tamına böyleydi.

Ona gelince – anlıyordu, anlıyordu evet, hepsi bu. Yeter ki bütün bunlar aşılmamış olsun, imgelemde bile. Güneşle rüzgârın, yürüyen adamın, yerli yerinde duran şeylerin bu katı gerçekliği. Ve kendini sınırlandırmayı bile bilmeyen bir kişi. Çünkü zamanın nasıl geçtiğini görmenin gururunu duymaktan alamıyordu kendini – ne! Hâlâ şubatta mıyız? – sanki kendi gelişmesi söz konusuymuş gibi. İşte durum böyle. Ve Perseu çok iyi gerçekleştirmişti kendini. Ve pek çok kez kendince ne-

denler aramıştı kadın – açık bir pencere vardı orada – Tanrısal bir yanı vardı insan olarak.

Tanrısal ve bomboş bir insandı. Bacakları açık, ellerini göğsüne kavuşturmuş oturuyordu.

Kendininkinden daha renkli bir öykü yaşamıştı. Gözünüzün önünde fabrika bacaları dikilmişken kendi öykünüzü nasıl sınırlandırabilirsiniz? Yalnızca bakabilmek için oluşturulmuş bir gerçeklik. Aklını yormamıştı hiçbir zaman. Düşünmek kısacası bulmak demektir.

Tarlada yetişen mısır tek düşüncesi olmuştu. At bir insan güzelliğindeydi. Şeyler her şeyiydi. Huzuru bir atın güzelliğinde bulmuştu. Bomboş geçen bir yaşamın öyküsü bu kadar mıydı?

Birdenbire elinden örgüsünü bıraktı. Yalnızca gösteriş olsun diye yapıyordu, kadın dikeliyor, kendini gerçekleştirmiş kentin üstünde karanlık kanatlarını çırpıyor – hayvanların karanlık, hırçın ve özgür olmaları gibi karanlık; acı, acı çekmeden acı sayılmaz, yaşantısının insansal olmayan yanı ona kanat takıp uçuruyordu.

Öğleden sonra hava kararmıştı ve dul kadın kıvrılıp kalmak için karanlıktan yararlandı. Sessizlikte bir musluk açıldı, bolca su aktı, yaşlı bir kadının yüreği gibi yorgun yüreği küt küt atarak, giderek daha durgun daha neşeli bir gürültüyle su dolan kovayı görmek için eğildi. Duyarlı mı duyarlı. Sahip olduğu en değerli şey, kendi dışında kalmıştı: Kovadaki su gibi mi? Dükkânın kuru avlusuna yayıldı sular. Suyu emen topraktan tozun soluk kesen kokusu yükseliyordu – dul Correia öksürür gibi yaptı, kendini göstermekten başka bir şey değildi yaptığı.

En ufak bir kuşkuya yer vermeden belli bir zafer kazanmıştı.

São Geraldo da belli bir noktaya gelmişti, gazetelerin dediğine bakılırsa adını değiştirmeye hazırdı. Zaten

fazla söze gerek yok. Başka şeyler görmeye de ve o görüyordu.

Bir çocuk yüzü denecek kadar güzel bir yüzü vardı – ama karanlık bina yapımcıları ırkından önce davranıp el yordamıyla yolunu bularak, ömrünü kalıcılığını kanıtlamakla geçirecekti. Geleneksel olarak cesaret sahibi olan bir ırk.

Birkaç gün sonra, onu çiftliğe davet eden annesinden bir mektup aldı.

"Burada çok iyi biri var, resmini gördü, senden çok hoşlandı, durmadan seni soruyor, kızım. Ona senin bir ermiş hayatı yaşadığını söyledim."

Anlamıyorum, diye duraladı, Lucrecia şaşkın şaşkın – resmi hâlâ ne istiyordu kendinden?

Mektup koynunda günler geçti.

Sonunda evi satıp resmiyle birleşmeye gitti. Sevincinden içi içine sığmıyordu. Dul kadın, dul kadın diye gülümsüyordu kendiyle dalga geçerek.

Sanki böyle bir şeye hakkı yokmuş gibi şaşkındı: İşte ikinci koca. Kendi kendine hiçbir yorum yapmadan düşünüyordu; yalnızca Doktor Lucas'la birlikte olmaya hakkı vardı.

Mektubu bilmem kaçıncı kez okurken, ah, dul bir kadın olmak, diyordu heyecanla. "Burada bir erkek var..." diye şarkılar söylüyordu. Şen dul kendini bekleyenleri tahmin etmek için koridordaki duvara asılı resmine bakıyordu. Sonra gülmek tutuyordu onu yeniden. Oh, ne kadar da geç olmuştu.

Her geçen an biraz daha geç kalıyordu. Coşku içinde salona koştu, soğuk bibloyu alıp yanağına dayadı, gözlerini yumdu. Bütün bunları terk edecek miydi?.. Atın kocaman yüzünden bir damla yaş akıyordu. Ve kendi, gözleriyle oluşmuş biblo...

Ama terk edecekti burayı, adsız atları yerle bir ederek, dolma toprakla ve bir viyadükle sınır tanımayan gururuyla kurduğu bu ticaret kentini terk edecekti.

São Geraldo'nun hükmü bitmişti artık.

Bundan böyle, bu kentin öyküsü artık kimsenin ilgisini çekmeyecek katı bölümlemelere, para cezalarına, taşlara, bahçe sıralarına dönüşecek olan bu cimri kenti cezalandırmak için artık hiç kimse bir daha hazinelerine göz dikmeyecekti. Savunma sistemi işe yaramıyordu artık, tarihsel bir anıt gibi güneş altında ayakta duruyordu. Oturanları onu terk etmiş ya da akıllarından çıkarmıştı. Daha şimdiden kendilerini özgürlüğe ve yalnızlığa bırakmışlardı bile.

Asma köprü kaldırılmıştı. Hiç kimse Almeida-Bastos viyadükünden geçip eski kaleye, kulübeye ulaşmayı aklının ucundan bile geçiremezdi.

Metropolü başına buyruk olmanın utkusuna terk ederken son atları da kovmuşlardı.

Kimbilir – bir gün gelir São Geraldo da metropol olur – demişti Lucrecia Neves bir zamanlar. Aslında, terk edilmiş kentin en büyük düşü buydu.

Dul kadının ancak bohçasını hazırlayıp kaçacak kadar zamanı vardı.

Clarice Lispector

KUŞATILMIŞ KENT

Can Yayınları arasında çıkan *G.H. nın Çilesi* adlı kitabı ile tanıdığınız Brezilyalı ünlü yazar *Clarice Lispector* romanlarında, insan gerçeğini anlama yolunda derinlere inen sözcüklerle yıldızlara kadar yükselen çileli bir yaşamın ve yabanıl bir yüreğin öyküsünü anlatıyor. Makinelerle, köprülerle, beton binalarla, insanlarla *Kuşatılmış Kent* bir genç kadının yaşamını simgeliyor. Lucrecia Neves iç dünyasındaki çalkantılara, dış dünyasını saran kargaşaya karşın kente egemen olmak ister, ama kuşatılmış kentin tutsağı olmuştur bir kez; insanın kendine bile sormaya cesaret edemediği sorularla, sorunlarla dondurulmuş 'yalnızca bakabilmek için oluşturulmuş bir gerçeklik' içinde. Bu doğrultuda bakan herkes genç kadının yaşantısında kendi gerçeğini görebilir. 'Bakmak en engin düşünce biçimi' ve bir var olma nedenidir. Romanın başkişisi Lucrecia Neves, ölen kocasını bir daha görecek olsa 'en güzel bakışını ona verirdi (...) neden kocasını en iyi görme biçimiyle görmemişti hiç?' *Clarice Lispector*'ın gözüyle sıradan şeyler anlam kazanıyor, hem de yaşam ve ölüm kadar değer yüklü bir anlam.

ISBN 975-510-813-0

9 789755 108131

ki resim: HANEFİ YETER